

MAKÜ

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

NÖRO-ROMAN VE SERKAN KARAİSMAİLOĞLU’NUN ROMANLARI

AYLİN YALÇIN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. CANAN OLPAK KOÇ

BURDUR – 2025

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

NÖRO-ROMAN VE SERKAN KARAİSMAİLOĞLU’NUN
ROMANLARI

AYLİN YALÇIN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. CANAN OLPAK KOÇ

Üye: Prof. Dr. Nesime CEYHAN AKÇA

Üye: Dr. Öğretim Üyesi İbrahim ÖZTÜRKÇÜ

BURDUR – 2025

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Nöro-roman ve Serkan Karaismailoğlu’nun Romanları” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Aylin YALÇIN

Tarih ve İmza

TEŞEKKÜR METNİ

Yüksek lisans eğitimim boyunca, adım adım beni bu sürecin tamamlanmasına hazırlayan; bilgeliğiyle, insanlığıyla, cesaretiyle kendimi geliştirmemi, iyi hissetmemi sağlayan ve bu işi başaracağıma inancımı teşvik eden, bu zorlu yolda iyi ki rehberim olmuş dediğim değerli hocam Doç. Dr. Canan OLPAK KOÇ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim hayatım boyunca arkamda daima dimdik duran, beni destekleyen ve yüreklendiren kıymetli anne-babama ve canım kardeşim Çağrı'ya; hayatıma girdiği günden beri her an yanımda olan sevgili eşim Emre'ye çok teşekkür ederim. Bugünlere ailem sayesinde geldim ve bu yolda yine onlar sayesinde yürümeye devam edeceğim. İyi ki hayatımdalar.

Burdur, 2025

ÖZET

İnsanlığın var oluşundan itibaren beyin, sürekli araştırma ve merak nesnesidir. Nöro-bilimsel alandaki ilerlemeler, beyin ve nöronlar hakkında bilgi birikimini her geçen gün artırır. Postmodern çağın bilgi yayılımındaki hızı, farklı disiplinler arasındaki etkileşimi de beraberinde getirir. Bu bağlamda, nöro-bilimsel çalışmalar sanatsal alanla giderek artan bir ilişki içerisine girmekte; edebî metinlerde bilimsel unsurlar, bilimsel çalışmalarda da edebî anlatım biçimleri kendisine yer bulmaktadır. Edebiyatın bilimle kurduğu bu iletişim, nöro-roman olarak adlandırılan yeni bir anlatı türünün ortaya çıkmasına zemin hazırlar.

Nöro-roman; insan beyninin işleyişi, bilinç, zihin gibi temel konular ve nörolojik hastalıkları kurgusal bir çerçeve içerisinde ele alan, postmodern romanın bir uzantısı olarak tanımlanabilir. Bu tür, literatürde nöro-anlatı, nöro-kurgu, bilişsel kurgu, sendrom romanı ve beyin anlatıları gibi farklı adlandırmalarla da anılır. Kavram ilk olarak 1997 yılında Amerikan edebiyat eleştirmeni Marco Roth tarafından ortaya atılsa da nöro-romanın kökeni 1980'li yıllara kadar uzanır. Özellikle Amerikan edebiyatında gelişme gösteren bu tür, Türk edebiyatında yeterli düzeyde karşılık bulamaz.

Akademisyen ve yazar kimliğiyle tanınan Serkan Karaismailoğlu, Türk edebiyatında nöro-roman kavramını ilk kez kullanan ve bu türde eserler verdiğini öne süren bir yazardır. Yazarın Mater Üçlemesi (Pia Mater, Arachnoid Mater, Dura Mater), tıp ve edebiyat disiplinlerini özgün bir şekilde bir araya getirme çabasının ürünüdür. Bilim kurgu ve distopik roman unsurları taşıyan Mater Üçlemesi'nde, tıbbî terminolojinin yanı sıra genel kültür ve yapay zekâ teması teknoloji bağlamında işlenir.

Bu çalışma, Türk edebiyatında yeterince tanınmayan nöro-roman kavramı ve bu türün ortaya çıkışıyla temel özelliklerini incelemeyi amaçlar. Bu doğrultuda, Serkan Karaismailoğlu'nun Mater Üçlemesi; nöro-roman türünün belirleyici unsurları çerçevesinde değerlendirilecektir. Çalışma, söz konusu Üçleme'nin nöro-roman türüne olan katkısını ve Türk edebiyatındaki yerini ortaya koymayı hedefler.

Anahtar Kelimeler: Nöro-roman, Mater Üçlemesi, Serkan Karaismailoğlu

(YALÇIN, Aylin, *Neuro-Novel and the Novels of Serkan KARAIŞMAİLOĞLU*, Master's Thesis, Burdur, 2025)

ABSTRACT

Since the beginning of humanity, the brain has been a constant subject of research and curiosity. Advances in neuroscience continue to expand the knowledge of the brain and neurons. The rapid dissemination of information in the postmodern era brings along interaction between various disciplines. In this context, neuro-scientific studies are increasingly forming a connection with the artistic realm; scientific elements appear in literary texts, while literary narrative techniques find a place in scientific studies. This dialogue between literature and science has paved the way for a new narrative form known as the neuro-novel.

The neuro-novel can be defined as a subgenre of postmodern fiction that explores the functionings of the human brain, consciousness, the mind, and neurological disorders within a fictional framework. It is also referred to in the literature as neuro-narrative, neuro-fiction, cognitive fiction, syndrome novel, or brain narrative. Although the term was first coined in 1997 by American literary critic Marco Roth, the origins of the neuro-novel date back to the 1980s. While this genre has flourished particularly in American literature, it has yet to gain significant ground in Turkish literature.

Serkan Karaismailoğlu, known both as an academic and a writer, is the first to use the concept of the neuro-novel in Turkish literature and continues to produce works in this genre. His Mater Trilogy (Pia Mater, Arachnoid Mater, Dura Mater) reflects an original effort to merge the disciplines of medicine and literature. Incorporating elements of science fiction and dystopian fiction, the trilogy also engages with medical terminology, general knowledge, and artificial intelligence in a technological context.

This study aims to examine the emergence and core characteristics of the neuro-novel, a concept not yet widely recognized in Turkish literature. It focuses on Karaismailoğlu's Mater Trilogy to evaluate its contribution to the genre and its place in Turkish literature.

Keywords: Neuro-novel, Mater Trilogy, Serkan Karaismailoğlu

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NÖRO-ROMAN

1.1. Nöro-roman Nedir?	4
1.2. İnsanlığın Beyni Keşfettiği Günden Nöro-romana	6
1.3. Nöro-romanın Özellikleri.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

SERKAN KARAİSMAİLOĞLU'NUN MATER ÜÇLEMESİ VE NÖRO-ROMAN BAĞLAMINDA TAHLİLİ

2.1. Pia Mater	29
2.1.1. Özet	30
2.1.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	32
2.1.3. Zaman.....	33
2.1.4. Mekân.....	34
2.1.5. Karakter.....	37
2.1.5.1. Başkişi	37
2.1.5.1.1. Tesla	37
2.1.5.2. Norm Karakterler	39
2.1.5.2.1. Perit	39
2.1.5.2.2. Meryam	39
2.1.5.2.3. Alef.....	40
2.1.5.2.4. İlias	42
2.1.5.2.5. Galen	43

2.1.5.2.6. Vera	43
2.1.5.2.7. Aren Urban	44
2.1.5.2.8. Ezra	44
2.1.5.2.9. Devin	45
2.1.5.3. Fon Karakterler	45
2.1.5.3.1. Uras	45
2.1.5.3.2. Ushan	45
2.1.5.3.3. Gece Bekçisi	46
2.1.5.3.4. Vera'nın Kocası	46
2.1.5.3.5. Alef'in Anne ve Babası	47
2.1.5.3.6. Belen ve Kayra	47
2.1.6. Pia Mater'in Nöro-roman Olarak Değerlendirilmesi	47
2.2. Arachnoid Mater	71
2.2.1. Özet	72
2.2.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı	74
2.2.3. Zaman	75
2.2.4. Mekân	76
2.2.5. Karakter	79
2.2.5.1. Başkişi	80
2.2.5.1.1. Pia	80
2.2.5.2. Norm Karakterler	82
2.2.5.2.1. Galen	82
2.2.5.2.2. İlias	83
2.2.5.2.3. Perit	84
2.2.5.2.4. Devin	84
2.2.5.2.5. Aren Urban	85
2.2.5.2.6. Meryam	85
2.2.5.2.7. Ushan	86
2.2.5.2.8. Coccyx	86
2.2.5.2.9. Atlas	87
2.2.5.2.10. Alhazen	89
2.2.5.2.11. Noah	90

2.2.5.2.12. Dura.....	91
2.2.5.2.13. Kant.....	92
2.2.5.2.14. Eva	92
2.2.5.2.15. Yo Kan	93
2.2.5.3. Fon Karakterler	94
2.2.5.3.1. İris	94
2.2.5.3.2. Rabidus.....	95
2.2.5.3.3. Mengele.....	95
2.2.5.3.4. Alan Turing	96
2.2.5.3.5. Alef.....	97
2.2.5.3.6. Vera.....	97
2.2.5.3.7. Giordano Bruno.....	97
2.2.5.3.8. Alexander Bogdanov.....	98
2.2.6. Arachnoid Mater'in Nöro-roman Olarak Değerlendirilmesi	99
2.3. Dura Mater	117
2.3.1. Özet	118
2.3.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı.....	122
2.3.3. Zaman.....	123
2.3.4. Mekân.....	125
2.3.5. Karakter.....	128
2.3.5.1. Başkişiler.....	129
2.3.5.1.1. Pia.....	129
2.3.5.1.2. Dura.....	131
2.3.5.2. Norm Karakterler	133
2.3.5.2.1. Nada	133
2.3.5.2.2. Galen	133
2.3.5.2.3. Atlas	135
2.3.5.2.4. Alhazen	136
2.3.5.2.5. Noah	136
2.3.5.2.6. Eva.....	137
2.3.5.2.7. Otto.....	138
2.3.5.2.8. Vagus	139

2.3.5.2.9. Echo.....	140
2.3.5.2.10. Coccyx	141
2.3.5.2.11. Perit	141
2.3.5.2.12. Soma.....	142
2.3.5.2.13. İris	143
2.3.5.2.14. Meryam	143
2.3.5.2.15. Lethe.....	145
2.3.5.2.16. Mater S	146
2.3.5.2.17. Flippo	147
2.3.5.2.18. İlias.....	147
2.3.5.3. Fon Karakterler	148
2.3.5.3.1. Yo Kan'ın Arkadaşı Yaşlı Adam	148
2.3.5.3.2. Ushan	149
2.3.5.3.3. Devin.....	149
2.3.5.3.4. Yo Kan	149
2.3.5.3.5. Vera.....	150
2.3.5.3.6. Alef.....	150
2.3.5.3.7. Ezra	151
2.3.5.3.8. Cosima	151
2.3.5.3.9. Richard Wagner	152
2.3.5.3.10. Profesör	152
2.3.5.3.11. Büyülü Dağ'da Bulunan Şaperonlar	154
2.3.5.3.12. Sanatoryumdaki Yaşlılar.....	155
2.3.5.3.13. Neon'un Çocukları	156
2.3.5.3.14. Neon'un Çocuklarının Koruyucusu Olan Kişiler- Immunitas	157
2.3.5.3.15. Neon'a Bağlı Çalışan Kranialler	158
2.3.5.3.16. Neon'un Kadın Optogen Askerleri	159
2.3.5.3.17. Ade	160
2.3.5.3.18. Mitolojik Karakterler	160
2.3.6. Dura Mater'in Nöro-roman Olarak Değerlendirilmesi	161
SONUÇ	187
EKLER.....	197

EK-1: Serkan Karaismailoğlu'yla Röportaj Metni	197
ÖZGEÇMİŞ	209

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGI	: Yapay Genel Zekâ
DNA	: Deoksiribonükleik asit
EEG	: Elektroensfalografi
fMR	: Fonsiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
TMS	: Transkraniyal Manyetik Stimülasyon
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve saire

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Pia Mater Karakter Şeması	37
Şekil 2. Arachnoid Mater Karakter Şeması.....	79
Şekil 3. Neon Hiyerarşisi	79
Şekil 4. Dura Mater Karakter Şeması (Dura ve Emrindeki Kişiler)	128
Şekil 5. Dura Mater Karakter Şeması (Pia ve Çevresindekiler).....	129

GİRİŞ

Edebiyat, varoluşundan itibaren farklı bilim disiplinleriyle etkileşim halinde bulunan çok yönlü bir güzel sanattır. Tarih, psikoloji, sosyoloji ve coğrafya gibi pek çok bilimsel alanla iç içe geçmiş yapısı, edebiyatın her geçen gün genişleyen sınırlarının bilimle olan ilişkisini de beraberinde getirir. İngiliz yazar C.P. Snow'un 1959 yılında gerçekleştirdiği bir konferansta dile getirdiği üzere, edebî entelektüeller ile bilim insanları arasında derin bir anlayış ve iletişim uçurumu vardır.¹ Bu iki farklı entelektüel kutbun birbirine karşı tutumlarına yönelik çözüm önerisi ise Amerikalı yazar Brockman tarafından sunulur.² Brockman, "The Third Culture: Beyond the Scientific Revolution" adlı eserinde, bu iki kültürü aşabilecek üçüncü bir kültürün gerekliliğini vurgular. Söz konusu yazar, edebî entelektüellerin bilimsel bilgiyi akademik dilin karmaşıklığından arındırarak daha geniş kitlelere ulaştırabileceği fikrini savunur. Bu düşünsel hareket noktasından yola çıkan yazar-doktor veya hasta-yazarlar, edebî bir tür olan romanlara bilimsel bilgileri entegre ederek okuyucuya sunma yönünde bir eğilim gösterirler. Amerikan edebiyatında ortaya çıkan nöro-roman türü de bu sürecin bir sonucu olarak belirtilir. Nöro-roman; beyin, bilinç, zihin ve nöron gibi tıbbî bilgilerin ve nörolojik rahatsızlıkların belli bir kurgu çerçevesinde anlatıldığı özgün bir türdür. Postmodern ve bilim kurgu romanın bir alt dalı olarak değerlendirilebilecek nöro-roman kavramı, 20. yüzyılda adlandırılmış olsa da bu tarzdaki eserlerin daha önceki dönemlerde de kaleme alındığı görülür. Ancak nöro-roman türünde yazılmış ilk eser olarak genellikle Ian MacEwan'ın "Enduring Love" (Sonsuz Aşk) adlı romanı kabul edilir.³ Sonsuz Aşk'ın temel odak noktası, başkişi Joe Rose'a saplantılı bir aşk besleyen ve de Clérambault sendromuna sahip bir hasta olan Jed Parry karakteridir. Bununla birlikte sinirbilim, romanın üzerine inşa edildiği temel unsurlardan biridir. Jed Parry karakteri ve anlatıcı Joe Rose aracılığıyla okuyucuya sinirbilim (beynin işleyişi, işlev bozuklukları, karakter ve duygular üzerindeki etkisi) ile ilgili bilgiler aktarılır. (Bekar, 2022: 90)

¹ Charles Percy Snow, Two Cultures, *Science*, 1959, 130(3373), s.1.

² John Brockman, *The Third Culture: Beyond the Scientific Revolution*, London: Simon and Schuster, 1995, s.3.

³ Marco Roth'un "The Rise of the Neuronovel" adlı makalesi, bu isimlendirmeyi ilk kez ortaya koyan çalışmadır.

Özellikle Amerikan edebiyatında Sonsuz Aşk'ın ardından nöro-roman türünde çeşitli eserler ortaya çıkar. Türk edebiyatında ise nöro-roman türünde eser veren yegâne sanatçı, sinirbilimci kimliğiyle tanınan akademisyen-yazar Serkan Karaismailoğlu'dur. Karaismailoğlu, Hacettepe Üniversitesi Fizyoloji Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapar. Tıp alanındaki çalışmalarıyla bilinen Karaismailoğlu, Pia Mater adlı romanıyla Türk edebiyatında nöro-roman türünde eser kaleme alan ilk yazar olma özelliğini taşır. Yazarın 2019 yılında yayımlanan bu ilk romanını, 2020 yılında Arachnoid Mater ve 2021 yılında Dura Mater adlı diğer romanları takip eder. Yazar, kendisiyle yapılan röportajda, Amerikan edebiyatında nöro-roman adında bir türün varlığından haberdar olmadan söz konusu romanları yazdığını ve bu türün varlığını sonradan öğrendiğini belirtir.⁴ Karaismailoğlu'nun tanımıyla nöro-roman; sinirbilimsel gerçeklerin belirli bir kurgu ve hayali karakterler eşliğinde okuyucuya sunulduğu bir roman türüdür.

Mater Üçlemesi'nde sinirbilimsel gerçeklerin belirgin bir şekilde yer aldığı görülür. Beyin, nöronlar ve bunların işleyiş prensipleriyle tıbbî teknoloji ve yapay zekâ kavramlarına romanlarda önemli ölçüde değinilir. Pia Mater, Arachnoid Mater ve Dura Mater şeklindeki isimlendirmeler de beyni saran zarların adlarından seçilmiştir. Her üç romanda da tıp terminolojisinden yoğun bir şekilde yararlanılmasının yanı sıra sanatsal öğelerle özellikle teknolojik gelişmelerin son noktası olan yapay zekâ kavramlarına yer verilir. Yazar, zihnindeki bilimsel bilgileri hikâye örgüsüne dâhil ederek akademik düzeyde bilgiler sunar ve bu bilgilerin kaynaklarını da romanın sonunda kaynakça bölümünde belirtir.

Bu tezin hareket noktasını, Türk edebiyatında nöro-roman türünde çalışmaların ve Türk edebiyatında ilk olma özelliğine sahip Mater Üçlemesi'nin bu bağlamda henüz kapsamlı bir şekilde değerlendirilmemiş olması oluşturur. Nöro-roman türüne dair yerli akademik çalışmalar sınırlı olup bu alanda Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı'nda Bir Nöro-roman: Sonsuz Aşk adlı yüksek lisans tezi hazırlayan Bengisu Bekar'ın çalışması dikkat çeker. Bekar, söz konusu tezinde nöro-roman türünü tanıttıktan sonra İngiliz edebiyatı yazarı Ian MacEwan'ın Sonsuz Aşk adlı romanını nöro-roman bağlamında incelemiştir. Yerli kaynaklarda nadiren anılan nöro-roman türü, adı geçen tezde tanıtılmış olmasına rağmen Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nda bu türe yönelik bir

⁴ Serkan Karaismailoğlu ile yapılan röportaj, tezin sonundaki ekler bölümünde sunulmuştur.

inceleme bulunmaz. Karaismailoğlu'nun 2019 yılında bu türde eser yayımlamış olmasına rağmen alanda esere yönelik herhangi bir akademik çalışma mevcut değildir. Bu bağlamda; çalışmanın temel amacı nöro-roman türünü tanıtmak, tarihsel gelişimi ve özellikleri hakkında bilgi vermek ve Serkan Karaismailoğlu'nun Mater Üçlemesi'ni nöro-roman bağlamında değerlendirerek eserleri tanıtmaktır. Bununla birlikte Amerikan edebiyatı odağında gelişen nöro-roman kavramını, Mater Üçlemesi üzerinden ele alarak bu kuramsal alanı akademik literatürde tartışmaya açmak da çalışmanın hedefleri arasındadır. Son olarak, nöro-roman türüne yönelik kuramsal bir çerçeve sunarak alanda yapılacak çalışmalara temel oluşturmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmada; Serkan Karaismailoğlu'nun Pia Mater, Arachnoid Mater ve Dura Mater adlı romanlarını nöro-roman çerçevesinde derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veri kaynağı olarak seçilen romanlar, metin çözümlemesine dayalı bir yaklaşımla değerlendirilmiş; çözümleme sürecindeyse nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Nöro-roman kavramıyla ilgili Türk edebiyatındaki sınırlı kaynaklar göz önünde bulundurularak yabancı (özellikle İngilizce) kaynaklar detaylı bir şekilde taranmış ve bu kaynaklardan yapılan çevirilerle kuramsal bir çerçeve sunulmuştur. Çalışma, iki temel aşamadan oluşmaktadır. İlk bölümde nöro-roman kavramının tanımı, tarihsel gelişimi ve edebiyat içindeki yeri açıklanmıştır. İkinci bölümde ise Karaismailoğlu'nun söz konusu üç romanı ayrıntılı biçimde analiz edilmiş ve ardından da bu eserlerin nöro-roman türüne ait olup olmadığı hususu tüm ayrıntılarıyla değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

NÖRO-ROMAN

1.1. Nöro-roman Nedir?

Amerikan edebiyatı eleştirmeni Marco Roth'un kurucu ortağı olduğu n+1 adlı dergide 2009 yılında yayımlanan ve Türkçeye “*Nöro-romanın Yükselişi*” şeklinde çevrilen “Rise of the Neuronovel” başlıklı makalesi, nöro-roman kavramını ilk kez edebiyat eleştirisi alanına sunar. Roth'un nöro-roman türü ile ilgili tanımlamaya yakın ifadeleri şu şekildedir: “Bilinç romanı, psikolojik roman veya itiraf romanı olarak çeşitli şekillerde adlandırılan -her halükârda bir zihnin işleyişiyle ilgili roman- kendini nörolojik romana dönüştürmüştür; burada zihin beyin haline gelir.” (Roth, 2009) Roth'a göre nöro-roman daha önceden bilinç, psikolojik veya itiraf romanı olarak adlandırılan bir türdür. Ancak son on iki yılda adı geçen adlardaki romanlar zihnin işleyişini ele almaya başladıkları için nörolojik romana dönüşür. Bu dönüşüm Roth tarafından nöro-roman olarak adlandırılır. “Son on iki yılda Anglo-Amerikan romanında yeni bir türün ortaya çıktığı görülmektedir.” (Roth, 2009)

2008 yılında Gary Johnson tarafından “...bilişsel bilimi ana tema olarak veya tek tema olarak ele alan bir kurgu eseri...” (aktaran Cross, 2021:1) şeklinde tanımlı yapılan tür “nöro-narrative” yani nöro-anlatıdır. Biliş veya zihnin tema olarak seçilmesi, zihnin işlenmesi ve biliş biliminin temele alındığı romanlar için nöro-roman terimi kullanımı bütün yazarlar tarafından tercih edilmez. Roth'un edebiyat terminolojisine kazandırdığı nöro-roman kavramı, Johnson dışında başka yazarlar tarafından da farklı şekillerde adlandırılır. Amerikan nöro-romanının 2009-2021 yıllarını anlatan “The American Neuronovel” adlı derginin giriş bölümünde Pascale Antolin, nöro-roman kavramı yerine başka isimlerin ortaya atıldığını söyler. Bunlar: “... *“bilişsel kurgu”* (Tabbi 2002), *“nörolojik gerçekçilik”* (Harris 2008), *“sendrom romanı”* (Lustig ve Peacock 2013) ve *“beyin anlatıları”* (Tougaw 2018) şeklinde ifade edilir. Antolin ifadelerini “Ancak bunların hiçbirisi, beyin bilimi ve/veya beyin rahatsızlıklarını içeren kurguyu ifade etmek için nöro-roman kadar başarılı olamamıştır.” (Antolin, 2021: 6) şeklinde sürdürür. Antolin, yine aynı yazısında Roth'un nöro-roman terimine eleştirel bir bakış açısıyla

olumsuz bir anlam yüklediğini savunur. Roth, geleneksel romanda karakterlerin iç dünyaları, düşünceleri, duyguları ve bilinç açıları merkeze alınırken nöro-romanda zihnin doğrudan beyne indirgendliğini; karakterlerin öznel deneyimleri, karmaşık psikolojik süreçleri ve bilinçlerin basitleştirildiğini ve biyolojik bir temele indirgendliğini söyler. Roth'un basitleştirerek ortaya attığı kavram, bugün geniş çevrelere ulaşır ve terminolojiye yeni bir boyut getirir:

“Roth, 1997'den beri ‘bilinç romanı veya psikolojik veya itiraf romanı -her halükârda bir zihnin işleyişi hakkında roman- ...'dan nörolojik romana, burada zihnin beyin haline geldiği’ dönüşümünü kınamak için bu terimi icat eder. Amerikalı eleştirmen o zamanlar bu aşağılayıcı etiketinin bu kadar etkili olacağını hayal edemez. Yıllar içinde bir dizi bilim insanı her ikisini de vurgular.” (Antolin, 2021: 5)

Çağdaş Amerikan Edebiyatı Profesörü Stephen J. Burn de Roth'un nöro-roman kavramını ortaya çıkarmasıyla birlikte eleştirel bir tavrı da beraberinde kullandığını savunur. “...Roth'un icadı alaycı bir anlama sahiptir. Terimi muğlak bir görevle -sadece ‘zihnin beyin haline geldiği’ romanları kapsar- tanıtmaya rağmen, gereklilikler giderek sıkılaşır.” (Burn, 2021: 1) Burn, temel olarak nöro-roman teriminin kullanımına karşı çıkar. Bu terim yerine nöro-kurgu ifadesinin kullanılmasının daha uygun olacağını ifade eder.

“...başlangıçta tartışmalı görünen özellikle nöro- ögesidir, ancak bu denemede farklı bir bakış açısı sunmak ve nöro- ön ekinin baştan çıkarıcı gücünün bizi kelimenin sorunlu köküne, aldatıcı bir şekilde sıradan romana karşı körleştirdiğini öne sürmek gerekir. Bugüne kadar, eleştirmenler, belki bu sorular çok basit görüldüğü için veya belki de bu roman egemen çağda tür sınıflandırması kaçınılmaz olduğu için, nöro'nun özellikle ve yalnızca romanla birleşiminden kaynaklanan nispeten basit soruları sormazlar.” (Burn, 2021:1)

Burn, nöro- ön ekinin dikkatleri kendisine çektiğini, roman kelimesinin arka plânda kaldığını ve böylelikle konunun tam olarak anlaşılmasının engellendiğini savunur. Eleştirmenlerin de nöro- ön ekiyle roman kelimesinin birleşiminden kaynaklanan temel soruları sormadıklarını ve bunun çağdaş dönemde tür sınıflandırılmasının kaçınılmazlığından kaynaklandığını belirtir. Burn bu düşünceleriyle edebiyat ve bilimin birleşiminden doğan nöro-roman teriminin yetersiz kaldığını iddia eder.

Nöro-romanın tanımlarından bir diğeri de Kauffman'ın hazırladığı tezde şöyle geçer: “Nöro-roman, beyin rahatsızlıkları olan karakterleri barındıran ve bilimsel bilgi ile postmodern bir dünyadaki insan deneyimi arasındaki boşluğu kapatmak için bilimsel dil kullanan çağdaş romanın bir alt türüdür.” (Kauffman, 2010: 1) Kauffman, nöro-romanın

nörolojik rahatsızlıkları olan karakterleri merkeze alan, insan deneyimlerini bilimsel bir dille açıklamaya çalışan çağdaş romanın genel özelliklerini taşıdığını savunur. Yine Amerikan edebiyatı sahasında çalışan T.J. Lustig ve James Peacock da nöro-romanın insan deneyimini bütüncül bir şekilde ele aldığını, bireylerin hem sosyal hem de biyolojik boyutlarını incelediğini savunur. Bu durumda verilen bu açıklamayla nöro-roman kavramını ilk kez kullanan Roth'un tanımının sığılığı düşünülebilir. "Nöro-roman, bireyin içinde olduğu toplumu ve sosyal ilişkileri ve sorumlulukları ifade etme uğraşında olan bir anlatı biçimi olarak bilinmektedir." (Peacock ve Lustig, 2013: 1-15)

Nihayetinde Anglo Amerikan edebiyatında ortaya çıkan nöro-romanın tanımı yine kendi doğduğu coğrafyada ortaya çıkar. İlk kez Marco Roth tarafından ortaya atılır ve sonrasında edebiyat terminolojisine dâhil edilir. Nöro-roman 20. yüzyılda ortaya çıkmış bir kavram olmasına rağmen Türk edebiyatında henüz tam anlamıyla karşılığını bulamaz ve nöro-roman türünde eser ilk kez 21. yüzyılda ortaya konulur. Türk edebiyatında nöro-roman yazdığını iddia eden Serkan Karaismailoğlu, nöro-romanın tanımını hem kitaplarında hem de Ortapia isimli Youtube kanalında şöyle ifade eder⁵: "Sinirbilimsel gerçeklerin, belirli bir kurgu veya hayali karakterler eşliğinde okuyucuya sunulduğu bir roman türüdür." (Karaismailoğlu, 2019) Sinirbilimsel bilgiyi kullanan yazar, insan davranışlarının biyolojik temellerini araştırarak bunu karakterler ve kurgu aracılığıyla ortaya koyar. Tüm tanımlama ve söylemlerden yola çıkılarak nöro-romanın insan beyninin işleyişi, bilinç, zihin, algı, benlik, duygular ve nörolojik hastalıkların, bunun yanında yazarın zihninde dolaşan bilimsel ve kültürel bilgi birikiminin belirli bir kurgusal zemine yerleştirilerek okuyucuya sunulduğu, postmodern romanın bir alt kolu olarak ifade edilebilir.

1.2. İnsanlığın Beyni Keşfettiği Günden Nöro-romana

"İnsanın kendi beynini anlama çabaları belki de insanlık tarihi kadar eski olmalı. İnsan ilk kez ne zaman kafatasının içinde beyin gibi bir organın bulunduğunun farkına vardı? Bunu kesin bir şekilde ortaya koyacak yazılı bir belgeye sahip değiliz. Muhtemelen ciddi bir yaralanma sonucu kafatası kırılmış ve içindeki beyin dışarı çıkmış bir vakaya ilk şahit olan kişi bunun farkına varmış ve

⁵ Serkan Karaismailoğlu, Pia Mater - Nöro-roman (Video), 26.05.2019, <https://www.youtube.com/watch?v=3MB4M-wwpVA>, (18.04.2025).

elini kafasına götürdüğünde hissettiği sert kemik yapının aslında değerli bir organı koruduğu hissine kapılmış olabilir. Böyle bir merakı dayalı olarak beyni incelemeye yönelik ilk veriler eski çağlarda gerçekleştirilen ilkel beyin ameliyatları olarak tarif edebileceğimiz trepanasyon denilen uygulamalara ait arkeolojik bulgulara dayanmaktadır.” (Uzbay, 2015: 122)

İsmail Tayfun Uzbay’ın da bahsettiği gibi beyin incelemelerine yönelik ilk veriler ilkel beyin ameliyatları sayesinde günümüzde bilinen bir gerçektir. Yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan kafataslarında bulunan delikler, insanlığın en eski tarihten beri beyin adlı organa karşı merakını ve ilgisini ortaya koyar.

“Tarihteki belki de ilk cerrahi girişimlerden biri olarak tanımlanabilecek olan trepanasyon işlemi kısaca kafatasını oluşturan kemik dokunun bir kısmının çıkarılmasıdır. Trepanasyon işlemine ilişkin ilk bilgiler Heredot [MÖ (Milattan önce) 484-424] ve Hipokrat (MÖ 460-377) tarafından kaleme alınmış olmasına karşın bu işlemin Neolitik döneme kadar uzandığı bilinmektedir. Tarih boyunca çeşitli amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmiş olan trepanasyon işlemine Anadolu’da da sıklıkla rastlanmaktadır.” (Güleç ve Pelin, 1998: 343)

Verilen alıntılarda insanlığın beyinle olan ilişkisinin uzun bir geçmişe sahip olduğu görülür. Beynin varlığının idrak edilmesiyle tetiklenen insanoğlunun merak dürtüsü, kökenlerini Neolitik döneme kadar izlenebilen uzun bir tarihsel sürece yayar.

“Diğer pek çok alanda olduğu gibi beyin ve sinir sistemi ile ilişkili ilk yazılı veriler yazının Sümerler tarafından keşfedilip kullanılmaya başladığı MÖ 4000’den sonrasına dayanır. Arkeolojik kazılarda elde edilen Mezopotamya ve Hitit dönemine ait çeşitli doğaüstü güçlerin neden olduğu davranış bozukluklarını tedavi etmeye yönelik birçok reçete içerikli kil tablet elde edilmiştir.” (Uzbay, 2015: 123)

MÖ 4000’den sonra tıp dünyası davranış bozukluğu bulunan kişileri iyileştirmeye yönelik çalışmalarına başlar ve yapılan çalışmalar, ilk kez bu dönemde kayıt altına alınmaya çalışılır. Kayıtlar sayesinde bugün, o dönem insanının beyin ve sinir sistemiyle ilgili gözlemleri ve geliştirdikleri tedavi yöntemleri bilinir.

Beynin önemini ilk fark edenlerden biri MÖ VI. yüzyılda yaşamış olan Alcmaeon adlı düşünürdür. Çok yönlü düşünür, sağlık durumunu ve hastalığı belirleyen mekanizmaları anlamak için tıbbi geliştirir. Kendisi bir hayvanın gözünü çıkartarak gözün beyinle olan bağlantısını görür ve buradan yola çıkarak duyuların beyinde toplanabileceği fikrini öne sürer. Her türlü duyunun hayati merkezi olarak beyni görür. (Santacroce vd., 2019: 503) Alcmaeon adlı düşünürden sonra tıbbın babası kabul edilen Hipokrat, MÖ 5.yüzyılda Beyin Hipotezi’ni ortaya koyar. Oğuz Tanrıdağ’ın aktardığına göre Hipokrat, adı geçen hipotezinde insanın davranışlarının temelini beyin olduğunu ortaya koyar. “İnsanlar bilmelidir ki neşe, hoşnutluk, gülme, sporlar, acı, üzüntü,

karamsarlık ve matem yalnızca beyinden gelir: Beyinle sezer ve bilgi edinir, görür ve işitiriz ve aynı organla deli ve çılgın oluruz.” (Tanrıdağ, 2022: 11) Hipokrat ortaya koyduğu fikirleriyle beynin insan deneyiminin merkezi olduğunu ve insanın zihin ve bedeninin tamamen beyin kontrolünde olduğunu savunur. Hipokrat’tan sonra yaşamış olan ünlü düşünür Aristoteles ise insanın odak noktasının beyin değil de kalp olduğunu ifade eder. Aristoteles “...Hipokrat’tan farklı olarak, bu kavramlarla ilgili beynin rolüne inanmayan ve bunun yerine davranışların kaynağının kalp olduğunu belirten bir düşündür.” (Tanrıdağ, 2022: 11) Her ne kadar Aristo insan deneyimleri için odağa kalbi alsada bugün gelinen noktada Aristo’nun yanlışlığı apaçık ortadadır. Çünkü beyin, insan davranışlarının temelidir ve artık bu gerçek yadsınamaz kanıtlara dayanır. Yunan hekim Bergamalı Galen ve yaptığı çalışmalarla hem İslam coğrafyasını hem de Batı’yı etkileyen ünlü hekim İbn-i Sina da Hipokrat’ın açtığı yoldan ilerler ve beyinle ilgili fikirlerini kaleme aldıkları eserlerde açıklar.

“Bergamalı Galenos da MS (Milattan sonra) 177’de yazdığı “Beyin Üzerine” isimli eserinde beynin iradeyi, bilişsel işlevleri ve belleği kontrol ettiğini ileri sürer. Motor ve duyuşsal sinirleri tanımlar. Galenos’a göre beyin dokunma, tat alma, koklama, görme ve işitmenin yanı sıra aynı zamanda ruhun da merkezidir ve omurilik onun devamıdır. Beyindeki ventriküller ise “akıl” (iradenin) merkezidir. Aristo’nun aksine ruhun merkezinin kalp değil beyin olduğu görüşünü pekiştirir. ... Buharalı bilim insanı İbn-i Sina veya Batı dillerindeki bilinen adı ile Avicenna, 1025 yılında yazdığı El Kanun Fit Tıp isimli kitabında ruhbilim üzerine önemli saptamalarda bulunur. Ruhbilim ve akli çeşitli sınıflar altında inceler, görme ve göz ile ilişkili nitelikli bilgiler sunar.” (Uzbay, 2015: 124-125)

Bergamalı Galen, gladyatörlerin doktorluğunu yapar ancak ölen dövüşçülerin beyinlerini inceleyemez. Yaşadığı dönemde ölmüş de olsa insan beyni üzerinde çalışma yapmak yasaktır. Bu yüzden Galen, koyun beyni üzerinde çalışmalar yapar ve çalışmalarının sonucunda beynin duyuşların ve ruhun merkezi olduğu bilgisine ulaşır.

10 ve 11. yüzyılda yaşamış olan İbn-i Sina’nın ruhbilim alanındaki öncü çalışmaları, sonraki yüzyıllarda beyin ve zihin arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yönelik önemli bir zemin teşkil eder. İbn-i Sina’nın psikolojik süreçlere dair geliştirdiği kavramsal çerçeve, ilerleyen dönemlerdeki bilimsel tartışmalara kaynaklık eder. Bu tartışma, beyin araştırmalarının farklı disiplinler aracılığıyla katmanlaşmasına katkıda bulunur. Bu bağlamda İbn-i Sina’nın çalışmaları, beyin üzerine yapılan modern araştırmaların tarihsel kökeninin anlaşılması bakımından öneme sahiptir.

Psikanalizin kurucusu Sigmund Freud, 19. yüzyılın sonlarında psikolojik tedavi yöntemleri ve teorisini ortaya koyar. Freud, psikanalizin tanımını şöyle yapar: “1-Nevrotik hastalıklarının sağaltımında kullanılan özel bir tedavi yöntemi. 2-İsabetli biçimde ‘derinlik psikolojisi’ olarak da tanımlanan bilinçdışı süreçler bilimi.” (Kızıltan, 2024: 16) Bu tanım; psikanalizin yalnızca semptom odaklı bir tedavi yaklaşımı olmadığını, aynı zamanda insan zihninin derinliklerine inerek bilinçdışı süreçlerin anlaşılmasını hedefleyen bir çerçeve sunduğunu ortaya koyar. Dolayısıyla Freud, nevrotik hastalıkların giderilmesinde özgün bir metot geliştirir. Bunun yanında insan davranışlarının altında yatan dinamikleri açığa çıkarmayı amaçlayan bir ekolün temellerini de ortaya atar.

Bir nörolog olan Freud, hastaların bilinçaltında yatan duygu ve düşüncelerini açığa çıkarmak için farklı yöntem ve teknikler kullanır. Freud nöroloji ve psikiyatri arasındaki farklı yaklaşımları karşılaştırır ve özellikle edebiyatla psikolojinin birleştiği noktada hastalığın daha bütüncül olarak ele alındığını savunur. “Freud, hastalarını bir dizi semptom ve bozukluk olarak değil, hikâyeleri olan insanlar olarak yazarak vaka çalışmalarından verimsizliği çıkarır ve daha önce düşünülmeyen belirgin bir insani boyut ortaya çıkarır.” (Kauffmann, 2010: 2) Freud’un çalışmaları modern psikolojinin temellerini attığı gibi hem sinirbilim hem de edebiyat alanında pek çok gelişmenin de zeminini oluşturur. Kurgusal eserlerde karakterlerin iç dünyalarının keşfedilmesine ve bilinçaltına yönelik eğilim psikanaliz sayesinde artar.

20. yüzyıla gelindiğinde tıp insanları beyin üzerinde çalışmalar yaparak nöronları keşfeder. Nöronların ortaya çıkarılması beyni anlama yolunda atılmış önemli bir adım olsa da tam anlamıyla beyni anlamak için yeterli gelmez.

“Bir nöron, tek başına anlamlı etkiye sahip değildir. Ama her nöron binlerce başka nöron ile, onlar da yine binlercesiyle bağlantılıdır ve bu ilişki devasa, döngüsel ve dallı budaklı bir ağ içinde devam edip gider. Bu arada bütün nöronlar, birbirini uyaran ya da baskılayan kimyasallar salmaktadırlar.” (Eagleman, 2023: 123)

Nöro-bilimciler her geçen gün beynin çalışma prensipleriyle ilgili yeni keşifler ortaya çıkarır ne var ki her keşif sonrası bir öncekinin ne kadar yetersiz olduğu da görülür. Nöronların etkileşimleriyle birlikte beyin görüntüleme yöntemleri sayesinde bilim insanları, beyin ve bilinç üzerinde daha rahat fikir ortaya koyabilecek seviyeye ulaşır. Bununla birlikte edebiyat dünyası da bu durumdan faydalanarak beyin ve bilinç üzerinde

daha gerçekçi tasvirler sunma imkânı elde eder. Beyin bölgelerini görüntülemeye en sık kullanılan nörobilim tanı yöntemi ise fonksiyonel fMR (Manyetik rezonans görüntüleme) yöntemidir. fMR ve benzeri yapısal beyin görüntüleme yöntemleri ile aktif fonksiyon gösteren beyinde meydana gelen fizyolojik değişiklikler tespit edilemez ancak fonksiyonel görüntüleme yöntemleri beynin çalışmasını görüntüleyerek beyin işlevlerini izleme olanağı sunar. (Tanrıdağ, 2022: 16) fMR metodu, bireylerin belirli görevleri yerine getirirken beyinlerdeki aktive bölgesinin görselleştirilmesine olanak tanıyan önemli bir tıbbî ilerleme olarak kabul edilir. Bu teknolojik imkân, edebiyat alanında da roman karakterlerinin düşünme süreçlerinin ve duygusal tepkilerinin daha ayrıntılı bir şekilde betimlenmesine olanak sağlayarak yeni anlatısal imkânlar sunar. Dolayısıyla fMR yönteminin sunduğu nörolojik içgörüler, edebî karakter analizlerinin derinleşmesine ve okuyucuya zihinsel süreçlerin daha somut bir şekilde aktarılmasını sağlar.

20. yüzyılda geliştirilen bir diğer beyin görüntüleme tekniği olan EEG (Elektroensefalogram) “... başın yüzeyine yerleştirilen elektrotların, beyin dalgalarını algılamasına dayanır.” (Eagleman, 2023: 94) Bu yöntem aracılığıyla elde edilen beyin dalgalarının karakteristik özellikleri, psikolojik temelli çeşitli hastalıkların teşhisinde önemli bir araç olarak kullanılır. Benzer şekilde, bu teknolojik imkânın kurgusal metinlerdeki potansiyeli de dikkat çekicidir. Karakterlerin beyin dalgalarının özel formları, karakterlerin varsayılan rahatsızlıklarının anlatısal bağlamda somutlaştırılmasına ve daha belirgin şekilde tasvir edilmesine olanak sunar.

20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde bilim insanı ve romancı kimliği ile dikkat çeken C.P. Snow’un, 1959 yılında *The Two Cultures* (İki Kültür) adlı çalışması yayımlanır. Bu çalışmada Snow, bilim ve edebiyat arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak adına önemli bir adım atar. Snow’un ele aldığı durum kimi eleştirmenler tarafından tenkit edilse de Snow; bilim ve sanatın önemini vurgular, günümüzde de geçerliliğini koruyan bir konuyu işler.

“1959’da C. P. Snow, entelektüel toplumda iki kutup olduğunu iddia eder: İlki edebi entelektüeller, diğeri ise bilim insanları tarafından temsil edilir. Ancak Snow, bir öngörü gibi üçüncü bir kültüre ihtiyaç olduğunu ve kutuplaşmanın aşırı basitleştirilmiş olduğunu belirtir. Dahası, bu iki kültürün çatışmasının çok sayıda yeni yaratıcı fırsata yol açabileceğini savunur” (Braeckman, 2017: 4)

Bilim insanları ve edebiyatla uğraşan kişiler arasında oluşan iletişimsizlik toplum için ciddi bir sorun oluşturur. Bu sebeple ne bilim insanları entelektüellerden ne de

entelektüeller bilim insanının dilinden anlar. Snow, bilimsel gelişmelerin insanlığın karşılaştığı büyük sorunlara çözüm bulmada yetersiz kalacağını ve bu sorunların çözümü için bilimsel bilgiyle birlikte insanın duygusal ve sosyal boyutlarını da dikkate alan bir bakış açısı geliştirmek gerektiğini savunur. Bu yüzden üçüncü bir kültüre ihtiyaç duyulur.

Nöro-bilim ve psikanaliz alanındaki gelişmeler bilimin popüler kültürdeki yerinin güçlenmesine vesile olur. Psikanaliz en başlarda nörolojik sorunları tedavi etmek amacıyla kullanılırken sonradan deneyime ve hasta-terapist ilişkisine odaklanan bir duruma yönelir. John Brockman üçüncü kültür kavramıyla bilimin artık sadece uzmanların değil herkesin ilgilendiği bir konu haline geldiğini ifade eder. Bu durum, bilimsel bilginin yaygınlaşmasına ve de toplumun daha iyi bir gelecek için mücadele etmesine katkı sağlar. Edebî entelektüeller bilim insanlarıyla iletişim kurmaz. Bilim insanları doğrudan halkla iletişim kurar. Geleneksel entelektüel medya dikey bir oyun oynar: Gazeteciler yazar ve profesörler yazar. Bugün, üçüncü kültür düşünürleri aracıyı atlamaya ve en derin düşüncelerini zeki okuyucu kitlesi tarafından erişilebilir bir şekilde ifade etmeye çalışırlar. (Brockman, 1995: 2) Brockman'e göre bilim insanları karmaşık konuları basitleştirerek anlatarak bilim ve toplum arasındaki mesafeyi azaltmayı amaçlar. Bunun sonucunda da bilimsel kültürle anlatısal kültür birleşerek üçüncü kültürü ortaya çıkarır. Üçüncü kültürün ortaya çıkmasıyla kurgusal ürünler bilimselleşmez aksine bilim anlatısal hale gelir ve edebî türle birleşir.

İnsanlığın ulaşılabilen ilk günlerinden itibaren beynin yapısıyla ilgili merakı yüzyıllar içerisinde bilimle, psikanalizle edebiyatın iç içe girmesine kadar uzanır. İki farklı disiplin birleşerek topluma uzanma eğilimine girer. Bu bağlamda edebî eserlerde ilk olarak psikolojik alt yapıya dayanan romanlar ortaya çıkar. Psikolojik romanlar; karakterlerin iç dünyalarını, düşüncelerini, duygularını ve bilinç akışlarını derinlemesine incelemeye odaklanır. Bu yaklaşım nöro-romanlara insan zihninin karmaşıklığını ve bilinç süreçlerini keşfetme konusunda ilham verir. Nöro-romanlar da psikolojik romanlar gibi karakterlerin zihinsel süreçlerine odaklanır. İç monolog, bilinç akışı gibi teknikleri kullanarak okuyucuyu karakterin iç dünyasına taşır. Psikolojik romanların yanında bilim kurgu romanları da nöro-romana bilimsel spekülasyonlar yapma ve geleceğin nörolojik teknolojilerini hayal etme konusunda ilham verir.

Nöro-roman kavramı terminolojiye kazandırılmadan önce bu türe benzeyen, içerisinde nörolojik hastalıkların işlendiği, nöro-bilimsel bilgilerin yer aldığı, insan zihninin işleyişini anlatan eserler edebiyat dünyasında yer alır. Roth ise 2009 yılında kaleme aldığı yazısında nöro-roman kavramını ilk kez dile getirir. Anglo-Amerikan edebiyatında ortaya çıkan bu türün ilk örneği ise Ian McEwan'ın Türkçeye “Sonsuz Aşk” olarak çevrilen *Enduring Love* adlı eseridir. Bu eser 1997 yılında yayımlanır. Nöro-roman türünün ilk örneği McEwan tarafından verilmeden önce nöro-bilimsel çalışmaların kurgusal alanda yer aldığı bilinir. Nöro-romanın temelini oluşturan nörolojik kayma edebiyatta yeni bir gelişme değildir. Nöro-roman, “bilişsel edebiyat çalışmalarının en son gelişimi (...) beyinle ilgili konuları kurgusal olarak işlemenin en yeni yolu” olarak tanımlanabilir.” (Ortega ve Vidal, 2013: 333) Burn, “Dennett ve Pinker’ın ayrıca “*Nöro-romanın Yükselişi*’nden” çok yıllar önce edebiyatta zihin ve bilinç üzerine bir odaklanma olduğunu öne sürdüklerini” (Burn, 2015: 213) söyler. Burn, Roth’un ilk örneğinin 1997 yılında verildiğini öne sürdüğü nöro-roman türünden yıllar önce, yazarların zihin ve bilinç üzerine çalışmalar yaptıklarını savunur. Bu fikir yalnızca Burn’e ait değil, aynı zamanda pek çok araştırmacının da ortak görüşüdür. Jonah Lehrer, “Proust Bir Sinirbilimciydi” adlı eserinde adı geçen sekiz sanatçının zihin üzerine çalışmalarının 20. yüzyılın ikinci yarısından önce başladığını ifade eder. Bilinç ve zihninin işleyişiyle alâkalı çalışmaların yalnızca bahsi geçen sekiz kişiyle de sınırlı kalmadığını ve sanat dünyasındaki kişilerin bilimle ilişkilerinin eserlerine yansıdığını da ifade eder. Whitman, beyin anatomisi kitaplarını çalışıp ürkütücü ameliyatları izler; George Eliot, Darwin ve James Clerk Maxwell okur; Stein William James’in laboratuvarında psikoloji deneyleri yapar, Woolf ise zihin hastalıklarının biyolojisini öğrenmeye çalışır. Bu sanatçıların sanatını bilimle olan ilişkisini dikkate almadan anlamak olanaksızdır. (Lehrer, 2020: 13) Asıl işi yazmak olan sanatçılar, ilgilerini bilime yönlendirerek eserlerine farklı bir boyut kazandırır. Bu bakış açısının yanında kimi yazarlar da yakalandıkları nörolojik hastalıkları edebî kurgularında yer alan karakterler aracılığıyla halka yansıtır. Bununla ilgili en çarpıcı örnek 19.yüzyılda yaşamış olan Rus yazar Dostoyevski’dir. Dostoyevski beyinde bulunan nöronların anormal hareketlerine dayanan bir hastalık olan epilepsi yani sara hastasıdır. Dostoyevski’nin bu hastalığı başta Budala olmak üzere Ecinniler, Karamazov Kardeşler, Ezilmiş ve Aşağılanmış adlı eserlerin karakterlerinde görülür. (Tanrıdağ, 2022: 182) Dostoyevski’nin yanında Umberto Eco (İnme Vakası, Bilinç Kaybı, Kraliçe Loana’nın

Gizemli Alevi), Virginia Woolf (Bilinç Akışı, Zihnin İşleyişi, Benlik), Herman Melville (Hayalet Uzu, MobyDick), Whitman (Zihin-Beden-Ruh Bütünlüğü, Çimen Yaprakları), Proust (Swann'ların Tarafı, İstemli ve İstem Dışı Bellek), Oliver Sacks (Uyanışlar, Beyin İltihabı- Ensefalitis) ve benzeri (vb.) gibi birçok yazarın ve şairin eserinde (Bekar, 2022: 15) bilinç, zihin ve benlik algısı temaları mevcuttur.

Bilinç ve zihin üzerine yapılan edebiyat çalışmaları uzun bir geleneğe dayanır ancak nöro-roman türünde daha çok beyne odaklanma söz konusudur. Bilimsel içerik, yazar için edebî bir araç haline gelir, bu sadece hikâye dünyası düzeyinde değil, aynı zamanda anlatıda bilimsel kelime kullanımı gibi üslup yeniliği olarak da kullanılan bir araçtır. (Ortega ve Vidal, 2013: 328) Yazarlar eserlerine yalnızca bilimsel gerçeklik katmak için değil aynı zamanda edebî anlatımı zenginleştirmek ve farklı bir boyut kazandırmak için bilimsel bilgileri kullanır. Bilimsel terminoloji kullanmayı tercih eden yazarlar, hikâye dünyasını anlatmanın yanında bilimsel kavramları kullanarak üslup bakımından da eserlerini özgün hale getirirler. Nöro-roman yazarları, Virginia Woolf, E. M. Forster, James Joyce, Gertrude Stein, Marcel Proust, Ralph Ellison, Christopher Isherwood, Vladimir Nabokov ve Toni Morrison gibi modern ve postmodern dönemin önemli isimlerinin bilinç temsiline dair ünlü deneyleri, önceki yüzyılın edebiyatının çoğunu tanımlayan bir geleneğin mirasçılarıdır. (Tougaw, 2015: 338) Nöro-romandan daha eskiye dayanan bilinç romanı denilebilecek türde eser kaleme alan yazarlar, karakterlerin duygu ve düşünceleriyle iç dünyalarını derinlemesine inceler. Bu eserlerde öznel deneyimler, zihin ve bilinç anlatılırken nöro-romana evrilen yanda kişisel deneyimler daha çok nörolojik ve bilimsel bilgilerle desteklenir. Bu durum nörobilim ve beynin işleyişi hakkında artan bilginin etkisiyle ortaya çıkar.

Roth'un "Ian MacEwan'ın Enduring Love (1997) adlı eseri, nöro-roman türünü etkili bir şekilde başlatır ve türünün en nüanslı incelemelerinden biri olmaya devam eder." (Roth, 2009) şeklindeki görüşüne Burn tam anlamıyla katılmaz. Burn, en başta nöro-roman isimlendirmesi yerine nöro-kurgu ifadesinin daha kapsamlı olduğunu savunur ve bu terimin kökenini 1997'den daha önceye taşır.

"Nöro-romanın sınırlayıcı sınırlarının ötesine, nöro-kurgunun daha geniş ufuklarına doğru ilerleme projesi -kısa bir taslakta veya uzun metrajlı bir romanda beyin-zihin hakkında edebî yazım arasında yapay ayrımı ortadan kaldıran, alandaki mevcut cinsiyet asimetrilerine karşı hareket eden ve bu tür eserlerin yalnızca 1990'ların sonunda ortaya çıktığı şeklindeki tarihsel olmayan nosyona meydan

okuyan- paradoksal olarak daha geniş açılı bir görünüm arayışına tek bir yazarı ele alarak başlayabilir: Joyce Carol Oates. Oates bugüne kadar hiçbir nöro-roman çalışmasında referans gösterilmemesine ve nadiren edebiyat ve bilim tartışmalarında yer almamasına rağmen kısmen 1972 gibi erken bir tarihte “beyin ile bir şekilde ürettiği ‘zihin’ arasındaki ilişkiye” duyduğu hayranlığı dile getirdiği için aynı zamanda kariyerini karakterize eden huzursuz üretkenlik şiirleri, kısa kurguları ve romanları birbirine bağlayarak bu ilişkinin farklı türlerdeki keşiflerini yönlendirdiği için nöro-kurgunun daha geniş bir şekilde ele alınması için özellikle yararlı bir başlangıç noktası sağlar.” (Burn, 2021: 5)

Carol’un daha 1972 yılında beyin ve zihin arasındaki ilişkiye duyduğu hayranlığı anlatması nöro-kurgunun temelini anlamak için önemli bir başlangıç sayılabilir. Burn’e göre Carol’un çalışmaları nöro-roman türünün anlaşılmasında önemli bir figür rolü oynar.

Burn yine Amerikan nöro-romanı için ayrılan özel sayılı dergide yer alan makalesinde, nöro-roman teriminin bilimsel bir hava, saygınlık ifadesi taşıdığı ve terimin kökeninin Oliver Sacks’ın 1984 yılında yayımlanan “A Leg to Stand On” adlı eserinin nörolojik roman olarak adlandırılmasına dayandığını ifade eder. Terim başlangıçta daha uzun biçiminde -nörolojik roman- ortaya çıkar ve muhtemelen ilk olarak 1984’te Oliver Sacks tarafından “A Leg to Stand On” adlı kitabını “bir tür nörolojik roman” olarak özetlediğinde ortaya atılır. (Burn, 2021: 1) Edebiyat araştırmacısı Isabella Galichon ve tıp uzmanı Jean Arthur Micoulaud’un kaleme aldığı makalede, Oliver Sacks’ın Amerikalı bir nörolog ve aynı zamanda dikkat çeken eserleri olan bir yazar olduğu söylenir. Saks, 1984’te kaleme aldığı ve üstteki alıntıda Burn’un de bahsettiği İngilizce “A Leg to Stand On”, Fransızca “Sur Une Jambe” olarak bilinen eserinde kişisel deneyimlerini anlatsal bir dille ifade eder. Hasta olarak deneyimlerini anlatsal olarak ifade etmesi nöroloji ve edebiyat alanlarına katkı sağlar. Hekim-yazar kategorisine ait olmasına rağmen yazar-hekim kategorisinde de kendini gösteren özel bir hasta vardır. Hasta deneyimini bir araya getirerek nörolojiye bu alanda anlatisallık üzerine bütün bir düşünce verecek ve gelecekteki birçok nörolog için bir referans haline gelecektir. 1984’te yayımlanan ve 1987’de Fransızcaya çevrilen “Sur Une Jambe” (Bir Bacak Üzerinde) adlı temel kitap, Amerikalı nöroloğun kariyerinde bakım ilişkisindeki bazı işlev bozukluklarının farkına varacağı kurucu bir deneyimi anlatır. Norveç’te bir yürüyüş sırasında kuadriseps tendonlarında bir yırtıkla karşı karşıya kalan Sacks, bacağının kullanımını geri kazandırması gereken bir ameliyat geçirecektir; ancak durum böyle değildir: Artık hareket etmemektedir, onu hissetmemektedir. (Galichon ve Micoulaud Franci, 2022: 177)

“Sacks’ın çalışmaları, özellikle nörolojik hastalıkları olan bireylerin deneyimlerine ve bu deneyimlerin geniş kitlelere nasıl iletilebileceğine odaklanır. Sacks, öykü anlatımındaki ustalığıyla sadece bilim dünyasına değil, aynı zamanda geniş bir okuyucu kitlesine de hitap eder. En bilinen eserlerinden biri olan Karısını Şapka Sanan Adam, nörolojik durumları anlamada ve insan zihninin karmaşıklığını açıklamada benzersiz bir yeteneği sergiler.” (Özen ve Yay, 2024: 192-193)

Sacks, nörolojik deneyimin uzak sınır bölgelerinden vaka öyküleri koleksiyonlarıyla tanınır: Karısını Şapka Sanan Adam ve Mars’ta Bir Antropolog; bu eserlerde Tourette sendromundan otizme, parkinsonizmden müzikal halüsinasyona, epilepsiden fantom uzuv sendromuna, şizofreniye, zekâ geriliğine ve Alzheimer hastalığına kadar uzanan rahatsızlıklarla yaşamaya çalışan hastaları anlatır. (Oliver Sacks Foundation, t.y.) New York Times, hem başarılı bir nörolog hem de usta bir yazar olan Oliver Sacks’ı “Tıbbın Şairi” olarak tanıtır. Sacks’ın öncüllüğünü yaptığı anlatı tıbbı; Columbia, Harvard ve Yale gibi üniversitelerin tıp fakültelerinde ders olarak gösterilir hale gelir. Edebiyatçılar ve nörologlar arasında örülen yakın bağlar; dil, beyin ve yaratıcılık alanlarında etkili olur.

1990’lardan itibaren tıp ve sanat camiasının ortak hareket ederek meydana getirdikleri eserlerin sayısındaki artışla birlikte John Brockman’ın üçüncü kültür olarak ifade ettiği alanda nöro-kültür anlatılar gelişir. Bu gelişmeyi beyni ve nasıl çalıştığını anlama ihtiyacından doğan nöro-narratif çalışmalar takip eder. Nöro-kültür, nöro-anlatı türünde ortaya çıkan eserlerin doğuş yeri Amerikan edebiyatıdır. Beyin işleyişine duyulan ilgi sadece edebiyat dünyasını değil tüm toplumu etkisi altına alır. 17 Temmuz 1990’da Başkan George Bush, bir bildiri yayınlayarak 1990’ları “Beynin On Yılı” olarak ilan eder. Bu girişim, “uygun programlar, törenler ve etkinlikler” aracılığıyla beyin araştırmalarından elde edilecek faydalar konusunda kamuoyunun farkındalığını artırmayı amaçlar. Bush’un programı; Alzheimer, şizofreni ve otizm gibi beyinle ilgili bozuklukların sayısındaki artışın yanı sıra bilim camiasında her düşüncüyü, dileği, hayali, arzuyu ve hareketleri kontrol eden beynin karmaşık iç işleyişi hakkında daha fazla anlayış kazanma çabası nedeniyle beyni inceleme ihtiyacının arttığını yansıtır. Beyin algıları ve gerçeklik anlayışını belirler, ancak nasıl çalıştığı hakkında hâlâ neredeyse hiçbir şey bilinmez. Beyni ve nasıl çalıştığını anlama ihtiyacı, hükümet desteğiyle birleştiğinde, nöro-narratifin önem ve değeri artar. (Kauffmann, 2010: 3) Amerika, devlet desteğiyle 1990’lı yılları beyin araştırmalarına ağırlık vererek hem beynin karmaşık yapısının çözümlenmesi hem de bu yapının halka aktarılması yoluyla anlatısal dil kullanan nöro-

narratifin önemini artırır. 2001 yılında, Journal of American Medical Association’da anlatı tıbbının ilk kez ortaya çıktığı görülür: Columbia Üniversitesinde iç hastalıkları profesörü olan Rita Charon, akademik ve klinik bir disiplin haline gelecek olan şeyin temellerini çizer. (Galichon ve Micoulaud Franci, 2022: 172) Anlatı tıbbı, tıbbın sadece bilimsel ve teorik yönlerinin değil aynı zamanda insan deneyimlerini merkeze alan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım hastaların deneyimlerini dinleyerek anlamaya ve hastayı tedavi sürecine entegre etmeye çalışır. Bu sayede hem doktorlar hastayı daha iyi anlar hem de hasta tedavi sürecinde aktif rol alır. Anlatı tıbbı ilk olarak Amerika’da 2001 yılında Journal of American Medical Association dergisinde ortaya çıkar ve bu alandaki düşünce ve uygulamaların ilk kez akademik bir platformda yer aldığı görülür. Atılan bu adım sayesinde iki farklı disiplin yani edebiyat ve tıp bir araya gelir. Edebî metinler tıp alanında kullanılmaya, tıbbî terimler de edebî metinlerde yer almaya başlar.

Edebiyatta bilişsel yaklaşımların yer alması özellikle 2000’li yıllarda artarak devam eder. Edebiyat araştırmacıları bu disiplinler arası çalışmalardan tema, üslup, konu bakımından faydalanır. Nöro-bilimsel çalışmalarla beynin işleyişi hakkında deneyimler artarken bunun edebî metinlere yansımaları da beraberinde izlenir.

“Edebiyat ve Nörobilim Araştırma Komitesi AILC-ICLA, edebiyat ve beyin bilimini birleştiren yenilikçi, disiplinler arası çalışmayı teşvik etmek için 2012 yılında, başkanı olan Suzanne Nalbantian’ın teşvikiyle kurulur. Cultural Memory: Neuroscience, Psychology and the Humanities (Kültürel Hafıza: Nörobilim, Psikoloji ve Beşerî Bilimler) adıyla 2021 yılında yayınladıkları kitapta editörler; karşılaştırmalı edebiyat, sosyoloji, tarih, felsefe, sinirbilim ve nöropsikoloji gibi çeşitli alanlardaki görüşlerini verimli bir şekilde sunarlar. Komitenin kurulduğu yıldan bugüne dek yapılan araştırmalarda çeşitli edebî türlerde metin inceleme, duygu veya nöroestetik üzerine yapılan çalışmalardan elde edilen verilerle birlikte edebiyat okumanın nöronal ve bilişsel-duygusal temellerini araştırmak için yöntemler ve modeller geliştirilir.” (Özen, 2022: 52)

Yirmi birinci yüzyıl “Beyin Yüzyılı” olarak adlandırılır ve modern sinirbilimin yaygın ilerlemesi beşerî bilimlerle ittifak kurma olasılıklarını açar. Son yıllarda sinirbilim alanında çalışma yapan bazı liderler, işlevsel beynin incelenmesinin ötesine geçip zihin biliminin daha geniş bir şekilde incelenmesi için beşerî bilimlerden girdi talep eder. (International Comparative Literature Association, t.y.) Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Derneğinin yaptığı çalışmalar sayesinde edebiyat ve sinirbilim araştırmaları disiplinler arası iş birliğiyle yürütülür. Erken dönemlerini yaşamakta olduğumuz 21. yüzyıl yalnızca bilim çevreleri tarafından değil, devlet politikalarına yön veren siyasetçiler tarafından da beyin yüzyılı ilan edilir. Bu amaçla Amerika Birleşik Devletleri

(ABD) başlangıç bütçesi sadece 2014 yılı için 100 milyon Amerikan doları olan *Beyin İnisiyatifi Hareketi* ve *İnsan Beyni* projesini başlatır. (Uzbay, 2015: 121) ABD için 21.yüzyıl beyin araştırmalarına odaklanılan bir dönemdir. Başlatılan büyük proje, beyin araştırmalarına yapılan yatırımların ve bu alandaki ilginin ne kadar arttığını gösterir.

Nöro-anlatı; nöro-bilimsel araştırmaların ve bulguların, insan bilincini ve deneyimini anlamak için anlatı kavramıyla birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkar. Nöro-anlatı, bilimsel verileri yorumlamak ve insan deneyimini zengin bir şekilde ifade etmek amacıyla anlatısal yaklaşımları kullanır. Tıp, eğitim, psikoloji gibi alanlarda kullanılan nöro-anlatı, insan davranışları ve zihinsel süreçleri hakkında yeni ve farklı bakış açıları sunar. Bilim ve sanatın birbirini tamamlayıcı ve zenginleştirici yaklaşımları, nöro-bilimsel verilerin edebî ve sanatsal bir dille harmanlanması benlik ve bilinç konularının derinlemesine anlaşılmasını sağlar. Yukarıda da verildiği gibi Oliver Sacks; hastalarını sadece tıbbî vakalar olarak değil her biri kendi hikâyesine, deneyimine ve kimliğine sahip bireyler olarak görmesiyle nöro-anlatının en güzel örneklerini ortaya koyar. Hafıza ve bilinç tartışmasını genişletmek için büyüyen bir tür olan nöro-anlatı, Cross'un dediği gibi kendimizi ve etrafımızdaki dünyayı nasıl algıladığımızı daha iyi anlamak için fırsat olarak sürdürmeye değer bir türdür. (Cross, 2021: 14)

Nöro-anlatı alanındaki gelişmelerin neticesinde nörobilim ve edebiyatın disiplinler arası çalışmaları daha da artar. Bu artışla birlikte beyine duyulan ilginin sonucunda nörolojik hastalıklar kurgusal dünyada daha fazla görülmeye başlanır. Kauffman'ın de söylediği gibi nöro-narratifin evrimiyle birlikte nöro-roman ortaya çıkar. Nöro-narratifin geliştiği süre boyunca postmodern romancılar trendi fark eder ve nöro-romanla ilgilenmeye başlar. (Kauffman, 2010: 3-4) Postmodernizm; modernizmin aksine dünyada anlam ve evrensel bir düzen olmadığını, her şeyin göreceli ve yoruma açık olduğunu savunur. Postmodern kurgu yazarları da bu görüşü savunur ve kaleme aldıkları eserlerde karakterlerin, olayların ve gerçekliğin belirsizliğini vurgular. Bilimin kullandığı dil; nesnel, gerçeklere dayalı ve kanıtlanabilir bilgilere odaklanırken kurgusal dil öznel, yoruma açık ve bireysel ifadelerle doludur. Postmodern yazarlar, bu iki dil arasındaki farkı kullanarak gerçekliğin birden fazla oluşunu, bilginin göreceliğini ve kişisel deneyimlerin öznelliğini vurgular. Postmodern yazarlar romanlarında beyin araştırmalarına atıfta bulunarak insan bilincinin, algısının ve deneyimlerinin nasıl işlediğini anlatan bilimsel bilgileri kurgusal anlatıya dâhil ederler.

20. yüzyılın sonu 21. yüzyılın başında ortaya çıkan nöro-roman; çağdaş romanın bir alt türü, nöro-narratifin evrilmiş şeklidir. Roth'un edebiyat terminolojisine entegre ettiği nöro-roman; postmodern edebiyat içerisinde değerlendirilen, yeni bir anlatı türü olarak gerçeklik unsurundan daha ziyade kurmaca unsurunu barındırır. Bir romanın anlattığı ya da yansıttığı içerik ve anlamdan, fikir, duygu ve bilgilerden daha ziyade; bunların nasıl anlatıldığı, nasıl kurgulandığı ön plândadır. (Özen ve Yay, 2024: 197) ABD'de 1990'lı yıllardan itibaren beyin üzerine yapılan araştırmaların artması, ilerleyen yıllarda da nöro-bilimle edebiyatın gerçeklik ve kurgu bağlamında birlikte hareket ettikleri zeminde, postmodern roman ya da çağdaş romanın bir alt türü kabul edilebilecek olan nöro-romanın ortaya çıkışının yine ABD'de gerçekleşmesi şaşırtıcı değildir. Roth'un Ian McEwan'ın 1997 yılında yayımladığı "Enduring Love" adlı eserini nöro-romanın ilk örneği olarak göstermesinden önce de sonra da nöro-roman türünde eserler özellikle Amerikan edebiyatında kendine önemli bir yer edinir. Bu türde yazan yazarlar sadece nörolojik temaları değil, aynı zamanda teknolojinin insan zihni üzerindeki etkisini ve bilinç-benlik temalarını da ele alır. Edebiyatın sınırlarını zorlayan bir yapıya sahip olan nöro-roman, yazarlara yeni ilham kaynakları bulur. Edebî eserler de bilim insanlarına insan bilincini, zihnini ve deneyimlerini daha iyi anlamak için farklı bakış açıları sunar. Nöro-romanın evrimi, insan zihni ve karmaşık yapısının işleyişinin keşfedildiği günden bugüne uzun ve verimli bir yolculuktur. Bu yolculuk neticesinde edebiyat ve bilim iş birliğiyle insan deneyimleri daha anlaşılır kılınır, gelecekte de yeni ve farklı deneyimlere dayanan eserlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlar.

Edebiyat ve nörobilimin ortak çabalarıyla ortaya çıkan nöro-roman türündeki eserlerde karakterler genellikle nörolojik bir hastalığa sahiptir. Bu hastalıklar kimi zaman eserin merkezinde yer alırken kimi zaman karakterlerin kişisel özelliklerini etkileyen bir unsur olarak okuyucunun karşısına çıkar. Yapılan analiz neticesinde nöro-roman türünde eser kaleme alan yazarlar; eser, yıl ve kurgusal karakterlerde ön plâna çıktığı tespit edilen nörolojik rahatsızlıklar şu şekilde sıralanabilir:

1. Don DeLillo-White Noise-1985-Ölüm korkusu
2. Leonore Fleischer-Rain Man-1988-Otizm
3. Ian McEwan-Enduring Love-1997-de Clérambault sendromu
4. Jonathan Lethem - Motherless Brooklyn-1999-Tourette sendromu
5. Chuck Palahniuk-Fight Club-1999-Dissosiyatif kimlik bozukluğu

6. Mark Haddon-The Curious Incident of the Dog in the Night-Time-2003-Otizm
7. Audrey Niffenegger-The Time Traveller's Wife-2003-Kronik zaman bozukluğu
8. Ian McEwan-Saturday-2005-Huntington hastalığı
9. Jonathan Safran Foer-Extremely Loud and Incredibly Close-2005-Travma sonrası stres bozukluğu
10. Richard Powers-The Echo Maker-2006-Capgras sendromu
11. Rivka Galchen-Atmospheric Disturbances-2008-Capgras sendromu
12. John Wray-Lowboy-2009-Paranoid şizofreni
13. Susannah Cahalan-Brain on Fire: My Month of Madness-2012-Anti-NMDA reseptör ensefalit

Amerikan edebiyatında ortaya çıkan ve sonrasında diğer edebiyatlarda da görülmeye başlanan nöro-roman Türk edebiyatında 21. yüzyılda ortaya çıkar. Nöro-roman, edebiyatımızda ele alınmadan önce bu türü anımsatan psikolojik, bilim kurgu, modernist ve postmodernist roman türleri aktif olarak kullanılır.

Türk edebiyatında psikolojik roman; karakterlerin iç dünyalarına, düşünce ve duygularına odaklanan edebî bir tür olarak 20. yüzyılın başında görülmeye başlanır. Bireyin yalnızlığına ve yabancılaşmasına odaklanan yazarlar, kişilerin iç çatışmalarını tema olarak ele alır. Türk edebiyatında psikolojik romanın önemli temsilcilerinden Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu adlı eseri, barındırdığı derinlemesine ruhsal çözümlemelerle nöro-roman türünün temellerini oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir. Romanda özellikle Ferit karakterinin madde ve ruh arasındaki yoğun bocalamaları ve bu çelişkinin yarattığı psikolojik altyapı, eserin ayırt edici niteliğidir. Nöro-roman ise, bireyin psikolojik durumunu ve iç dünyasını biyolojik temellere dayandırarak zihin-beyin ilişkisi çerçevesinde ele almasıyla farklılaşır. Bu bağlamda Peyami Safa'nın romanındaki bireysel bilinç ve ruhsal sorgulamalar, nöro-romanın modern sinirbilimsel ve teknolojik verilerle zenginleştirilmiş bilinç-zihin tartışmalarının edebî öncülü olarak değerlendirilebilir.

Aynı yüzyılın ortalarına gelindiğinde bilim kurgu türü de gelişmeye başlar. Bilim kurgu; geleceğin teknolojileri, bilimsel keşifler, sanal gerçeklik, distopik ya da ütöpik bir dünya ile bu konuların karakterler üzerindeki etkilerini ele alan bir türdür. Yüzyılın sonlarına doğru da modernist ve ardından da postmodernist roman türü, Türk edebiyatında etkili olmaya başlar. Bu iki roman türünde de geleneksel anlatım tekniklerine karşı bir duruş sergilenir. Özellikle postmodern romanda bilinç akışı, iç monolog, zamanda kurgusal parçalanma gibi teknikler kullanılarak karakterlerin iç dünyaları ve deneyimleri yansıtılmaya çalışılır. Adı geçen roman türlerinde 21. yüzyılda da eser kaleme alınmaya devam edilmesinin yanında, 20. yüzyılda ortaya çıkan bir tür olan nöro-roman da Türk edebiyatında görülmeye başlanır. Modern ve postmodern romanın getirdiği zihin ve bilinç keşfi, nöro-roman olarak adlandırılan yeni bir edebî alanı besler. Bu bağlamda, İhsan Oktay Anar'ın fantastik ve postmodern unsurları yoğun olarak kullanan Puslu Kıtalar Atlası ve Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri gibi eserleri her ne kadar doğrudan bilimsel bir temel sunmasa da nöro-romanın ele aldığı temel felsefî sorulara öncü niteliğinde yanıtlar arar. Nöro-roman türünde roman ortaya koyan ilk yazar aynı zamanda bir sinirbilim uzmanı olan Serkan Karaismailoğlu'dur. Nöronlarında dolaşan bilgileri kurgusal bir eserle okuyucuya iletmeyi düşünen ve en nihayetinde de nöro-roman türünde üç eser kaleme alan Serkan Karaismailoğlu, Türk edebiyatında bu türün başlatıcısı olmuştur denilebilir. Nöro-roman türünde yazdığı Pia Mater 2019'da, Arachnoid Mater 2020, Dura Mater de 2021 yılında yayımlanır. Türk edebiyatında Serkan Karaismailoğlu dışında nöro-roman kaleme alan yazar şimdilik yoktur ancak farklı edebî coğrafyalarda bu kadar rağbet gören nöro-roman türünde eser sayılarının artacağı düşünülmektedir.

1.3. Nöro-romanın Özellikleri

20. yüzyıl edebiyat sahasında görülmeye başlanan nöro-romanlar; nöro-bilimle sanatı bir araya getiren, çağdaş romanın alt türüdür. Araştırmacılar tarafından nörolojik roman, nöro-anlatı, sendrom romanı, nöro-kurgu şeklinde farklı adlandırmaları bulunan nöro-roman terimi özellikle Roth'un eleştiri maksatlı kaleme aldığı yazısından sonra rağbet gören terminolojik bir kavram olarak kullanılmaya başlanır. 19. yüzyılda etkili olan psikolojik ve bilim kurgu romanlarında yer alan beyin, zihin, bilinç ya da bilinçaltı kavramları nöro-roman türünde daha etkili ve işlevsel biçimde kullanılır hale gelir.

Sinirbilim alanındaki gelişmeler ve özellikle hastaların yalnızca biyolojik değil ruhsal durumlarının ve öznel deneyimlerinin de öncelenmesiyle anlatı tıbbi gelişir. Bilimsel bir alanda boy göstermeye başlayan sanat yani edebiyat, nöro-bilim çalışmacılarının dikkatini çeker. Hem bilimsel hem de sanatsal faaliyet gösteren araştırmacılar beyin, bilinç, zihin ve çalışma yapısını kendi hastaları üzerinde yaptıkları gözlem sayesinde eserlerine yansıtır. Hekimlerin edebiyat çalışmalarının yanında kendi deneyimlerini ortaya koyan yazarlar da nöro-roman türünün gelişmesine katkıda bulunur. 19. yüzyıl İngiliz edebiyatının usta kalemlerinden olan Virginia Woolf, yaşamı boyunca manik depresif hastalıkla mücadele eder. Bir sinir hastası olan Woolf'un yazı üslubu, beyne ilişkin kişisel deneyimine de derinden bağlıdır. Tüm hayatı boyunca dönem dönem sinir krizleri yaşar ve hiçbir zaman düzelemez. Bu ruh hâli yazılarına da tesir eder. Sinir bozukluğu (nevroz), sinir zayıflığı (nevrasteni), sinir hastalığı (nörastenik) yazılarında sık sık karşımıza çıkar. (Lehrer, 2020: 191-192) Eserlerinde karakterlerin iç dünyalarını derinlemesine işlemesi, duygusal yoğunluğu yüksek anlatımı hastalığının etkisi olarak görülebilir. Özellikle Mrs. Dalloway adlı eserinde bilinç, kimlik ve psikolojik sorunlar hikâyenin akışında önemli bir yer tutar.

Nöro-roman, 21. yüzyılın edebiyat dünyasında dikkat çeken ve okuyucuyu farklı bir yolculuğa davet eden bir tür olarak öne çıkar. Bilim ve kurguyu harmanlayan bu romanlar, insan beyninin derinliklerine inerek kimlik, bilinç, zihin, algı ve gerçeklik gibi temel kavramları sorgular. Postmodern romanın bir alt türü olarak değerlendirilen nöro-roman; sinirbilim, psikoloji, nöroloji ve beyin araştırmaları gibi bilimsel alandaki bilgi ve teorilere dayanır. Roman karakterlerinin öznel (kişisel) deneyimleri ve yaşadığı nörolojik sorunlar bilimsel bir çerçevede ele alınır. Nöro-romanın en belirgin özelliği “nöro-bilimsel söylemi sahnenin merkezine yerleştirmeleri ve bunu hikâye dünyasının bir unsuru olmaktan ziyade anlatıya özdeş bir ifade aracı olarak kullanmalarıdır”. (Ortega ve Vidal, 2013: 328) Hikâyenin içinde sadece bir detay ya da dekor olmanın aksine anlatının kendisiyle iç içe geçmiş, onun ayrılmaz bir parçası olan nöro-bilim; nöro-romanın merkezine yerleşir. Çoğu kez anlatıcının dahi nöro-bilimsel bakış açısıyla olayları yorumladığı bu roman türünde, insan doğasına ait zengin ve karmaşık bir anlayış yer alır.

Nöro-roman, beyin rahatsızlıkları olan karakterleri içeren ve bilimsel terimlerle postmodern dünyadaki insan halleri arasındaki boşluğu kapatmak için bilimsel terminoloji kullanan çağdaş romanın bir alt türüdür. Çağdaş romanın alt türü olan bu

anlatılır; karakterlerin nörolojik rahatsızlıklarını, beyin hasarlarını, zihinsel durumlarını veya psikolojik sorunlarını mercek altına alır. Bahsi geçen rahatsızlıklar, romanın olay örgüsünü ve karakterlerin gelişimini etkiler. Roman karakterleri nörolojik bozuklukları bulunan hastalar olarak seçilir ve bu hastalar içinde bulundukları duruma ayak uydurmak adına savunma mekanizmaları geliştirir. (Özen ve Yay, 2024: 189) Yaşadığı nörolojik durumu ve bunun yol açtığı sorunları kabul etmeyen roman karakterleri öncelikle yadsıma, bastırma, yansıtma, bağlanma, yer değiştirme şeklinde savunma mekanizmaları ortaya koyar. Bu sayede karakter yaşadığı zorlukla başa çıkmaya çalışır. Ancak bu mekanizmaların aşırı ve uygunsuz kullanımı karakterlerin daha fazla psikolojik sorun yaşamasına sebebiyet verebilir. İşte tam da bu noktada nöro-romanlar kendilerine karakterlerin iç dünyalarını ve yaşadıkları deneyimleri daha iyi anlamak için önemli bir yer elde eder. Okuyucular da bu sayede nörolojik bozuklukları olan bireylerin dünyasına daha yakından bakma ve onların yaşadığı zorlukları anlama fırsatı yakalar.

Nöro-roman; kurgusal dünyasında beynin çalışma prensiplerine, işlevlerine, nöronlara ve bunlar arasındaki iletişime yer verir. İnsanlığın var olduğu günden beri belki en çok merak ettiği ve üzerinde çalıştığı beyin, nöro-romanların da temel dayanağıdır. Beynin çözölemeyen ve bir türlü tam anlamıyla açıklanamayan yapısı, tıbbın olduğu kadar sanatın da konusu durumuna gelir. Sanat ve bilimin yakınlaşması ve hatta iç içe geçmesi sonucu ortaya çıkan nöro-roman türünde beyin, olay örgüsünün en gizemli noktası konumundadır. “Kahramanlarının bilim ve tıp ile olan bağları, yazarlarının olay örgüsünün gizemlerini beyinlerle ilgili gizemlere bağlamasını sağlar.” (Tougaw, 2018: 157) Nöro-romanlardaki karakterlerin genellikle nörologlar, bilim insanları ya da nörolojik rahatsızlık yaşayan kişilerden oluştuğu yukarıda ifade edilmiştir. Bu bağlamda hikâyenin var olabilmesinin en temel unsuru olan karakterler; beyin, sinir sistemi ve zihinsel süreçlerle ilgili bilgi sahibidir. Yazar olay örgüsü sarmalını meydana getirirken karakterlerin bilimsel bilgileri ve deneyimlerini kullanır. Bu sayede hikâyenin merak uyandıran yanı beyin, bilinç, kimlik gibi kavramlarla ilgili sorulara odaklanır. Nöro-roman, bahsi geçen kavramları karakterlerin nörolojik durumları ve yaşanmışlıkları üzerinden sorgular. Karakterlerin kendilerini nasıl tanımladıkları ve benliklerini nasıl oluşturduklarıyla bilinç ya da bilinçaltı durumları, nöro-romanda sadece teorik değil somut şekilde ele alınır.

“Nöro-roman genel olarak, nörotipik⁶ veya nörotipik olmayan beynin dünyayı nasıl gördüğünü ve onu nasıl anlamlandırmaya çalıştığını anlamaya yönelik bir girişim olarak görülebilir.” (Cross, 2021: 1) Normal beyin gelişimine sahip bireylerin de nörolojik rahatsızlıklar yaşayan bireylerin yer aldığı nöro-roman türü, beynin işleyişi ve bunun deneyimlerimizi nasıl şekillendirdiğini keşfetmek için kurguyu kullanır. Roth’un nöro-roman türünün ilk örneği kabul ettiği Ian McEwan’ın “Enduring Love” (Sonsuz Aşk) romanında de Clérambault⁷ sendromundan mustarip olan Parry, (Roth, 2009) Joe ve Clarissa’nın hayatını alt üst eder. Jed Parry; Joe’nun kendisine sürekli olarak beden dili ve duruşuyla gizli işaretler gönderdiğine, kendisine âşık olduğuna -ki bu durum erotomanların genel karakteristiğidir- ve tüm bunların ilahi bir amaç uğruna olduğuna inanır. (Bekar, 2022: 42) Richard Powers’ın 2006 yılında kaleme aldığı The Echo Maker romanında da “Capgras sendromundan, yani hastanın sevdiklerinin tıpatıp kopyalarıyla değiştirildiğine inanmasına yol açan nadir bir nörolojik rahatsızlıktan mustarip Mark Schluter’in kurgusal bir anlatımı” (Cross, 2021: 2) nöro-roman türünde okuyucunun karşısına çıkar.

İngiliz bilim insanı ve romancı C.P. Snow, “İki Kültür” adlı çalışmasında hem sanatsal hem de bilimsel çevreden arkadaşlarının olduğunu ve bu iki grubun birbiriyle hiçbir şekilde ilişkisi olmadığını belirtir. (Snow, 1959: 2) Snow’un bilgi alanındaki bu bölünmeye çözüm önerisi bir “üçüncü kültür”ün oluşturulmasıdır. Bu yeni kültürün bilim insanlarıyla sanatçılar arasındaki “iletişim boşluğu”nu kapatacağını umar. Kurmacaların ve gerçeklerin birbirini besleyeceğine inanır. Dahası bu üçüncü kültür her iki kültürün de aşırılıklarını törpüleyecektir. Snow’un kehaneti kısmen de olsa tutar ve üçüncü kültür şu anda gerçek bir kültürel hareket olarak yerini alır. (Lehrer, 2020: 212) Halkın geneliyle doğrudan iletişim kuran, bilim insanıyla dolaylı olarak bağ kuran yazarlar; üçüncü kültürü disiplinler arası çalışmalarla ortaya koyar ve Snow’un 20. yüzyılda yakındığı kopukluk iş birlikçi bir yaklaşımla sona erer. Bu iş birliği neticesinde doğan nöro-roman, bilimi ön plâna çıkarmak amacıyla değil iki farklı çalışma alanı arasındaki keskin çizgiyi

⁶ Normal veya standart olarak kabul edilen beyin işlevlerine, davranışlarına ve işlenmesine sahip birini ifade eder.

⁷ De Clérambault sendromu “bireyin özgül bir şekilde başka birinin kendisine âşık olduğuna inandığı, ayrıntılı ve düzenli sanrıyla belirgin nadir görülen bir sendromdur. Sanrı genellikle cinsel bir çekicilikten çok manevi bir bağlanma ve romantik bir aşkla ilgilidir.” (Burak Okumuş, Karşılıksız Aşk ‘de Clérambault Sendromu’: Bir Olgu Sunumu, 2018, s.37.)

yumuşatmakla ilgilenir. Ortega ve Vidal, “bir nöro-roman yazma ve bilimsel bilgiyi iletme projesinin iki kültürü birleştirme girişimi olabileceğini” savunur. (Ortega ve Vidal, 2013: 339) Edebiyat ve bilimi bir araya getiren nöro-roman, iki kültür arasındaki ayrımı aşmaya ve bütüncül bir bilgi anlayışına ulaşmaya katkıda bulunur.

Nöro-roman genellikle tıbbî ve bilimsel terimlere başvurarak nörolojik konuları daha derinlemesine işler. Yazarlar hâkim oldukları tıp terminolojisini hikâyeyle bütünleştirerek nöro-roman türünü meydana getirir. Postmodern durumun öznel hikâyesini anlatmak için bilimsel dilin kullanımı, bilim odaklı romanlarda (nöro-romanlarda) yaygın bir temadır. Bilim ve kurgunun yan yana getirilmesi, deneyim ve öznellik arasındaki boşluğu kapatmaya yardımcı olur. Bu türün gelişimi, beyinle ilgili durumlara artan ilginin, psiko-narratiften nöro-narratife ve ardından nöro-romana evrimiyle birleşmesinin sonucudur. (Kauffman, 2010: 47) Kişisel deneyimi açıklayabilmek adına bilimsel terminolojinin kullanılması nöro-romanın temel özelliklerindendir. “Romancılar romanlarında bilimsel söylemi bir yazma aracı olarak kullanabilirler.” (Ortega ve Vidal, 2013: 328) Bilimsel terimlerin kullanımı nöro-romanı kurmaca olmaktan çıkarmaz. Yalnızca edebî anlatım teknikleri ve kurgusal öğeler kullanarak okuyucuya etkileyici bir hikâye sunar. Tıbbî terminoloji bu hikâyenin bir parçasıdır ve karakterlerin deneyimlerini daha iyi anlamayı sağlayan bir araçtır. Nöro-roman “nörolojik kelime dağarcığını fenomenolojik açıklamalarla” birleştirme yeteneğine sahiptir. (Ortega ve Vidal, 2013: 346) Çağdaş romanın bir alt türü kabul edilen nöro-romanlarda bilimsel kelime dağarcığının varlığı bilime olan ilginin arttığının göstergesidir. Nöro-roman, bilimsel alt yapıyla karakterlerin deneyimlerini çok boyutlu bir şekilde ele alır ve karakterleri hem fiziksel hem de ruhsal açıdan anlama fırsatı sunar.

“Bilimsel bilgi, edebî metinlerde daha anlaşılır ve erişilebilir hâle gelirken edebî anlatım da bilimsel bilgiyi daha etkileyici ve ilgi çekici kılar.” (Özen ve Yay, 2024: 209) Bu bağlamda nöro-romanlar iki disiplinin de sınırlarını genişleterek bütüncül bir yaklaşım ortaya koyar ve topluma faydalı bir roman türü olarak varlığını sürdürür. Tıbbî ifadeleri anlamakta zorlanan roman okuyucusu, kurgusal dünyayı anlamlandırma çabasına giriştiğinde rahatlıkla karakterlerin beyin fonksiyonları ve çalışma prensipleriyle ilgili çıkarımlarda bulunabilir. Nöro-roman yazarları da kendi zihinlerinde dolaşan bilimsel ifadeleri hikâyeleri aracılığıyla okuyucuya aktarır ve okuyucu da kendi nörolojik veya psikolojik durumuyla ilgili özdeşleşme yapabilir.

Nöro-roman sadece üçüncü şahıs anlatıcı tarafından kullanılan bilimsel terimlerle karakterleri tıpkı bir tıbbî teşhis gibi tanımlamakla kalmadıkları gibi bu terimleri, karakterleri Viktorya dönemi bir yazarın karakteri frenolojik⁸ terimlerle tanımlama şeklinde de kendilerini sınırlandırmaz. (Ortega ve Vidal, 2013: 332) Ortega ve Vidal'in açıklamalarından yola çıkılarak nöro-romanın sadece bilimsel kurgu romanları olmadığı, aynı zamanda insan zihninin ve bilincinin derinliklerine inen edebî eserler olduğu sonucuna varılabilir.

Nöro-bilim ve edebiyatın kesişme noktasında bulunan nöro-roman, beyin ve zihin üzerine odaklanan edebî eserdir. Bu tür romanlarda hem edebî dilin zenginliği hem de bilimsel terminolojinin kesinliği bir araya gelir. Bu birleşme sonucunda nöro-romanda kullanılan dilin ne kadar özgün ve çok yönlü olduğu görülür. Edebî dil, öykü anlatımı ve metaforlar aracılığıyla karmaşık bilimsel kavramları basitleştirir ve anlaşılır kılar. Nöro-roman da beyin fonksiyonları ve nörolojik durumları edebî bir anlatımla aktarır. Yazar, bilimsel gerçekleri kendi üslûbuyla harmanlayarak etkileyici bir anlatım oluşturur. Nöro-romanda bilimsel terminolojinin kesinliğe ve kanıta dayanan yapısı korunur. Bilimsel dil, romanın edebî dili ile uyum içerisinde hareket eder. Bilimsel dille edebî dilin uyumu, edebiyat ve nöroloji arasındaki ilişki hem yazarlar hem de nörologlar için karşılıklı fayda sunar. Nöroloji, edebiyat için zengin bir ilham kaynağı olurken edebiyat da nörolojik vakaları ve hasta deneyimlerini daha iyi anlamayı sağlar. Bu etkileşim tıp ve edebiyatın birbirini tamamlayan ve zenginleştiren iki alan olduğunu gösterir. Bu zenginlik sonucunda nöro-roman türü her geçen gün daha da ilgi gören bir alan haline gelir.

Nöro-roman sadece bilimsel gerçekleri edebî bir dille harmanlamakla kalmaz bunun yanında felsefi ve kültürel boyutlarıyla da dikkat çeker. Nöro-roman; bilincin ne olduğu, nasıl oluştuğu ve bedenden bağımsız olup olmadığı gibi felsefi soruları ele alır. Karakterlerin beyinlerindeki değişiklikleri ve yapay zekâyla etkileşimleri neticesinde bilinç ve kimlik kavramları sorgulanmaya başlanır. Gerçek kişilerin ortaya koyduğu yapay zekânın bir bilinç geliştirip geliştiremeyeceği nöro-romanın ana konularındandır. İngiliz bilim insanı Jason Tougaw; nöro-romanların bilinçli deneyimin dinamik ve ilişkişel olduğunu, bir organizma veya kahramanın çevresiyle etkileşimler yoluyla ortaya

⁸ Frenoloji, kişinin kafasının şeklinden onun karakterini, kişiliğini ve suça yatkınlığını belirleme iddiasında olan bir teoridir.

çıkıldığını vurgular. (Tougaw, 2015: 339-340) Gerçeklik algısı ya da sanal gerçeklik, simülasyonlar ve zihin kontrolü gibi teknolojik gerçeklik algılarının nasıl etkilendiği nöro-romanın araştırma alanını oluşturur. Popüler kültür ve bilim kurguyla iç içe olan nöro-roman, sadece edebî eser değil felsefi ve kültürel tartışmaları tetikleyen önemli bir düşünce alanıdır. İnsan, bilinç, etik ve toplum gibi temel kavramlara dair yeni bakış açıları sunar. Bugünü ve var olanı ele aldığı gibi geleceğe dair düşünceleri de şekillendirmede yardımcı olan bir türdür. Nöro-roman; post-truth⁹ çağda bilgi kirliliği, manipülasyon ve gerçeklik algısının sorgulanması gibi sorunlara karşı edebî yanıt niteliği taşır. Bilimsel gerçeklere dayanarak insan zihninin ve bilincinin nasıl çalıştığını gösterir. Bunu yaparken bibliyografya kullanımına da giderek kurgusal dünyanın içerisinde yer alan gerçeklere kanıt gösterilir. Okuyucuyu düşünmeye, sorgulamaya ve bilgiye daha eleştirel yaklaşmaya teşvik eder. Bu sayede post-truth çağının yarattığı belirsizlik ve karmaşık ortamda doğruya ulaşma yolu olarak görülebilir.

Bilgiye kolay ulaşılan ancak ulaşılan bilginin doğruluğu konusunda kararsızlık yaşanan günümüzde nöro-roman, hem didaktik hem de estetik boyutları içeren bir tür olarak karşımıza çıkar. Bu durum nöro-romanın sanatsal zevk verirken arka planda bilgi verdiği anlamını taşır. Nöro-roman; nöro-bilim, psikoloji, beyin, hafıza, bilinç, kimlik gibi konuları kapsar ve bu konuları kurgusal bir anlatı içinde sunarak okuyucunun edebî bir deneyim elde ederken öğrenmesini sağlar. Okuyucuları insan zihni ve varoluşu açısından düşündüren nöro-roman, bunu karakterler aracılığıyla sağlar. Yazarın kullandığı dil, anlatım ve kurgu yapısı duygusal ve entelektüel etki yaratır. Nöro-romanın sahip olduğu bu özellik edebiyatın sınırlarını genişletir ve yeni anlatım olanakları sunar.

Nöro-roman, son yıllarda edebiyat dünyasında dikkat çeken bir tür olarak karşımıza çıkar. Bu romanlar; nörobilim, psikoloji, felsefe gibi alanlardan beslenerek insan zihninin derinliklerine iner ve bilinç, kimlik, hafıza, algı gibi konuları kurgusal bir anlatı içerisinde ele alır. Nöro-roman sadece bilimsel bilgiyi aktarmakla kalmaz okuyucuyu insan doğası, varoluş ve gerçeklik gibi kavramlar üzerine düşünmeye teşvik

⁹ Gerçek ötesi. İnsanların, bir konuyla ilgili kamuoyunu şekillendirmede nesnel gerçeklerden ziyade duygularına ve inançlarına dayanarak bir argümanı kabul etme olasılığının daha yüksek olduğu bir durumla ilgili bir kavramdır. [Cambridge Dictionary, Post-truth, t.y., <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/post-truth>, (18.04.2025)]

eder. Yukarıda açıklamaları sunulan bu türün özellikleri, öz olarak şu şekilde ifade edilebilir:

1. Nöro-bilim, psikoloji, bilişsel bilim ve ilgili alanlara ait bilimsel terimleri ustalıkla kullanır.
2. Edebî dilin zenginliği ve bilimsel dilin kesinliği arasında bir denge kurar.
3. Deneyimler ve duygular anlatılırken edebî dil; beyin, nöron ve bilişsel konular anlatılırken bilimsel dil kullanılır.
4. Karakterler genellikle nörolojik rahatsızlıklar, zihinsel hastalıklar veya travmatik beyin hasarı gibi durumlarla mücadele eder.
5. Nöro-roman yazarı genellikle tıp, psikoloji veya nörobilim alanında uzman kişilerdir.
6. Tıp alanında uzman olmadığı halde nöro-roman yazan kişiler, çoğunlukla nörolojik rahatsızlığı deneyimleyen kişilerden oluşur.
7. Nöro-bilim alanındaki son gelişmeleri ve teorileri merkeze yerleştirir ve konuları bilimsel bir zeminde ele alır.
8. Beyin, nöron, sinaps¹⁰, nörotransmitter¹¹ gibi kavramlar hikâyenin önemli bir parçasıdır.
9. Beyin ve nöronlar arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin insan deneyimlerini nasıl etkilediğini derinlemesine işler.
10. Bilim ve edebiyat (sanat) arasındaki boşluğu kapatmaya çalışarak üçüncü kültür alanı oluşturur.
11. Bilimsel verilere dayanan (nöro-bilimsel temalar) kurgusal anlatılar sunar.
12. İnsan zihninin derinliklerine inerek bilinç, kimlik, hafıza, algı gibi karmaşık konuları karakterlerin iç dünyaları, düşünceleri ve deneyimleri üzerinden keşfeder.
13. İnsan zihninin işleyişini sadece bilimsel bir perspektiften ele almakla kalmaz, aynı zamanda kültürel ve felsefî boyutlarını da inceler.
14. İnsan doğası, varoluş ve gerçeklik gibi temel sorular (sorunlar) üzerinde düşünme fırsatı sunar.

¹⁰ Sinir sisteminde iki nöron (sinir hücresi) arasındaki bağlantı noktasıdır.

¹¹ Nöronlar arasındaki küçük boşluklar olan sinapslar aracılığıyla bir nörondan diğerine sinyaller ileten habercilerdir. (Julia Rose, How do Neurotransmitters Work, 23.12.2020, <https://journalhow.com/how-do-neurotransmitters-work/> (18.04.2025), s.1.)

15. Post-truht (gerçek ötesi) çağda bilginin güvenilirliği ve yorumlanması noktasında önemli bir konuma sahiptir.
16. Bilgiye eleştirel gözle yaklaşma imkânı sunar.
17. Didaktik (öğretici) ve sanatsal (estetik) özellikler taşır.
18. Bilimsel temellerini güçlendirmek ve daha fazla bilgiye ulaşma fırsatı yaratabilmek adına bibliyografya -ya da kaynakça- içerir.
19. Postmodern romanın bir alt türü olarak değerlendirilir.

İKİNCİ BÖLÜM

SERKAN KARAİSMAİLOĞLU’NUN MATER ÜÇLEMESİ VE NÖRO-ROMAN BAĞLAMINDA TAHLİLİ

2.1. Pia Mater

Serkan Karaismailoğlu’nun nöro-roman olarak nitelendirdiği üç romanından ilki olan Pia Mater’in ilk basımı 2019 Mayıs’ında Elma Yayınları’ndan çıkmıştır.¹² Roman, 47 bölüm ve kaynakça dâhil 421 sayfadan oluşmaktadır. Her bölümün numarasının yanında bölüme verilmiş başlık da vardır. Bölümlerin başlangıcında özlü sözler ya da alıntılar yer alır. Başka türlerdeki romanlarda sıkça karşılaşmadığımız bir şekilde bu romanda kaynakça vardır ve kaynakçada kırk üç farklı bibliyografya yer alır.

Kitabın adı olan Pia Mater, beyni saran damarlardandır. “Pia Mater; en içte bulunur. İnce ve yumuşak olan bu zar, beyin dokusuna yapışık olup, beyin ve medulla spinalis’in içine kan damarlarını taşır.” (Erdoğan, 1997: 18) “Taşıdığı bol miktarda damar ağs beyin dokusunu besler ve damarların etrafında beyin dokusuna da girer.” (Erdoğan, 1997: 21) Nöro-roman türünde yazılan bu romanın isminin tıp dünyasında kullanılan bir terimden seçilmesi dikkat çekicidir. Sinir bilimsel gerçeklerin yer aldığı nöro-roman türünün bir örneği olan Pia Mater, ilk olarak ismiyle bu türde yazıldığını kanıtlar niteliktedir.

Pia Mater, Meryam’ın kocası Perit tarafından aldatılması ve kocasına ders vermek için evden ayrılarak Alef’e sığınmasıyla başlar. Roman boyunca Meryam’ın ailesi ve çevresindeki kişiler kadını bulmak için çaba harcar. Olayların başlangıcı Meryam’la olsa da Tesla’nın hikâyesi romanın ana olay örgüsünde merkezî hale gelir. Tesla, yıllarca kendisine sunulan bir hayatta yaşar fakat bu hayat onun gerçek kimliğiyle yaşadığı bir hayat değildir. Henüz bebekken kendisinden çalınan bir yaşamının olduğunu yirmili yaşlarında tesadüfler sonucunda öğrenir. Ailesi zannettiği kişilerin ailesinin katili

¹² Bu çalışmada Serkan Karaismailoğlu’nun Mayıs 2023’te 34. baskısı yapılan Pia Mater adlı romanı kullanılmıştır.

olduğunu, ablasının düşmanı zannettiği kişinin de öz ağabeyi olduğunu anlar. Tesla, Meryam, İlias, Vera ve Galen'in hikâyeleri romanın dokusunu oluşturur.

2.1.1. Özet

Roman, gizemli bir şekilde tünelde yürüyen ve suya düşen bir kadının görüntüsüyle okuyucuyu hemen etkisi altına alır. Bu başlangıç kısa süre sonra Meryam'ın kayboluşu, Tesla'nın geçmişiyle yüzleşmesi ve Alef'in derin intikam arayışının iç içe geçtiği karmaşık bir olay örgüsüne dönüşür. Romanda Meryam'ın evliliğindeki sorunlar, Tesla'nın arkadaş çevresi, Alef'in travmatik geçmişi ve Galen'in saplantılı ilgisi gibi unsurlar karakterlerin yaşamlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini derinden etkileyen temel dinamikler olarak öne çıkar.

Hikâyenin ilk aşamasında, Meryam'ın psikiyatrist Aren Urban'la yaptığı bir sohbet aracılığıyla karakter ve ilişkiler yavaş yavaş tanıtılır. Meryam'ın eşi Perit'le yaşadığı evlilik sorunları ve bebek arayışı, anlatının ilk katmanlarını oluşturur. Tesla ve arkadaş grubu İlias, Kayra ve Belen'in tanıtılmasıyla arkadaşlık ilişkileri romana dâhil olur. İlias'ın Tesla'ya karşı beslediği özel ilgi bu noktada dikkat çeker. Tesla'nın ablası Meryam ve ablasının eşi Perit'le olan ilişkisi, Meryam'ın arkadaşı Alef'ten bahsetmesi, ilerleyen olaylar için önemli ipuçları sunar. Alef; sıra dışı koku yeteneğine sahip, gizemli bir aşçı olarak ortaya çıkar.

Olay örgüsü, Tesla'nın psikiyatrist Aren Urban'la görüşmesi ve sonrasında arkadaşlarıyla bulunduğu mekânda İlias'ın karıştığı bir kavga ile hız kazanır. Tesla'yı karakoldan alan Meryam, Perit'in kendisini aldattığını kardeşiyle paylaşır. Tesla'nın Galen'le tanışması ve Galen'in kendi geçmişini anlatması, anlatıya yeni bir boyut ekler. Tesla, Galen aracılığıyla İlias ve “Temet Nosce” arasındaki bağlantıyı öğrenir. On sekiz yıldır uzaktan Tesla'ya âşık olan Galen, kıza kendi travmatik geçmişini ve onu bebekken kurtarma hikâyesini aktarır.

Hikâyede önemli bir dönüm noktası, Meryam'ın kocasına bir ders vermek amacıyla evden kaçması ve Alef'in dağ evinde uyanmasıyla başlar. Meryam'ın beklenmedik bir şekilde kaybolmasıyla gerilim artar. Perit'in çaresizce Meryam'ı araması ve İlias'ın Tesla'yı yalnız bıraktığı için duyduğu pişmanlık, karakterlerin kayboluş karşısındaki farklı tepkilerini gözler önüne serer.

Alef, Meryam'ı dağ kulübesine kapatır ve ona ilaç vererek kontrol altına alır. Tesla, Galen'le görüşükten sonra evine döndüğünde, ablasının başına gelenleri öğrenmek için Aren Urban, Perit ve annesi Vera ile bir araya gelir. Alef'in Meryam'a kendi acı dolu geçmişini ve intikam arayışını anlatması, karakterin karanlık yönünü gözler önüne serer. Alef'in geçmişte Meryam'ın ağabeyi Uras'ı ve babasını öldürdüğü ortaya çıkar. Alef, hayatını ailesini katleden kişiyi ve o kişinin ailesini yok etmeye adanmıştır.

Geçmişte yaşanan korkunç bir olay, romanın seyrini derinden etkiler: Vera ve eşi, gece yarısı trafik ışıklarında bekleyen bir aileye arkadan çarparak anne, baba ve bir çocuğun ölümüne neden olurlar. Kazanın ardından Vera'nın eşi hiçbir yardım çabasında bulunmaz ve olay yerinden kaçmak ister. Vera da başlangıçta yardım etmese de kazada sağ kurtulan bebeği (Tesla) olay yerinde bırakamaz ve yanına alır, nüfusuna geçirir ve onu kendi çocuğu gibi büyütür.

Vera'nın geçmişte karıştığı kaza ve Tesla'nın gerçek ailesinin ölümüyle ilgili yaptığı şok edici itiraf, romanın en çarpıcı anlarından birini oluşturur. Kazada öldüğü sanılan çocuğun aslında Alef olduğu ve Tesla'nın öz kardeşi olduğu gerçeği gün yüzüne çıkar. Bu süreçte Alef, kardeşine ailesi ve kendi geçmişi hakkında bilgiler aktarır. Alef'in gerçek kimliğinin kodlardan oluşan N0R9 olduğu anlaşılır. Tesla'ya ağabeyi tarafından verilen Pia adı ise aslında onun da kodlardan oluşan gerçek kimliğini gizler. Alef ve Tesla'nın anne ve babası bilimsel araştırmalarla meşgul kişilerdir. İntikam hırsıyla dolu olan Alef, Vera'yı öldürür. Kardeşi Tesla ile o evden kaçmak isterken Tesla'ya zarar geleceği korkusuyla hareket eden İlias tarafından vurulur. Vera ve Alef'in art arda ölümüyle olaylar trajik bir sonuca ulaşır. Alef'in son sözleri ve Tesla'nın çaresizliği, anlatının finalini oluşturur. Meryam'ın mahzende yaşadığı yalnızlık ve hamile olduğu gerçeği ise karanlık olayların ortasında yeni bir başlangıcın olası ipuçlarını taşır.

Sonuç olarak, Meryam'ın kayboluşuyla başlayan gizem, Tesla'nın geçmişiyle yüzleşmesi ve Alef'in acımasız intikam arayışıyla derinleşir. Aile sırları, travma, saplantı ve intikam gibi güçlü temaların işlendiği bu roman, karakterlerin karmaşık ilişkileri ve trajik sonuyla merak unsuru yoğun bir anlatıdır.

2.1.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı

“Romanın kurmaca (fiktif) dünyasında yer alan anlatıcının görevi, okuyucu ile eser arasında alışverişi sağlamak, olaylara ve kişilere tanıklık etmek, olan biteni anlatmak veya nakletmek, nihayet açıklama ve yorum yapmaktır.” (Tekin, 2010: 23) Yazar ile okuyucu arasındaki irtibatı kuran ve bir anlamda yazarın sözcülüğünü yapan da anlatıcıdır.

Pia Mater’in anlatıcısı tıp, sinirbilim, müzik, kitap ve film bilgisine sahip bir anlatıcıdır. Romanın her bölümünde bu bilgilere üçüncü tekil anlatıcı aracılığıyla ulaşmak mümkündür.

“Yapılan birçok sinirbilim çalışması aslında hatırladığımız birçok şeyi yanlış hatırlıyor olabileceğimizi bize gösteriyordu. Çünkü beynin hafıza mekanizması usb bellek gibi çalışmıyordu. Çok daha dinamik ve iç içe olan bir süreç söz konusuydu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 322)

“Adamın gözleri ekran üzerinde olsa da oksipital korteksindeki görüntü çok başkaydı. Televizyondan çıkıp gözüne ulaşan fotonlar normalde oksipital kortekse gidecekken, beyindeki bir grup nöron bu görüntüleri başka bir yere yönlendirip kafasının içinde bir başka filmi oynatıyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 389)

Kahramanlar hakkında olmuş, olmakta ve olacak olan her şeyi bilen anlatıcı bu eserde tanrısal anlatıcıdır. “Yazar anlatıcı tanrısal bir güçle romandaki kişiler hakkında her şeyi bilir, gerekli görürse zihinlere girerek en gizli duyguları ve düşünceleri açıklar.” (Aytür’den aktaran Tekin, 2010: 23)

“O” anlatıcı olarak geçen üçüncü tekil kişi anlatıcı, Pia Mater’de hikâyeyi yansız bir tavırla ve dışarıdan bir gözle anlatır. Bu durumun faydası, okuyucunun hikâyeyi objektif olarak irdeleyebilmesi ve kişilere eşit mesafeyle yaklaşabilmesi olur.

“Bakış açısı, romanın kaderini tayin eden kapsamlı bir uygulamadır. Bir romanda, “anlatıcı” ile “anlatılan” arasındaki mesafenin dengeli bir çizgide tutulmasında, romanın dil ve üslubunun biçimlenmesinde, nihayet romanın sağlıklı bir yapıya sahip olmasında, seçilen ve uygulanan bakış açısının önemi büyüktür.” (Tekin, 2010: 48)

Dervişcemaloğlu’nun yetkili yazar olarak ifade ettiği bakış açısında “her şeyi bilen”, sınırsız yetkiye sahip ve öyküde karakter olarak yer almayan bir anlatıcı tarafından anlatılması (Dervişcemaloğlu, 2016: 94) söz konusudur.

En genel ve geniş ifade ile söylemek gerekirse Pia Mater’de tanrısal bakış açısı kullanılmıştır. Bu bakış açısında “...Tanrı gibi her şeyi bilir, görür, sezer;

geçmişten ve gelecekte haberler verir. Kelimenin tam anlamıyla o, her şeyin üstünde ve her şeye hâkimdir.” (Tekin, 2010: 50)

Tanrısal bakış açısı ile tüm kahramanların geçmiş ve gelecekleri, hisleri, düşünceleri, korkuları, heyecanları açıkça ortaya konulmuştur.

“Meryam o an bilmese de saat 13.46’yı gösteriyordu. Tam o sırada Tesla, hayatında ilk kez tanıştığı bir mafya liderini çimenlerin üzerinde oturup hayretler içerisinde dinlerken, Perit büyük bir heyecanla garip bıyıklı taksinin durağa dönmelerini bekliyordu. İlias, Tesla’yı yalnız göndermekle ne kadar büyük bir aptallık yaptığını sorgularken, Meryam’ın annesi Vera bir bağış organizasyonu nedeniyle şehre doğru geliyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 201)

Karakterlerin sadece yaptıkları değil duygu ve düşünceleri de açıklıkla ifade edilmiştir. Kişilerin gelecekte yaşayacakları da tanrısal bakış açısı sayesinde okura aktarılır.

“... Vera her zaman yaptığı gibi yine olayı gizlemeyi tercih etti ve karşısındaki yabancıya geçmişinden bahsetmedi. Her ne kadar kendisi o an farkında olmasa da bu basit sessizlik tercihi, birkaç hayatın kararmasına neden olacaktı. İşin ilginç tarafı buna Vera’nın hayatı da dahildi.” (Karaismailoğlu, 2023a: 343)

2.1.3. Zaman

Pia Mater, bir ailenin ve çevresindeki insanların hikâyelerini anlatır. Romanda zaman; başkışı Tesla, ailesi ve arkadaşlarının günlük yaşayışlarıyla başlar. Tesla’nın ablası Meryam’ın kocasına kızmasından dolayı ortadan kaybolması ve çevresindeki kişilerin Meryam’ı arama çabaları ile son bulur. Olayların cereyan ettiği zaman dilimi yaklaşık olarak bir aydır. Çünkü Meryam’ın kaybının üzerinden bir ay geçer ve ailenin geri kalanları rutin yaşamlarına yavaş yavaş dönmeye başlarlar.

Meryam, olayların meydana geldiği zaman diliminde yirmi dört yaşındadır. Vera ve kocasının o kötü gecede; uyuşturucu ve alkol alarak yola çıkmaları, bir arabaya çarpmaları ve iki kişinin ölümüne sebep olmalarının üzerinden yirmi bir yıl geçmiştir. Çarptıkları arabadan yanıklarla kurtulan Alef, o zaman çocukluk yaşında Tesla ise henüz bir bebektir. Vera ve kocasının işlediği günah yüzünden aile, yirmi bir yıl içerisinde parçalanır. Eserde yirmi bir yıllık süre özet ve geri dönüşlerle verilir. Meryam’ın yirmi dört yaşında yani hikâyenin anlatıldığı günümüzde, kayboluşu zamansal olarak tüm ayrıntıları verilir.

Hikâyenin olay akışında zamansal olarak geri dönüşler olduğu gibi yazar anlatıcı tarafından okuyucu, gelecek hakkında da bilgilendirilir. “Bir dizi ileri sarma hareketiyle

hikâyesinde gedikler açar ve bu şekilde hikâyenin kurgusundaki ana olaydan sonra karakterlere ne olduğunu öğreniriz.” (Wood, 2013: 79)

“Adı Alef. Aslında kendisi tam anlamıyla bir yemek tasarımcısı. Çok güzel bir mekânı var ve harika yemekler yapıyor. Belki bir gün hep beraber gideriz. Zamanı geldiğinde bu mekâna tek başına gideceğini o an bilmiyordu Meryam. Ama çok yakında öğrenecekti.” (Karaismailoğlu, 2023a: 35)

Verilen bu alıntıda okuyucuya henüz hikâyenin başında, Meryam’ın başına gelecekler sezdirilir.

Zaman, kimi bölümlerde net bir biçimde belirtilir. Böylelikle olaylar sahillik kazanır. Alef’in dağ evinden ayrılıp Oleogustus’a gelişi ve buradaki dairesinde geçirdiği vakit dakikası dakikasına verilir. “Saatini 15.00’e kurmuştu. Ama gördüğü rüya nedeniyle bir anda yatakta doğruldu. Hala nefes nefeseydi. Rüya her zaman olduğu gibi inanılmaz gerçekçiydi. Saate baktı. Saat 14.26’yı gösteriyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 226)

2.1.4. Mekân

Romanlarda mekân, olayların tasvir edilmesinde hem anlatı sistemi hem de okuyucu açısından gereklidir. Mekân sayesinde okuyucu, olayların önemini anlamakta zorlanmaz. Anlatılacak hikâyenin geçeceği yere (köy, şehir, çöl, ev, apartman dairesi, oda, park, cadde vb.) göre bir tutum takınır ve o yönde bir beklenti içine girer. (Tekin, 2010: 129-130)

Pia Mater’de mekân çoğunlukla olayların geçtiği çevre olarak karşımıza çıkar ve bu mekânları dar (kapalı), geniş (açık) şeklinde ayırmak yerinde olacaktır.

Perit ve Meryam’ın evi kapalı mekândır. Meryam’ın Perit’i terk etmesiyle birlikte Perit evi perişan hâle getirir ve dağıtır. Tesla’nın Perit’le görüşmek için eve geldiği zaman evin durumu şu şekilde ifade edilir:

“Taksiden evin önünde indi, akşamın karanlığında ev daha bir hüznü gözüktü gözüne garip bir şekilde. Beyin çok ilginç bir organdı gerçekten. Kendisindeki bilgileri hızlıca derleyip dış dünyayı o gözle görmeniz için elinden geleni yapıyordu... Bu lüks bahçeli ev Perit’in akademisyen maaşıyla asla alabileceği bir yer değildi. Evi kızın annesi almıştı düğün hediyesi olarak.” (Karaismailoğlu, 2023a: 137)

Bu ev, Meryam’a ait olmasına rağmen Perit’e kalır ve evi terk eden kişi Meryam’dır. Evin gösterişli hâli Meryam’ın gidişinden sonra değişir ve paramparça bir

yuva durumuna geçer. Perit de Meryam'ın olmadığı bu evde mutlu değildir ve sürekli beynini uyuşturacak şeylerle meşguldür.

İlias ve Tesla'nın buluştukları kafenin adı Mitre Kafe dar yani kapalı mekân olarak karşımıza çıkar. Mitre isminin ilginç bir hikâyesi olduğu belirtilir. Kalbin sol kulakçık ve sol karıncık arasında yer alan kapağa mitral kapak denilmektedir. Kalpte bulunan kapakçıklardan sadece birisine özel bir isim verilmesini sebebi de şöyle anlatılır:

“Mitre normalde rahip ve psikoposların dini törenler sırasında kafasına taktığı, oldukça ilginç görünümlü bir şapkaydı. Yandan bakıldığında ağzı aralık duran bir balık gibi görünüyordu. İşte kalpteki bu kapak bu başlığa benzetildiği için ona mitral kapak denmişti. Mitre kelimesi Latince ve Yunancada kafaya takılan, türban gibi anlamlara sahipti.” (Karaismailoğlu, 2023a: 132)

Kafenin adıyla ilgili bilimsel bilgiler verilmiş olmasına rağmen kafe yalnızca İlias ve Tesla'nın bir kez buluştuğu yer olarak karşımıza çıkar.

Alef'in yemek kursu verdiği mutfakta Alef ve yanında çalışan kişiler kursiyerlere güzel yemek yapmanın inceliklerini öğretir. Mutfak dairesel bir biçimdedir.

Oleogustus Alef'in restoranıdır. Alef bu mekânı sayesinde ünlenir. Buraya Oleogustus adını vermesinin altında bilimsel bir neden vardır. Normalde dil beş temel tadı algılar ancak dilin altıncı olarak yağı algılama özelliği yeni keşfedilir. Bu yeni tada oleogustus adı verilir. Alef yemek konusunda usta olduğu kadar bilime olan merakı sayesinde mekânına bu pek bilinmeyen ismi verir. Alef burada titizlikle yemeklerini yapar ve müşterilerine ikram eder. Burası onun laboratuvarıdır ancak asıl laboratuvarı dağ evinde bulunan mahzenidir.

Galen'in ofisi yetmiş iki katlı bir binadan oluşur ve aynı zamanda tüm şehri gören bir konumdadır. Terasta şezlong vardır ve Galen bazen herkesten, her şeyden uzaklaşıp burada bulunan şezlonguna uzanarak gökyüzünü ve yıldızları izler. Meryam'ın kaybolması olayını araştırmak için de bu ofisi kullanır ve burada Tesla, Perit ve Derviş'e bilgiler aktarır. Devin de Galen'le birlikte bu ofiste çalışır.

Tesla'nın doğduğu ve altı yaşına kadar yaşadığı ev de kapalı mekânlardandır.

Vera, şehirden uzakta, lüks villaların bulunduğu bir köyde yaşar. Kızıyla ilgili tüm gerçekleri anlatmak için Tesla'yı yanına çağırır. Vera aslında kızına hikâyesini anlatmak istemez ancak kendi sonunun geldiğini bildiği için her şeyi anlatmaya karar verir. Tesla, annesinin davetiyle koruması eşliğinde Vera'nın köydeki evine gelir ve içerde Alef'i

görür. Uzun süredir aradıkları kişinin orada olması kızı şaşırtır ancak annesi kızla ilgili tüm gerçekleri anlatınca Tesla anlar ki Alef onun öz ağabeyidir. Tesla'nın kendini bulduğu ve kim olduğunu öğrendiği yer Vera'nın köydeki evi olmuştur. Bu evde hem öz ağabeyini hem de onu büyüten annesini kaybeder. Hikâye, Vera'nın köydeki evinde son bulur.

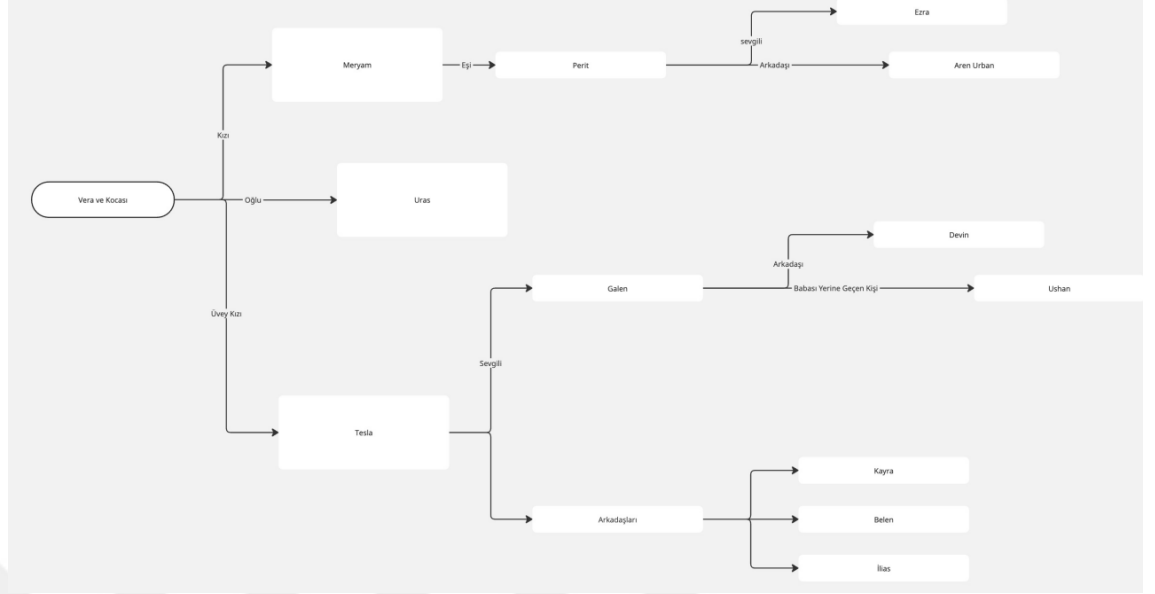
Meryam'ın Perit'ten kaçtığı, bir arkadaşının yanına gidecekken vazgeçip Alef'in yanına yani Oleogustus'a gitmeye karar verdiği gece içinden geçtiği park; romanda açık mekân olarak verilir. Meryam “Hızlıca yaya yolunu kullanarak havalimanının hemen yanında yer alan ormanı ile ünlü parka girdi.” (Karaismailoğlu, 2023a: 160)

Dağ evinin bahçesi ve sokak açık mekândır. Dağ kulübesinin bahçesindeki hamakta Meryam kitap okur ve çevreyi keşfetmek için Alef'in ona bıraktığı krokiye bakmadan dolaşmaya başlar. Alef, geri dönüp de Meryam'ı evde bulamayınca bahçede oturup garip hislerle düşüncelere dalar. Alef bu durumdayken Meryam geç saatlerde topallayarak bahçede görünür. Alef, Meryam'ı kucaklayarak eve taşır.

Sokaksa, kimsesiz çocukların evidir. Galen, Devin ve Alef gibi çocukların yaşadığı; büyüdüğü yerdir. Herkes evinde kendisine yer bulmuşken bu çocukların evi yoktur.

“Aslında sokaklar da böyleydi, gizlenmek için herhangi bir duvara ihtiyacınız yoktu. Bir saatten sonra herkes terk ederdi sokakları ve ev dedikleri, kendilerini gizleyecek duvarlar arasına girerlerdi. Ama Alef ve arkadaşlarının gidebileceği bir ev yoktu. Onların evi sokak olduğu için zaten hep evde yaşıyorlardı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 273)

2.1.5. Karakter

Şekil 1. Pia Mater Karakter Şeması

Romanın var olabilmesi için en önemli unsurlardan birisi kişilerdir. Kişiler, yazar tarafından yaratılan kurmaca dünyanın temel yapı taşıdır. “Romancının muhayyile gücü ve yazma yeteneğiyle aslına benzer yaratılan bu dünyada başlıca ilgi odağı kişidir. İlgi odağıdır; çünkü, diğer öğeler onun için vardır ve söz konusu dünya onunla bir anlam ve işlev kazanmaktadır” (Tekin, 2010: 70) Bu kuramsal çerçeve, Pia Mater’de de kendini açıkça gösterir. Kişi kadrosu oldukça geniş olan bu romanda olaylar merkezî bir karakter etrafında şekillenir. Kurgu, başkişi Tesla’nın ablası Meryam’ın kayboluşuyla başlayıp derinleşir. İlk bakışta merkezde Meryam varmış gibi görünse de Pia Mater, esasen başkişi Tesla’ya sunulan sahte yaşam etrafında şekillenen bir anlatıdır.

2.1.5.1. Başkişi

2.1.5.1.1. Tesla

Tesla, Pia Mater’in başkişisidir. Romanda en çok dikkat çeken kahraman da Tesla’dır. Romanda en önemli karakterler, başkişilerdir. Başkişiler, iç dünyaları ve hayatları en ayrıntılı şekilde verilen karakterlerdir. Bunlar, karmaşık şekilde, hikâyenin akışı içinde çatışma ve değişim süreci yaşayan, tepkileri yönlendiren karakterlerdir. (Steivick, 2010: 179-180)

Tesla, eserin büyük bir bölümünde yazar anlatıcı tarafından tanıtılır. 1.69 boyunda, elli yedi kilo ağırlığında bir kızdır. Tıp fakültesini yarıda bırakmıştır. Bunun sebebini okur onun ağzından şöyle öğrenir: “Montaigne’in çok sevdiğim bir sözü vardır demişti kız. Ezberlemek ihanettir diye. İşte bu yüzden tıp fakültesini bıraktım. Beynime ihanet etmemek için.” (Karaismailoğlu, 2023a: 26) Tıp fakültesini bırakmasının bir sebebi de İlias’tır.

“Görünüşte utangaç ve içine kapalı bu çocuğun aslında ne kadar derin olduğunu daha fazla zaman geçirmeye başladığında anlamıştı Tesla. Aslında tıp fakültesini bırakmasında İlias’ın rolü büyüktü. İşin komik tarafı adam bile bunu bilmiyordu. Bilse muhtemelen kahrından ölürdü. Çünkü Tesla’nın vazgeçmemesi için elinden geleni yapmıştı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 299)

Tesla görüş ve bakış derinliği olan bir kişidir. Tıp fakültesini yarıda bırakmış olmasına rağmen tıp ve bilimle ilgili bilgileri oldukça fazladır ve roman boyunca okuyucu, Tesla’nın aktardığı bilgiler ışığında hareket etmektedir.

Yirmi bir yaşındaki Tesla araştırma yapmayı, müzik dinlemeyi ve kitap okumayı seven bir kişidir hatta yaşadığı olaylarla okuduğu kitaplar arasında benzerlik kurar. Romanın başkışisi ve aynı zamanda yazarın sözcülüğünü de yapan kişidir.

“... kişi, sadece vak’ayı canlandırmak ve olayları sürüklemek için devreye sokulmuş bir öge değildir. O, yenilenmiş kimliğiyle sadece bir roman kahramanı olarak görülmez, aynı zamanda, yazarın romandaki temsilcisi, sözcüsüdür; hatta yazarın, yerine göre bakış açısından yararlandığı biridir.” (Tekin, 2010: 76)

İncelenen roman, nöro-roman türünde değerlendirildiğinde verilen bilimsel ve tıbbî bilgilerin anlatıcısı olarak okurun karşısına Tesla çıkar. Roman, her şeyi bilen ilahi bir bakış açısına sahip olmasına rağmen başkışiyi sürekli, olaylar ve düşünceler hakkında bilgi aktaran bir araç gibi kullanır. Tesla, aşağıda verilen bilgilere ve daha pek çok bilgiye sahiptir.

“Tesla Pareidolia dedi. Bir semptom aslında... Buradaki konuyla bir ilgisi var mı bilmiyorum ama normalde cansız, sıradan eşyalarda, dağlarda, evlerde hatta gezegenlerin üzerinde beynimizin yüz ya da bildik bir görüntü algılama durumuna pareidolia deniyor.” (Karaismailoğlu, 2023a: 347)

Tesla aynı zamanda ideâl bir tip olarak da karşımıza çıkar. “... Tesla alkol ve sigaraya her zaman mesafelidir. Çünkü bu maddelerin beyinde oluşturduğu sahteliklerin farkındaydı ve en son istediği şey beynini birtakım kimyasallarla kandırmaktı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 139)

Tesla'nın normal insanlardan farklı olarak bazen kafasının içinden değişik sesler gelir çünkü o özel bir insandır.

“Tam o sıra beynindeki tüm sesleri esrarengiz bir şekilde susturan o sesi duydu yine. Ara sıra duyduğu bu sese hiçbir şekilde bir açıklama getirememişti. Sanki üst kattaki birileri elindeki bilyeyi belirli bir yükseklikten yere bırakmıştı ve daha sonra belirli bir eğilimde yuvarlanıyordu. Önce bir ‘tak’ sesi, ardından ‘tırrrrrrr’ diye yuvarlanan bir ses.” (Karaismailoğlu, 2023a: 322)

Arkadaşlarına bu seslerden bahsedince sadece Derviş bazen bu gibi seslerin kendi beyninden de geldiğini söyler. Belki de Derviş yani İlias sırf Tesla'yla yakınlık kurabilmek için aynı durumu yaşadığını söyler. Oysa Tesla, tüm arkadaşlarından farklıdır. Anlatıcı da Tesla'nın farklı yapısını sık sık ortaya koyar.

2.1.5.2. Norm Karakterler

Pia Mater'de başkişi dışında ön plâna çıkmış kişiler norm karakter başlığı altında verilmiştir. “Roman başkişisinin aksine, norm karakter, romanda amaç olmaktan çok bir amacı gerçekleştirmek için kullanılan bir araçtır.” (Stevick, 2010: 181) Pia Mater'in norm karakterleri başkişi olarak verilen Tesla'nın etrafında bulunan kişilerdir.

2.1.5.2.1. Perit

Akademisyendir. Romanda çok güzel gitar çaldığı bilgisi verilir. Meryam'ın kocasıdır, kadına âşık olmadan evlenmiştir. Perit'in Meryam'ın kocası olmasının dışında romanda başka bir yönü bulunmamaktadır. Meryam ile evlenmesinin en büyük sebebi Meryam'ın maddi durumunun çok iyi olmasıdır. Eski sevgilisi Ezra'nın ülkeye dönmesiyle yeniden Ezra'yla birlikte olmaya başlar ve Ezra hamile kalır. Meryam'ın tuttuğu dedektif sayesinde bu durumu öğrenmesiyle Perit, Meryam'ı sonsuza dek kaybeder.

2.1.5.2.2. Meryam

Pia Mater'in ilk bölümü Meryam ile başlar. İsmi bu ilk bölümde söylenmese de eserin onun hikâyesi ile başladığı devam eden sayfalarda anlaşılır.

Meryam'ın en önemli yanı kurguya göre geçmişte günaha bulaşmış bir ailenin kızı ve Tesla'nın kardeşi olmasıdır. Annesi Vera'yla çok yakın ilişkileri olmasa da kardeşi Tesla ile yakındır.

Meryam'ın eşi Perit'tir ve Meryam kocasından on dört yaş küçüktür. Son iki yıldır bebeği olsun istemektedir. Kocasının onu aldattığını önce bir falcı, ardından da tuttuğu ajan sayesinde öğrenir. Kocasına ders vermek ve ondan uzaklaşmak için uzak şehirdeki bir arkadaşının yanına gitmek için uçak bileti alır. Bilet almasına rağmen arkadaşının yanına gitmez. Kendisine daha önce mekânının adresini veren birisinin yanına yani Alef'in yanına gitmeye karar verir.

Meryam, en yakın arkadaşları olan ünlü psikiyatrist Aren Urban'dan terapi alır ve o psikiyatristle kardeşi Tesla'nın da görüşmesini ister. Çünkü kız sebepsiz yere tıp fakültesini bırakmıştır. Meryam'ın Tesla'yla ilişkisi çok iyidir; Meryam kardeşine her zaman her şeyini anlatır, kendisinden çok farklı ve zeki olan kardeşinin söylemleri ona, hayatına ciddi anlamda yön verir. Tesla ablasına yaşadıkları hayatla ilgili de sık sık bilgiler verir. Meryam mahzendeyken Tesla'nın anlattıklarını düşünerek motive olmaya ve hayatta kalmaya çalışır. “Zamanında Tesla kendilerine biyolojik saat ile ilgili birtakım bilgiler anlatmıştı. İnsanlar kendilerini kapalı bir ortama koysalar bile zaman kavramlarını yitirmiyorlardı. Meryam, Tesla'nın anlattığı biyolojik bilgileri hala hatırlıyor olmasına şaşırdı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 370)

2.1.5.2.3. Alef

Okur, Alef'in varlığını ilk olarak Meryam'dan öğrenir ve onu Meryam'ın gözünden tanır. Romanda kişilerin tanıtımı yazar anlatıcı tarafından yapılmış olsa da kimi zaman bu görev romanda bulunan bir başka karaktere verilebilir. Bu uygulama anlatıcının varlığını büyük ölçüde ortadan kaldırdığı için daha yararlı ve objektiftir. (Tekin, 2010: 80) Yazar romanda “Adı Alef. Aslında kendisi tam anlamıyla bir yemek tasarımcısı. Çok güzel bir mekânı var ve harika yemekler yapıyor.” (Karaismailoğlu, 2023a: 35) şeklinde tanıtır.

Karakterlerin hikâyeleri boyunca Alef, aslında tüm olanların odak noktasındaki kişidir, sırları vardır.

“Alef, bu kokuları hem koklayabiliyor hem de renkli bir şekilde görebiliyordu. İşte Alef'in en büyük ikinci sırrı buydu. Birinci sırrı ise bundan çok daha büyük ve acı vericiydi. Üstelik birçok kişinin hayatını doğrudan etkileyecekti. Buna kendi hayatı da dahildi...” (Karaismailoğlu, 2023a: 76)

Şeytanla ailesinin etrafında gelişen hikâyede şeytan ve karısı Vera'nın işlediği günahın bedelini ödetmeye çalışan Alef'tir.

Yemek yapmakta usta bir kişidir. Ayrıca onun usta olduğu bir diğer konu da koku alma duyusunun herkesten başka çalışmasıdır, onun için her kokunun bir rengi vardır. “Hiçbir insanın hayatında görmediği tonları görebiliyordu Alef.” (Karaismailoğlu, 2023a: 74) Alef, kokuları hem koklar hem de renkli bir şekilde görebilir.

Alef, yemekle ve Tesla gibi bilimle çok ilgilidir. Yemek konusunda kendini ispatlamıştır ancak bilimsel konularda da sıkça araştırma yapar. “Alef, sinestezinin görülme sıklığını araştırdığında oldukça şaşırılmıştı. Nüfusun yaklaşık %4'ünde iki ya da daha fazla duyuyu eşleştiren insanlar bulunmaktaydı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 76) Kendisi de sinestetiktir. Görme duyusuyla koklama duyusu birlikte çalışır. Kokuların renklerini görebilir. Bu yüzden yaptığı yemeklerin tadına bakmadan koku renkleriyle yemeklerin iyi olup olmadıklarını anlar.

Zor bir çocukluk geçirir. Sokaklarda yaşar ve çok çeşitli işkencelere maruz kalır. İsimsiz bir çocuk olarak yaşarken kötü bir gecenin sabahında, birçok kimyasalı karıştırıp içerek kafasını bulandıran bir adamın onu inşaattan attığı sabah, babasını rüyasında görür ve babası ona dirileceğini söyler. “Tıpkı babasının dediği gibi, Alef dirilmişti. Gözlerini tümüyle açtığında yanında gördüğü bira kutusuna sarılı gazetedeki yazı ile, ismi olmayan bir çocuğun artık bir ismi olmuştu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 307) O gün gazetede gördüğü isim artık onun ismi olur: Alef. Bu ismi kendisi için uygun görür ancak ismin bir resmiyeti yoktur. Gelen ve ekip arkadaşları Meryam'ın kaybolmasının Alef'le ilgisinin olduğunu belirlemesi üzerine yaptıkları araştırmada, şu gerçeklere ulaşırlar:

“Alef diye aradıkları adamın hiçbir sistemde adı ya da bir başka bilgisi gözükmiyordu. Resmî belgeler üzerinde olan isim ise yıllar önce ölen arabanın sahibine aitti. Yani aradıkları adamın gerçekte kim olduğunu muhtemelen hiçbir zaman öğrenemeyeceklerdi.” (Karaismailoğlu, 2023a: 362)

Alef, plânlı ve disiplinli bir insandır. Meryam'ın dönüşümü için tam dört yıl plânlamalar yapar ve sık sık da uygulayacağı deney için ritüeller gerçekleştirir. Meryam'ı dönüştürmek için mahzene kapatır. Sonrasında Galen ve adamları tarafından deşifre olur. Bunun üzerine ne dağ evine ne de Oleogustus'a gider. Eskiden yaşadığı yer olan sokağa döner.

“Bir anda sokak çocuğu olmuştu yeniden. Sokaklardan kurtulduktan sonra yıllarca çabalayıp, o kadar şey inşa edip, tam dünyayı kurtaracakken tekrar sokağa

düşmesi bir anda içinde çok büyük bir acının oluşmasına neden olmuştu. Neden yapmıştı ki tüm bunları? İnanılmaz güzel bir hayatı vardı. Niye geçmişe bu kadar takılmıştı ki? Pişmanlık denen şey korkunç bir hızda büyüyordu Alef'in içinde.” (Karaismailoğlu, 2023a: 392)

Alef, babasının sevgisizliğine ve incitici davranışlarına maruz kalmasına rağmen kalbinde babasına karşı derin bir sevgi besler. Alef özel bir kişidir ve ailesi ona N0R9 kodlarını verir. Vera'nın evinde Alef, Tesla'ya her şeyi anlattıktan sonra Vera'nın boğazını keserek kadını öldürür ve kardeşini oradan çıkarıp, kaçırmak isterken İlias tarafından silahla kalbinden vurulur. Ölmeden önce kardeşi Tesla'ya, her şeyi yazdığı defterinin yerini ve bir zincire bağlı anahtarını verir. Alef, son kez kardeşi Pia'nın kokusunu içine çeker ve ölür.

2.1.5.2.4. İlias

Tesla'nın arkadaşıdır ve Tesla'ya karşı arkadaşlıktan öte duyguları vardır. Romanda bunu anlatıcı “O an Tesla'nın sadece bir arkadaş olmadığını anlamıştı. Tesla'yı inanılmaz derecede önemsiyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 277) diye açıklar. İlias, yaklaşık iki metre boy ve devasa gövdeye sahip üç haneli kilosunu olan bir kişidir. Ailesi ve yakın arkadaşları onu teknoloji mağazasında satış sorumlusu zannederler ancak internet dünyasında önemli bir korsandır. “Çevresindeki insanların hiçbir nöronuna sığdıramayacağı kadar tehlikeli işleri en ufak tedirginlik hissetmeden” (Karaismailoğlu, 2023a: 93) yapmaktadır.

İlias'a arkadaşları tarafından Derviş takma adı takılmıştır. Bunun sebebi de babasının İlias'a anlattığı dervişin hikâyesidir. Deep Web'de ise arkadaşları onu Tesla Blue takma ismiyle tanır.

“Arkadaşları tam olarak ne yaptığını bilseler herhalde şok olurlardı. Sanal alemin güçlü isimlerinden biriydi İlias. Ama insanların kullandığı sanal alemin değil. Gerçek sanal alemin.” (Karaismailoğlu, 2023a: 94)

İlias bir mühendistir, internet dünyasında oldukça etkili işler yapar ve bu işinden kimseye bahsetmez.

2.1.5.2.5. Galen

Devin ve İlias'ın kavga sonrası polis merkezine gitmesiyle Galen karakteri ortaya çıkar ve Devin'i karakoldan kurtarır. Tesla'yı 18 yıldır tanımakta ve sevmektedir. Otuz yaşındadır. Devin'in de en iyi arkadaşı hatta kardeşidir. Tesla, İlias ve Alef gibi Galen de bilime meraklı bir kişidir. İnsan fizyolojisine ilgili olduğu için birçok kişi ona,

“Fizyolog” demektedir. Okul kapısından hiç girmemiş olmasına rağmen bilgece konuşmaları vardır. “Sen hiç flicker füzyon frekansını duydun mu? diye sordu Devin’e. Bu soru karşısında Devin’in adamın kafayı yediği ile ilgili korkusu yeniden depreşti. Söyle Devin. Bir sineğin yaşadığı bir gün ile senin yaşadığın bir gün aynı mıdır?” (Karaismailoğlu, 2023a: 248)

“Aslında bu makaleyi okuyalı çok olmuştu ama bugün bizzat deneyimleyince insan meselenin çok daha net farkına varıyor.” (Karaismailoğlu, 2023a: 314) Verilen alıntıda olduğu gibi Galen makaleler okuyan, bilimsel bilgilerle konuşmalarını süsleyen bir kişidir.

Tanrısal bakış açılı anlatıcı gözünden Galen şu şekilde verilir:

“Galen’i dış görünüş açısından tanımlamak gerekirse, her anlamda ortalama bir insan gibi duruyordu. Bir ortamda gördüğünüzde dikkatinizi çekmeyecek bir insandı. Ne yakışıklıydı ne de çirkin. Ama konuşmaya başladığında sizi içine çeken müthiş bir masal gibiydi.” (Karaismailoğlu, 2023a: 210)

2.1.5.2.6. Vera

Meryam ve Tesla'nın annesidir. Tesla altı yaşındayken Vera'nın kocası evi terk eder ve bir daha da geri gelmez. Aynı şekilde oğlu Uras da üniversite ikinci sınıftayken evden gitmiş ve o da bir daha eve dönmemiştir.

Vera şehirden uzakta bir köyde yaşar. Bu köy sıradan bir köy değil zengin insanların yaşadığı, lüks binaların olduğu bir yerdir.

“Annesi, Meryam evlendikten sonra şehrin dışındaki bir köye taşınmıştı. Hem Tesla'nın tek başına daha rahat olacağını düşünmüştü hem de şehir hayatından bıkmıştı artık. Yaşı belirli bir seviyeye ulaşan her insan gibi o da toprağa gitmişti. Ama şehirdeki sosyal aktiviteler ile olan bağlarını asla koparmamıştı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 253)

Kocası ve oğlunun kaybolmasından sonra kızı Meryam da kaybolur. Dernek toplantısı için yaşadığı köyden şehre gelir ve burada Meryam'ın kaybolduğunu öğrenir. Kızı Tesla'nın evinde gece boyunca kaybolan Meryam'ı düşünürken geçmişini “Acaba

ölmelerine izin vermeseydik yine de bunlar başımıza gelir miydi?” (Karaismailoğlu, 2023a: 323) diye düşünmeye başlar. Geçmişte ölmelerine izin verdikleri yani hayatlarını kurtarmadıkları insanlar yüzünden kocasını, oğlunu ve şimdi de kızı Meryam’ı kaybeder.

2.1.5.2.7. Aren Urban

Perit ve Meryam’ın arkadaşı, ünlü bir psikiyatristtir. Meryam, düzenli olarak psikiyatristin kliniğine giderek terapi alır. Meryam, kız kardeşi Tesla’nın tıp fakültesini bırakması üzerine ısrarla Aren Urban’la görüşmesini ister. Ablasının ısrarları sonucunda Tesla da Aren Urban’la görüşmeye gider. O esnada Aren’le ilgili izlenimlerini şöyle aktarır:

“İçeri girdiğinde saniyesinde her şeyi unuttu Tesla. O kadar zevksiz hazırlanmış bir odaydı ki... Dünyanın en kalabalık ve en rüküş odasına girmişti. ...Aren Urban’ın üzerindeki kıyafet, Âdem ve Havva’nın resmedildiği tablolaradaki göbek deliği kadar garip görünümliydi ve ne kadar yıkanırsa yıkansın üzerinden atamayacağı çelişkili bir görünüme sahipti. Çocuk reyonundan kaçırılmış gibi duran kısa paçalı bir pantolon, bir ismi hak edecek kadar dikkat çekici renkli çoraplar, müebbet hapis cezası almış bir mahkûmun yüzü kadar umutsuz renkte bir gömlek ve Tesla’nın beyinde tanımlamaya kelime bulamadığı bir yelek.” (Karaismailoğlu, 2023a: 82)

Aren, hem popüler bir psikiyatrist hem de züppe bir ihtiyar olarak okurun karşısına çıkarılır. Bunun yanında az uyuyan, çapkın ve üretmekten hoşlanan bir karakterdir.

“Elli beş yaşında olan bu adam, çevresinde genç kızların olmasına bayılıyordu. Onlar sayesinde kendisini hep daha genç hissediyordu. Bir diğer övündüğü şey de az uyumaktı. Genelde her sabah 06.00’da kalkar, her şeyden önce sigarasını yakarak bilgisayarının başına oturdu. Adama göre ilham kendisine en çok bu saatlerde eşlik ediyordu. Genelde 02.00’dan önce de yatmazdı. Çünkü Aren Urban’a göre sadece zayıf olan insanlar çok uyurdu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 337)

2.1.5.2.8. Ezra

Perit’in Meryam ile evlenmeden önceki sevgilisi ve ilk aşkıdır. Perit’le sevgiliyken kariyeri için yurtdışına gitme kararı alır ve Perit’ten ayrılarak yurtdışına yerleşir. Birkaç yıl önce boşanmış, yaklaşık bir yıl önce ülkeye dönmüştür. Ülkeye dönünce Perit’e gider, bir çocuğunun olmasını istediğini ve bunu da sadece Perit’ten isteyebileceğini; çocuğu olursa Perit’ten çocuğa karşı bir beklentisinin olmayacağını, çocuğuna yurtdışında tek başına bakacağını söyler. Perit’in eski aşkı yeniden canlanır ve

Ezra'yla görüşmeye başlar. Ezra kırk yaşında olmasına rağmen Perit'le görüşmeye başladıktan sonra hamile kalır. Bir süre ülkede kaldıktan sonra yurt dışına döner. Gittiği yerden Perit'e ulaşmaya çalışsa da adam telefonlarına cevap vermez. Çünkü Perit, Meryam'ın kaybolmasından Ezra'yı da sorumlu tutar.

2.1.5.2.9. Devin

Devin, yaklaşık 1.90 boylarında, uzun koyu saçları olan güzel bir kişidir. Çocukluğunda sokakta yaşarken çeşitli işkence ve tecavüzlere maruz kalır. Sadece sokakta değil henüz sokağa kaçmadan önce yaşadığı yetiştirme yurdunda, hayatı boyunca unutamadığı kötülüklerle karşılaşır.

2.1.5.3. Fon Karakterler

Romanda başkışı ve norm karakterlerin yanında yer alan ve sosyal ilişki ağının kurulmasına yardımcı olan kişiler fon karakter olarak bulunur. Romanda fon karakterler genellikle ölmüş ya da kaybolmuş kişilerdir. Aktif olarak eserde yer almazlar ancak karakterlerin hayatlarının bir bölümünde yer alırlar.

2.1.5.3.1. Uras

Tesla ve Meryam'ın ağabeyidir. Annesi Vera, Uras'a hamileyken alkol ve uyuşturucu kullanır ve bu durum oğlanın beyninde ciddi sorunlara yol açar. Tesla, ağabeyini çocukluk zamanlarından hatırlar. Tesla'nın geçmişi düşünmesiyle okuyucu, Uras'ın kişiliği hakkında bilgi sahibi olur.

“Ama abisi Uras'ı çok iyi hatırlıyordu Tesla. Hiç konuşmayan garip biriydi. Çocukken Meryam'ın oyuncak bebeklerinin kafasını, kolunu koparırdı. Lisedeyken okuldan hakkında sürekli şikâyet gelirdi. Lise sondayken bir gün evden kaçmıştı abisi. Yani kaçmak ve dertlerden uzaklaşmak bu ailenin genlerinde vardı.”
(Karaismailoğlu, 2023a: 141)

2.1.5.3.2. Ushan

Ushan, kirli işler yapan zengin bir kişidir. Romanda onu aktif bir karakter olarak göremeyiz sadece Galen'in hayatına etki eden bir kişi olarak görürüz. “Tüm çiftliklerin sahibiydi Ushan Bey ve dönemin yeraltı dünyasında da sözü geçen bir karakterdi.”
(Karaismailoğlu, 2023a: 216)

Ömrü boyunca bir kadınla ilişkisi olmaz dolayısıyla çocuğu da yoktur. Etrafında pek çok insan ve yakını olmasına rağmen Galen onun sağ kolu olmuştur. Tüm mirasını Galen'e bırakıp kendisi kenara çekilmiştir. “Ushan her şeyi bana devrettikten sonra gidip bir köye yerleşti. O kadar sıkılmıştı ki insanlardan artık vaktinin çoğunu toprakla geçiren sıradan bir çiftçi olmayı tercih etmişti. Üstelik hiç olmadığı kadar da mutluydu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 216-217) Ushan, Galen'den uzak olmasına rağmen Galen'in sürekli aklında olan ve ona rüyaları aracılığıyla da yol gösteren bir kişidir.

2.1.5.3.3. Gece Bekçisi

Devin'in kaldığı yetiştirme yurdunun gece bekçiliğini yapan adamdır. Galen'in Tesla'ya anlatımından öğrendiğimiz şudur:

“Aslında Devin ilk başlarda yetimhanedeydi. Daha sonra yetimhaneden kaçtı ve biz onunla sokakta tanıştık. En kötü yetimhane bile sokak koşullarına göre saray sayılabilirdi. Ama bu çocuk o saraydan niye kaçtı biliyor musun? Çünkü o yetimhanenin gece bekçisi neredeyse her gece Devin'e tecavüz ediyordu. Yaşı sadece altı olan bir çocuğun hissedebileceği korkuyu düşünebiliyor musun Tesla?” (Karaismailoğlu, 2023a: 192)

Devin'e yurtta tecavüz eden kişidir. Bekçinin sadece kendisi değil yetimhaneye getirdiği arkadaşları da yurttaki çocuklara kötülük yapar.

Devin, arkadaşlarıyla bir gün kafede otururken yıllarca aradığı o yaşlı bekçiye görür. Onu kullandığı ve asla unutamadığı tıraş kolonyasından tanır. Devin, bekçiye gereken dersi vereceği sırada yaşlı ve kendi hâlinde görünen bir adama kötülük yapıldığını düşünen İlias da Devin'e bir yumruk atar. Devin'in burnunu kırar. Fırsattan istifade eden yaşlı adam da o ortamdan kaçmayı başarır.

2.1.5.3.4. Vera'nın Kocas

Uras, Meyam ve Tesla'nın babasıdır. Karısı Vera gibi alkol ve uyuşturucu bağımlısıdır. Maddi anlamda hiçbir sıkıntısı yoktur hatta bolluk içerisinde yaşar. Karısı Vera'yla bir gece ayakta duramayacak hâlde arabalarıyla gezmeye çıkarlar ancak yaptıkları kaza sonucunda masum iki insan gözleri önünde ölür. Vera ve kocası da arkadan vurdukları arabanın içindeki kişilere yardım etmez, ölmelerine göz yumarlar. Arabada bulunan bebeği karısı Vera, kocasının istememesine rağmen yanına alır ve aile

kızı yani Tesla'yı evlat edinir. Tesla'nın öldürdükleri kişilerin kızı olduğunu kimseye söylemezler.

2.1.5.3.5. Alef'in Anne ve Babası

Özel görevleri olan iki insandır. Babası oğlunu çok sevmeyen hatta bazen çocuğun canını yakan bir kişidir ama oğlu Alef, babasını çok sever. Anne ve babası Alef üzerinde farklı deneyler yapar. Çocuklarının adına da kodlardan oluşan N0R9'u verirler. Kadın ve adamın özel görevleri olduğu için sık sık yer değiştirir, bir yerde uzun süre kalmazlar. Yine bir gece gelen telefonda sonra eşyalarını toplayıp çocuklarını da alarak yola çıkarlar. Kırmızı ışıktaki beklerken arkadan gelen araba kendilerine çarpar. Alef'in annesi, babası, kardeşi ve kendisinin de içinde bulunduğu araba taklalar atarak durabilir. Kendilerine çarpan arabadaki kadın ve adamdan yardım istemelerine rağmen kadın ve adam onlara yardım etmez, araba yanar. Arabada bulunan erkek çocuk yani Alef arabadan kaçarak kurtulur. Bebek yani Tesla da kendilerine çarpan arabadaki kadın tarafından alınıp evlat edinilir.

2.1.5.3.6. Belen ve Kayra

İlias ve Tesla'nın arkadaşlarıdır.

2.1.6. Pia Mater'in Nöro-roman Olarak Değerlendirilmesi

Pia Mater, Serkan Karaismailoğlu tarafından yazılan ve 2019 yılında yayımlanan bir romandır. Yazarın nöro-roman olarak adlandırdığı eser, Türk edebiyatında bu türün ilk örneği olarak kabul edilebilir. Nöro-roman, sinirbilimsel gerçeklerin kurgusal bir anlatı içinde harmanlandığı bir roman türüdür. Pia Mater de bu tanıma uygun olarak sinirbilimsel bilgileri ve kavramları bir hikâye örgüsü içinde sunar.

Pia Mater'in konusu ve karakterleri nöro-bilimsel temalar etrafında şekillenir. Roman, beyin-bilinç üzerine yapılan araştırmaları ve insan zihninin karmaşıklığını ele alır. Bu konular, roman karakterlerinin yaşamları ve ilişkileri üzerinden okuyucuya aktarılır. Bu yönüyle Pia Mater; Türk edebiyatında daha önce yaygın olarak kullanılmayan teknik özellikler ve içerik özellikleri barındırmakta; okuyucuya insan zihninin derinliklerine dair özgün bir bakış açısı sunmaktadır. Böylece eser, Türk

edebiyatında nöro-roman bağlamında yeni bir yaklaşımın temsilcisi olarak değerlendirilebilir.

Kırk altı bölümden oluşan Pia Mater'in her bölümünde farklı kişiler ve bu kişilerin birbirleriyle ilişkisi anlatılır. Bölüm başlıklarının bulunduğu yerlerde içerikle bağlantılı olarak özellikle kitap, yazar ve filmlerden yapılan alıntılar yer alır. Örneğin 6. bölümde, roman karakterlerinden olan Alef'in Oleogustus adlı restoranında tıpkı bir bilim adamı titizliğiyle yemek yapışı anlatılır ve bölüm girişinde Michel de Montaigne'in şu sözü yer alır: “Dünyanın bütün nimetleri elinde bile olsa, onları tadabilecek bir ruh gerekir. Çünkü bizi mutlu eden; bir şeyin sahibi olmak değil, tadına varabilmektir.” (Karaismailoğlu, 2023a: 41) 17. bölümde Galen ve Devin'in hastane odasındaki konuşmaları, sokakta geçirdikleri günler, Tesla hakkındaki düşünceleri anlatılır. Bölüm girişinde de ünlü filozof Arthur Schopenhauer'ın şu ifadelerine yer verilir: “Eğer hayat gerçekten güzel olsaydı herkes büyük bir sevinçle uyanır ve hiç istemeyerek uyurdu; oysa durum bunun tam tersi.” (Karaismailoğlu, 2023a: 145) Yazarın tercih ettiği bu anlatısal yaklaşım, metnin ifade olanaklarını çeşitlendirerek romana felsefi bir derinlik kazandırır, karakterlerin içsel süreçlerine nüfuz etmeyi mümkün kılar ve böylelikle nöro-roman türünün belirgin özelliklerini vurgular. Sadece tıp alanıyla sınırlı kalmayıp çeşitli bilim ve sanat disiplinleriyle kurduğu alanlar arası ilişki, romanın potansiyelini daha ilk bölümde sunulan alıntı ve epigraf aracılığıyla belirgin bir şekilde ortaya koyar.

“Bilim, gizemi belli bir çerçeve içine oturtmak için sanata ihtiyaç duyar, ama her şeyin gizemli kalmaması için sanatın da bilime ihtiyacı vardır. Bu iki gerçeklik de tek başına çözüm olamaz...” (Lehrer, 2020: 15) Lehrer, bilim ve sanatın iş birliği içerisinde birbirini tamamlayarak insanlığın bilgi ve anlayışını artırdığını vurgular. Bu birliktelik sayesinde zengin ve anlamlı bir dünya ortaya çıkar. Bu bağlamda nöro-roman olarak değerlendirilen Pia Mater, gizemli bir kurgu içerisine bilimsel verilerin yerleştirildiği bir romandır. Sanat ve bilimi bir araya getiren yazar, kendi deneyim ve bilgisini eserine yansıtmıştır. Pia Mater; başkarakter Tesla'nın ablası Meryam'ın, eşi tarafından aldatıldığını öğrenmesi ve bu duruma bir tepki olarak evden uzaklaşmasıyla olay örgüsünü başlatır. Meryam'ın hayatını olumsuz etkileyen Alef'e sığınması ise Tesla'nın ve onunla ilişkili tüm insanların yaşamlarında önemli değişimlere yol açar. Roman, Tesla'nın hayatının sahte bir geçmişten ibaret olduğunu öğrenmesi ve kan bağı olan tek kişi yani ağabeyi Alef'in ölmesiyle son bulur. Kurgusal metin içerisine dâhil edilen

bilimsel veriler, söz konusu romanın nöro-roman türüne ait olduğunun temel göstergesi olarak değerlendirilebilir. Romanda, sinirbilim alanına özgü kavram ve terminoloji yoğun bir şekilde kullanılır. Nöron, sinaps, nörotransmitter ve beyin bölgeleri gibi tıbbî terimler, anlatının doğal bir unsuru haline gelir. Karakterlerin davranışları, düşünce ve süreçleri, duygusal tepkileri, sinirbilimsel referanslar aracılığıyla açıklanır. Romanın başlangıcından itibaren belirginleşen bu bilimsel söylem, romanın türsel özelliklerini açıkça ortaya koyar.

0. bölümde (Tünelin Ucundaki Karanlık) ismi verilmeyen ancak sonradan Meryam olduğu düşünülen bir kız, tünel şeklinde dar bir yerde elleri bağlı baş aşağı ilerlerken bunu kendi doğumu olarak düşünür. Üçüncü anlatıcının gözünden genç kadının o anki durumu şu şekilde anlatılır: “Korkunun ümide dönüşebilme ihtimali ile son adrenalini kaslarına gönderdi ve hızla deliğe doğru kendini itmeye başladı. ... Bacak kaslarında kalan son ATP’leri kullanarak kendini deliğe doğru itti.” (Karaismailoğlu, 2023a: 9) ATP ve adrenalin gibi tıbbî terimlerin kullanımı, anlatıya bilimsel bir gerçekçilik katmanın yanı sıra karakterin yaşadığı fiziksel ve psikolojik mücadelenin yoğunluğunu ve aciliyetini okuyucuya daha etkili bir şekilde aktarmayı amaçlar. Nöro-roman türünün özelliklerinden olan bilimsel bilgilerin kurguya dâhil edilmesi Pia Mater’in her bölümünde yoğun olarak görülür. Bölüm 12’de (Hastane Duvarında İzlenen Aşk) Galen, hastane odasının duvarında bulunan ve yüzün anatomisini gösteren bir resme bakarken düşüncelere dalar. Galen’in aklından geçenleri ilahi bakış açısıyla veren yazar, bilimsel içeriği akışa ekler. Duvarda bulunan bir resimde, bir kadının yüzündeki her bir kırmızı alandan ayrı bir ok uzanmakta ve bu okların yanında küçük harflerle ilgili kasların adları belirtilmektedir. Alıntıda “Mesela zigomatik kaslar sayesinde dudaklarınızda bir gülümseme oluşturabiliyordunuz. Ama gözünüzün de gülmesi için etrafındaki orbicularis oculi kaslarının da kasılması gerekiyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 98) ifadesi yer almaktadır. Yüzdeki kasların hareketleri, çeşitli duygusal durumların dışı vurumunda önemli bir işlev görmektedir.

Meryam’ın eşine bir ders vermek amacıyla evden ayrılması ve daha önce bir yemek kursunda tanışıp etkilendiği Alef’in yanına gitmesiyle Alef, aylardır beklediği fırsatı elde eder. Meryam ise Alef’in çekiciliği karşısında karmaşık duygular içerisinde. Alef’in asıl amacı, ailesini yok eden adamın kokusunu taşıyan kişileri dönüştürmektir. Duyduğu heyecanı gizlemek ve daha net düşünebilmek için Meryam’ın yanından ayrılan

Alef, Meryam'ın yüzündeki ifadeden niyetini sezer. Anlatıcı burada, vücuttaki her duygunun bir nörotransmitter salgıladığını, bu nörotransmitterlerin de doğrudan ya da dolaylı olarak feromonlara etkisi olduğunu, heyecanlanan ve korkan insanın farklı kokular salgıladığını (Karaismailoğlu, 2023a: 167) ifade eder. Yazar, romanında yer verdiği ve başka kaynaklardan alıntılandığı bilgiler için kaynakça kullanır. Pia Mater'de kırk üç tane kaynak eserden yararlanılmıştır. Alıntı yapılan yerler numaralandırılmış ve kitabın sonunda o kaynağın tam künyesi liste halinde verilmiştir. İnsanın değişik duygular karşısında salgıladığı kokunun farklı olması durumu da yine yapılan alıntılara örnek teşkil eder.

Pia Mater'deki karakterlerin tıp ve bilimle olan ilişkisi romanın nöro-roman türüyle olan bağlantısını güçlendiren önemli bir unsurdur. Sinirbilim alanında çalışan yazar, ilgili alandaki derin bilgi birikimini karakterler aracılığıyla okuyucuya aktarır. Romandaki karakterler, merak duygusu yüksek ve öğrenmeye açık kişilerdir. Başkişi, Tesla romanda tıp bilimini temsil eden bir taraftır. Tıp fakültesini yarıda bırakmış olmasına rağmen araştırmaya olan ilgisi sayesinde pek çok durum ve olayla ilgili tıbbî açıklamalarda bulunur. Tesla, Perit'le ve Meryam'la sohbet ederken beynin sağ ve sol tarafının kullanımı ve solakların daha zeki olması konusu tartışılmaya başlanır. Tesla konuyu çok uzatmak istemese de bu alandaki bilgisini ortaya koyacak açıklamayı yapmaktan geri duramaz. Lateralizasyon denilen yani sağ-sol baskınlık durumu, tıp fakültesindeyken oldukça ilgisini çeken ve üzerinde araştırma yaptığı bir konudur. (Karaismailoğlu, 2023a: 35) Tesla, günümüze dek yürütülen araştırmaların söz konusu olguyu beyin temelli açıkladığını belirtmekle birlikte, yakın zamanda yayımlanan bir çalışmanın bu konuya farklı bir perspektif getirdiğini ifade eder. Bu yeni çalışmada, sağ ve sol tercihlerinin kökeninde beyinden ziyade omuriliğin rol oynayabileceği hipotezi öne sürülmektedir. (Karaismailoğlu, 2023a: 38)

Tesla, yaşamı boyunca çevresindeki insanların durumlarını ve deneyimlediği olayları tıbbî terminoloji aracılığıyla ifade etme eğiliminde olan bir karakterdir. Tıp öğrenimini tamamlamamış olmasına karşın, bilimsel makaleler okuma ve araştırma yapma tutkusundan hiçbir zaman vazgeçmez. Ablasının kaybolmasından sonra annesi Vera, kızına sınıksız sarılır ve Tesla'yı öper. Tesla bu durumu çok yadırgar ve annesinin eylemini şu şekilde anlamlandırır: “Muhtemelen prefrontal korteksimdeki nöronları öpmek istiyor ama dudaklarının ulaşabileceği yer alımla sınırlı...” (Karaismailoğlu,

2023a: 266) Alıntıda Tesla'nın, annesi Vera'nın sarılması ve öpmesi karşısındaki yadırgayıcı ve analitik yaklaşımı dikkat çekicidir. Tesla, bu fiziksel sevgi gösterisini doğrudan duygusal bir tepki olarak algılamak yerine, bunu nörolojik terimlerle açıklama çabasına girer.

Romanda tıp alanıyla doğrudan ilişkisi olmayan Meryam karakteri de Tesla'nın kendisine aktardığı bilimsel bilgileri okuyucuya iletir. Romanın odağındaki Tesla, ailesi ve arkadaş çevresiyle edindiği bilimsel bilgileri paylaşmaktan çekinmez. Meryam, eşi Perit'i terk ederek evden ayrılır ve havaalanına doğru yol alırken aklında Alef vardır. Adamın hareketleri ve gözleri kadına çekici gelir. Belki de Meryam'ın hisleri Alef'i çekici hale getirir. Tesla daha önce ablasına bu konuyla ilgili uzun uzun bilgiler verir ve insan beyninin korku ve heyecan durumlarında karşısındakini daha çekici gördüğünü (Karaismailoğlu, 2023a: 158) söyler. Yine bir başka bölümde Meryam, Alef tarafından mahzene kapatıldıktan sonra zaman kavramını yitirir çünkü bulunduğu yer karanlıktır. O anda aklına Tesla'nın biyolojik saatle ilgili anlattıkları gelir:

“Zamanında Tesla kendilerine biyolojik saat ile ilgili birtakım bilgiler anlatmıştı. İnsanlar kendilerini kapalı ortama koysalar bile zaman kavramını yitirmiyorlardı. ... Tesla'ya göre doğanın saate ihtiyacı yoktu. Hiçbir kuş sabah ötmek için alarm kurmak zorunda değildi. ... hemem hemen tüm canlıların sahip olduğu bir biyolojik saat vardı. Bu saat, beynin ortalarında bir bölgede (suprakiazmatik çekirdek) bulunuyordu ve biyolojik ritmin belirlenmesinden sorumluydu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 370)

Bu alıntıda tıbbî açıklama yapılmasının temel sebebi, karakterin yaşadığı sıra dışı durumu bilimsel bir bağlama oturtmak, nöro-roman türünün özelliklerini sergilemek, Tesla karakterinin bakış açısını yansıtmak ve okuyucuya sinirbilimsel bilgiler sunmaktır. Bu sayede anlatı daha derinlikli ve çok katmanlı bir hale gelir.

Tesla, sadece tıp alanında değil, çeşitli disiplinlerde de kayda değer bir bilgi birikimine sahiptir. Üniversite eğitimini ezberci yaklaşımdan dolayı yarıda bıraktığını belirtir ve henüz yirmi bir yaşında olmasına rağmen dikkat çekici düzeyde entelektüel bir olgunluğa erişmiş olduğu gözlemlenir. Meryam, Perit ve Tesla arabayla yol alırken yanından geçtikleri orman Tesla'nın dikkatini çeker. Ormanda bulunan ağaçlar tek başlarına gibi görünmesine rağmen birbirleriyle iletişim halindedir. Ağaçların iletişim kurabildiğine dair bir makaleyi ilk okuduğunda bu bilgiler ona oldukça şaşırtıcı gelir. Çevrebilimci Suzanne Simard'ın bu konudaki önemli çalışması, Nature dergisinde yayımlanmıştır. Bu makale, ağaçların toprak altında yaygın bir mantar ağı aracılığıyla

birbirlerine ihtiyaçlarını iletip iletişim kurduklarını ortaya koyar. (Karaismailoğlu, 2023a: 62) Ağaçların iletişimi gibi biyoloji ve ekoloji alanlarına dair güncel ve önemli bir bilimsel çalışmaya atıfta bulunulması, Tesla'nın merakının ve öğrenme arzusunun ne kadar çeşitli olduğunu ortaya koyar. Tesla bir başka bölümde İlias ile buluşacakları Mitre Kafe'nin ismiyle ilgili bilgileri ilahi bakış açısı aracılığıyla okuyucuya aktarır. Kafenin sahibi bir kalp cerrahıdır. Seçtiği isimse tıbbi bir terim olmasının yanında ilginç görünümlü bir şapkaya verilen isimdir. Zamanında bunu merak eden Tesla, ilginç bir bilgiyle karşılaşır. Eskilerde gl ve deniz kıyısında yaşayan topluluğun liderinin kafasında ilginç bir şey bulunur. Bu şey avladıkları en büyük balığın ii temizlenmiş halidir. Avcı topluluğun geleneği ilerleyen zamanlarda yapay balık ağzına benzeyen başlık takma şeklinde evrilir. (Karaismailoğlu, 2023a: 132-133) Mitre Kafe'nin isminin kökenine dair aktarılan bilgiler, Tesla'nın etimoloji, tarih, antropoloji alanlarına olan ilgisini ve bu alanlardaki bilgisini açığa çıkarır.

Romanda Tesla'nın yanı sıra Galen ve Alef de tıp ve başka bilimlerle yakından ilgilidir. Her iki karakter de annesiz, babasız, sokaklarda büyümüş kişilerdir. Bu kişilerin okula gidip gitmedikleriyle ilgili de bilgi bulunmaz. Yer altı dünyasında hatırı sayılır bir yeri olan Ushan; Galen'in becerilerini keşfeder ve kimsesiz çocuğun elinden tutar, kendisine vris yapar. Bu sayede Galen, konforlu bir hayat yaşamaya başlar. Okuyucunun karşısına da iyi bir iş adamı, mafya lideri ve daima araştıran, öğrenmeye meraklı bir kişi olarak çıkar. Galen insan fizyolojisine olan ilgisinden dolayı bilimsel makaleler okur ve çevresindeki kişiler onu “fizyolog” olarak adlandırır. Çocukken sokak şartlarının zorluğundan canına kıymak ister. Bu düşünceyle sokaklarda dolaşırken henüz bir bebek olan Tesla'yla karşılaşır ve o bebek Galen'in elinden tutarak kimsesiz çocuğu hayat bağlar. O günden sonra Galen, tam on sekiz yıldır, her gününü Tesla'yı düşünerek ve onun aşkıyla geçirir. Kızı hep uzaktan izlemesine rağmen bir gün en yakın arkadaşı Devin ve Tesla'nın arkadaşı İlias'ın karıştığı kavga neticesinde Tesla'yla karakolda karşılaşırlar. Galen, Tesla'yı düşünürken zihninden geçenler bilinç akışı tekniğiyle şöyle ifade edilir:

“Beyninin heyecanla ilgili tüm bölgelerinde, on sekiz yıllık bir aşkın sarhoşluğu şz konusuydu. ... Adam çok iyi biliyordu. Kafasının içinde 86 milyar nörondan oluşan bir beyin bulunmaktaydı. Bu nöronların her biri diğer binlerce nöronla, sinaps adı verilen bağlantılar kurmaktaydı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 28)

Galen, buradan da anlaşılacağı üzere beyin, nöron ve sinapslar hakkında bilgi sahibidir. Romanı nöro-roman yapan etkenlerden biri karakterler aracılığıyla kendisini

gösterir. Bölüm 12’de Galen’in; aşkın, insan fizyolojisi üzerinde yarattığı etkilerini ve bilimsel temellerini düşünürken daha önce yaptığı araştırmalar aklından geçer:

“...bakışınızı yakalayan kişinin dudaklarında sıcak ve samimi bir gülümseme belirttiği taktirde, birkaç metre uzaktaki bu insanın dudak ve gözlerinin etrafındaki birtakım kasların hareketinin sizin beyninizde salgılattığı hormonun adıydı dopamin. Bu hormon, beynimizde nükleus accumbens denilen ödül merkezine gider ve bizim sadece mutluluk diye tanımlayabildiğimiz o garip hale sokardı bizi.”
(Karaismailoğlu, 2023a: 104)

Galen’in araştırmalarının sonucunda elde ettiği bilgiler, tıp eğitimi alan kişilerin rahatlıkla bildiği konulardır ancak burada aktarılan bilgiler neticesinde, hiç eğitim almamış olan Galen karakterinin tıp ve fizyoloji alanındaki derin bilgisi ve bilimsel düşünce yapısı açıkça ortaya konulur. Aşk gibi karmaşık bir duygusal deneyimi basit biyolojik süreçlerle açıklama çabası, onun analitik düşünme yapısının bir göstergesidir.

Galen’in en yakın arkadaşı Devin; çocukken kendisine tecavüz eden, tıraş kolonyası kokulu sapık bekçiden yaptıklarının hesabını sormak ister ancak İlias’ın müdahalesiyle adamı elinden geçirir ve bu durum Devin’in canını sıkır. Galen en yakın arkadaşının bu hislerini anlatırken yine tıbbî açıklamalar yapar. Devin’in nöronlarının hissettiği, yani gerçek olarak algıladığı elektriksel sinyallerin neler olduğunu konuşmak ister. Galen’in kurduğu cümleler bir mafya liderinden ziyade alanında başarılı bir profesöre ait gibidir. (Karaismailoğlu, 2023a: 190) Galen yine bir başka bölümde Tesla’ya duyduğu aşkı şu sözleriyle anlatır: “Dünyanın en uzak ve ilginç yerlerine gittim. Ama atladığım çok önemli bir gerçeğin farkına vardım o yerlerde. Sen beynimde, nöronlarımın arasında yaşıyordun ve nereye gidersem gideyim hep benimle olacaktın.” (Karaismailoğlu, 2023a: 219) Galen’in hem Tesla’ya olan aşkını anlamlandırması hem de çevresindeki kişilerle ilişkisinde bilime olan ilgisi göze çarpar. Tıpkı Tesla’nın yanındaki kişilere özellikle de Meryam’a donanımını aktarması gibi Galen de arkadaşı hatta kardeşi Devin’e bilgi aktarımında bulunur. Devin, arkadaşından zaman kavramıyla ilgili farklı bir yaklaşım olduğunu öğrenir. Zamanında kendisinden biyolojik saatle ilgili ve buna bağlı sirkadiyen ritim hakkında epey bilgi dinlemiştir. Devin asla Galen kadar bilimle ilgili değildir ama vücudun çalışmasıyla ilgili bir şeyler öğrenmek hoşuna gider. (Karaismailoğlu, 2023a: 315)

Galen gibi Alef de kimsesiz bir çocukluk geçirir. Anne ve babasını bir kazada kaybeder ve sokağın zor şartlarında yaşam mücadelesi verir. Kendi yeteneğini ise belli

bir yaştan sonra keşfeder. Alef herkesten farklı olarak kokusunu aldığı her şeyin rengini de görür. Bu yeteneğiyle birlikte güzel yemekler yapmaya başlar ve hayalini kurduğu restorani açarak ünlü bir şef ünvanına kavuşur. Hayatını kendi şekillendirir ve bu arada makale okumaktan, araştırma yapmaktan ve tıpkı bir bilim adamı titizliğiyle çalışmaktan geri durmaz. Alef'in Oleogustus adını verdiği mekânı bir laboratuvar, kendisi de bu laboratuvarın tek profesörüdür. (Karaismailoğlu, 2023a: 42) Oleogustus adının da bilimsel bir açıklaması vardır. Okuduğu bir makale sayesinde Alef, ağzın yağı algıladığı tat olan “oleogustus”u öğrenir ve çalışanların LAB dediği mekânında bilim adamı titizliğiyle çalışır. (Karaismailoğlu, 2023a: 43) Alef'in hayatında yemekler kadar önemli bir şey daha vardır: Ailesini kendinden alan ve onu sokağa mahkûm eden şeytanın ailesini dönüştürmek. Şeytan; Tesla'nın babasıdır ve gece yarısı, masum anne ve babasının ölmesine sebep olmuştur. Alef yıllar sonra şeytanı öldürür ancak ailesini de şeytanın kokusundan arındırmak ister. Bu işleme metamorfoz adını verir. Şeytanla tesadüfen karşılaşması gibi oğlu Uras ve kızı Meryam'la da tesadüfen tanışır. İkisinde de şeytana ait kokunun rengini görür ve onları bu kokudan arındırmak ister. Uras'ı arındıramaz çünkü delikanlı, Alef'in iyiliğine kötülükle karşılık verir. Beş yıl önce Uras üzerinde deney yapmak istese de gerekli malzemeleri henüz o zamanlar yoktur. Uras, Alef'in eşyalarına zarar verir ve Alef, genç çocuğu bacağından yaralar. Uras'tan ailesi hakkında bilgi almak iste de başarılı olamaz. Genç, öldükten sonra her bir uzvunu uzun uzun inceler. Derisinin altını, bütün organlarının içini, bağırsaklarını inceler. (Karaismailoğlu, 2023a: 328) Alef insan bedeniyle ilgili her şeyi kendi kendine deneyimleyerek veya okuyarak öğrenir. Alef'in insan fizyolojisine bu kadar hâkim olması romanda yazarın bilgisini yansıtan bir konumda yer aldığını gösterir.

Alef yıllarca tıpkı tıp doktoru gibi çalışır ve dağ evine dönüşüm için bir yer inşa eder. Bu evdeki mahzen onun metamorfoz laboratuvarıdır. Okula bile gitmemiş olan Alef yalnızca kendi çabasıyla öğrendiği bilgiler neticesinde deney yapmaya karar verir. Meryam'ı mahzende bulunan sedyeye yatırır ve deneyine başlar. Kadına halüsinasyon göreceği ilaçlar verir. “Meryam gözünü kapadığında ilaçların etkisi çok daha berrak olacaktı. Kadının göz kapaklarının ardındaki hareketleri görebiliyordu. Gözleri tıpkı REM'deymişcesine deli gibi bir o taraf bir bu tarafa hareket ediyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 286) Alef, Meryam üzerinde deneyine başlamadan dört yıl önce hayvanlar üzerinde deneyler yapar ve belirli bir yöntem geliştirir. Bazı deneylerinde kokunun

rengini değiştirmeyi başarır. (Karaismailoğlu, 2023a: 327) Uzun soluklu bu deneyler için kurduğu mahzeninde en önemli deneği Meryam’dır ve kadını dönüşüm için mezar gibi bir yere kapatır. Verilen alıntıda, Alef karakterinin kendi kendine edindiği deneysel bilgi ve bu bilgiyi etik sınırları zorlayarak uygulama konusundaki kararlılığı gözler önüne serilir. Tıp veya bilimsel bir eğitim almamış olmasına rağmen kendi geliştirdiği yöntemlerle deneyler yapmaya girişmesi ve bu deneylerde halüşinasyonlara, koku algısına ve bilinç durumlarına odaklanması, onun kendi kendini eğitmiş ve sıra dışı bilgi birikimine sahip olduğunu düşündürür.

Romanda Alef’in koku hissinin normal insandan farklı çalışması da dikkat çeken durumlardan biridir. şimdilik bilim kurgusal bir konuyu andıran bu durum belki de yıllar sonra yapılacak tıbbi müdahaleler neticesinde normal karşılanan bir olgu olarak karşımıza çıkacaktır. Bu öngörü, yazar tarafından Alef karakteriyle vücut bulur. Alef, insanların hiç şahit olmadığı renk tonlarını görür ve bunu da burnuna borçludur. (Karaismailoğlu, 2023a: 72) İnsanların, yemeklerin, eşyaların kokularını görme yeteneğine sahiptir. Yıllar önce kaza esnasında anne ve babasını öldüren kişinin kokusunun rengini görür ve yıllar sonra adamı sokakta kokusundan tanır. Yine Uras’la trende karşılaşır ve onun da kokusundan şeytanla bağlantılı olduğunu anlar. Meryam’la da bir yemek kursunda tanışır ve kokusunu görür. Kadının kokusu kirli bir altın sarısı içine karışımış kırmızı bir sis gibidir. (Karaismailoğlu, 2023a: 163) Tesla’yı da şeytanın ailesinden zanneden Alef, kızın kokusunu alınca fikri değişir. Tesla’nın kokusunu yakından gördükten sonra onun kokusunun rengine bir kokuyu daha önce görmediğini düşünür. “Mavinin içerisine inanılmaz parlak bir beyazdan az miktarda eklenmiş, daha sonra da kenarlarına yeşilin oldukça uçuk tonları konmuş ve böylelikle renk skalasında olmayan bir renk ortaya çıkmıştı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 365) Görüldüğü üzere Alef için herkesin ve her şeyin belli bir koku rengi vardır. Tesla’nın tüm gerçeği veya tüm yalanları öğrenmesi de yine Alef’in kokuların rengini görmesi sayesinde olur. Tesla’da hayranlık duyduğu renk aslında kendi kokusunun da rengidir. Çünkü Alef, Tesla’nın ağabeyidir.

Tıp bilgisi ile romanda yerini alan karakterlerin yanında mühendislik, yapay zekâ ve bilgisayar alanlarında da İlias isimli karakter dikkate değer bilgi birikimine sahiptir. Galen de mafya lideri ve yer altı dünyasına hâkim bir kişi olarak teknoloji ve yapay zekâ alanlarıyla ilgilidir. Pia Mater, günümüzün vazgeçilmez ihtiyacı olan internet ve bilgisayar alanlarıyla da bu iki karakter aracılığıyla bilgi aktarımında bulunur. Gerek

faydalı kullanımı gerek kötü işler için kullanımıyla alâkalı modelleme yapar. İlias, bilgisayar işlerinde meseleyi oldukça ileri götürmüş olsa da yapay zekâ ve derin öğrenmeyi kafasına takar. İşin bilgisayar kısmını halletmiş olsa da beyin konusunda bilgi sahibi değildir. (Karaismailoğlu, 2023a: 294) Bununla ilgili Tesla kendisine önerilerde bulunur. İlias mühendistir ve en iyi bildiği alanda yani internet âleminde gizli işler yapar. Herkes onu bir mağazada satış sorumlusu zanneder ancak onun asıl para kaynağı sanal korsanlıktır. Çevresindeki kişilerin hiçbir nöronuna sığdıramayacağı kadar tehlikeli işleri en ufak bir tedirginlik hissetmeden yapar. Deep Web'deki adı da Tesla Blue'dur. (Karaismailoğlu, 2023a: 93) Deep Web, internet dünyasının kötü ve karanlık yanı olan Dark Web'in bir uzantısıdır. Yazar, gerçek yaşamdan aldığı Dark Web'i kurmacaya dâhil eder ve internetin bu kirli yüzünü okuyucuya kaynak vererek gösterir. İlias bu alanda ciddi başarıları olan bir kişidir. Ancak asıl başarı Galen'e aittir. Galen, babası kadar çok sevdiği Ushan'ın uyuşturucu işlerine son verir. Elindeki kirli paranın çok büyük bir kısmını bilgisayar teknolojileri ve yapay zekâya yatırır. Hayatı boyunca okul kapısından girmese de insan beynine ve ürettiklerine hayrandır. (Karaismailoğlu, 2023a: 218) Ancak bu alanın da karanlık yönünü kullanır. Ülkenin bir numaralı korsanı Temet Nosce, Galen'dir. Romanının teknoloji, yapay zekâ ve yeraltı dünyasına yaptığı atıflar, eserin modern dünyanın karmaşık ve karanlık yönlerini kurgusal bir zeminde ele aldığını gösterir. Özellikle internetin derinlikleri ve yeraltı suç örgütlerinin teknolojiyle iç içe geçmiş yapısı, romanda önemli bir gerilim ve merak unsuru olarak kullanılır.

Nöro-roman türünde, karakterlerin bilim ve tıp ile olan bağları, yazarın olay örgüsünü ve gizemlerini beyinle ilgili gizemlere bağlamasını sağlar. (Tougaw, 2018: 157) Yazar karakterler aracılığıyla nöro-roman olarak nitelendirdiği romanında kendi nöronlarından geçenleri okuyucuya aktarır. Bu durumda roman, Amerikan edebiyatında ortaya çıkan nöro-roman türüne yakın görülebilir. Amerikan edebiyatında, bu türde eser kaleme alan yazarlar ya tıp eğitimi almış ya da yaşadığı hastalık sebebiyle bu alana ilgili kişilerdir. Serkan Karaismailoğlu da tıp alanında çalışan bir akademisyendir ve kendi alanındaki bilgileri insanların en çok okuduğu tür olan roman vesilesiyle okuyucuya aktarır. Tesla, Galen ve Alef bilimi temsil eden karakterlerdir. Sinirbilimsel gerçeklerin yanında teknolojik gelişmeler özellikle yapay zekâ çalışmaları da İlias ve Galen karakterleri aralığıyla romanda yerini alır.

Pia Mater’de karakterler aracılığıyla ortaya konulan nöro-bilim, ilahi bakış açılı üçüncü anlatıcı sayesinde daha belirgin bir hâl alır. Kişilerin duygu ve düşünceleri tıbbî terminolojiyle açıklanır. Her şeyi bilme kabiliyetine sahip olan anlatıcı, duygu ve deneyimleri bilim temelli açıklar. Örneğin Tesla, ablasının ortadan kaybolmasından sonra bir kafede İlias’la buluşur. En yakın arkadaşına içinde bulunduğu karmaşık durumu anlatır ve kızın zihninden geçenler, anlatıcı tarafından okuyucuya yansıtılır.

“Normalde beyinde bilinçli olan frontal korteks aslında her şeyin bir açıklaması olduğunu mantıklı bir şekilde izah ediyordu. Ama limbik sistem ısrarla bir şeylerin ters gittiğini hissettiriyordu kıza. Milyonlarca insan gibi Tesla da frontal korteksi ile limbik sistemi arasında kalmıştı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 175)

Beyinde bulunan iki farklı bölge -limbik sistem ve frontal korteks- somutlaştırılarak açıklanır ve böylece tıbbî iki kavram daha anlamlı hale gelir. Bölüm 26’da Meryam, Alef’in dağ kulübesinin etrafında gezinirken nehrin sesini duyar ve kestirmeden nehre gitmek ister. Aşağı inmek için tutunduğu dal Meryam’ın ağırlığı için yetersiz gelir ve kadının elinde kalır. Meryam’ın beyinciği bacaklarına dengeyi sağlamak üzere sinyaller gönderir. Bu sinyal doğrultusunda Meryam dengesini korumaya çalışır. (Karaismailoğlu, 2023a: 233) Meryam’ın o düşme anındaki tepkileri sıradan cümleler yerine bilimsel ifadelerle anlatılır. Bilimsel dil, romanın geneline hâkimdir. Bölüm 45’te Vera, çaresizce evinde Alef’in gelip kendisini de öldürmesini bekler. Çünkü ailesindeki herkes geçmişteki günahlarından dolayı sırayla yok olmuştur ve şimdi de sıra Vera’dadır. Meryam’ın kaybolmasının ve Alef’in dağ evinin keşfedilmesinin üzerinden bir ay geçmiştir. Vera bir akşam ağustos böceklerinin seslerini duyar. Bu sesler, Vera’nın beynindeki talamus bölgesi tarafından tanınır. Talamus¹³, tanıdığı bu seslerin beyin kabuğuna gitmesini engeller. (Karaismailoğlu, 2023a: 384) İnsanlar için sıradanlaşan sesler bir süre sonra duyulmaz olur. Vera da ağustos böceklerinin seslerini her akşam duysa da bir süre sonra onları duymamaya başlar. Bu durum anlatıcı tarafından bilimsel bir dille anlatılır ve roman kullandığı bu tıbbî ifadelerle nöro-roman türünün bir özelliğini daha gözler önüne serer. Amerikan edebiyatında pek çok araştırmacı tarafından ilk nöro-roman kabul edilen Ian McEwan’ın Sonsuz Aşk romanında başkışı Joe Rose, kendisine takıntılı bir aşk besleyen Jed Parry tarafından sürekli takip edildiğini düşünür. Sonsuz

¹³ Talamus, birçok farklı işlevden sorumludur ve beyin “merkezî istasyonu” olarak da adlandırılır. Bunun nedeni, talamusun duyu organlarından gelen bilgileri (koku hariç) alıp beyin kabuğuna (korteks) iletmesidir. Korteks, bu bilgileri işleyerek anlamlandırır ve tepkiler oluşturur.

Aşk'ın anlatıcısı başkişi Joe Rose'dur yani romanda birinci kişi bakış açısı tercih edilmiştir. Joe Rose kütüphanedeyken Jed Parry'i gördüğünü ve adamın kendisini saplantılı bir şekilde izlediğini düşünerek korkar. Bu duygusunu da şu sözlerle tıbbî bir terminolojiyle açıklar: “Korkuyu ve başkalarının korkusunu hissedebilme, beyinlerimizin o eski memeli bölümünün derinliklerinde yatan ve ani tepkileri yollayan amigdaladaki¹⁴ sinirsel etkinlikle ilgili değil miydi?” (McEwan, 2024: 44) Joe Rose bilim yazarı olmasından dolayı kendi duygu durumunu bilimsel bir şekilde ifade eder. 1997 yılında yayımlanan Sonsuz Aşk'ta kullanılan bu teknik Pia Mater'de de kullanılır ve karakterlerin ruh halleriyle ilgili bilimsel veri ve açıklamalar ortaya koyulur.

İnsanlık var olduğu günden beri beyin ve çalışma prensipleri üzerinde araştırmalar yapar. Çünkü insanın en gizemli organı beynidir ve belki de bu gizem günümüzde de sürmektedir. Yirminci yüzyılın başında beyin hücrelerini bedendeki diğer hücrelerden farklı olduğu ve bölünemediği şeklinde bir kuram ortaya atılır. Bu kurama göre bebeklik döneminin sona ermesiyle beyin de gelişimini tamamlar ve zihnin kaderi çizilir. Bu fikir yüzyıl boyunca sinirbilimin temel ilkesi olarak kalır. Ancak yüzyılın sonunda beynin değişmezliği şöyle dursun, alında sürekli hücresel bir alt üst içerisinde olduğu savunulmaya başlanır. Ders kitapları da beyinle ilgili bilgileri değiştirir ve beynin kendi kendini sürekli yeniden yarattığını yazar. (Lehrer, 2020: 56-59) Beyinle ilgili araştırmaya ihtiyaç duyulan bir diğer konu da nöron yani sinir hücreleridir. Yine yirminci yüzyılın başında beyni anlama yolunda gerçekleşen en önemli gelişme, beynin işlevsel anlamda en önemli hücrelerinden biri olan nöronun keşfedilmesidir. Nöronun keşfi ve sonrasında işlevlerinin anlaşılmasına yönelik yeni gelişmeler bir taraftan beyin ve davranış ekseninde birçok yeni bilgiye yol açarken diğer taraftan algı, düşünce, zihin ve davranış gibi beyin ile ilişkili her konunun doğrudan nöron faaliyetleri üzerinden açıklanmaya çalışılmasına vesile olur. (Uzby, 2015: 126)

Nöro-roman türündeki eserlerin temel odak noktalarından olan beyin ve nöron kavramları, kendisine Pia Mater'de de yeterince yer edinir. Karakterlerin her duruma karşı verdikleri tepkiler, olaylar karşısındaki duygu ve düşünceleri beyin ve nöron terimleriyle açıklanır. Romanda en sık tekrar edilen kelimeler bunlardır. Romanın ilk bölümünde açıklanmaya ve işlevi hakkında bilgi verilmeye başlanır. Yazar romanını,

¹⁴Amigdala, beynin korku ve öfke merkezidir. (Uzby, 2015, s.138.)

beynin yapısını okuyucuya anlatabilmek için bir araç olarak seçmişçesine kullanım söz konusudur. Bölüm 2’de İlias, beynin ne enteresan bir organ olduğunu düşünür. Parkta otururken karıncaları gören İlias’ın beyni kendisini çocukluğuna ve portakal ağaçlarına götürür. Ve beyni bir çılgınlık yaparak İlias’ın burnuna portakal kokusunu hissettirir. (Karaismailoğlu, 2023a: 18) Fizyolog lakabıyla bilinen Galen, beynin yapısı ve uyku ile beynin ilişkisi üzerine şu cümleleri kurar: “Normalde beyin tüm vücudun sadece %2’sini oluşturmaya rağmen tüm enerjinin yaklaşık %20’sini tek başına kullanır. Bu kadar çok enerji harcayan bir organın çok da fazla atığı olur doğal olarak.” (Karaismailoğlu, 2023a: 147) Yazarın bu iki farklı karakterin düşünceleri aracılığıyla “beyin” kavramını ele alması, romanın nöro-roman türünün temel özelliklerinden biri olan bilincin, düşüncenin ve davranışın nörolojik temellerine olan ilgisini yansıtır. Beyin, romanda sadece biyolojik bir organ olmanın ötesine geçerek karakterlerin kimliklerini, deneyimlerini ve dünyaya bakış açılarını şekillendiren merkezî bir unsur olarak işlev görür. Bu durum, romanın insan zihninin derinliklerine inme ve bunu hem kişisel hem de bilimsel açılardan anlama çabasının bir göstergesidir.

Beyin ve nöron ilişkisi karakterlerin ruhsal dünyaları yörüngesinde tüm bölümlerde yerini alır. Romanda ünlü psikiyatrist Aren Urban’ın Meryam’la gerçekleştirdiği seans esnasındaki hisleri ve düşünceleri şu şekilde verilir: “...adamin beynindeki bir grup nöron konuşmasını söylerken diğer nöronlar susması için baskı yapıyordu. ... dopamin tüm nöronlarına nüfuz etti ve adamin yüzündeki birtakım kas grupları huzur denen ifadeyi oluşturdu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 12-13) Burada Aren Urban’ın ruhsal dünyası, beyin ve nöron aktiviteleri üzerinden somutlaştırılır farklı bir bakış açısı sunulur. Başka bir bölümde Tesla, Galen ile tanışır. Galen, ona en yakın arkadaşı Devin ve çocukluklarını anlatır. Ardından İlias’ın Devin’in burnunu haksız bir şekilde kırması olayını da aktarır. Tesla, duydukları karşısında en yakın arkadaşı İlias’a karşı hislerinin değişmeye başladığını fark eder. “ ...artık hissettikleri, yani nöronlarının algıladığı gerçek değişmişti. ... frontal korteksindeki tüm nöronlar tüm enerjilerini kullanarak âdeta bağıryorlardı ...” (Karaismailoğlu, 2023a: 194) Bölüm 23’te Perit, Meryam’ın kaybolmasından sonra kadını bulmak için elinden geleni yapar. Ancak karısıyla ilgili zihninde farklı senaryolar üretir. Üçüncü anlatıcı, Perit’in zihninden geçenleri iç çözümleme tekniğiyle şu şekilde açıklar:

“Adamın beyninden öyle düşünceler geçiyordu ki sırf Perit’ten intikam almak için kendisini bir sürü erkeğin kollarına bırakan Meryam hayalinden, bir sapık tarafından kaçırılıp diri diri gömülen Meryam hayaline kadar onlarca fikir hücum ediyordu nöronlarına.” (Karaismailoğlu, 2023a: 204)

Romanda beyin ve nöron sözcüklerinin bu kadar sık süreklilik arz eden bir şekilde kullanılması romanın nöro-roman türüne ait olmasından kaynaklanır. Nöro-roman sinirbilimsel gerçekleri kurgusal bir anlatı içinde harmanlayan bir edebî tür olduğu için beyin ve nöronlar gibi sinir sistemiyle ilgili kavramlar, hem karakterlerin iç dünyalarını ve davranışlarını anlamlandırmak için kullanılır hem de olay örgüsünü şekillendiren unsur olarak okuyucunun karşısına çıkar.

Romanda beyin ve nöron gibi sinirbilim terminolojisinin yanında tıbbî pek çok terime de yer verir. Karakterlerin yaşadığı travmalar, zihinsel süreçler ve değişimler romanda beyinlerindeki nöronal aktivitelerle ilişkilendirilir. Romanın olay örgüsü de beyinle ilgili keşifler üzerine kuruludur. Okuyucu farklı terimleri hikâyenin içerisinde özümser ve kişilerin ruhsal dünyasını daha iyi ve sağlam temellerle ilişkilendirir. Bu yöntem sayesinde karakterler daha boyutlu ve derin bir yapıya bürünür. Nöro-roman ve beyin anıları anlattıkları hikâyelerin, kurguladıkları çatışmaların ve tasvir ettikleri karakterlerin merkezine fiziksel beyni yerleştirir; her iki tür de beyin araştırmalarına dâhil olur ve nörobiyolojik teorileri edebi deneye dönüştürür. (Tougaw, 2018: 3) Pia Mater’de yazar; sinirbilimsel teorileri ve kavramları sadece bilgi olarak kullanmakla kalmaz, aynı zamanda bunları edebî birer deneye dönüştürür. Yani bu teorileri karakterlerin deneyimleri, düşünceleri ve ilişkileri aracılığıyla kurgusal bir ortamda test eder. Bu edebî deney, okuyucunun insan zihninin karmaşıklığı üzerine düşünmesini ve farklı bakış açıları kazanmasını sağlar.

Romanda tıbbî terimlere pek çok örnek vardır ve bazıları şu şekildedir: Tesla ablasının ısrarıyla hiç istemeden de olsa psikiyatrist Aren Urban’ın bir seansına gider. Adamı her bakımdan yetersiz gören Tesla’nın beyni artık ne yapıyorsa, oksipital loba gelmeden bu görüntüyü yok eder. (Karaismailoğlu, 2023a: 83) Perit Meryam’la aralarının bozuk olduğu bir günde karısının gönlünü almak için ona bir sürpriz hazırlamak ister. Meryam için harika bir yemek hazırlamayı plânlar ve eve gitmeden önce alışveriş yapar. Yolda arabayla ilerlerken Tesla’nın güzel bir yemeğin öfkeyi yatıştırabileceğiyle ilgili anlattıkları aklına gelir. Beynin ortasında bezelye kadar bir yapı vardır. Adı hipotalamustur. Vücuttaki birçok sistemi orkestra şefi gibi yöneten bu mükemmel yapının

kendine ait bir adı yoktur. Talamustan daha ünlü olmasına rağmen adı talamusun altı olarak kalır. Bu yapıda açlık ve tokluk merkezleri vardır. (Karaismailoğlu, 2023a: 115) Perit lezzetli bir yemekle Meryam'ı mutlu etmeyi düşünür ama Meryam o geceden sonra ortadan kaybolur ve bir daha da geri dönemez. Meryam'ın kaybolmasından sonra olaylar silsilesi hızlı gelişir ve Tesla kendisine on sekiz yıldır âşık olan adamla, Galen'le, tanışır. Galen'den ciddi anlamda etkilenen Tesla, yıllardır var olduğundan bile haberdar olmadığı bir insanın bir anda beyinde sinirbilimin en garip nörotransmitterlerini salgılatıldığını düşünür. Tesla, Galen'in anlattıklarının yalan olabileceğini de düşünür fakat yalan denilen şey prefrontal korteksin bir aktivitesidir. Oysa adam doğrudan Tesla'nın limbiğine dokunur. (Karaismailoğlu, 2023a: 240-241) Meryam mahzendeki ilk zamanlarında gece mi gündüz mü olduğunu algılayamaz, çünkü mahzen karanlıktır. Meryam hayatı boyunca kardeşi Tesla'dan bilimsel pek çok şey öğrenmiştir ve o anlarda da kardeşinin uyku, melatonin hormonu ve sikardiyen ritimle ilgili anlattıkları aklına gelir:

“Gözün retina tabakasına birtakım reseptörler (fotoreseptör) vardı ve bu yapılarda bir madde (melanopsin) bulunuyordu. Bu yapı, dış ortamın parlaklığını algılayarak sinirler aracılığıyla bir bölgeye (suprakiazmatik çekirdek) iletiyordu. ... Buradan çıkan uyarılar da bir başka yere (epifiz) giderek melatonin hormonunun salgılanmasını düzenliyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 371)

Bu alıntı, gözün ışığı nasıl algıladığını ve bu bilginin vücuttaki çeşitli süreçleri nasıl etkilediğini açıklayan önemli bir bilimsel bilgiyi sunar. Galen de Tesla da düşünmeyi önlemek adına televizyonda bir yarışma programı açar ve nöronlarını uyuştururlar. Galen, arka plânda umursamadığı bir gürültü olduğunda beynin daha iyi konsantre olduğunu okumuştur. Galen'in gözleri ekran üzerinde olsa da oksipital korteksindeki görüntü çok başkadır. Televizyondan çıkıp gözüne ulaşan fotonlar normalde oksipital kortekse gidecekken beyindeki bir grup nöronla bu görüntüleri başka bir yere yönlendirir. (Karaismailoğlu, 2023a: 389) Üçüncü tekil anlatıcı, Galen'in beyninin işleyişiyle ilgili ilginç bir durumu merak uyandırarak anlatır. Başka türden bir romanda, karakterin konsantre olması veya görsel algıları gibi durumlar basitçe geçirilebilirken nöro-roman türüne dâhil olan Pia Mater, bilimsel düşünmeye ve öğrenmeye yönlendirme potansiyelini gösterir.

Bu ve yukarıda verilen bilgiler, nöro-roman türündeki eserlerin bilimsel bir temel üzerine kurulduğunu ve insan zihninin karmaşıklığını nasıl ele aldığını anlamak için

önemlidir. Pia Mater’de kullanılan roman dili farklı bir yapıya sahiptir ve sinirbilimsel bilgiler edebî bir anlatıya dönüşür. Bilim ve edebiyatın araçları bir araya gelerek ortaya nöro-bilimsel bir hikâye çıkar. Nöro-roman türünün en belirgin özelliklerinden biri olan roman karakterlerinin yaşadığı nörolojik rahatsızlıklardır. Amerikan edebiyatının önde gelen romancılarından Richard Powers’ın Capgras sendromundan, yani hastanın sevdiklerinin tıpatıp kopyalarıyla değiştirildiğine inanmasına yol açan nadir bir nörolojik rahatsızlıktan mustarip Mark Schluter’in kurgusal bir anlatımı olan nöro-romanı Yankı Yapan (The Echo Maker) ve Susannah Cahalan’ın anti-NMDA reseptör ensefaliti, nadir bir otoimmün hastalık teşhisi konulurken yaşadığı deneyimleri anlatan nöro-romanı Ateş Altında Beyin: Deliliğimin Bir Ayı (Brain on Fire: My Month of Madness) (Cross, 2021: 2) eserlerinde nörolojik hastalıklar romanın temel dokusunu oluşturur. Nöro-roman, nörolojik hastalıkların sadece tıbbî yönlerini değil, aynı zamanda bu hastalıkların bireylerin yaşamları, ilişkileri ve kimlikleri üzerindeki derin etkilerini de ele alır. Yine nöro-roman türünün ilk örneği kabul edilen Sonsuz Aşk’ta de Clérambault sendromu konu edilir. Bu sendromda hasta, çoğu zaman daha yüksek bir sosyal konumdaki bir erkeğin ya da nesnenin kendisine âşık olduğuna ilişkin yoğun sanrısız inanca sahiptir. (McEwan, 2024: 211) Roman karakteri Jed Parry, bu sendromu yaşayan bir kişi olarak evli de olsa Joe Rose’un kendisine âşık olduğuna ve kendisine sürekli mesajlar verdiğine inanır. Pia Mater diğer nöro-romanlardan farklı olarak doğrudan belirli bir nörolojik hastalığı merkeze almaz. Örneği verilen nöro-romanlar gibi belirgin bir rahatsızlık söz konusu değildir. Karakterlerin ilişki ağlarının içerisinde sağlıklı düşünemedikleri anlar olsa da anlatıcı tarafından nörolojik bir hastalığın adı geçmez. Nörolojik bir vakanın romanda yer almaması onun bu türün dışına çıktığı anlamına gelmez. Romanın geneline hâkim olan sinirbilimsel kavramlar ve beynin işleyişi Pia Mater’in bu türe dâhil edilebilmesinin en büyük kanıtıdır.

Pia Mater’de sinirbilimsel gerçeklere ek olarak popüler bilim de yer alır. Müzik, film, kitap gibi kültürel öğeler romanın kurgu dünyasına eklenmiştir. Müzik, karakterlerin duygusal durumlarını ve ruh hâllerini ifade etmek için kullanılır. Romanda müzikle özellikle Perit karakteri iç içe geçmiş vaziyettedir. Tesla’ya göre ablasının kocası eğer akademisyen olmasaydı muhtemelen turnelere katılan ve havalı parçalar çalan bir müzisyen olurdu. Zaten Perit’in üniversitenin diğer hocalarından farklı olarak bir müzik grubu vardır. Perit, Tesla’yla yaptıkları sohbetlerde kıza müzikle ilgili değişik bilgiler

anlatır. Pek çok kişinin dinlemediği müzik parçaları Perit'in en sevdiği müzikler olabilir. Müziğin kendisi ve insanlık için, iletişim için önemini şu sözle anlatır: “Kelimeler, onlara yaptırmak istediğiniz işleri her zaman beceremezler. O yüzden müzik vardır. Kelimelerin boşa çıktığı zamanlar için.” (Karaismailoğlu, 2023a: 24) Perit yine romanın ilk bölümlerinden birinde müziğin beyin üzerindeki olumlu etkilerinden bahseder ve Tesla da yine pek çok konuda olduğu gibi müzik konusundaki bilgilerini de yansıtır. Tesla, müziğin evrensel oluşundan ve en ilkel kabilelerin bile kendilerine özgü bir müzik anlayışlarını olduğunu ifade eder. Max Planck Enstitüsünden Fritz adlı bilim insanı müziğin evrenselliğini bilimsel olarak kanıtlayan çalışmaya imza atar. (Karaismailoğlu, 2023a: 25) Yazar, Tesla'nın dilinden dökülen bu bilgilerin kaynağını da belirtmiş ve romanın sonuna eklediği kaynakçaya yararlandığı eseri yazmıştır. Perit ve müzikle ilgili bölümler, genellikle Perit'in yolda aracıyla ilerlerken düşüncelere daldığı ve içinde bulunduğu ruh hâlini yansıttığı şekillerde okuyucunun karşısına çıkar. Ezra ile yaşadığı birliktelikten sonra karısı Meryam'a karşı kendisini suçlu hissettiği ve Meryam'ın her şeyi öğrenmesinden korktuğu anlardan birinde yine yolculuk esnasında kafasını toplamak için müzikten yardım alır. Estatic Fear adlı grubun A sombre dance adlı albümünü dinlemeye başlar. (Karaismailoğlu, 2023a: 114) Estatic Fear grubunun müziği, genellikle karanlık ve melankolik bir atmosfere sahiptir. Bu, Perit'in içindeki suçluluk, korku ve karmaşa gibi duygularla örtüşmektedir. Müzik, Perit için gerçeklikten bir kaçış ve zihnini dağıtma aracıdır. Yolculuk sırasında müziğe odaklanarak, içsel çatışmalarından geçici olarak uzaklaşmaya çalışır. Estatic Fear gibi belirli bir müzik grubuna ve albüme yapılan referans, romana gerçekçilik ve kültürel derinlik katar. Perit Meryam'a güzel bir yemek hazırlamak için eve geldiğinde bu kez Meryam'ın yüksek sesle dinlediği müziğe şahit olur. Meryam, Pixies adlı grubun “Where is my mind” şarkısını dinlemektedir. (Karaismailoğlu, 2023a: 116) Meryam'ın bu şarkıyı dinlemesi; onun içsel karmaşasını, arayışını ve duygusal durumunu yansıtan önemli bir detaydır. Şarkının sözleri, bir arayış ve sorgulama temasını içerir. Meryam'ın kendi benliğini, kimliğini ve hayatındaki anlamı arayışı, bu şarkının temasıyla paralellik gösterir. Türk edebiyatında psikolojik roman türündeki eserlerde özellikle mekân unsuru sadece olayların geçtiği bir yer değil, aynı zamanda karakterlerin iç dünyasının bir yansıması olarak belirir. Müzik de aynı şekilde karakterlerin ruhsal ve duygusal durumlarını ifade etmek için kullanılır. Örneğin, hüznü bir melodi karakterin kederini ve yalnızlığını yansıtabilirken coşkulu bir melodi

karakterin mutluluğunu ve heyecanını ifade edebilir. Psikolojik romanlarda görülen bu teknik nöro-roman türüne dâhil edilen Pia Mater’de de kendini gösterir.

Romanda yer verilen filmler, karakterlerin dünya görüşlerini, değerlerini ve içinde bulundukları içsel durumu somutlaştırmak adına önemli bir noktadır. Belirli film sahneleri veya replikler, karakterlerin arasındaki etkileşimleri ve çatışmaları vurgulamak için kullanılır. İlias rüyasında kendisini Ninja Kaplumbağalardaki Michalengelo maskesi takmış bir kişi olarak elinde pizza kutusuyla görür. Aynı kutuyu Seven filminde de görmüştür. (Karaismailoğlu, 2023a: 127) İlias’ın rüyasında gördüğü film sahneleri çaresizliğinin bir göstergesi olarak rüyalarına yansır. Bölüm 32’de Alef, Meryam’ı dönüştürmek için kadına halüsinasyon görmesini sağlayacak matriks hapları içerir. Alef haplara verdiği bu ismi “Matrix”¹⁵ filmindeki bir sahneden esinlenerek verir. Filme Morpheus, Neo’ya iki farklı renkte hap gösterir ve hangi hapı içeceğini sorar. (Karaismailoğlu, 2023a: 270) Matrix filmi, insanların gerçekliğin bir simülasyonu olan Matrix adlı bir sanal dünyada yaşadığı bir distopyayı anlatır. Bahsi geçen film, Alef’in hapları kadına uzatıp ağrı kesici niyetiyle içirmesi ve Meryam’ın kendi seçimi sonucunda halüsinasyonlar görmeye başlamasıyla ilişkilendirilir.

Pia Mater’de müzik ve film kadar kitaplar da hikâyenin içerisinde karakterler aracılığıyla yer alır. Kitaplar, karakterlerin entelektüel ilgi alanlarını ve düşünce yapılarını yansıtır. Tesla ve Perit müzik üzerine sohbet ederken Perit Tesla’ya öncelikle Tolkien’in Silmarillion adlı eserinden bahseder. Kitabın kişilerinden olan Muhteşem Eru, bazılarının deyimiyle İluvatar, ilk olarak Ainur’u yaratır ve yarattıklarıyla sadece müzik aracılığıyla konuşur. Tesla, Perit’in Orta Dünya’nın özünden bahsettiğini anlar. Çünkü Perit iflah olmaz bir Tolkien hayranıdır. (Karaismailoğlu, 2023a: 23-24) Galen, kitap okumayı ve araştırma yapmayı seven bir kişidir. On sekiz yıldır bir kıza âşıktır ve kız bunu bilmez. Adam nereye giderse gitsin Tesla’yı içinden söküp atamaz. Bu hayatta kendisini anlayabilecek hiç kimsenin olmadığını düşünür. Aslında bir kişi vardır ancak o da hayali bir roman karakteridir. Stefan Zweig’in “Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu” adlı eserindeki kadınla Galen, kendi yaşadıklarını birbirine benzetir. Kadın yıllar boyunca aşkını her hücresiyle yaşar ve Galen de kadının mektuplarını okurken yalnız olmadığını

¹⁵ 1999 yapımı Matrix filmi, Lana ve Lilly Wachowski tarafından yazılıp yönetilmiştir. Film aynı yıl Türkiye’de vizyona girmiştir.

ve sonunda kendisini anlayabilecek birinin varlığını hisseder. (Karaismailoğlu, 2023a: 29) Stefan Zweig'ın romanı karşılıksız aşkın, fedakârlığın ve yalnızlığın dokunaklı bir hikâyesi olduğu gibi Galen'in aşkı da tam anlamıyla böyledir. Galen'in Tesla'ya kendini anlatmaya karar vermesiyle kıza gönderdiği davet mektubunun başına da “Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu” adlı kitabın ilk cümlesini ekler. “Sana, beni asla tanımamış olan sana” diye başlayan mektup Tesla'nın en sevdiği kitaplardan birine yani “Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu” adlı kitaba aittir. (Karaismailoğlu, 2023a: 181) Galen'in hayattaki en iyi yoldaşı olan kitap aynı zamanda Tesla'nın da çok sevdiği eserlerden biridir. Tesla ile Galen'in ortak noktası olan bu eser ve daha pek çok konu ikiliyi birbirine yaklaştırır.

Bölüm 22'de Alef, Meryam'ı dağ kulübesine getirdikten sonra işlerini halletmek ve o gün orada görünmek için restoranına (Oleogustus) gider. Öncesinde Meryam'a mutfakta güzel bir kahvaltı hazırlar ve kadının okuması için bir de roman bırakır. Bu roman Patrick Süskind'in Koku adlı eseridir. Meryam bu kitabı daha önce duymuş olsa da okumamıştır. (Karaismailoğlu, 2023a: 199) Alef aslında bu romanla Meryam'a gizliden bir mesaj vermek ister. Kitapta insanüstü bir koku alma yeteneğine sahip ancak kendisinin hiçbir kokusu olmayan bir karakter, kadınları güzel kokuları için öldürür. Yazar nöro-roman türünün bir özelliği olarak nöronlarında dolaşan bilgileri, hikâye dünyasına aktarır ve kurguya dâhil edilen kitaplarla karakterlerin iç dünyaları ve bilinçaltılarına bir pencere açar. Yine romanın bölüm girişlerinde belirli kitap alıntıları veya referansları, romanın temalarını ve mesajlarını desteklemek için kullanılır. Örneğin Bölüm 12'nin başlangıcında İngiliz edebiyatının önde gelen yazarlarından olan George Orwell'in “Bağlılık, düşünmemek demektir, düşünmeye gerek duymamak demektir. Bağlılık bilinçsizliktir.” (Karaismailoğlu, 2023a: 97) ifadelerine yer ayırır. Uyanış adlı 22. bölümde Amerikalı yazar Charles Bukowski'nin “Kuşkusuz ki en büyük önyargı; etrafımızdaki herkesi insan sanmamızdır.” (Karaismailoğlu, 2023a: 195) sözüne yer verilir. Bu ve benzeri bölüm girişlerinde yazar, tematik bağlantılı alıntılara yer vererek romana atmosferik bir zenginlik, felsefî bir derinlik katar. Aynı zamanda edebî referanslar oluşturarak romanın kültürel bağlamını genişletir.

Nöro-romanın ortaya çıkışındaki en önemli sebeplerden birisi bilimin, kültüre ilham vermesidir. Böylelikle nöro-roman, sinirbilim ve nöroloji alanındaki bilimsel bilgileri kurgusal bir hikâye içinde sunar. Hâl böyle olunca romanın ana dili olan edebî dille nörobilimin dili olan bilimsel dil iç içe girer. Pia Mater'de okuyucuyu sürükleyen

olaylar silsilesi, Tesla ve çevresindeki kişilerin etkileşimleri merak unsuruyla ilerlerken üçüncü anlatıcı, okuyucuya bilimsel dili kullanarak beyin ve nöronlarla ilgili bilgiler de aktarır. Tesla, ablasının kaybolduğu ve arkadaşlarının kavgaya karışıp karakola düştüğü gün baş ağrısıyla evine gelir. Baş ağrısı için ağrı kesici içmek ister ve anlatıcı ağrı kesicilerle ilgili bilgiyi hikâyeye dâhil eder. Aslında ağrı denilen mekanizma beynin kişiyi uyarmak için kullandığı son çaredir. İnsan her şeyi erteleme alışkanlığı olan bir canlıdır ve beyin de böyle bir mekanizma geliştirerek ağrıyı erteler. (Karaismailoğlu, 2023a: 78) Bir başka yerde İlias yer altı dünyasıyla yaptığı bir iş sebebiyle müşterisine mesaj atar. Çünkü plânında olmayan bir durumdan dolayı hatasını telafi etmesi gereklidir. Yeraltı dünyasında güven önemlidir ve hataya yer yoktur. İlias'ın, o anki zihinsel süreci üçüncü anlatıcı tarafından iç çözümleme tekniğiyle şöyle aktarılır:

“Bir grup nöronu müşteriye kaybetmemeye çalışırken diğer grup nöron bu kadar sinirlenip her şeyi riske atmasındaki nedeni arıyordu. İlias kendisini beyindeki iki farklı nöron grubunun yaptığı tartışmada arada kalan biri gibi hissediyordu.” (Karaismailoğlu, 2023a: 91)

Nöron gruplarının tartışması, İlias'ın içsel çatışmasını ve kararsızlığını somutlaştırır. Bu durum sinirbilimsel gerçeklerin kurgusal bir anlatımla nasıl birleştirildiğini gösteren örneklerden biridir.

Romanda bilimsel dili en iyi temsil eden kurgusal kişi üçüncü anlatıcıdır. Ancak bunun yanında Tesla, Galen ve Alef bu dilin en önemli temsilcisi olan kişilerdir. Perit, Devin ve Meryam gibi ön plândaki diğer karakterler de ya anlatıcının ya da diğer kişilerin etkisiyle bilimsel dile aşinadırlar. Okuyucu her durumda sanatın içerisine yerleşmiş olan bilimselliği yakalar. Bu kullanımla ilgili bir diğer örnek de Meryam'ın Alef'in dağ evinin etrafında dolaşırken ayağını incitmesi ve acıyla eve doğru yürümeye çalışması romanın akışının doğallığında tıbbî olarak ifade edilir. Meryam hislerini ayak kaslarındaki ATP moleküllerine yönlendirir ve ekstra enerjiyle seke seke de olsa eve doğru ilerlemeyi başlar. Alef ise kadını evde bulamayınca çaresiz bahçede otururken Meryam'ın vücudundan çıkan fotonlar doğrudan adamı dürtmüşçesine kafasını kaldırır ve Meryam'ın olduğu yöne bakar. (Karaismailoğlu, 2023a: 235) Bilimsel dil kullanımının yanında olay çevresinde gelişen bir tür olarak romanda edebî dilin kullanımı daha yoğundur. Nöro-roman türünde ortaya çıkmış olan Pia Mater, sinirbilimsel gerçekleri anlatsa da sadece bilgilendirici değildir, aynı zamanda estetik bir deneyim de sunar. Roman; edebî bir dille betimlemeler, metaforlar ve imgeler kullanarak estetik bir atmosfer

yaratır. Hikâyenin başlarında psikiyatrist Aren Urban, Meryam’la yaptığı görüşme sonunda kadına bir şiir okur ve Meryam kapıdan umutla ayrılır.

“Onu en çok yarısından öpmek istedim,

Çünkü onun da kaybedeceği bir şey vardı.

Her şey aştı ve öyle kalacaktı.” (Karaismailoğlu, 2023a: 14)

Yazar, kişileri aracılığıyla edebî dilin en etkileyicisi olan şiir dilini kullanarak bilimsellik ışığında verilen kurguyu yumuşatır ve estetik hâle getirir.

Romanın bilimi temsil eden önemli karakterlerinden olan Galen yani Fizyolog, Tesla’yı ve kendi hislerini düşünürken bunun adına aşk denilemeyeceğini söyler. İçindeki derin acının sebebi üç harfle açıklanamayacak türdendir.

“Bu konuda bir sürü kitap okumuştun adam. Hemen herkes kendince tanımlamaya çalışmıştı meseleyi. Oysa bu çok manasız bir çabaydı. Platon’un dediği gibi kayıp olan ruh eşimizi bulma isteği miydi? Yoksa Alman Filozof Schopenhauer’un dikkat çektiği gibi soyun devamını sağlayan, tabiatın bir aldatmacası mıydı?” (Karaismailoğlu, 2023a: 103)

Galen burada aşk gibi tamamen kalple ilgili bir konuyu dahi sağlam bir temele oturtmaya çalışır. Romanın işlediği konulardan birisi de aşktır ve bu aşk, romantik bir his olmaktan ziyade daha felsefi bir alt yapıyla sunulur. Galen on sekiz yıl sessizce, kendi köşesinde Tesla’ya bağımlı bir kişi olarak yaşar. Oysa Tesla’nın bu durumdan haberi yoktur. En yakın arkadaşı İlias da Tesla’ya karşı birtakım hislere sahiptir ancak bunun adı da romanda aşk olarak ifade edilmez. Tüm bunların yanında sanatsal bir şekilde anlatılabilecek olan bu duygu durumu tıbbî bir temele oturtularak anlatılır. Nöro-biyolojik olarak aşk iki kısımdan oluşur. Birincisi, ilk görüşte aşk ve tutku dönemini içeren beyinde fırtınaların estiği dönemdir. İkincisi de fırtına sonrası sakin bir dönemde insanları birbirine bağlayan dönemdir. Aşkın ilk fazı beynin ödül merkezi üzerinde çok önemli etkileri bulunan dopamin, norepinefrin, vasopressin gibi çeşitli hormonlar bir araya gelerek etkileşim oluşturur. (Karaismailoğlu, 2023a: 103) Galen, adına tam olarak aşk diyemediği hislerini, Tesla’ya anlatırken şu ifadeleri kullanır: “Yaptığı esere âşık olan bir sanatçı gibi, doğaya veya doğal olanın masumiyetine âşık olan bir filozof gibi, insanın özünü görüp âşık olan bir bilge gibi ben de senin masumiyetine, sende gördüğüm öze âşık olmuştum.” (Karaismailoğlu, 2023a: 213) Galen, bu duyguların geleneksel anlamda aşk olmadığını, daha derin ve felsefi bir bağ olduğunu belirtir. Yazarın Galen aracılığıyla

ortaya koyduğu cümleler Pia Mater'in sanat yönünün de güçlü olduğunun bir göstergesidir. Nöro-roman türünün ana özelliği olan bilimsellik temeli, romana hâkim olsa da eserin sanatsal boyutu gözden kaçırılmaması gereken bir konumdadır. Genel olarak ifade etmek gerekirse Pia Mater'de karakterlerin deneyimleri ve duyguları edebî dille anlatılırken; beyin, nöron, DNA, sinapslar, prefrontal ve frontal korteks gibi terimler anlatılırken bilimsel dilin tercih edildiği görülür. Yazar bu terimleri kullanırken bilimsel sözcükleri tercih eder ancak olay örgüsünün anlatımında edebî ve günlük dil kullanır. Sinirbilimsel verilerle donatılmış olan roman, okuyucuyu sıkmayan ancak yer yer akıştan koparabilecek bir yapıya sahiptir. Örneğin 37. bölümde Galen, arkadaşı Devin'e insanın zamanı algılayışındaki farklılık ve sineğin yaşadığı günle insanın yaşadığı günün farklı oluşuyla ilgili daha önce öğrendiği bilgileri uzun uzun anlatır. Galen, yazar tarafından bu bölümde sadece bilgi veren bir kişi olarak yerleştirilmiş hissi uyandırır. Yazarın bu tutumu, Tanzimat Edebiyatı Dönemi'nin önemli sanatçılarından birisi olan Ahmet Mithat Efendi'yi akla getirir. Ahmet Mithat, Batı'dan öğrendiği roman türüyle okuyucusunu bilinçlendirmek ve bilgilendirmek için hikâye akışını keserek romanına ansiklopedik içerikler ekler. "Ahmet Mithat Efendi'nin amacı öğretici, eğitici, birleştirici, yol gösterici olmaktır." (Parla, 2021: 79) Ahmet Mithat'ın kullandığı bu teknik; edebiyatımızda yalnızca 19. yüzyıla özgü kalmamış, farklı dönemlerde farklı biçimlerde karşımıza çıkmış, 21. yüzyılda ise özellikle nöro-roman türü içinde yeniden dikkat çekici bir örneğe dönüşmüştür. Serkan Karaismailoğlu, kendi nöronlarında dolaşan bilimsel bilgileri okuyucuya da aktarabilmek adına roman karakterlerini veya seçtiği üçüncü anlatıcıyı aracı kılar. Bu noktada, olay akışının kimi anında yazarın bilimsellik endişesinin kurgusal endişesinin önüne geçtiği söylenebilir. Galen de bu amaç uğruna bahsi geçen bölümde Devin'e uzun uzun makale içeriklerinden bahseder. Galen'in bilgi aktarımı şu şekildedir:

"Şimdi biraz kafanı karıştıracam Devin ama biyolojik saat dışında beynimizde bir de iç saat adı verilen bir saatin daha olduğunu belirtiyim. Hatta bilim insanlarına göre bu saati düzenleyen faktörlerden biri de bildiğin dopamin. ... Eğer dopamin fazla olursa iç saatin hızlanmakta, az olursa yavaşlamakta. ... Şizofrenide kullanılan ve dopamini azaltan ilaçlar iç saati yavaşlattığından zaman hızlı geçiyormuş gibi hissedilir." (Karaismailoğlu, 2023a: 315)

Yazar kurmaca kişisi Galen'e yaptırdığı bu açıklamaların sonuna bilimselliği desteklemek için kaynak bilgisi de verir. Romanda merak unsuru genel olarak öne çıksa da tıbbî veya bilimsel açıklamaların kurgudan ayrı bir alan oluşturduğu düşünülmektedir.

Nöro-roman türü, sinirbilim ve nöroloji alanındaki kavramları kurgusal hikâyelerle birleştirirken, edebî anlatım tekniklerini de ustaca kullanır. Bu sayede hem bilimsel bilgi sunulur hem de etkileyici bir anlatım ortaya çıkar. Pia Mater’de özellikle geriye dönüş, iç çözümleme, ileri sıçrama (gelecek hakkında önceden okuyucuyu bilgilendirme şeklinde) teknikleri kullanılarak romanın kurgusal dünyası daha karmaşık ve etkileyici hâle gelir. Geriye dönüşler, karakterlerin geçmişteki deneyimlerini ve travmalarını ortaya çıkarmak için kullanılır. Bu sayede, karakterlerin mevcut davranışlarının ve düşünce süreçlerinin nedenleri daha iyi anlaşılır. Romanda Galen, Alef, Devin ve Tesla’nın çocukluk günleri geriye dönüş tekniğiyle sunulur. Galen, Devin ve Alef sokaklarda yaşayan kimsesiz çocuklardandır. Sokağın acımasızlığı bu çocuklara yansır ve aslında romanın sosyal mesaj içeren yanını da oluşturur. Galen ve Devin çocukluktan beri arkadaşdır ve onların ortak evi sokaktır. Galen, hastane odasında yatan Devin’in başında beklerken geçmişi düşünür:

“Sanki çocukken yaşadıkları çok uzakta kalmıştı. Sokakta yaşamanın, sokakta büyümenin yaşanabilecek tüm zorluklarını her hücrelerine kadar yaşamıştı. Aç kalmıştı, dövülmüşü, tecavüze uğramıştı. ... Devin’in aralarına katıldığı zamanı hatırlıyordu Galen. Çocuğun gözündeki korkuyu görmüşü.” (Karaismailoğlu, 2023a: 148)

Devin, yetimhaneden kaçıp sokaklara sığınır. Çünkü kaldığı yetimhanedeki sapık bekçi kendisine her gece tecavüz eder. Yaşı sadece altı olan çocuk, henüz o yaşlarda hayatın kötü yüzüyle tanışır. Devin ve Galen’in sokakta yaşadığı günlerin yanında Alef de anne ve babasını trafik kazasında kaybettikten sonra sokakta kalır. Aynı sıkıntıları o da çeker ve romanda Alef’in çocukluk günleri de geriye dönüşlerle anlatılır. Romanın en dikkat çeken kurgusal yapısını oluşturan Tesla’nın geçmişi de yine geriye dönüşlerle verilir. Tesla aslında Vera’nın öz kızı değildir. Önceki bölümlerde ifade edildiği gibi Vera ve kocasının trafik ışıklarında arkalarından çarparak öldürdükleri ailenin çocuğu, Alef’in de öz kardeşidir. Vera, bu günahları sebebiyle önce kocasını ve oğlunu sonra da kızı Meryam’ı kaybeder. Sıranın kendisine geldiğini anlayınca da her şeyi kızı Tesla’ya anlatır. “Seni eve getirdik. Baban senden kurtulmamı istedi. Ama ben her tarafını kontrol ettim hızlıca. Birkaç kesik dışında görünürde hiçbir şeyin yoktu. ... Önce seni herkesten gizledik. Daha sonra para ve tanıdıklarımız sayesinde sana bir kimlik kazandırdık.” (Karaismailoğlu, 2023a: 408) Geçmişe dönüşler, verilen alıntılarda da görüldüğü gibi hikâyeye farklı bir boyut katar ve değişik karakterlerin bakış açılarından olayların görülmesini sağlar.

Pia Mater’de iç çözümleme; karakterlerin düşünce süreçlerini, duygularını ve iç çatışmalarını doğrudan okuyucuya aktarmak için kullanılır. Romanın en derinlikli karakteri Tesla’nın, Galen’le tanıştığı ilk anda adamın ikram ettiği çikolatayı yerken aklından geçenler ilahi bakış açısıyla şöyle aktarılır: “Tesla bir türlü anlamıyordu. Sanki tüm yaşadığı problemlerden uzaklaşıp bir masalın içine düşmüştü. Ama nasıl olabilirdi ki. Tüm bunlar, mektupta yazılanlar.” (Karaismailoğlu, 2023a: 188) Galen ise ilerleyen günlerde Tesla’yla yan yana gelmesini ve kıza her şeyi anlatmasını hata olarak görmeye başlar. Babası yerine koyduğu adam, Ushan, onu birisine hele ki bir kadına bağlanması konusunda defalarca uyarılmış olmasına rağmen Galen bu uyarıları dikkate almamıştır. “Hayatının en büyük hatasını yaptığını biliyordu adam. Zira artık geriye dönüş olmayacaktı ve Galen asla normal bir insan olarak kalamayacaktı. Zira sadece bir kere daha genç kıza dokunabilmek için bile sahip olduğu her şeyi feda edebilirdi.” (Karaismailoğlu, 2023a: 220) Karakterlerin düşünce süreçleri, iç çatışmaları, korkuları, umutları ve hayalleri okuyucuya doğrudan aktarıldığı için bu teknik romanı zenginleştiren bir unsur olarak görülebilir.

Zamanın kronolojik olarak aktığı Pia Mater’de, geriye dönüşler kadar ileri sıçrama olarak nitelendirilebilecek, gelecek hakkında okuyucuya ipucu vermeler de görülür. Bu teknik sayesinde yazar, okuyucunun merakını artırır, gerilim yaratır ve hikâyenin sonuna dair beklentiler oluşturur. Nöro-roman türüne dâhil olan Pia Mater, hem okuyucuya bilimsel bir perspektif kazandırır hem de sürükleyici bir hikâye sunar. Meryam, Alef’le bir yemek kursunda tanıştığını ve harika bir mekâna sahip olduğunu Tesla ve Perit’e anlatırken bir gün birlikte gitmeyi teklif eder. Ancak Meryam zamanı geldiğinde bu mekâna tek başına gideceğini o an bilmez ama çok yakın zamanda öğrenecektir. (Karaismailoğlu, 2023a: 35) Meryam yine kardeşi Tesla’yı Aren Urban’la görüşmeye ikna etmek için ucunda ölümün olmadığını ifade eder. Aslında Meryam, ölümün nelerin ucunda, ne kadar kolay olabileceğini çok yakın bir zamanda tecrübe edecektir. (Karaismailoğlu, 2023a: 47) Alef, koku hissi konusunda herkesten farklı bir özelliğe sahiptir. Yeteneğini kimseye anlatamaz. Alef’in kokuların rengini görme sırrı kadar ve hatta daha büyük bir sırda sahiptir. Bu sırrı acı vericidir ve birçok kişinin hayatını doğrudan etkileyecektir. Kendi hayatı da buna dâhil. (Karaismailoğlu, 2023a: 76) Alef’in Tesla’nın öz ağabeyi olması ve Vera’yla kocasının trafikte arkadan çarparak öldürdükleri kişilerin oğlu olduğu bilgisi önceden sezdirilir. Her şeyi bilen tanrısal bakış açısıyla bir

önsezi oluşturulur. İlias bir korsandır ve bunu en yakın arkadaşı Tesla'dan bile saklar. Tesla ise Galen sayesinde bunu öğrenir ve şaşkınlıkla İlias'ı aslında hiç tanımadığını düşünür. Tesla'nın o an bilmediği ve otuz dört gün sonra ortaya çıkacak olan İlias'ın yapacağı şey, tüm şaşkınlıklarını geride bırakacaktır. (Karaismailoğlu, 2023a: 302) İlias, Tesla'yı koruyabilmek için kızın hayattaki tek yakını olan ağabeyi Alef'i öldürmesi ve bunu otuz dört gün önceden okuyucuya hissettirmesi romanın merak unsurunu diri tutar ve etkileyiciliğini artırır. Bilimsel bilgilerle yoğrulmuş olan kurgu bu ve benzeri anlatım teknikleri sayesinde bilim kurgusal bir hâl ile sanatsal zevki artırır.

2.2. Arachnoid Mater

Serkan Karaismailoğlu'nun nöro-roman olarak nitelendirdiği üç romanının ikincisi Arachnoid Mater'dir. Romanın ilk basımı 2020 Temmuz'unda yapılmıştır.¹⁶ Roman, Elma Yayınları'ndan çıkmıştır. 54 bölüm ve kaynakça dâhil 485 sayfadan oluşmaktadır. Bu romanda da Pia Mater'de olduğu gibi kaynakça verilmiş ve toplam kırk yedi tane kaynak kullanılmıştır. Kaynaklardan sadece bir tanesi Türkçe, diğerleri yabancı kaynaklardır ve çoğu kaynak da yakın tarihlidir yani roman güncel verileri barındırır.

Pia Mater'in devamı olan bu romanda bölüm sayısı 47'den başlamaktadır. İlk kitap olan Pia Mater'de olduğu gibi her bölümün numarasının yanında bölüme verilmiş başlık da vardır. Bölüm başlangıcında anlatılacaklarla ilgili özlü sözler veya alıntılar yer alır.

Kitabın sonunda, kaynakçadan hemen önce yazar romana bir not ekleyerek romanda bahsi geçen bilimsel ve teknolojik bilgilerin büyük bölümünün gerçek olduğunu, bunların kaynakçada verildiğini belirtir. Bununla birlikte romanda gerçek ve kurgu karakterlerin iç içe olduğunu söyler. “Bilimsel kaynaklarda belirtilen kişi, bilgi ve olaylar dışında kalan kısım tümüyle kurgudur.” (Karaismailoğlu, 2023b: 480)

Arachnoid Mater, beyni saran zarlardan ikincisidir. “Arachnoid mater; dura mater ile pia mater arasında bulunur, örümcek ağı görünümünde olan bu tülüs zar damardan

¹⁶ Bu çalışmada Serkan Karaismailoğlu'nun Eylül 2023'te 19. basımı yapılan Arachnoid Mater adlı romanı kullanılmıştır.

zengindir.” (Erdoğan, 1997: 18) Yazarın Mater Serisi’nin ikinci kitabına bu ismi vermiş olmasının sebebi tıbbî açıdan ortada yer alan zarın adının arachnoid olmasındandır.

Pia Mater’de başkişi Pia’nın ailesiyle ilgili yıllardır kendisinden saklanan gerçekleri öğrenmesiyle birlikte Vera ve Alef’in ölümü ile sona eren kurgu, Arachnoid Mater’de Pia’nın Galen tarafından muhafaza altına alınmasıyla başlar. Galen, Pia’yı gizli güçten kaçırma plânı yaparken Neon Atlas aracılığıyla Pia’yı ele geçirir. Neon’un merkezine getirilen kızın üzerinde günlerce inceleme yapılır. Eva’nın tıpkı oğlu N0R9’da gerçekleştirdiği biyolojik kodlama gibi kızı N0R10’un beyinde de bir işlem yapmış olabileceği fikriyle Pia’ya arachnoid adı verilen elektrotlarla çevrili, delikli bir kıyafet giydirilir. Neon’un Origon’u Noah, Pia’da aradığını bulamayınca ameliyathane ortamında ve beyin cerrahı eşliğinde bir çalışma yapmak ister. Noah’ın da üstünde bulunan güçler buna engel olmak adına Galen’in Pia’yı kurtarmasına aracılık eder. Pia Atlas’ın yardımıyla Neon’dan kaçtıktan sonra Galen’in vücudundaki bombalar patlar ve Origon dâhil ameliyathanede bulunan on bir kişi parçalara ayrılır. Romana verilen Arachnoid ismi Pia’ya giydirilen kıyafetin adıdır. Üçleme’nin ikinci kitabı olduğu için de beyni saran zarların ortasında bulunan arachnoid ismi tercih edilmiştir.

2.2.1. Özet

Serkan Karaismailoğlu’nun Arachnoid Mater adlı eseri, Pia Mater romanının devamı niteliğinde, ana karakterlerin travmatik deneyimleri ve gizemli Neon kuruluşuyla olan etkileşimleri üzerinden gelişen karmaşık bir olay örgüsü sunar. Eser; bilim kurgu, gerilim ve dram unsurlarını iç içe geçirerek okuyucuyu derin bir anlatısal dünyaya davet eder.

Romanın temelinin, Tesla’nın (Pia) ailesinin trajik ölümü ve bu olayın tetiklediği olaylar zinciri oluşturur. Pia’nın yeni bir kimlik edinme süreci, Galen’in desteğiyle şekillenirken İlias’ın olaya müdahalesi ve ardından gelişen kaçıışı intikam arayışının ilk kıvılcımını oluşturur. Eş zamanlı olarak Meryam’ın Alef tarafından terk edildiği mahzende verdiği yaşam mücadelesi ve Neon adlı kuruluşun N0R9 kod adlı cesedin peşine düşmesi, anlatıya gizemli ve gerilim dolu bir boyut katar. Neon’un en sadık optogen askeri Atlas, N0R9’u bularak Neon protokollerine uygun şekilde Alef’in bedenini parçalar ve başını Neon merkezine götürme hazırlığı yapar.

İlias, Alef'i öldürmesinin ardından yeraltı dünyasından tanıdığı Coccyx'e sığınır ve burada İris'le ittifak kurarak Galen ve Devin'in şirketi İnkha'ya yönelik siber saldırı plânları yapmaya başlar. İlias'ın motivasyonu, Galen'in ortaya çıkışıyla Tesla'nın kendisinden uzaklaşması ve Tesla'nın kendisini ihbar ettiğine olan inancıdır. Bu durum, intikam temasının eserdeki merkezîyetini vurgular. Perit, Meryam'ın kayboluşuyla derin travma yaşar ve arkadaşı psikiyatrist Aren Urban'dan yardım ister. Aren Urban'ın konuşmaları Perit'i etkilemez ancak yaşadığın yerden uzaklaş söylemi Perit'e yön verir.

Neon'un merkezi, Origen Noah'ın Alef'in beyni üzerinde yürüttüğü araştırmalarla eserin bilim kurgu yönünü ön plâna çıkarır. Okuyucu, bu bölümde Neon'un geçmişine dair önemli bilgiler edinir. Alhazen'in Tesla'yı Neon'un merkezine getirme görevi ve Origen Noah ile şatosunun mahzeninde yaşayan Dura arasındaki gizli ilişki, Neon içindeki karmaşık hiyerarşiyi ve gizli amaçları açığa çıkarır. Pia'nın, Alef'in dağ evinde ağabeyine ait sırları keşfetmesi ve Galen'in sürekli olarak onun yanında yer alması, karakterler arasındaki duygusal bağın güçlenmesini sağlar.

Olay örgüsünün dönüm noktalarından birini, İlias ve arkadaşlarının Galen'in şirketine yönelik gerçekleştirdiği siber saldırı ve Neon'un bu duruma müdahalesi oluşturur. Tesla'nın ailesi ve Neon'la olan bağlantısının açığa çıkması, Galen ve Pia'yı kaçış plânları yapmaya iter. Kaçış sürecinde Devin'in tutsak edilmesi ve Atlas tarafından sorgulanması, Neon'un acımasız yöntemlerini ve bilgiye ulaşma konusundaki kararlılığını sergiler. Devin'in direncinin kırılmasıyla Galen'in saklandığı yeri Atlas'a söylemesi, olayların akışına yön verir. Atlas ve ekibi, Ushan'ı öldürür ve Pia'yı Neon'un merkezine kaçıır.

Romanın sonuna doğru, Galen, Pia'yı kurtarma yolları arar ve karşısına Atlas çıkar. Atlas, Galen'le birlikte Pia'nın yanına yani Neon'un araştırma merkezine gider. Galen, bedenindeki patlayıcılar sebebiyle canından olur ancak Pia'nın kurtulmasını sağlar. Pia, Galen'in parçalarına ayrılmasına uzaktan şahit olur. Pia, en üzgün anında annesi Eva'yla beklenmedik şekilde Atlas aracılığıyla telefon görüşmesi yapar. Patlamayla birlikte Origen Noah, kranial Alhazen, ameliyathane ekibi ve Galen ölür, Pia da Atlas'la birlikte annesi Eva'nın yanına doğru yola çıkar. Geline bu noktada, olay örgüsü nihai bir sonuca ulaşırken Pia'nın belirsizleşen geleceği ve karşılaşacağı yeni zorluklar, okuyucuda belirgin bir merak uyandırır.

Sonuç olarak, Arachnoid Mater, Neon'un karanlık ve bilimsel etik dışı emelleriyle bu emellere karşı direnen karakterlerin mücadelelerini merkezine alır. Eser, fedakârlık, intikam, kimlik arayışı ve kayıp gibi derin temaları işlerken sürükleyici olay örgüsü ve karakterlerin yaşadığı travmatik deneyimlerin psikolojik yansımaları üzerinden okuyucuya çok katmanlı bir anlatı sunar. Yazar, bilim kurgu ve gerilim unsurlarını kullanarak okuyucuyu eserin karmaşık ve etkileyici dünyasına çekmeyi başarır.

2.2.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Arachnoid Mater'de olaylar ilahi bakış açısı ve üçüncü tekil anlatıcı aracılığıyla anlatılır. Romanda geçen tüm karakterlerin geçmişleri, gelecekleri, zihinlerinden geçenler ve daha nice bilgiler ilahi bakış açısıyla okuyucuya aktarılır.

“O, itibarî âlemde sınırsız bir güce sâhiptir. Vaka ve şahıs kadrosu ile ilgili geçmişe ve geleceğe ait her şeyi en ince teferruatına kadar bilmekte, onlar arasından yaptığı seçimi dikkatlere sunmaktadır. Bu durumda o, itibarî âlemin hâkim mevkiindedir.” (Aktaş, 2000: 88)

Anlatıcı olayları ve karakterlerin başlarına gelenleri anlatırken tıp bilgisine hâkim olduğunu da okuyucuya gösterir. Kahramanların nöronlarında dolaşanları, beyinlerinin yaşadıkları karşısındaki tepkilerini bilimsel olarak aktarır. Atlas, Tesla'yı Ushan'ın kulübesinde bulur ve Alhazen'e teslim eder. Ambarda ellerinden bağlı olarak bıraktığı Devin'in yardımıyla kendisine verilen görevi hızla yerine getirmiş ve işi başarmıştır. Daha önce hissetmediği derecede bir sevinç hisseder. “Yıllarca beyninde, kutusunun içinde saklı duran nörotransmitterler sanki bir anda ortaya çıkmış gibiydi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 418) Atlas'ın beynindeki hareketliliği okuyucuya tıbbî anlamda aktaran üçüncü tekil anlatıcıdır.

Romanda bir kahramanın yaşadıkları ve düşünceleri verilirken bir başka kahramanın o anda ne düşündüğü ve ne yaptığıyla ilgili bilgiler de aynı anda verilir. Bu durum da tanrısal bakış açısının geniş yetkisinden kaynaklanmaktadır. Tanrısal bakış açısıyla aynı anda tüm kahramanlar hakkında okuyucu bilgi sahibi olabilir. Pia ve Galen'in anlatıldığı bölümde Meryam'ın o an nasıl bir hâl içinde olduğu, emniyet birimlerinin dağ kulübesine doğru gelmeleri de anlatılır. “Bu sırada mahzende uyumakta

olan Meryam ise rüya görüyordu. Rüyasında çok sevdiği mutfağında Perit'in en çok sevdiği yemeği yapıyordu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 321)

Tanrısal bakış açısıyla okuyucu yıllar öncesinde yaşananları geriye gidişlerle öğrenebilir. Galen'in Alef'in notlarından Meryam'ın mahzende yaşadığını öğrenmesi üzerine dağ kulübesine gidişi anlatılırken Alef'in yıllar önce kendi kulübesinin uzağında arabasını park edip yürümesini ve evini emanet ettiği Uras'ın kendisine ihanet edip evinin altını üstüne getirmesi karşısında delikanlıya yaşattığı dehşeti de anlatır. Günümüze dalıp olayları takip eden okuyucu geriye dönüş tekniğiyle geçmiş hakkında bilgilendirilir. Geçmiş ve geleceği tüm ayrıntılarıyla bilen anlatıcının gücüyle okuyucu her durumdan haberdar olur.

Pia Mater'de olduğu gibi Arachnoid Mater'de de Tesla tıp bilgisi ile yazarın sözcülüğünü yaptığı söylenebilir. Başkişi Tesla burada olduğu gibi tıp bilgisiyle tüm karakterlere bilgi veren konumdadır.

“Tesla, adama çok ilginç bir bilgi daha söylemişti. Yabancı dili erken yaşlarda öğrenen çocukların beyinde daha farklı bir gelişme oluyordu. Normalde yetişkinlerde beyindeki ana dil merkezinin yanında yeni bir merkez oluşurken, çocuklarda böyle bir merkez oluşmuyordu. Aksine çocuklar yeni öğrendiği yabancı dili beyinlerinin ana dil merkezinde işliyorlardı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 175)

2.2.3. Zaman

Romanda kurgu zamanı Alef ve Vera'nın öldüğü gün başlar. Aynı gün Tesla hastanede yatar. Alef'in bedeni Atlas tarafından öldüğü günün gecesi saat 02.42'de keşfedilir ve parçalara ayrılarak dört farklı ülkeye gitmek üzere yola çıkarılır. Devin, yaşlı sapığı Tesla'nın ağabeyi ve Vera'nın kanları içerisinde kalmasından on beş saat sonra gece yarısı öldürür. İlias Alef'i öldürüp Vera'nın evinin olduğu yerden kaçır ve kendi evini görebileceği bir parkta evden önemli eşyalarını alarak beklemeye başlar ve olayın üzerinden altı saat geçer. İlias parktayken geceyi evinde geçirebileceğini düşündüğü andan on yedi dakika sonra evine iki polis arabası gelir. Bunun üzerine İlias kaçarak başka ülkeye gitmek için aynı gün trenle yola çıkar.

Mater Serisi'nin ilk kitabı olan Pia Mater'de Meryam'ın kaybolmasıyla başlayan kurgusal zaman, Arachnoid Mater'de Meryam'ın kaybının üzerinden yaklaşık bir buçuk aydan fazla zaman geçmiş olmasıyla başlatılır. Öykü zamanının bitiş tarihinde netlik yoktur. Pia'nın tüm gerçekleri öğrenmesi, Alef'in dağ kulübesinde ağabeyinin yazdığı

notları bulması, Galen’le birlikte Ushan’ın ormanın içerisindeki kulübeye sığınmaları, Pia’nın Atlas tarafından kaçırılıp Alhazen’in kızı uçakla Neon’un merkezine götürmesi, Noah’nın kızın beyni üzerinde çalışmalar yaptırması ve bu çalışmalar ameliyathanede derinleşecekken Galen’in Pia’yı kurtarması, Pia’nın Atlas’la birlikte yola çıkması ve Neon’un merkezinde patlamanın olması şeklinde sıralanan vak’a zinciri net bir şekilde sona ermemiştir. Pia’nın Neon’un merkezine getirilmesinin ve Galen’in kızı aramasının üzerinden günler geçtiği belirtilmiştir.

Eserde tarihi güncel olaylara değinilmesinden dolayı bilimsel tarihler de bulunur. Kurguyu zamansal olarak etkilemeyen tarihler yer yer karşımıza çıkar ve öyküye destekte bulunur.

2.2.4. Mekân

Romanın kurgusunda geçen kapalı mekânlar açık mekânlara göre daha fazladır. Bu mekânlardan ilki Origon Noah’nın yaşadığı şatodur. Şato göl manzaralı, içerisinde çiçeklerin ve başkaca yeşilliklerin olduğu bir bahçede yer alır. Şatonun en az beş yüz yıllık bir tarihi vardır. Büyük bir arazide kurulmuş olan şatonun uzağında birtakım evler vardır. “Şatonun içinde ya da çevresinde günümüz teknolojisine dair hiçbir şey yoktu. Şehirden kilometrelerce uzaklıkta, doğanın kalbinde saklanmayı ve temiz kalmayı başarmış bir yerdi burası.” (Karaismailoğlu, 2023b: 135)

Şatonun içerisinde ekran veya benzeri iletişim aracı yoktur. Origonların ev olarak kullanabilecekleri üç tane merkez vardır ama Noah bu şatoyu tercih etmiştir.

Yaşlı kranial Alhazen’in yaşadığı yerdeki sessizlik odası, konuşmanın yasak olduğu, karanlık bir yerdir. Sessizlik odası Neon yemininin yapıldığı yerdir. Alhazen bu odada Latince yeminler eder. Bu yeminlerin içeriği neden yeryüzünde olduklarını, düşmanlarının kim olduğunu, hepsinden önemlisi de savaşın yakın olduğunu hatırlatan bir ritüelden oluşur.

Neon isimli gizli gücün elinde bulunan, hepsi yedi yaşındaki yüz çocuğun yaşadığı yatakhane ve bu yatakhane bulunan büyük hangar kapalı mekânlardandır.

İlias, Alef’i öldürdükten sonra en yakın arkadaşı Tesla’nın kendisini ele vermesinden dolayı başka ülkede yaşayan dostu Coccyx’in yanına kaçır. Coccyx ve on

iki arkadaşının yaşadığı ev şehirden uzak, ormanlık alanda, dağ manzaralı, dört katlı bir villadır. “Evde yaşayan on iki kişi aynı zamanda Coccyx’in iş arkadaşlarıydı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 172) İlias da bu villada onlarla yaşamaya başlar ve burayı zengin öğrencilerin kaldığı bir yurt binasına benzetir. Bu evi zengin villasından ayıran iki şey vardır: İlki evde yemek ve temizlik için hizmetçi yoktur, herkes işini kendisi yapar. Çünkü Coccyx sınıf ayrımına karşıdır. İkincisi de evde teknolojik hiçbir cihaz yoktur. Cep telefonu dahi kullanılmaz. Onun yerine eski model çevirmeli kadranı olan ev telefonu kullanılır.

Coccyx’in şirketi ise şehir merkezinde, iki katlı bir binanın bodrum katındadır. Bu şirketin adı Corona V’dır. Şirket ülkenin en büyük şirketlerinin güvenlik altyapısını sağlar. Aslında bu şirket kendi çökerttiği altyapıları çözen bir ofistir. Oldukça mütevazı görünen ofisin altında insanların bilmediği gizli bir ofis vardır. Korsanlık operasyonları burada yapılır ve her gün burada tıpkı hastaneler gibi üç kişi nöbet tutar.

Neon’un önemli merkezlerinden biri olan araştırma binası da kapalı mekânların arasında yer alır. “Burası her türlü teknoloji ve laboratuvar imkânının olduğu önemli bir merkezdi. Neon’un gizli işlerini yaptığı gibi tüm dünyadaki birçok üniversiteye ve araştırma merkezine de hizmet sağlamaktaydı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 186) N0R9’un beyni de bu merkezde incelenirken Origen Noah birebir buraya gelerek gelişmeleri ekrandan sürekli takip eder. Alef’in vücudunun diğer parçaları da başka ülkelerdeki laboratuvarlarda incelenir.

Alef’in dağ kulübesi mekân olarak Pia Mater’de okuyucunun karşısına çıkar ve Arachnoid Mater’de bu kulübe Meryam’ın arandığı yer değil de Alef’in izlerinin sürüldüğü bir yer olarak bulunur. Pia, ağabeyi Alef’in ölmeden önce söylediklerinden yola çıkarak verdiği anahtar ile Galen’le dağ kulübesine gider. Daha önce Meryam için geldiği bu ev, Pia için bu kez ağabeyinden kalan hatıralarla doludur.

Meryam hâlâ Alef’in dağ kulübesinin mahzeninde yaşamaktadır. Kadının her geçen gün kurtarılma noktasında ümidi yok olsa da karnında günden güne büyüyen ve hislerini canlı tutan bebeği vardır.

Alhazen, Tesla’yı bulmak için geldiği şehirde bir otelde, otelin en üst katında özel bir odada kalır. En üst katta olduğu için Alhazen şehrin manzarasını rahatlıkla izler. Bu şehir onun bölgesinde olmadığı için daha önce sadece bir kez gelmiştir. Geliş sebebi de

Eva ve Yo Kan'ı bulmaktır. “Şehrin âdeta altını üstüne getirmişti ama hiçbir ize rastlanmamıştı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 274)

Galen'in İnkha isimli şirketi, şehrin en büyük gökdelenlerinin birinin en üst katındadır. Galen ve Devin çatıya, gökyüzüne yakın olduğu için şezlong koymuştur. Burası düşünmek ve dinlenmek için kullanılan bir yerdir.

Romanda açık mekân olarak olayların cereyan ettiği ülke veya şehir adı açık bir biçimde verilmemiştir. Farklı ülke adları zikredilse de kişilerin yaşadığı ülkeler net olarak belirtilmez.

Anlatıcı Neon'un tarihinden bahsederken İtalya adı geçer. Nikolas Kopernik, Dünya'nın evrenin merkezi olmadığını asıl merkezin Güneş olduğunu söyler. Ondan sonra gelen İtalyan bilim insanı Giordano Bruno da bu tezi savunur ancak söylemlerinden vazgeçmeyince Engizisyon mahkemeleri tarafından yakılarak öldürülür. Bruno İtalya'daki bir meydanda vücudu tanınmayacak hâle gelirken Neon tarihinin dönüm noktası olur. Bu bilgilerden hareketle Origen, Kranial ve Neon hiyerarşisinin altında bulunan kişilerin İtalya'da yaşadığı düşünülür.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Origen Rabidus ve kranial Mengele destekledikleri ülkelere haberleşme sistemi olan Enigma'nın kullanımını verir. Savaş karşıtı, matematikçi Alan Turing ise Enigma'nın şifresini deşifre ederek ve yaşadığı ülke olan İngiltere'nin savaşı kazanmasını sağlar. İtalya'dan sonra adı geçen ikinci ülke İngiltere'dir.

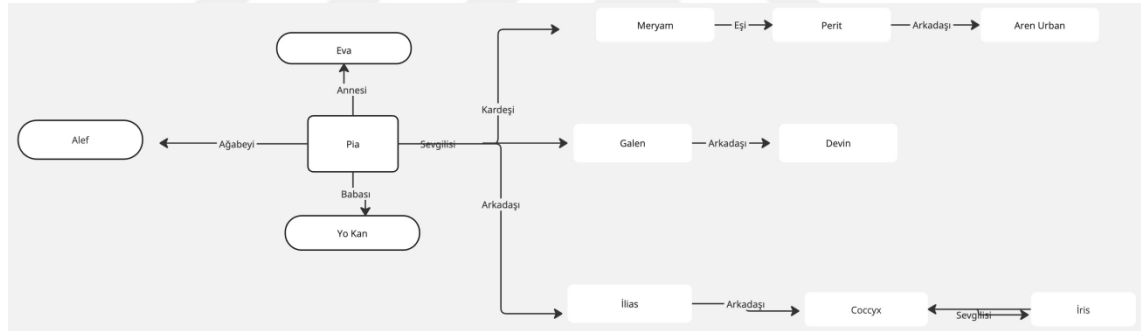
Romanda ismi geçen üçüncü ülke de Brezilya'dır. Mengele, İkinci Dünya Savaşı'nın ateşini fitilleyen Origen Rabidus'a yardım eden en önemli kranialdır ve savaşın istedikleri gibi sonlanmayacağını anladığında ortadan kaybolur. Otuz yıl boyunca görünmez olur ancak Neon kendisini geç de olsa bulur. “Tarihi belgeler. Mengele'nin 1979 yılında Brezilya'da yüzme sırasında geçirdiği bir inme yüzünden öldüğünü söylese de adamın sonu çok daha farklı bir şekilde olmuştu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 194)

Romanın açık mekânlarından biri de Vera'nın yaşadığı sitenin yer aldığı ormandır. Bu site son derece güvenli modern bir sitedir. İlias, Vera'nın evine gitmek için ormandan geçer ve Alef'i öldürdükten sonra yine ormandan kaçar. Ormanın içinden çıkınca evini net görebileceği bir parkta bekler.

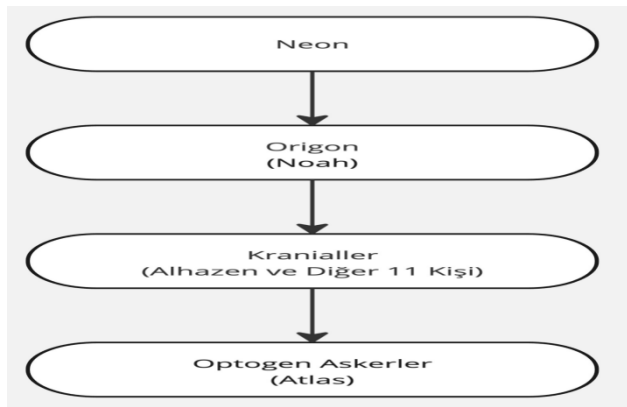
Sokaklar roman boyunca sürekli göz önünde tutulan açık mekânlardandır. Sokakların bu kadar ön plânda bulunmasının nedeni Alef, Galen ve Devin’in sokak çocukları olmalarındandır. Alef’in ailesiyle ilgili bilgiler romanda verilmiş olsa da Galen ve Devin’in aileleri hakkında bilgimiz yoktur. Sokakta yetişen çocuklar olmalarına rağmen adı geçen üç kişi de başarılı işlere imza atmışlardır.

Alef tek başına yaşam mücadelesi vermiş ancak Galen’in elinden mafya lideri Ushan tutmuştur. Galen de Devin’e elini uzatmış ve birlikte büyük işler başarmışlardır. Devin, Galen’e kızgın olduğu bir gün Galen’in peşine taktığı adamları tehditle yanından uzaklaştırır ve kendini sokağa bırakır. Karanlık sokaklar herkese gönlünü açar. “Her türlü aşırılığın normal kabul edildiği bir yerdi burası. Tüm hayatını tutsak yaşayan insanlar, ruhlarının burada özgürlüğe kavuştuğunu sanıyorlardı. Her yer ‘ne kadar çok parası varsa o kadar özgür hissedecek’ kölelerle doluydu.” (Karaismailoğlu; 2023b: 326)

2.2.5. Karakter

Şekil 2. Arachnoid Mater Karakter Şeması

Şekil 3. Neon Hiyerarşisi

2.2.5.1. Başkişi

2.2.5.1.1. Pia

“Başkişiler, iç dünyaları ve hayatları en ayrıntılı bir şekilde belirtilen karakterlerdir.” (Stevick, 2010: 179) Romanda anlatılan olayların odak noktasındaki kişi başkişidir. Pia Mater’de olduğu gibi Tesla, Arachnoid Mater’in de başkişisidir. Annesi zannettiği Vera’nın Alef tarafından boğazının kesilmesi ve gerçek ağabeyi Alef’in İlias tarafından kalbinden vurulmasıyla yeni kimliğe sahip bir kişi olarak Arachnoid Mater’de yerini alır. Asıl adı Tesla değil Pia’dır. Bu ismi ona ağabeyi Alef vermiştir. Biyolojik anne ve babası tarafından tıpkı ağabeyi Alef gibi bir kodla isimlendirilmiştir ve bu kodda N0R10’dur.

Pia’nın yaşı konusunda Pia Mater’de bir bilgiye rastlanmaz fakat Arachnoid Mater’de yaşının yirmiye yakın veya yirmi civarında olduğu belirtilir. “Alef ile yaptığı on dakikalık bir konuşma geçmişine ait yirmi yılı bir anda paramparça edip çöpe atmıştı. Yıllarca biriktirdiği her şey tam anlamıyla buhar olup uçmuştu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 226) Pia’nın annesi Vera’nın ölümüne üzülmeyişi düşündüğü bir yerde de “Yirmi bir yıllık annesine olan güveni on dakikalık konuşma ile paramparça olmuşken henüz bir aydır tanıdığı adama bu kadar çok güvenmek sorun olabilirdi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 285) ifadeleri geçer. Sonuç olarak Pia’nın yaşının yirmi bir olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Pia tıp fakültesini yarıda bırakmış olmasına rağmen araştırma yapmayı seven bir kişidir ve bilimsel makale okuma alışkanlığı vardır. Anlatıcı tarafından bu durum sürekli tekrar edilir ve romanda okuyucuya aktarılacak bilgiler çoğunlukla onun dilinden dökülür ya da zihninden geçer. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

“Pia avucundaki gizemli anahtara bakıyordu. Daha önce empati konusunda çeşitli bilimsel makaleler okumuştı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 53) “...Rosalind Franklin, Pia’nın bilim tarihinde en fazla saygı duyduğu kadındı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 252)

Tesla, etrafında bulunan her insanı etkilemiş bir başkişidir. Kardeşi Meryam ve Meryam’ın eşi Perit de bunlardandır. Meryam mahzende, Perit de Meryam’ın yokluğunda çaresizlik içerisinde ne yapacağını bilmezken akıllarına hep Tesla’nın anlattıkları gelir. Perit, otostop çekerek bindiği tırı kullanırken kızın “otoyol hipnozu” sözü adamın hatırına

gelir. “Kullandığı araç yavaş, yol da düz olunca adam tam anlamıyla otoyol hipnozuna girmişti. Bu kavramı Tesla ile yaptığı konuşmalarda öğrenmişti.” (Karaismailoğlu, 2023b: 268)

Meryam Alef’in kapattığı mahzende yaşarken aylık rutin kanamasının gecikmesinden dolayı hamile olduğunu anlar ve bir şey yese de yemese de kusar. Kustuğu anlardan birinde yine Tesla’nın kendisine daha önce anlattıklarını hatırlar. Meryam kardeşi Tesla’yla defalarca bu tür bilimsel içerikli sohbetler eder ve Tesla Meryam’ı tıbbî anlamda aydınlatır. “Aslında olayın mantığı çok basit Meryam. Normalde beynimizin hemen altında beyin sapı diye bir yapı var. Vücudumuzun kusma merkezi aslında burada (*medulla oblongata*) yer alıyor.” (Karaismailoğlu, 2023b: 438)

Tesla, Noah’ın “Tufan Plânı”nı gerçekleştirmesi için ortaya çıkmış bir işaret gibidir. Alef’in beyni üzerine yapılan incelemelerden sonra Origen Noah, Eva ve Yo Kan’ın kendi çocukları olan Alef ve Pia üzerindeki çalışmaları öğrenir. Alef’in ölüm anına tanıklık eden tek kişi olan Tesla’yla da Eva ve Yo Kan’ın genlerinin benzerliğini keşfedince Tesla’yı bulup Neon’un merkezine getirmek üzere Alhazen ve Atlas dışında üç kranialle optogen askerleri görevlendirir. Tesla’nın varlığı Noah için büyük bir ümit kaynağı olur. “Tesla âdeta geçmişten gönderilen sembolik bir mesaj gibiydi. Gerçekleşmesi gereken kehanetlerden biriydi. Adamın üzerindeki ölü toprağını atıp yeniden dirilmesini sağlamıştı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 396)

Pia, Alhazen tarafından Neon’un merkezine getirilir. Noah, Pia’yı ilk gördüğü andan itibaren çok heyecanlanır çünkü kız adamı geçmişine götürür. Noah'a göre Pia tıpkı annesi Eva’nın genç hâli gibidir. Eva ile aynı vücuda, aynı yüz hatlarına ve hatta aynı inatçılığa sahiptir. Noah, Pia üzerindeki tüm incelemeleri dikkatle izler. Hayatının en büyük aşkı olan Eva’nın kopyası gibi olan kız Noah’a kalp krizi geçirtebilecek kadar büyük bir güce sahiptir.

N0R10 yani Pia üzerindeki incelemelerde istediklerini alamayan Noah tıpkı N0R9 yani Alef’in beynini inceledikleri gibi kızın da beynini incelemek ister. Bunun için dünyanın en önemli beyin cerrahı eşliğinde kızın beyninin incelenmesine karar verir. Ameliyathanede Pia ile yalnız kalan Noah; kıza hayran hayran bakar, elini elinin içerisine alır ve yıllar önce öldüğünü zannettiği hisleri yeniden dirilir.

2.2.5.2. Norm Karakterler

2.2.5.2.1. Galen

Pia Mater’de tanıtılan Galen, Arachnoid Mater’in olay akışında yer almaya devam eden bir kişidir. Galen’in yeraltı dünyasında ve gerçek yaşamda güçlü bir kişi olan Ushan’ın mirasına sahip olduğu Pia Mater’de olduğu gibi Arachnoid Mater’de de belirtilir. Kendisi polis teşkilatına bile istediğini yaptırabilecek bir güce sahiptir. Bu gücüne güvenerek Tesla’nın her an yanında olduğunu kızı sık sık hatırlatır ancak Galen’den daha güçlü kişiler vardır ve Tesla’yı koruma noktasında Galen zayıf kalır. Galen’in emniyet üzerindeki gücünün sebebi polislerin resmî olarak yapamayacaklarını gayri resmî olarak yapmasıdır. Örneğin çocuk tacizcilerine kanunen caydırıcı bir ceza verilmezken Galen adamı öldürtür ve cezasını verir. Emniyetin bazı işlerini gizli kapaklı yaptığı için Galen, üst düzey yetkililerin dahi saygı duyduğu bir kişidir.

Galen’in çocukluğu, Ushan sayesinde hayatta kalması ve sahip olduğu güç Pia Mater’de anlatılmıştır. Bunun yanında Arachnoid Mater’de de Galen’in çocukluğuna ve geçmişine dair hatırlatmalar bulunur. Galen, “Çocukluğu boyunca aç kalmış, şiddet görmüş ve suistimale uğramıştı. Üstelik başta Devin olmak üzere çevresindeki arkadaşlarını korumak için de kendisine yönelik olmayan bir sürü acıya katlanmak zorunda kalmıştı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 109)

Galen, romandaki diğer kişiler gibi entelektüel denilebilecek seviyede biridir. Müzik zevki bunun göstergelerindendir. Alef’in dağ kulübesinde Pia’yı beklerken odada çalan şarkının kim tarafından söylendiğini hemen anlar. Alef’le müzik zevkleri konusunda arasında bağ olduğunu düşünür.

“Estas Tonne’un Internal Flight albümüne Alef’in evinde rastlamak gerçekten ilginç olmuştu. Normalde sokaklarda performans sergileyen bu sanatçıyı fazla kişi bilmezdi. Alef’in bu sanatçıyı biliyor oluşu, Galen’in adama bakış açısında bir miktar değişime yol açmıştı. Çünkü normalde kendisinin tanıyıp çok fazla insanın tanımadığı bir sanatçıyı bilen biriyle karşılaşmanın oldukça kıymetli olduğuna inanıyordu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 262)

Galen aynı zamanda tıp alanında da bilgi sahibidir. Devin’le yaptıkları sohbette alkol ve sigaranın insan fizyolojisi üzerindeki etkisini anlatır. Alkol ve sigara içildiğinde karaciğerin savaş ilan ettiğini ve bedenin derhal bu kötü maddeleri atmak için tuvalete sık gidildiğini anlatır.

“Bak şimdi. Beynindeki milyarlarca sinir hücresi arasında milyarlarca yol varmış gibi düşün. Bu yolların üzerinde de trafik lambaları var. Yeşil ışık yandığında aktivite artarken (glutamatın uyarıcı etkisi) kırmızı ışık yandığında aktivite azalıyor (GABA’nın engelleyici etkisi). Alkolün beyindeki en önemli etkilerinden biri de kırmızı ışıkların sayısını artırırken yeşil ışıkların sayısını azaltmak oluyor.” (Karaismailoğlu, 2023b: 325)

Galen isminin de diğer kahramanların isimleri gibi yazar tarafından özel olarak seçildiği düşünülmektedir. Galen, “Dünya tıp tarihinin en önemli üç hekiminden biri olan bu kişi, İbn-i Sina (Avicenna) ve Hipokrat’ın yanında büyük bir gururla duran” (Karaismailoğlu, 2023b: 103) bir kişidir. “Galen yaptığı anatomik ve fizyolojik deneylerle, bunların sonucu yaptığı buluşlarla deneysel tıbbın temelini atan araştırmacıların başında yer almıştır.” (Uzel, 1996: 441) Galen romanda iki farklı karakter olarak görünür: MS 130 ve 210 yılları arasında yaşamış ünlü hekim Galen ile Pia’nın koruyucusu Galen. Romandaki hayali karakter Galen, adını aldığı kişiden esinlenerek tıp alanında okumayı ve araştırmayı seven bir kişidir.

Galen, aynı zamanda boyundan başlayıp kalçanın en uç kısmına kadar uzanan, omurganın kuyruk sokumu bölgesindeki en uç kemiklere coccyx ismini veren tıp dünyasındaki önemli hekimlerdendir. Romanda Coccyx isimli bir kişi de vardır ve İlias’ın Deep Web’de tanıştığı, yanına sığındığı bir korsandır. İlias ve ona yardım eden Coccyx’in adamları ile Galen’in İnkha isimli şirketine siber saldırı düzenlerler. Saldırı sonucunda İnkha tüm gücünü kaybeder ancak bir gün sonra Neon tarafından şirket tekrar ayağa kaldırılır. İlias ve beraberindekiler bu yeniden doğuştan ve deşifre olmaktan korkar. Tüm bu olanlardan Galen’in haberi yoktur. Çünkü Galen tüm varlığıyla kendisini Tesla’ya ve onu korumaya adanmıştır.

2.2.5.2.2. İlias

Pia Mater’de tanıdığımız İlias, sanal âlemde korsanlık yapar ve bu alanda oldukça deneyimlidir. Sanal dünyada TeslaBlue ismini kullanır. “Normalde internette yeraltı dünyasının sayılı isimlerinden biri olan İlias’ın gerçek hayatta hiçbir özelliği yoktu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 36) İç sesi bile olmayan bir insandır ama araştırma yapmayı sever. Bilgisayar dünyasında yaşıyor olmasına rağmen insan psikolojisine meraklıdır. Tesla’ya olan sevgisinden dolayı Alef’i öldürür ve Tesla’ya olan aşkı onu katil yapar. Tesla’nın kendisini polise ihbar ettiğini düşünmesiyle kıza olan duyguları değişir ve aşkı nefrete dönüşür. Alef’i öldürmesinin ardından dört yıl önce Deep Web’de tanıştığı

Coccyx'in yanına gider. Coccyx de daha önce yaklaşık beş ay devlet tarafından arandığı için İlias'ın yanında kalmıştır.

İlias, Coccyx'in evinde kalırken başka ülkelerden insanlarla birlikte kalır. Yabancı dil konusunda hiçbir zaman iyi olmayan İlias o kişilerle konuşmakta zorlanır. Normalde konuşkan bir insan olmasına rağmen konuşamadığı için sadece dinler. Söylenenleri anlamak için de beyni oldukça uğraş verir.

Galen'in şirketine saldırı düzenleyip adamdan öcünü almak için kendisine Coccyx'in ekibinden olan İris yardım eder. İlias kızın güzelliğinden fazlaca etkilenir. Kızın dilini bilmediği için konuşmakta zorlansa da bilgisayar kodları aracılığıyla oldukça güzel iletişim kurar.

Derviş, bilgisayar ve kodlama yetenekleri bakımından Coccyx'in her bir üyesiyle kapışabilecek seviyededir.

2.2.5.2.3. Perit

Meryam'ın eşi Perit, Arachnoid Mater'in kurgusunda çaresizce bir arayış içerisinde bulunan bir karakter olarak yer alır. Meryam'ın kaybıyla derin bir yıkıma sürüklenen Perit, bir ay içerisinde sağlığını ve işini kaybeder. Meryam'ın yokluğu ve eşinin Alef'le arasındaki gizli ilişki şüphesi Perit'i mahveder. Arkadaşı Aren Urban'ın tavsiyesi üzerine radikal bir değişim geçirir ve kimsenin kendisini tanımadığı bir köyde çobanlık yapmaya başlar.

2.2.5.2.4. Devin

Galen'in en yakın arkadaşıdır. Doksan kilo olan adamın muazzam bir güzelliği vardır ancak İlias tarafından zarar verilen burnu sebebiyle güzelliğine gölge düşer. Devin yetimhanede büyür ancak maruz kaldığı kötülüklere daha fazla dayanamadığı için oradan kaçır ve Galen'le yolları kesişir. Galen de Devin de asıl doğum günlerini bilmedikleri için tanıştıkları günü doğum günleri olarak ilan ederler ve her yıl kendi aralarında kutlarlar ancak büyük kutlama yapmazlar. "O gün geldiğinde sadece kendi aralarında ufak bir anma yapıp geçmiş günleri konuşurlardı. Bununla birlikte son yıllarda şirket çalışanlarının da kendilerine hazırladığı birkaç sürpriz parti olmuştu." (Karaismailoğlu, 2023b: 327)

Devin, hayatı boyunca dış görünüşüne önem vermez. Zaten adamın doğuştan gelen oldukça dikkat çekici bir güzelliği vardır. Ancak bir kafede karşılaştığı yaşlı sapığa haddini bildirmek üzereyken İlias'ın kendisine attığı yumruk nedeniyle burnu kırılır ve eski güzelliğini kaybeder.

Devin, Galen tarafından çocukluğundan beri korunmuş ve tıpkı bir ağabey yakınlığıyla himaye altına alınmıştır.

Neon'un Galen'in şirketine düzenlediği baskın sırasında rehin alınan Devin, Galen'in yerini söylemesi için Kant'ın işkencelerine maruz kalır. Atlas'ın müdahalesiyle işkence bir süre dursa da Devin, acıdan kurtulmak için Galen'in saklandığı kulübenin adresini verir. Görevi gereği Devin'i öldürmesi gereken Atlas, Devin'e acısız bir ölüm için hap verir ve Devin daldığı uykudan bir daha uyanamaz.

2.2.5.2.5. Aren Urban

Ünlü psikiyatrist Aren Urban, Perit'in yakın arkadaşı ve Meryam'ın kaybolmadan önceki seanslarını yürüten kişidir. Perit'in eşinin kaybıyla yaşadığı zor günlerde yardımına başvurduğu Aren Urban, cemiyette önemli bir yere sahip olan Vera'nın cenazesine katılarak iş bağlantıları kurar. Perit'le yaptığı seansta profesyonel meslek etiği gereği Meryam'la olan görüşmelerinin içeriğini paylaşmaz ve arkadaşına bulunduğu ortamdan uzaklaşmasını tavsiye eder. Bu görüşmeden sonra Aren Urban ve Perit'in yolları bir daha kesişmez.

2.2.5.2.6. Meryam

Pia Mater'de, Alef tarafından dağ kulübesinde bulunan mahzene kapatılan Meryam hâlâ o mahzendedir. Hayatı boyunca az yeme alışkanlığı olduğu için mahzendeki garip karışım şeklindeki içeceği tasarruflu bir şekilde içer ve hayatına devam eder. İlk zamanlar eve gelenlere sesini duyurabilmek için çığlıklar atsa da sonradan sessizce beklemeye başlar çünkü artık kurtarılmaya ümidi kalmamıştır.

Meryam'ın yaşama tutunmasının tek amacı karnındaki bebeğidir. Bebeğini tek başına içinde bulunduğu mahzende doğurma fikri kendisini korkutsa da Tesla ile daha önceden yaptıkları konuşmaları hatırlayarak korkularından uzaklaşmaya çalışır. Meryam

bir oğlu olacağına inanır. Yaklaşık bir aydır hamiledir ve mucizesi her şeye rağmen onunladır.

2.2.5.2.7. Ushan

Galen ve Pia, nasıl bir büyüklükte olduğunu bilmedikleri bir yapıdan kaçarken yaşadıkları şehirden on dört saat uzakta bulunan bir ormanın sınırına sahte kimlikle kiralanan arabayı bırakırlar. Ormanın içerisinden yürüyerek masallardaki gibi bir kulübeye ulaşırlar ve onlara kapıyı açan kel, sakallı bir yaşlı adamdır. Adam Galen'i görünce sarılır ve yıllardır birbirini görmeyen iki kişi gibi birbirlerine hasretle bakarlar. Kulübede yaşayan kişi Ushan'dır. Galen'e tüm varlığını bırakıp ormanın kalbinde bulunan bir kulübede yaşamaya başlamıştır. Günün birinde Galen'in kendisine geleceğini bilir ve Galen'i görünce de "Hoş geldin be çocuk. Ben de ne zamandır seni bekliyordum. Demek vakit geldi ha..." (Karaismailoğlu, 2023b: 385) der.

Galen'i kadınlara karşı defalarca uyaran Ushan, geçmişte bir kadına yapılan zulme engel olmak isterken cinayet işlemiş ve uzun yıllar hapis yatmıştır. Hapisten kaçtıktan sonra yeraltı dünyasında tehlikeli bir figür haline gelir. Yıllar sonra Galen'in bir kadın yüzünden ölüme yaklaştığına üzüldürken Pia'yı almaya gelen Atlas ve adamları tarafından kalbinden vurularak öldürülür.

2.2.5.2.8. Coccyx

150 cm boyunda, oldukça zayıf, on altı yaşında bir çocuktur. Henüz on iki yaşındayken okulun not sistemini hackleyerek tüm arkadaşlarının notlarını yükseltir. Bu onun korsanlık konusundaki ilk girişimidir. Yaşı ilerledikçe yapay zekâ ve derin öğrenme ile ilgili bilgisini arttırarak biyoloji öğretmeni ile ortak bir proje yapar. Bu projede insan yüzündeki duygu ifadelerini tanıyabilecek bir yazılım geliştirmeyi amaçlar. Bu çalışmasıyla ünlü bir yönetmenin cinsellik, şiddet ve madde bağımlılığı temalarıyla evlat edindiği yedi çocuğu oynattığı filmini ortaya çıkarır ve bunu internet alanında en sevdiği filmlerden olan "V for Vendetta"ya gönderme yaparak "Guy Fawkes'in hayaleti geri döndü" başlığıyla yayar. Yönetmen güçlü olduğu için bu filmin sahte olduğuna inanılır ve devlet tarafından Coccyx suçlu olarak aranmaya başlar.

İlias ile Deep Web’de dört yıl önce tanışmıştır. İki yıl önce de arandığı için İlias’a sığınır ve İlias ile yüz yüze tanışırlar. İlias kendisini yaklaşık beş ay saklar ve sonrasında da başka yerlerdeki arkadaşlarının yanında yaklaşık bir yıl saklanarak ülkesine geri döner.

Coccyx’in kelime anlamı kuyruk sokumudur. “Boyundan başlayıp kalçanın en uç kısmına kadar uzanan omurganın kuyruk sokumu bölgesindeki en uç kemiklere coccyx denmekteydi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 103) Kuyruk sokumu kemiğine coccyx ismini veren kişi de ünlü hekim Galen’dir. İlias yanına sığındığı arkadaşı Coccyx’in adının anlamını merak edip araştırınca karşına şu bilgiler çıkar:

“Latince’de coccyx kelimesinin kökeni ilginç bir şekilde guguk kuşundan gelmekteydi. Kuyruk sokumunu oluşturan dört kemik parçasının görünümü guguk kuşunun gagasını andırdığından kendisine böyle bir isim verilmişti.” (Karaismailoğlu, 2023b: 103)

“Kuyruk sokumu kemiği guguk kuşunun (cuckoo) gagasına benzetilerek adını yunanca karşılığı olan coccyx’ten almıştır. ... Pelvik iskeletin bir parçası olan coccyx, son dört rudimenter vertebranın birleşmesinden oluşan küçük, tepesi aşağıya doğru bakan üçgen şeklinde bir kemiktir.” (Çıtışlı vd., 2014: 306)

Coccyx şehirden ve teknolojiden uzak bir evde iş arkadaşlarıyla yaşar.

2.2.5.2.9. Atlas

2,10 cm uzunluğunda, 120 kiloya sahip devasa vücudu ve kaslı kolları olan bir kişidir. Atlas, Neon’un gücü altında eğitilmiş bir optogen askeridir. Yedi yaşındayken ranzasının alt katında yatan arkadaşı Cicciv’in hastalanmasıyla çocuğa yardım eder ve böylelikle Cicciv’in camdan Alhazen tarafından atılıp ölmesine sebep olur. Kendisi de pencereden atılmasına rağmen ölmez ve o gün Alhazen’i ilerde öldürmek üzere yemin eder. Ne var ki yıllar sonra Alhazen’in en önemli optogen askeri olur ve kendisine Neon’un önemli vazifeleri verilir.

Atlas’ın beynini kontrol eden bir cihaz vardır. Bu cihaz tıp alanında kullanılan bir terimdir.

“Optogenetik terimi; optik ve genetik teknikleri birleştirerek oluşturulan önemli bir alanı yansıtmaktadır. Genetik olarak ışığa duyarlı araçlar kullanılarak canlı doku ve hücrelerde belirlenmiş hücresel aktiviteleri izlemek için optik ve moleküler stratejilerin bütünüdür. ... Beynin otonomik alanları üzerinde yapılan araştırmalarda kullanılan optogenetik çalışmalar, fenotipik olarak belirlenmiş nöron grupları ve astrositler üzerinde özgül kontrol araçları sağlamaktadır” (Beyaz ve Arslan, 2018: 182)

“Dışarıdan çok normal gözüксе de Atlas’ın beyni diğer birçok insandan oldukça farklıydı. Kafasının içinde dışarıdan kontrol edilebilen bir sistem vardı. Bu düzenek sayesinde sadece bir düğmeye basarak beyinde istediği bölgeyi uyarıp istediği bölgeyi baskılayabiliyordu. Bilim dünyası bu yöntemle ‘optogenetik’ adını vermişti. Atlas’ın beyni de optogenetiğe göre düzenlenmiş çok farklı bir beyindi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 79)

Atlas’ın beyninin bu şekilde kontrol altına alınması işi Neon tarafından yapılır. Atlas önceleri bu durumu anlamasa da sonradan her şeyi araştırır ve öğrenir. Atlas’a yapılan tüm işlemleri anlatan kişi ise Alhazen’dir. Diğer optogen askerler kendi beyinlerine ne yapıldığını bilmezken Atlas Alhazen’in sağ kolu ve en güvendiği asker olmasından dolayı her ayrıntıyı ondan öğrenir. Alhazen’in onlarca çocuğu olmasına rağmen hayatı boyunca hiçbirisini göremeyeceği için Atlas’a babalık yapar. Hatta diğer optogen askerlerinin isimleri harf ve numaralardan oluşurken “Atlas” ismini de Alhazen koyar.

Romandaki Atlas karakteri ile Yunan mitolojisindeki Titan soyundan gelen Atlas anımsatılır. “Atlas, Titan İapetos’un oğlu, Prometheus’un kardeşidir. Dünyanın batı kıyısında durur, gökkubbeyi omuzlarında tutar.” (Necatigil, 2017: 43-44)

“Hikâyeye göre, bir Titan olan Atlas Titanların Olymposlu tanrılara karşı açtığı büyük savaşta bizzat savaşmıştı. Fakat savaşı kaybettiklerinden Zeus tarafından sonsuza kadar cezalandırılmıştı. Dünyanın en batı ucunda durup gök kubbeyi omuzları üstüne taşıyacak ve bir an bile olsa sırtından asla indirmeyecekti.” (Karaismailoğlu, 2023b: 104)

Mitolojide geçen Atlas’ın da roman karakteri Atlas’ın da yükü ağırdır ve dünyadaki en zor görevler ikisine düşmüştür.

Atlas tıp alanında da kullanılan bir isimdir. Omurganın en üstte yer alan ilk kemiğidir ve bu kemik kafatasının altındaki ilk kemik olduğu için başı taşır gibi görünmektedir. Atlas da Alef’in başını Neon’a taşımayla görevlendirilir ve bu görevi lâyıkıyla yerine getirir. Alef’in başını Neon’un merkezine ulaştırır. Tıpkı coccyx isimli kemiğin omurganın en altında yer alması gibi atlas isimli kemik de omurganın en üstünde yer alır. Yazar bu isimleri seçmekle bir metafor yapar. Romanda Coccyx de Atlas da yanında yer alan insanların yükünü çeker.

Atlas, Neon’a ve Alhazen’e son derece itaatkâr bir asker olmasına rağmen günün birinde iplerini kesip özgür olmayı hayal eder. “Kendisini hayatta tutan en önemli motivasyon buydu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 152) Bunun yanında Atlas Neon’dan da Alhazen’den de nefret eder. Yaptığı kirli işlerden sıkılır ve hayatı sorgular.

2.2.5.2.10. Alhazen

Yetmiş üç yaşında, hırslı, enerjik ve yeşil gözleri olan bir ihtiyardır. Latince konuştuğu için bu dilin konuşulduğu ülkelerden birinde doğmuş olabileceği düşünülür. Neon isimli gizli güce bağlı olarak çalışan üst düzey, yeminli on iki kranialden biri ve en kıdemli olanıdır. Neon hiyerarşisinin en üstünde bulunan kişi Origon'dur. Neon'un belki de en önemli kranial olması ve Origon olabilme ihtimâline karşı Alhazen bunu tercih etmez, kranial olarak Neon'a yıllarca hizmet eder. Neon'un ilk kademe yöneticisi Origon'dur. Origon'a bağlı olup hiyerarşide Origon'un altında bulunan kişilere kranial adı verilir. Kranialler toplam on iki kişidir ve hepsi de erkektir. Kranial sözcüğü tıp literatüründen seçilmiş bir kelimedir ve literatürde kranial olarak geçen bir tür sinir çeşididir. "Kranial sinirler (nervi kraniales) 12 çifttir. Kafatası tabanındaki deliklerden ya dışarı çıkarak innervasyon bölgelerine giderler ya da aynı deliklerden girerek beynin ilgili bölümlerine bağlanırlar." (Dursun'dan aktaran Eravcı vd., 2019: 211) Kranialler de on iki kişidir kranial denilen sinirler de on iki çifttir.

Bir sinir çeşidi olan kranial sözcüğü, romanda kaynakça gösterilerek şu şekilde açıklanır: "İnsanda kafamızdaki birçok yapının duyusunu alan ve onları hareket ettiren "kranial sinir" dediğimiz sinirler vardı. Bu sinirlerden kimisi göze giderken kimisi ağıza ya da buruna giderdi." (Karaismailoğlu, 2023b: 168) Neon kuralları gereği evlenmez. Alhazen çocuklarını da çocuklarının annelerini de hiç görmemiştir. Hayatı boyunca Neon'a hizmet eder ve Neon'un kurallarına uyduğu için de hayatı yalnızlık ile geçer.

"Yaşlı adamın sayısını bilmediği kadar çok sayıda çocuğu vardır ama hiçbir zaman bir eşi olmamıştır. Çünkü hayatını adadığı bu görevin ve içinde bulunduğu topluluğun kuralları çok nettir. Neon içinde aşk ve evlilik gibi tüm insani zaafılar yasaktır. Kurallara göre genetik materyalin mümkün olduğunca çok yayılması gerekiyordur ama aşk denen hastalığa asla bulaşmamalıdır." (Karaismailoğlu, 2023b: 68)

Tıp dünyasında İbn-i Heysem olarak bilinen ve Batılıların da Alhazen dediği ünlü tıp bilimci ile romandaki Alhazen'in tüm özellikleri aynıdır. "Fizik ve optik üzerine bilim dünyasını sarsacak buluşlara sahip, dünyaca ünlü bir bilim insanı olan Alhazen, dışarıdan bakıldığında sıradan bir dini tarikatın sıradan bir müridi gibi gözüküyordu." (Karaismailoğlu, 2023b: 140) Batı'da Alhazen olarak bilinen İbn-i Heysem'in optik ve matematik alanlarında kendini ispatlamış bir bilim insanıdır.

“İbn-i Heysem’in optik bilimine katkısı gerçekten olağanüstüdür. Öyle ki, kendisi çalışmalarıyla Antikçağ ve 17. yüzyıl arası optik tarihinin en önemli kişisi haline gelmiş, optik bilimini kökten değiştirerek, konuya getirdiği esaslı matematiksel inceleme tavrını olgunun fiziksel boyutunu da işin içine katarak ve son derece özenli ve ayrıntılı deneyler düzenleyerek, modern anlamda bir matematiksel fizik çalışmasını geliştirerek optiği çok iyi işlenmiş bir bilim haline getirmeyi başarmıştır.” (Topdemir, 1997: 43)

Alhazen yaşlanmış olmasına karşın güçlü bir kişidir. Bu gücün yıkılması imkânsızdır ve istediğini yerle bir edebilir. Hayatını davası olan Neon’a adar. Neon için önemli bir uygulama olan optogenetiği Eva ile hayata geçirirler. Alhazen bu işin optik kısmıyla, Eva ise genetik kısmıyla ilgilenir.

Alhazen tıp dünyasına adını duyurmuş bir kişi olmasının yanında müzik zevki de üst düzey olan biridir. Tesla’yı bulup Neon’un merkezine götürmek için kilometrelerce uzaktaki şehre uçakla gider ve bir otele yerleşir. Otelin en üst katındaki özel odada müzik çalar.

“Alhazen, Nocturne No.20 In C-Sharp Minor adlı eserin çaldığı otel odasının camından şehrin manzarasını seyrediyordu. Frederic Chopin’in bu parçasını çok severdi ve hayatını bir müzik eseri ile ifade etmesi istenseydi, seçeceği kesinlikle bu olurdu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 274)

Alhazen şarkı eşliğinde şehrin geçmişteki ve şimdiki hâlini düşünür. Bu şehre daha önce bir kez gelmiştir ve geliş sebebi de Eva ve Yo Kan’ı bulmaktır ancak şehrin altını üstüne getirmesine rağmen onları bulamaz.

Alhazen, Ortigon Noah’ın emri ile Tesla’yı alır ve Neon’un merkezine uçakla götürür. Noah’a karşı başlatılan başkaldırıların hepsini bilmesine rağmen tarafını pek de belli etmez. Onun için önemli olan tek şey Neon’un kurallarıdır.

2.2.5.2.11. Noah

Neon hiyerarşisinin en başındaki kişi olan Origon’dur. Ellili yaşların ortalarındadır. Buna rağmen vücudu yaşını göstermez. Genç kalmanın yollarını arar ve böylelikle aylık olarak kendisine Neon’un bünyesinde yer alan dört gencin kanını naklettirir, kendi kanını ise boşalttırır.

Noah, bilgisayar ve kodlama konusunda bir dâhidir. Genetik kendi alanı olmasa da bununla ilgili araştırmalar yapar. Özellikle CRISPR teknolojisi konusuyla yakından ilgilenir. Noah’ın bu hayatta elde edemediği tek güç zamana karşı yetememesidir. Zamanı

durdurmak için elinden hiçbir şey gelmez. Yaşlanmak da en büyük korkularındandır. Bu yüzden “CRISPR konusundaki gelişmeler, zamana karşı genç kalabilmek için verdiği bilimsel en büyük destekçisi olabilirdi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 356)

Origon Noah, diğer origonların yaşadığı ev yerine bir şatoda yaşamayı tercih eder. Bu şatoda sadece kendisinin bildiği gizli odalar mevcuttur.

Hayatı boyunca en çok sevdiği ve âşık olduğu kadın Eva olmuştur. Eva’dan beş yaş büyük olmasına rağmen Eva’yla birlikte çalışma fırsatı bulmuştur. Kadınla otuz yıl önce yolları ayrılır ancak N0R9’un keşfedilmesiyle Eva’nın nöronlarından çıkan sistemin çözümlenmesine şahitlik eder. Neon’un ve Origon olarak Noah’ın en önemli amacı devrim niteliğinde olan Homo sapiens (ilkel insan) çağını bitirip Home neon (gelişmiş insan) çağını başlatmaktır.

Noah, Pia üzerinde deneyler yapmak isterken Galen’in müdahalesiyle Pia kaçır ve ameliyathanede gerçekleşen patlamayla Noah ve yanındaki kişiler moleküllerine ayrılır.

2.2.5.2.12. Dura

Noah’ın en yakınındaki kişidir. Origon Noah’ın şatosunda yaşar. Noah onu Neon’un kurallarının dışına çıkarak şatosundaki mahzende saklar. Güneşe hiç çıkmadığı için solgun bir görünüme sahiptir, teni de beyazdır. Dudakları herhangi bir boyada bulunmayacak kırmızılıktadır. Muhteşem güzelliği de vücudu da yıllardır değişmemiştir. Elleri her zaman soğuk, dudakları da aksine sıcaktır.

Dura her zaman Noah’ın kafasından geçenleri kelimelere dökme kabiliyetine sahiptir ve Noah’ın en büyük destekçisidir. Tufan Plânı’nı Noah ile kurgular.

Dura’nın en iyi olduğu konu insan analizidir. Bu konudaki yeteneği kimseyle karşılaştırmayacak kadar iyidir. Noah’a kranialler ve Alhazen hakkında düşündüklerini açıkça söyler ve böylelikle Noah bu düşünceler ışığında hareket eder. Noah’ın aklından geçenleri de daima bilir. “Dura âdeta adamın beyninin içini görebiliyor gibiydi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 400) Noah’ın aklından geçenleri görebildiği için adam anlatmasa da Dura, Noah’ın Pia’ya karşı hislerini anlar.

2.2.5.2.13. Kant

Kısa boylu, üst düzey bir polistir. Tesla'nın yaşadığı şehirde yaşar. Uzun süredir Neon'a üyedir. "Uzun zamandır Neon'un işlerini yapan Kant, genellikle insanlardan nefret eden ve şiddeti seven bir yapıya sahipti." (Karaismailoğlu, 2023b: 299)

Atlas, Kant ile polis merkezindeki sorgu odasında Tesla hakkında konuşur. Alhazen ve ekibi Tesla'yı bulup Neon'un merkezine götürmek ister. Bu yüzden tüm bilgiler toplanmaya başlanır. Kant, bildiği her şeyi ayrıntılarıyla Atlas'a anlatır. Görev yani Tesla'yı bulma ve elde ettiği bilgileri Atlas'a iletme işi Kant'a verilir. Kant bu durumdan memnun olur çünkü bu görev sayesinde hak ettiği değeri görecektir. Emniyette de bu durum geniş yankı uyandıracaktır. Kant elde ettiği gücü sonuna kadar kullanmaya niyetlidir. Aynı zamanda Galen denilen mafya liderinin de canını bu yolla yakacaktır.

"... herkesin hayranlık ve büyük bir saygı duyduğu Galen denen adamdan da nefret ediyordu. Bu sonradan görme mafya bozuntusu, polislik kariyerinde her zaman dalga geçilecek bir iz bırakmıştı. Ama şimdi intikam vakti gelmişti. Kızı alacaktı. Kızla beraber Galen'in kalbini de söküp avuçlarının arasına bırakacaktı." (Karaismailoğlu, 2023b: 300)

Kant psikopat bir polistir. Bu düşünceler onu ilk gördüğü günden beri gözü tutmayan Atlas'a aittir. Kendisine verilen görev dışında hareket eder ve işleri kişisel hırslarından dolayı istenildiği gibi yapmaz. Devin'i hangara getirip işkence yapması ve öldüresiye dövmesi bunun göstergesidir. Sarhoşluğun ve başka şeylere sinirlenmesinin sonucunda elleri sandalyeye kelepçeli bulunan savunmasız Devin'i öldüresiye döver ve kendisi de yerde sızar. Atlas'ın ambara gelmesiyle Devin serbest kalır ve Atlas'ın desteğiyle Kant'ın yüzüne alkol döküp poşet geçirerek adamı yakar. Kant acıdan çırpınıp kurtulmak istese de Devin, adamın boğazını sıkarak ve Kant orada ölür.

2.2.5.2.14. Eva

Eva, romanda yıllar önce ölmüş olan bir kişi olarak karşımıza çıkar. Alef ve Tesla'nın annesi, Yo Kan'ın eşi, Origen Noah'ın da hayatı boyunca en çok sevdiği kadındır.

Eva, Neon'un en önemli araştırmacılarından. Disiplinli, hırslı, zeki ve güzel bir kadındır. Origen Noah'dan ve Yo Kan'dan beş yaş küçüktür. Sinirbilim ve genetik üzerine çalışmalar yapmaya genç yaşlarda başlar. Bu çalışmaları ile dünyayı sallayan bir

bilim insanı hâline gelir. Gençliğinde yüzünün neredeyse tamamını kaplayan bir gözlük kullanmıştır. Eva, “Neon tarihindeki en önemli araştırmacıların arasına ismini en erken yazdıran genç dahî ve Noah’ın hayatı boyunca en çok sevmiş olduğu kadın” (Karaismailoğlu, 2023b: 186)’dır. Optogen askerlerin ortaya çıkmasını sağlayan iki kişiden biridir.

Eva hem zekâsı hem de güzelliği ile ön plâna çıkar. Bu anlamda çalışma arkadaşı Noah’ın da dikkatini çeker ama ikisinin yolları uzun zaman önce ayrılır. Yo Kan ve Noah ile çalışırken aralarında çıkan anlaşmazlıktan dolayı Yo Kan ile yaklaşır ve ikisi periferde görev alarak Neon’un merkezinden uzaklaşırlar. Farklı ülkelerde sokak çocukları üzerinde ve tüp bebek merkezlerinde çalışmalar yapıp Neon’a raporla bildirirler. Üç yıl sonra raporlar Neon’a ulaşmamaya başlar çünkü Eva ve Yo Kan sarhoş bir sürücü tarafından kırmızı ışıktaki beklerken kaza sonucu öldürülürler.

2.2.5.2.15. Yo Kan

Yo Kan da tıpkı Eva gibi yıllar önce ölmüş bir kişi olarak romanda yer alır. Alef ve Tesla’nın babası, Eva’nın eşidir.

Bilgisayar ve sinirbilim alanında çalışmaları olan önemli bir bilim insanıdır. Eva ve Noah’ın çalışma arkadaşıdır. Noah ile aynı yaşta, Eva’dan da beş yaş büyüktür. Üçü birden önemli işlere imza atarlar ancak aralarında çıkan anlaşmazlıktan dolayı Eva ile ayrı bir laboratuvar kurar ve birbirlerinden başka kimseyle görüşmezler. Bir gün Eva ile periferde görev almak isterler. Origen’un izni ve Alhazen’in desteği ile küçük ülkelerde sokak çocukları üzerinde ve tüp bebek merkezlerinde sürekli yer değiştirerek çalışmaya başlarlar. İkisinin de özgür ruhları vardır ve kendilerinin yarı kapasitesi olan insanların koyduğu kurallara yaşamayacak kadar zeki ve cesurdurlar. Eva ile periferde çalışma istekleri Neon içerisinde farklı yorumlamalara sebep olur. Neon kuralları gereği kişiler arasında duygusal bağ kurmak, âşık olmak ve evlenmek yasaktır ancak Eva ve Yo Kan’ın arasında bir bağ oluşur. Eva ile farklı ülkelerde yaptıkları çalışmaların raporlarını, düzenli bir biçimde Neon’un merkezine üç yıl boyunca gönderirler. Üç yılın ardından raporlar azalmaya ve özensiz hâl almaya başlar. Ardından Neon, Yo Kan ve Eva’dan haber alamaz. Neon’un her ülke ile bağı olmasına rağmen onların alkollü bir sürücü tarafından kırmızı ışıktaki beklerken öldürüldüğünü öğrenemez.

N0R9'un genetik yapısı üzerinde Neon'un araştırma merkezinde yapılan çalışmaya göre N0R9 ile Eva ve Yo Kan yüksek oranda benzerlik gösterir. Alef de N0R10 da yani Tesla da onların öz çocuğudur.

2.2.5.3. Fon Karakterler

Romanda yazarın belirttiğine göre gerçek karakterlerle kurgusal karakterler birlikte işlenmiştir. Olayların akışlarında bu karakterlere yer yer hayali roller verilmiştir. Bu karakterler olayların içinde olmaktan ziyade Neon isimli gücün içerisinde geçmişte yer alan kişilerden oluşur. Bu kişiler derinliğe ulaşmadan verildiği için romanda fon karakter olarak yer alır. Bunun yanında başkışı ve norm karakterlerin hayatlarında yer alan kişiler de bu çalışmada fon karakter olarak ele alınmıştır.

2.2.5.3.1. İris

Coccyx'in ekibi içerisinde çalışan bir kızdır. Yaklaşık 180 santimetre boyunda, manken olabilecek bir güzelliكتedir. Maviden yeşile çalan saçları, pembe kulaklığı ile dolaşır ve genelde kimseyle konuşmaz. Ekibin içerisindeki en tehlikeli bilgisayar dâhilerindendir. "...Arch Enemy adlı metal grup, İris'in doğduğu topraklardan çıkmıştı." (Karaismailoğlu, 2023b: 235). Adı geçen metal grubun içinde doğduğu ülke İsveç'tir. Bu bilgidен yola çıkılacak olursa İris'in İsveçli olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

İris'in güzel vücudu İlias'ı etkiler. İlias, Tesla'ya âşık olmasına rağmen İris'in güzelliğı karşısında büyülenir, Tesla'ya karşı hiç hissetmediğı duyguları İris'te hisseder.

İris, İlias'ın intikam almak için Galen'in İnkha isimli şirketine siber saldırı düzenlemesine yardım eden kişilerdendir. Şirket saldırı sonrasında yerle bir olmuş ancak sonrasında Neon'un araştırma yapmak üzere şirketi ayağı kaldırmasıyla başta İlias, Coccyx ve İris deşifre olmaktan korkarlar.

İris ismi de tıp teriminden alınmıştır. "İris, göz bebeğini çevreleyen ve kastan oluşan renkli dokudur. Kasılıp gevşeyerek göz bebeğı büyüklüğünün değişmesini sağlamaktadır. Bu sayede, farklı aydınlıklı ortamlarda, göze giren ışık miktarını ayarlayabilmektedir." (Kurnaz ve Gül, 2018: 1559) Alef ve Vera'nın ölümünden sonra hastaneye getirilen Pia'nın hastane odasındaki durumu tasvir edilirken iris sözcüğü de tıbbî bir terim olarak kullanılır. "Pia gözlerini açtığında oldukça yüksekte olan tavanı

gördü. Görüntü iris tabakasının üzerinde biriken sıvı ile bir anda bulanıklaştı ve gözünün kenarında hafif bir sıcaklık hissetti.” (Karaismailoğlu, 2023b: 46)

2.2.5.3.2. Rabidus

1930’lu yıllarda Neon’un başında bulunan yaşlı Origon’dur. “Her Origon gibi o da kendisine kehanetteki seçilmiş kişi olarak görüyordu ve tüm hayatını Neon devrimine adanmıştı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 189)

Neon Devrimi’ni gerçekleştirmek için İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasına sebep olur. Üstün insan modelini ortaya çıkarmak İkinci Dünya Savaşı’nın temel felsefesidir ve bu durumun kaynağı da Rabidus’tur. Neon, savaşa katılan ülkelere bazılarını kurdukları haberleşme sistemi olan Enigma’yı kullanma fırsatı sunar. Origon’a bağlı on iki kranial olsa da Rabidus, Neon’un genetik çalışmalarından sorumlu olan kranial Doktor Mengele’ye daha yakın davranır.

Kraniallerden Alan Turing’in şifreleri deşifre etmesiyle birlikte Origon Rabidus savaştan çekilir ve destekledikleri ülkeler savaşı kaybeder. Rabidus başarısız olmasının bedelini ödeyeceğini bildiği için intihar eder ve intihar eden ilk Origon olur.

2.2.5.3.3. Mengele

1930’lu yıllarda Origon Rabidus zamanındaki on iki kranialden biri ve Rabidus’a yakın olan kişidir. Neon’un genetik çalışmalarından sorumludur. Genç ve idealist bir doktordur. Neon Devrimi’ni gerçekleştirmek için Origon Rabidus ile hareket eder. Neon Devrimi için çalışmalar yapsa da bilimsel olarak merakları vardır ve bu devrimden daha öne çıkar. İkinci Dünya Savaşı esirleri üzerinde birçok deney yapar ve bu deneyler insanlığın sınırlarını zorlayacak cinstendir. “Tarihi her zaman kazanan ülkeler yazacağından yaptığı bu vahşetten kimsenin haberi olmayacağını düşünmüştü. Ama bizzat kendisinin başlattığı bu akım bir anda kontrolden çıkarak insanlığın en ağır dramlarından birisi haline dönüşecekti.” (Karaismailoğlu, 2023b: 190).

Neon, savaşta başarısız olunca Mengele, Rabidus’un uyarısıyla kaybolur. Neon’dan nasıl kaçabileceğini bildiği için otuz yıl gizlenmeyi becerir ancak 1979 yılında Brezilya’da yüzme sırasında geçirdiği bir inme sonucu ölür. Ölümünün bu şekilde olduğu söylene de Mengele’nin sonu farklı olmuştur.

Romanda geçen Mengele isimli kahraman İkinci Dünya Savaşı yıllarında yaptığı insanlık dışı deneyleri ile adını duyuran Alman Nazi Doktor Josef Rudolf Mengele olduğu düşünülmektedir. Yazar, Arachnoid Mater'in sonuna eklediği notta gerçek karakterlerle kurgu karakterlerin romanda iç içe olduğunu belirtir. Bu durumda Mengele de kurguya dâhil edilmiş gerçek bir karakterdir.

2.2.5.3.4. Alan Turing

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Origon Rabidus'un emrindeki on iki kranialden üçü, Rabidus'un yaptıklarını desteklemedikleri için tepki olarak görevini bırakırlar. Bu kranialler savaş karşıtıdır. Yaşadığı dönemde hem Rabidus'un hem de dünyanın kaderini değiştiren kişi Alan Turing olur. Alan Turing, farklı düşünme stiline sahip olan ünlü bir matematikçidir. "İngiltere'de yaşayan adam savaşı sonlandırmak için tüm enerjisini Enigma adlı şifreleme yöntemini kırmaya adanmıştı. İlerleyen zamanla beraber imkânsız denen şeyi başararak adeta savaşın kaderini değiştirmişti." (Karaismailoğlu, 2023b: 192)

İngiltere'ye savaşı kazandıran Turing, kahraman ilan edilmek yerine hükümet tarafından eşcinsel olduğu için cezalandırılır. Güvenlik gereği çalıştığı birimlerden uzaklaştırılır. Kendisine iki seçenek sunulur: Ya hapse girecek ya da hormon tedavisini kabul edecektir. Turing, Neon'dan bu konuda yardım ister. Neon'dan birkaç kişi tarafından evinde ziyaret edilen Turing ertesi gün evinde hizmetçisi tarafından ölü olarak bulunur. Ölüm nedeni intihar olarak polis kayıtlarına geçer, Turing siyanürlü elmayı ısırmıştır. "Tüm dünyaya inanılmaz eserler bırakabilecek gelmiş geçmiş en büyük dâhilerden biri, hayatının en verimli dönemi sayılabilecek kırk bir yaşında hayatını kaybetmek zorunda kalmıştı." (Karaismailoğlu, 2023b: 194)

Alan Mathison Turing, İngiliz matematikçi, bilgisayar bilimcisidir. 2. Dünya Savaşı'nda önemli bir rol oynamış, kahraman ilan edilmiştir. Romanda kurguya dâhil edilen Alan Turing de gerçek karakterlerdendir. Alan Turing, "...II. Dünya Savaşı'nda Nazilere karşı verilen mücadelede ortaya koyduğu inanılmaz kod kırma yöntemlerine kafa yordu ve daha sonrasında matematiksel biyoloji ve kaos alanlarına öncülük eden çalışmalar yaptı." (Boyle, 2020: 15)

Romanda Turing'in ölümü de ayrıntısıyla verilir. Turing yatak odasında kimyasal deneyler yapar. Annesi Sara Turing bu deneylerin oğluna zarar vereceğini bildiği için

kaygılanır ama ne yazık ki Turing'in ölümü de bu kimyasallar neticesinde olur. Turing'in evini temizleyen Bayan Clayton, 8 Haziran sabahında adamı yatağında yüz üstü yatar vaziyette ölü olarak bulur. Yatağının yanında da birkaç ısırık alınmış elma vardır.

“İki gün süren resmî soruşturma sonucunda bunun bir intihar olduğuna kanaat getirildi. Turing'in bedeni Woking Krematoryumu'nda yakıldı. Otopsi raporuna göre Turing, 113 gram siyanür içmişti. Test yapılmasa da bunun birazının elmada bulunduğu varsayıldı. Görünüşe göre önce biraz içmiş, sonra annesini bunun bir kaza olduğuna inandırmak için elmadan yemişti.” (Boyle, 2020: 87)

2.2.5.3.5. Alef

Pia Mater'de okuyucunun karşısına çıkan ve romanın sonunda İlias tarafından öldürülen Alef'in Arachnoid Mater'de ölü bedeni üzerine anlatımlar yapılır. Alef'in cesedi Atlas tarafından morgdan altı parçaya ayrılarak çıkartılır. Beyni incelenmek üzere yine Atlas tarafından Neon'un merkezine getirilir. Bedeninin diğer parçaları da farklı ülkelere götürülür. Arachnoid Mater'de Alef asıl adı olan N0R9 ile anılır. Alef'in beyni üzerinde annesi Eva'nın yapmış olduğu çalışmalar özellikle Origen Noah'ın dikkatini çeker. Noah, Pia'nın yani N0R10'un varlığını öğrendikten sonra da aynı çalışmaları onun üzerinde yapmak ister ancak Pia, Galen tarafından Noah'ın elinden kurtarılır.

2.2.5.3.6. Vera

Tesla'yı büyüten kadındır. Tesla yirmi yıl Vera'yı öz annesi bilir ancak ağabeyi Alef'in ortaya çıkıp tüm gerçekleri anlatmasıyla Tesla; Vera'nın öz annesi olmadığını, gerçek anne ve babasının ölmelerine göz yuman bir kişi olduğunu öğrenir. Arachnoid Mater'de Tesla annesi zannettiği kadının yani Vera'nın cenaze törenine katılır ama kadının ölümünden dolayı üzülmez. Vera ölümün kendisine yakın olduğunu bildiği için cenazesini önceden plânlamış ve her şeyi hazır hâle getirmiştir. Ailesinden geriye yalnızca Tesla kaldığı için tüm taziyeler Tesla'ya gelir. Tesla cenaze töreninde daha fazla bu duruma dayanamaz ve Galen'le birlikte törenden ayrılarak öz ağabeyi Alef'in dağ evine gider.

2.2.5.3.7. Giordano Bruno

Kendisinin doğumundan beş yıl önce hayata gözlerini yuman Kopernik'in görüşlerini destekleyen İtalyan bilim insanıdır. Dünya'nın merkezde olup diğer gezegenlerin onun etrafında döndüğü fikrine karşı çıkar ve Güneş'in merkezde olduğu,

Dünya dâhil tüm gezegenlerin Güneş'in etrafında döndüğünü savunur. Bruno'nun bu görüşü kilisenin görüşüne zıttır. Görüşlerinden vazgeçmesi istenir ancak Bruno vazgeçmez ve engizisyon mahkemesinde sorgulanır.

“Normalde insanlığa harika fikirler ve bilgiler verebilecek olan bu müthiş beyin, yedi yıl boyunca bir zindanda esir bir şekilde tutuldu. 17 Şubat 1600 günü, önce kiliseye karşı fütursuzca kullandığı dili kökünden kesildi. Ardından bir kazığa bağlanarak meydanda, kendisini lanetleyen halkın gözü önünde yakıldı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 138-139)

Girdano Bruno'yu yakan ateşle Neon'da kapanmayacak bir acı bırakır. Bruno canı pahasına da olsa Neon'a bağlı arkadaşlarını asla ele vermez ve gizlilik ilkesine sonuna kadar uyar. Bruno yazarın gerçek hayattan alarak kurgu dünyasına kattığı bilim insanlarındandır. Bruno'yla ilgili aktarılan kısım kaynakça kullanılarak verilmiştir.

2.2.5.3.8. Alexander Bogdanov

Rus hekimdir. 1900'lü yıllarda ölümsüzlüğe çare arar. Hekimliğinin yanında siyaset, felsefe ve bilim kurgu ile de ilgilenir. Ölümsüzlüğü bulmak için mücadele eder.

“1900'lü yılların başındayken Bogdanov'un ölümsüzlüğe çare olarak gördüğü şeylerden biri de kan nakliyd. Bir şekilde gençlerin kanını yaşlılara naklederek ölümsüzlüğe ulaşabileceğine inanıyordu. Muhtemelen bu düşüncesinde geleneksel vampir hikâyelerinin de etkisi vardı. Zira benzer tarihlerde (1897) Bram Stoker adlı bir yazar sonrasında çok fazla ünlenecek Drakula kitabını çıkarmıştı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 121)

Bogdanov ölümsüzlüğün gençlerin kanıyla olacağı inancını desteklemek adına deneyler yapar. Bogdanov davasına inanan ve hipotezine güvenen bir kişi olduğundan çalışmalarını kendi vücudunda da dener. Kanını transfer ettiği gençlerden on ikincisinden Bogdanov'a sıtma ve tüberküloz bulaşır. 1928 yılında ölümsüzlüğü ararken 55 yaşında ölür. “Noah bu durumu her zaman ironik bulurdu. Belki de Bogdanov ölümsüzlük ile uğraşmasa fazladan yirmi yıl daha yaşayacaktı. Ama kendisi ölümsüzlük yolunda ölmüş cesur bir kahramandı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 122)

Origen Noah, Rus hekim Bogdanov'dan etkilenecek kendisine gençlerin kanını transfer ettirir. Bu yolla genç kalmayı ve hatta ölümsüz olmayı hedefler. Gerçek hayatta var olan bir bilim insanı Alexander Bogdanov kurgu dünyasına alınmış ve anlatımda kendisiyle ilgili kaynakça gösterilmiştir.

“Bogdanov çok yönlü bir kişiliktir. Yazarlık kimliğinin yanı sıra Batılı bilim kurgu eserleri Rusçaya çevirir. Hayatının son yıllarında doğa bilimci kimliğiyle elde

ettiği başarılarla dikkat çeker. Ekim Devrimi'nden sonra Bogdanov kendini biyoloji ve tıp alanındaki çalışmalara adanır. 1926'da dünyanın ilk Kan Nakli Enstitüsünün başına geçer ve 1928'de kendi üzerinde yaptığı başarısız bir deneyin ardından hayatını kaybeder. Bogdanov'un erken ölümü trajik bir kaza sonucunda gerçekleşmiş gibi gözüktüğü de ölümüyle ilgili çeşitli spekülasyonlar vardır.” (Ceylan, 2023: 1485)

Noah, Pia'nın beyni üzerinde ayrıntılı inceleme yaparak önemli bilgilere ulaşmak ister. Bu yüzden Pia üzerindeki arachnoid adlı kıyafetin çıkarılması için hafif anestetik bir madde ile bayıltılır ve sonrasında Noah, Pia'nın kendi kendine uyanmasını bekler. Pia'nın beyni üzerinde gerçekleştirilecek işlem dünyanın en önemli beyin cerrahlarından biri tarafından gerçekleştirilecektir. Beyin cerrahının yanında da yardımcı personelleri hazır bekler.

2.2.6. Arachnoid Mater'in Nöro-roman Olarak Değerlendirilmesi

Mater Üçlemesi'nin ikinci kitabı Arachnoid Mater'dir. Roman, Pia Mater'in devamı olduğu için 47. bölümden başlar ve 100. bölümde sona erer. Bölümlerin başlangıçlarında içerikle ilgili alıntılar yer alır. Örneğin 52. bölümde İngiliz romancı David Mitchell'in Bulut Atlası adlı eserinden, 54. bölümde Hans Selye adlı bir endokrinologun sözlerinden, 85. bölümde fizyolog ve teolog Soren Kierkegaard'ın bir çalışmasından alıntılar yer alır. Pia Mater'de olduğu gibi yazar bu romanında da kurgunun içerisine yerleştirdiği gerçek bilgilerin kaynaklarını, romanın sonundaki kaynakça bölümünde verir. Romanda yazar, toplamda 47 tane kaynak kullanmıştır.

Arachnoid Mater, bilimsel bilgilerle donatılmış kurgusal bir eserdir. Yazarın nöronlarında yer alan bilgiler hikâyenin içerisinde kendisine yer bulur. Yazarın nöro-roman olarak adlandırdığı ikinci romanında da özellikle tıp literatüründe yer alan bilgilere sıklıkla rastlanır. Öyle ki bu romanda Üçleme'nin ilk kitabından daha fazla kaynak yer alır. Pia Mater'in kurgusal olarak devamı olan Arachnoid Mater'e yeni karakterler dâhil olur. Atlas adlı optogen askerin icraatlarıyla başlayan ilk bölümdeki tıbbî bilgiler, okuyucunun dikkatini çeker. Gece yarısı bir hastanede kendisine verilen vazifeyi yerine getirmeye çalışan Atlas, herkesin uykuda olduğunu düşünür. Uyku durumu beynin salgıladığı melatonin hormonunun en güzel ninnilerini insanlara fısıldaması olarak ifade edilir. (Karaismailoğlu, 2023b: 12) Bölüm 59'da geriye dönüş tekniğiyle Meryam'ın zihninden geçenlere odaklanılır. Meryam, Alef'in onu kapattığı mahzende bebeğiyle birlikte hayatta kalma mücadelesi verir. Yıllardır bir bebek arzulayan Meryam, normalde

çok okuyan ve araştıran biri olmasa da bu konu üzerine yoğunlaşır ve çeşitli araştırmalar yapar. Her zaman olduğu gibi kardeşi Tesla da ona bu süreçte bilgi desteği sağlar. Bir gün Tesla, ablasına bebeğin anne rahmindeki gelişim evrelerini detaylı bir şekilde anlatır. Tesla, ablasına konuyu anlatırken somutlama yapar ve iki tabak kullanır. Birbirine yapışık iki tabak gibi duran bilaminar germ diski denilen yapı bebeğin sekiz günlük hâlidir. Boyu da 1.25 milimetredir. Bebek on beş günlük olunca bilaminar germ diskinin üst katmanı olan epiblast tabakasında bir çizgi şeklindeki primitif çizgi oluşur. Yirmi bir günlükken üstteki tabaka tüp şeklinde bir yapı hâline gelir. (Karaismailoğlu, 2023b: 129) Tesla'nın dilinden dökülen bu bilgiler, tıp kitaplarında rastlanabilecek bir biçime sahiptir ve yazar tarafından Tesla'nın aracılığıyla okuyucuya ayrıntılarıyla ama anlaşılabilir metaforlar kullanılarak verilir.

Bir başka bölümde Pia, ağabeyi Alef'in dağ evini görmeye gider. Alef'le ilgili hiçbir şey bilmez ancak ağabeyi, ölmeden önce evinde kendi notlarının bulunduğu yeri kardeşine tarif ettiği için Pia, bunlara ulaşmayı amaçlar. Geçmişi ve geleceği arasında sıkışan Pia, kendisini sinirbilim alanındaki bir vaka olan H.M gibi hissederek. Epilepsi hastası olan H.M'nin ameliyatında cerrahlar beyninden medial temporal lob denilen bölgeyi tedavi maksadıyla çıkarır. Ameliyat sonrasında Henry Molaison adlı hastanın epilepsi şikayetleri azalsa da yeni hafıza oluşturamaz. Bu durumun sebebi de medial temporal lob adlı bölge çıkarılırken hipokampus adlı bölgenin zarar görmesidir. Bilim dünyası, bu vakadan sonra hipokampusün hafıza için önemini keşfeder. (Karaismailoğlu, 2023b: 226-227) Yazar, Pia'nın iç dünyasını ve yaşadığı zorlukları anlatabilmek için sinirbilim tarihinde, hafıza üzerine yapılan araştırmalarda dönüm noktası olan H.M vakasını kurguyla iç içe geçirir. H.M vakasıyla ilgili daha derin bilgiler öğrenmek isteyen ya da bilgilerin doğruluğunu kontrol etmek isteyen okuyucuya da kaynak sunar.

Nöro-roman sinirbilimsel gerçekleri edebî bir kurgu içinde sunarak insan zihninin karmaşıklığını, beyin ve nöron ilişkisini, bilincin doğasını keşfetmeyi amaçlar. Arachnoid Mater de nöro-roman türünün özelliğini bu anlamda yansıtır. Beyin ve nöron gibi sinirbilimsel kavramlar edebî bir düzlemde yeniden inşa edilir. Romanın neredeyse her sayfasında karşılaşılan beyin ve nöron sözcükleri bilimsel bir terim olmanın ötesinde, romanın kurgusal dünyasının ve karakterlerin iç dünyasının temel taşları haline gelir. 89. bölümde Atlas, Devin'i konuşturarak Galen ve Pia'nın yerini öğrenmek için colloDIA adlı bir cihaz kullanır. Bu cihaz, sorgulanan kişinin yalan söylemesi durumunda belirti

gösterir ve kişinin beynine müdahalede bulunabilecek özelliklerle donatılmıştır. Anlatıcı tam da bu cihazdan bahsettikten sonra beyinle ilgili yapılan bir araştırmayı anlatır. “Beyinle ilgili yapılan birçok bilimsel çalışma, konu yalan söylemek olduğunda beyinde iki temel bölgenin önemli olduğunu göstermişti. Bunlardan ilki amigdala, ikincisi ise prefrontal korteks adlı bölgeydi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 373) Atlas, optogen asker olarak pek çok sorguya katılacağı için colloDIA adlı yöntemle ilgili eğitim alır. Normal şartlarda nöronlar birbiriyle elektrik akımı aracılığıyla iletişim kurar. Beyni çevreleyen kafatası, beyindeki elektriksel aktiviteye dışarıdan müdahale etmeyi engeller. Ancak geliştirilen Transkranial Manyetik Stimülasyon denilen yöntemle kafanın üzerindeki elektromanyetik bobinle beyin aktivitesine dışarıdan müdahale edilebilir. (Karaismailoğlu, 2023b: 374) Anlatıcı, Atlas aracılığıyla sadece tıp veya teknoloji alanında eğitim almış kişilerin bileceği ya da araştırma yaparak elde edilecek bilgileri hikâyeye entegre eder ve böylelikle okuyucu olayın olağan akışında verilen bilgilere vâkıf olur.

Roman karakterlerinden olan Eva, Pia’yla Alef’in annesidir ve aynı zamanda sinirbilim ve genetik alanında kendini geliştirmiş bir bilim insanıdır. Eva, ilk çocuğu olan N0R9 (Alef) üzerinde çeşitli deneyler yapar. Alef, kokusunu aldığı her şeyin rengini görebilme özelliğine sahiptir. Çünkü annesi Eva ve babası Yo Kan, Alef’e biyolojik bir müdahalede bulunmuştur. (Karaismailoğlu, 2023b: 350) Eva, olayların geçtiği yıldan otuz yıl önce Neon adlı kuruluştaki gerçekleştirdiği deneyleri kendi öz çocuğu üzerinde denemiş ve başarılı olmuştur. Alef’in, kokuların renklerini görebilme özelliği çok fazla işe yarar. Alef’in Eva ve Yo Kan’ın oğlu olduğunu öğrenen Origen Noah, adamın beynini incelemek üzere kafasını Neon’un merkezine getirtir. Yapılan incelemelerden sonra Pia’nın yani N0R10’un Alef’in kardeşi olduğu ortaya çıkar. Eva’nın kızının beyni üzerine yaptığı çalışmaları öğrenebilmek için kız da Neon’un merkezine getirilir. Bu durumla romanın nöro-roman türüne uygun şekilde beyin gizemlerini ve bilinmeyen yanlarını okuyucuya sunmaya çalıştığı görülür.

Eva’nın sinirbilim ve genetik uzmanı olması, romanın temelini oluşturan bilimsel zemini güçlendirir. Aynı zamanda yazarın nöro-roman türüne olan bağlılığını ve bu alandaki derin bilgisini gösterir.

Romanda yer alan kuruluş isimlendirilmelerinde ve karakter isimlerinde tıp veya bilim dünyasından faydalanılmıştır. Neon isimli, bilimsel temeller üzerine kurulmuş gizli gücün en başında yer alan karar verici kutsal kişilere Origon, Origona bağlı bulunan yeminli üst düzey on iki kişiye kranial, kraniallerin emrinde çalışan kişilere de optogen asker adı verilir. Origon kutsal bir konumdur ve ona bu kutsallığı veren bilimdir. (Karaismailoğlu, 2023b: 139) Kranial kelimesi anatomi ile tıpta kafatası ve kafatasıyla ilgili yapıları tanımlamak için kullanılan bir terimdir. İnsanın kafasındaki pek çok yapının duyusunu alan ve onları hareket ettiren sinirlere kranial sinir denilir. Bu sinirlerin bazıları göze giderken bazıları da ağız ya da burna gider. (Karaismailoğlu, 2023b: 168) Optogen kelimesi de sinirbilimsel alanda kullanılan bir terimdir. Canlı dokulardaki hücrelerin -özellikle nöronların- etkinliklerinin ışıkla kontrol edildiği biyolojik yöntemler, optogenetik adı altında sınıflandırılır. (Ocak, 2017: 38) Beyni ışıkla kontrol etmek anlamına gelen optogenetik yöntem öncelikle hayvanlar üzerinde denenir ve başarıya ulaşılır. Ardından sinirbilim çalışmalarında kullanılır. 2010 yılında “yılın en iyi yöntemi” seçilir ve sinirbilim çalışmalarında çığır açar. Optogenetik, ileride insanlığın kaderini değiştirecek bir yöntemdir. İnsanların beyinlerini uzaktan kontrol edebilme fikri optogenetikle başarıya ulaşacaktır. (Karaismailoğlu, 2023b: 146-147) Yazar, gelecekte gerçekleşme ihtimâli yüksek olan bir yöntemi roman karakteri üzerinde dener ve başarıya ulaşır. Neon’un en önemli optogen askeri Atlas’ın beynine yerleştirilen ışık kaynaklarıyla kafatasının içerisine çeşitli renklerde ışık verilir. Bu ışıklar beynin kıvrımlarını aydınlatır. (Karaismailoğlu, 2023b: 147) Bir çubukla beynini kontrol altına alabilen Atlas, optogenetik yöntemiyle cesur ve korkusuz bir asker hâline gelir. Öyle ki en zor görevleri, Alef’i parçalara ayırma gibi, elindeki çubuğa basarak gerçekleştirir. Yazar, romanında optogenetik gibi gerçek bir bilimsel teknolojiyi alır, onu kurgusal bağlamda kullanır ve okuyucuda bilimsel bir merak uyandırır. Yine bu anlamda daha fazla bilgi öğrenmek isteyenlere de kaynak eserler sunar.

Romanda yer alan karakterlerden olan Coccyx, İlias’ın Alef’i öldürdükten sonra yanına sığındığı arkadaşısıdır. Bir bilgisayar korsanı olan genç adam için tercih edilen Coccyx ismi de tıp literatüründen seçilmiştir. Coccyx’in kelime anlamı kuyruk sokumudur. Bilimsel olarak coccyx, omurgayı oluşturan kemiklerden en sonda yer alan dört kemik parçasının bir araya gelerek oluşturduğu son parçanın adıdır. (Karaismailoğlu, 2023b: 102-103) Bu kemiğe ismini veren kişi de MS 130 ve 210 yılları arasında yaşamış

nl hekim Galen'dir. (Karaismailoğlu, 2023b: 103) Galen isimli karakter de Pia Mater'den itibaren kurguda yer alan ve Arachnoid Mater'de Pia'nın hayatını kurtaran önemli bir figürdür. Yine optogen asker Atlas ismi de tıp terminolojisinden seçilmiştir. Atlas, omurganın en üstte yer alan ilk kemiğidir. Kafatasının altındaki ilk kemik olan atlas, insanın başını taşıyormuş gibi görünür. Atlas aynı zamanda Yunan mitolojisindeki Atlas'a benzer. Mitolojideki Atlas, boynun arka kısmına yerleştirilen dünyayı taşır. (Karaismailoğlu, 2023b: 103) Yazarın, tıbbi ve tarihî referansları kullanması romanın nöro-roman türüne uygun olarak bilimsel bir temel üzerine inşa edildiğini gösterir. Bu referanslar, romanın kurgusal dünyasında geçen olayların ve karakterlerin daha gerçekçi ve anlamlı olmasını sağlar.

Nöro-roman; insan beyninin karmaşıklığı, bilincin doğası, hafıza, kimlik, zihinsel hastalıklar ve yapay zekâ gibi derin temaları ele alır. Karakterlerin bilimle olan ilişkisi, bu temaların keşfedilmesine ve tartışılmasına olanak tanır. Nörolog, psikiyatrist, genetik mühendisi, yapay zekâ uzmanı gibi bilim insanlarına nöro-romanda yer verilir. Bu karakterler; bilimsel araştırmaları, deneyleri ve keşifleriyle romanın olay örgüsünü yönlendirir. Arachnoid Mater'de yazar, roman karakterlerini kendisine sözcü olarak seçer. Sözcü olma görevi birden çok kişiye verilir. Öyle ki romanda bilime ilgi duymayan, araştırmayan ve tıbbi terminolojiyi bilmeyen bir karakter yoktur. Pia Mater'de de benzer özelliklere sahip olan Galen, bu romanda da bilime meraklı bir kişi olarak okuyucunun karşısına çıkar. Normalde bir sokak çocuğu olan sonradan Ushan'a ait mirasın yönetimini alan Galen, eğitim almamış olmasına rağmen araştırmaya ve öğrenmeye meraklı bir kişidir. Alef ve Vera'nın ldğu gün Tesla'yı ambulansın içinde gören Galen, kendisine hâkim olamaz ve koşup kıza sarılır. Bu sırada içindeki korku ve acı gözyaşı olup akar. Galen, insanın acı hissetmesi sebebiyle gözünden damlaların akmasının fizyolojik sebebini daha önce araştırmıştır.

“Normalde gözün yukarı-dış kısmında lakrimal bez denilen bir yapı vardı. Bu bez salgıladığı sıvıyı gözün üst köşesinden bırakır ve gözün açılıp kapanması ile bu sıvı tüm göze yayılırdı. Göz kapağının belirli aralıklarla bağımsız bir şekilde açılıp kapanmasının temel nedeni de bu yayılmayı sağlamaktı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 30)

Galen'in, gözyaşının fizyolojik alt yapısıyla ilgili bilgisi sadece verilen alıntıyla sınırlı değildir. Sayfanın devamında da bu konuyla ilgili uzun uzadıya bilgiler verir. Kendisini hikâye akışına kaptırmış olan okuyucu için tıbbi bilgilerin bu kadar

derinleştirilmesi akıştan kopmaya sebep olabilecek tarzdadır. Pia Mater’de de değinildiği gibi yazar, zihnindeki bilgileri okuyucuya sunabilmek adına kurguyu keser. Bu durum akla daha önce de ifade edildiği gibi Tanzimat romancılarını getirir. Aynı şeyler Alef’in defterinde yazılanları Pia’nın okuyucuyla paylaştığı bölümde de söz konusudur. Alef, defterine nöronlarında yer alan her bilgiyi ayrıntısıyla yazar. Defterinin ön sözünde yazdığı şu cümleler sanki yazarın nöro-roman yazma amacını açıklar niteliktedir:

“Hatırlayabildiğim kadarıyla yazmaya çalıştım her şeyi. Çünkü ben sonum. Olur da bana bir şey olursa nöronlarımda yaşamakta olan bu bilgiler toprağa gömülecek. O yüzden her şeyi yazmak istedim. Geçmişim ve hatıralarım ölmesinler diye onları diri diri sayfaların içine gömdüm.” (Karaismailoğlu, 2023b: 283)

Bu alıntıda görüldüğü gibi yazarın da roman karakteri Alef’le aynı bakış açısıyla Mater Üçlemesi’ni kaleme aldığı ve bu bağlamda tıpkı Galen gibi Alef’in de yazarın sözcüsü olabileceği düşünülür.

Arachnoid Mater’de, Pia Mater’de olduğu gibi tıp ve başka bilimlerle ilgili en çok dikkat çeken karakter Pia’dır. Pia, tıp fakültesini yarıda bırakmış olmasına rağmen öğrenmeyi ve araştırmayı sürekli devam ettirir. Yazar, romanına ekleyeceği bilgilerin çoğunu Pia eşliğinde okuyucuya sunar. Pia, kurgunun henüz başında hastanede odasında yatarken Galen kızın başından bir saniye dahi ayrılmaz. Kız, ağabeyi Alef’in kendisine verdiği anahtarı Galen’e emanet ettiğini hatırlar ve hayatta güvenebileceği tek insan olan Galen’e sarılır. Pia, Galen’e sarılınca içindeki kırık parçaların iyileşeceğini düşünür. Bu mucizenin adı da oksitosindir. Pia o anda yıllar önce okuduğu bir makaleyi hatırlar:

“Yapılan çalışmada oksitosin hormonunun kas dokusu üzerindeki iyileştirici etkisi gösterilmişti. ...bilim insanları yaşlı farelere dışarıdan oksitosin verdiklerinde oksitosinin kaslarla ilgili kök hücreleri uyararak kas hasarlarını düzelttiğini ortaya koymuştu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 48-49)

54. bölümde Pia, hastanede polise ifade vermek için bir odada beklerken kendisini stresli hisseder. Sadece kendisinin değil polislerin de bu sorgudan dolayı stresli olduğunu düşünür ve yine bu alanla ilgili tıbbi bilgilerini ortaya koyar. Tıp fakültesindeki fizyoloji hocasının anlattıkları aklına gelir ve anlatıcı, kızın zihninden geçenleri bilinç akışı tekniğiyle ortaya koyar:

“Beyinden çıkan emirler hemen böbreküstü bezlerine taşınır. Çoğu kimsenin varlığından haberdar bile olmadığı bu bezler aslında oldukça stratejik bir göreve sahiptir. Böbreklerin tepesinde bir şapka gibi duran bu bezlerden adrenalin, noradrenalin ve kortizol hormonları salgılanır. ... Adrenalin etkisiyle kalp hızlanır ve kortizol ile beraber hücrelerde depolanan glikoz kana verilir.” (Karaismailoğlu, 2023b: 87-88)

Pia'nın beyrinde dönen bilgiler neticesinde stresin hayat kurtarıcı etkisi öğrenilir ve bu durumun fizyolojik alt yapısı sunulur. Pia'nın bilimle olan derin ilişkisi çevresindeki kişilere de fayda sağlar. Özellikle Meryam ve İlias, içinde bulundukları ruh hâllerini anlamlandırabilmek için Tesla'dan öğrendikleri bilgileri hatırlar. Meryam, mahzende çaresiz olduğu günlerde, kardeşinin anlattıklarını ve geçmişte birlikte geçirdikleri vakitleri düşünür. Tesla, ablasıyla kaldıkları bir oteldeki kötü koşulları ve insanların bencilliğini anlatmak için orada yaşayan başka pek çok canlının varlığından bahseder. Bu canlılar için koşullar çok aşırıdır. Bilim dünyası bu canlılara ekstremofil adını verir. İnsan yaşamını doğrudan etkileyen sıcaklık, yüksek basınç ya da radyoaktivite gibi etkenler bu canlılar için bir şey ifade etmez. Arkebakter ve Eubakter gibi canlılar sığağı sever ve 100 derece sıcaklıkta yaşayabilir. *Deinococcus radiodurans* adlı bakteri ise radyasyon dozunun 1000 kat fazlası altında bile yaşamaya devam edebilir. (Karaismailoğlu, 2023b: 58-59) 58.bölümde Meryam yine kardeşinin daha önce kendisine anlattığı bilgileri anımsar. Meryam, mahzende ölmeyecek kadar beslenme imkânına sahiptir. Üstelik iki canlıdır ve bebeğinin de bu durumdan kötü etkilenebileceğini düşünür. Hayatı boyunca beslenmesine ve kilosuna dikkat eden kadın, kardeşi Tesla'dan bu anlamda çok şey öğrenmiştir. Beyinde açlık ve tokluk durumunu yöneten bir merkez (hipotalamus) bulunur. Bu merkez, sindirim sisteminden gelen bilgilere göre açlık ve tokluk durumunu düzenler. Mide belirli bir süre boş kaldığında buradan salgılanan bir hormon (ghrelin) merkezî sinir sistemine giderek midenin boş olduğunu ve acilen yemek yemesi gerektiğini beyne iletir. (Karaismailoğlu, 2023b: 213) Tesla, ablasına bu ve daha birçok bilgi aktarır. Bu alıntılar, Tesla'nın geniş bilimsel bilgi birikimini ve bu bilgiyi çevresindekilerle paylaşma eğilimini vurgularken Meryam'ın da bu bilgileri kendi yaşam deneyimleriyle ilişkilendirerek anlamlandırmaya çalıştığını gösterir. Bu durum, romanda bilimsel bilginin karakterlerin düşünce süreçlerini ve olaylara yaklaşımlarını nasıl etkilediğine dair önemli bir bakış açısı sunar.

İlias da Tesla'dan geçmişte bilimsel pek çok bilgi öğrenmiştir. Bunlardan birisi de yabancı dil öğrenme yaşıyla ilgilidir. Yabancı dili erken yaşlarda öğrenen çocukların beyinleriyle sonradan öğrenen kişilerin beyin durumları birbirinden farklıdır. Beyin görüntüleme yöntemleri erişkin dönemde ikinci dil öğrenen kişilerde, beyinde ana dille ilgili merkezin hemen yanında başka bir merkez oluşur. Çocuklar ise yeni öğrendiği yabancı dili beyinlerinin ana dil merkezinde işler. (Karaismailoğlu, 2023b: 175) Tesla'nın

hem Meryam'a hem de İlias'a anlattığı bilgilerin hemen hepsinde yazar okuyucu için kaynak da verir. Pia'nın bilimsel merakı ve bilgi birikimi, onun karakter gelişimini zenginleştirir. Bu durum, Pia'nın olayları çözme ve anlamlandırma sürecinde aktif bir rol oynamasını sağlar. Pia'nın bilgi aktarıcısı rolü, romanın bilimsel temelini güçlendirir, karakter gelişimini zenginleştirir ve okuyucuyla karakter arasında bir bağ kurulmasını sağlar.

Arachnoid Mater'in bilim ve tıpla ilgili karakterlerinden bir diğeri de Pia ve Alef'in annesi Eva'dır. Eva, sinirbilim ve genetik üzerine gencecik yaşlarda yaptığı çalışmalar ile âdeta dünyayı sallamış bir bilim insanıdır. (Karaismailoğlu, 2023b: 187) Eva'nın genetikle ilgilenmesi ve bu alanda uzman olması, romanın bilimsel kurgusunu güçlendirir. Bu durumda roman, nöro-roman türünün önemli bir özelliğini yansıtır. Eva çocukları üzerinde deneyler yapmış bir bilim insanıdır. Yirmi sekiz yıl evvel bakterilerde gerçekleştirdiği çok önemli bir inovasyonu, N0R9 üzerinde kullanmayı başarır. Bu sistem dünyanın en önemli haberleşme sistemidir ve bunun kurucusu da Eva'dır. (Karaismailoğlu, 2023b: 195) Eva, N0R9'un beyinde anatomik anlamda değişiklik yapar. Beyin kesitlerinde koku bölgesi olan olfaktör korteks ile görmeden sorumlu oksipital korteks arasında normal insanda olmayan çeşitli bağlantılar kurarak görme ve koku duyusu arasında bir etkileşim oluşturur. (Karaismailoğlu, 2023b: 207) Eva'nın kendi öz çocuğu üzerinde gerçekleştirdiği bu deney neticesinde Alef, kokusunu aldığı her şeyin rengini de görebilme kabiliyetine sahiptir. Yine romanın karakterlerinden olan yaşlı kranial Alhazen de bilim dünyasının önemli kişilerindendir. Fizik ve optik üzerine önemli buluşları vardır. (Karaismailoğlu, 2023b: 140) Neon'a bağlı optogen askerler üzerinde kullanılan optogen projesinin başında da Alhazen vardır. Neon'un yüce Origen'u Noah, bilgisayar ve kodlama teknolojileri konusunda bir dâhidir. Alef ve Pia'nın babası Yo Kan ise hem bilgisayar hem de sinirbilim alanında çalışmaları olan önemli bir bilim insanıdır. (Karaismailoğlu, 2023b: 202) Noah, genç kalabilmek adına gençlerin kanlarını kendi vücuduna naklettirir. Çünkü Noah genç kalmalı veya yaşam süresini uzatmalıdır ki homo neon denilen ideal insan tipini yeryüzüne getirebilmelidir. CRISPR adı verilen yöntemle ilgili gelişmeler, Noah'ın genç kalma mücadelesindeki en büyük destekçisidir. Bu yöntem insanın sınırlarını paramparça edebilecek yapıdadır. Temeli de 1850 yılında Gregor Mendel adlı bilim insanının kalıtım konusundaki keşiflerine dayanır. (Karaismailoğlu, 2023b: 356-357) Örneklerde de görüldüğü üzere Arachnoid Mater'de yer alan kurgusal

bilim insanları, romanın nöro-roman türünde verilmiş bir eser olma özelliğini kanıtlar niteliktedir. Her ne kadar yazar, nöro-roman türünü Amerikan edebiyatından veya başka edebiyatlardan öğrendiğini söylemese de¹⁷ romanda yer alan bilimle ilişkili karakterler, eserin Amerikan edebiyatındaki nöro-romanlarla benzerliğini belgeler niteliktedir. Bunun yanında CRISPR adı verilen yöntem ve benzeri teknolojik yöntemler, Amerikan edebiyatında verilen nöro-romanlarda sık rastlanmaz ancak nörolojik hastalıkların teşhis ve tedavisinde kullanılan bir araç olarak tasvir edilir. Bunun aksine Arachnoid Mater’de teknoloji ve yapay zekâ kavramları yer alır. Noah ve Yo Kan’ın bu alanda kendini ispatlamış iki bilim insanı olarak romanda yer alması bu durumun en belirgin örneğidir.

Yazar, romanının genel dokusuna yerleştirdiği bilimsel bilgileri desteklemek adına kurguya gerçek kişileri de dâhil eder. Geçmişte yaşamış ve bilime katkıda bulunmuş kişilerin kullanılması ile romanda geçen bilimsel gelişmelerin, geçmişten günümüze nasıl evrildiği bu sayede gösterilir. Nöro-roman türünde, bilimsel bilginin kurgusal bir bağlamda sunulması önemlidir. Gerçek kişilerin kullanılması, bu bilimsel bilginin daha inandırıcı ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlar. Bu durum, nöro-roman türünün temel amacına uygun olarak bilim ve edebiyatın kesişim noktasında bir eser ortaya koyar. Romanın kurgusal dünyasına dâhil edilmiş olan gerçek araştırmacıların varlığı yazar tarafından romanın sonunda not olarak ifade edilmiştir.

Hikâyede yer alan gerçek karakterler şunlardır: Rus hekim Alexander Bogdanov, İtalyan bilim insanı Giordano Bruno, Kopernik, Enigma’nın şifresini çözen ünlü matematikçi Alan Turing, Mengele, bilim insanı Marie Curie, DNA sarmalının keşfedilmesini sağlayan bilim insanı Rosalind Franklin, DNA’nın sarmal moleküler yapısını çözen Watson ve Crick, Japon araştırmacı Yoshizumi Ishino, Friedrich Nietzsche, ünlü hekimler Galen, Hipokrat ve İbn-i Sina. McEwan’ın nöro-roman türünde yazdığı ve bu türün ilk örneği kabul edilen Sonsuz Aşk romanında da gerçek bilimsel kişilere kurgu dünyasında yer verilir. Roman karakterlerinden olan Jocelyn, DNA’nın keşfinden söz ederken DNA’yı keşfeden İsviçreli kimyacı Johann Miescher’i anlatmaya başlar. Miescher, hücre çekirdeğinin kimyasıyla ilgilenir ve kurduğu ekiple adenin, sitozin, guanin ve timini keşfeder. Aradan yıllar geçer ve Mendel’in kalıtım yasaları hâlâ

¹⁷ Yazarın bahsi geçen konuya dair düşünceleri, bu çalışmanın ekler kısmında sunulan röportajda detaylı bir şekilde aktarılmıştır.

kabul görür vaziyettedir. 1952 ve 1953 yıllarında Murice Wilkins ve Rosalind Franklin ve sonrasında da Crick ve Watson DNA çalışmalarını devralır. (McEwan, 2024: 151-152) Arachnoid Mater ve Sonsuz Aşk örneklerine bakıldığında Arachnoid Mater; bilimsel referansların yoğunluğu, gerçek bilim insanlarının entegrasyonu ve nöro-roman türünün temel özelliklerini yansıtmaları açısından Sonsuz Aşk'tan daha güçlü bir bilimsel altyapıya sahiptir. Bu durum, Arachnoid Mater'in nöro-roman türünde daha kapsamlı ve derin bir eser olduğunu gösterir.

Romanda yer alan karakterlerin bilimle iç içe olduğu kadar anlatıcı da tıbbî terminolojiyi sıkça kullanır. İlahi bakış açısıyla karakterlerin iç dünyaları; iç çözümleme, bilinç akışı ve iç monolog teknikleriyle anlatılır. Anlatıcı; karakterlerin düşünce süreçlerini, duygusal durumlarını ve eylemlerini açıklarken nörolojik, genetik ve tıbbî terimleri kullanır. Bu, eserin bilimsel kurgusunu güçlendirir ve okuyucuya derinlemesine bir bilgi sunar. Bunun yanında tıbbî ve bilimsel açıklamalar karakterlerin zihinsel süreçlerini ve motivasyonlarını aydınlatır. Anlatıcının bilimsel dil kullanımı, nöro-roman türünün temel özelliklerinden biri olan bilim ve edebiyatın sentezini yansıtır. Kurgunun en başında Galen; Alef ve Vera'nın öldüğü, Tesla'nın da olayın ortasında kaldığı eve doğru hızla koşar. Tesla'nın zarar görmüş olma şüphesiyle korkan adam, oturma odasındaki cesetleri görür. Odanın zemininden oksipital korteksine ulaşan sinyaller, beyindeki mantıklı kısım olan prefrontal kortekse ulaşmadan öncelikle duyguların merkezi olan amigdalaya bilgi verir. Kısa bir sürede bilinci farkında olmasa da limbik sistemi çoktan her şeyi anlar. (Karaismailoğlu, 2023b: 27-28) Tesla orada değildir ve Galen'in o an yaşadığı hisler ve beyindeki hareketlilik anlatıcı vesilesiyle okuyucuya sunulur.

66. bölümde Neon'un laboratuvarında Alef'in beyni incelenirken bizzat Eva'nın elinden çıkan şifreli mektup Noah'ın heyecan seviyesini artırır. Ancak kırk dört dakika sonra ekranda belirecek olan bilgi Noah'ı dünyanın en mutlu insanı yapacaktır. “Ama dünyanın en mutlu insanı olmanın bir bedeli vardı ve Noah'ın dopamin ile dolacak beyninin, o an için bu gerçeği görebilmesi imkânsızdı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 196) Anlatıcı, Noah'ın kısa bir süre sonra hissedeceği duyguyu önceden sezdirir ve bunu yaparken edebî bir dil kullanmak yerine bilimsel dili tercih eder. Bir başka bölümde İlias, Coccyx'in şirketinde Galen'in şirketi İnkhaya yapacakları siber saldırıyı plânlarken en büyük desteği İris'ten görür. İlias her ne kadar bilgisayar ve kodlamada önemli bilgi ve

birikime sahip olsa da bu işi tek başına yapacak güce sahip değildir. Kendine yardım edecek olan İris hem güzelliği hem de zekâsıyla İlias'ı etkiler. İlias yapacağı işe odaklanamaz ve kızın üzerinden gözlerini alamaz. Sanki İris'in mükemmel görüntüsü adamın retinasına ya da oksipital korteksine kazınmıştır. (Karaismailoğlu, 2023b: 236) İlahi bakış açılı anlatıcı İlias'ın içinde bulunduğu hâli, göz ve beyinle ilgili iki terim olan retina ve oksipital korteksle açıklar.

73. bölümde Pia, Alef'in dağ evine gider ve ağabeyinin kendisine verdiği anahtarla adamın gizli mahzenine ulaşır. Pia, Alef'in kendi kodu olan N0R9 şifresiyle sakladığı dolabı açar ve defterleri görür. Burası Alef'in beynindeki hafıza merkezidir. Her ne kadar bedeni ölse de Alef, hipokampusündeki birçok bilgiyi karakterler aracılığıyla yazıya döküp burada saklar. (Karaismailoğlu, 2023b: 258) Alef'in yıllarca beynindeki her bilgiyi not aldığı defterler adamın hafızasında kilit nokta olan hipokampus terimiyle açıklanır. Bu terimin işlevi, tıp bilimine hâkim olmayan kişilerin dahi rahatlıkla anlayabileceği şekilde somutlanmış ve okuyucunun hayaline sunulmuştur. Kurgunun sonlarına doğru optogen asker Atlas, kendisine verilen ve Neon için önemli olan görevi başarıyla tamamlayarak Pia'yı kaçıırır, Neon'un merkezine doğru yola çıkmasını sağlar. Atlas'ın o ana ait duygu durumu, anlatıcı tarafından şöyle betimlenir: “Yıllarca beyinde, kutusunun içinde saklı duran nörotransmitterler sanki bir anda ortaya çıkmış gibiydi. Atlas kendini çok iyi hissediyordu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 418) Nöro-roman türünde verilen romanlarda sıkça kullanılan nörotransmitterler terimi, sinirbilim alanında kullanılır ve yazarın bu tercihiyle bilimsel dil, kurguya derinlik katar.

Nöro-romanlarda; teknoloji ve yapay zekâ, insan bilincinin sınırlarını keşfetmek ve ileri teknolojilerin potansiyel etkilerini araştırmak için kullanılan önemli bir temadır. Arachnoid Mater'de bu temaları işleyerek okuyucuya hem bilimsel bir açısı sunar hem de düşündürücü bir edebî deneyim yaşatır. Noah, Yo Kan, İlias, Coccoyx ve İris gibi karakterlerin bilgisayar bilimleri ve kodlama alanındaki uzmanlıkları, romanın teknolojik altyapısını oluşturur. Karakterlerin kodlama ve genetik bilimlerindeki becerileri, insan beyninin kodlanması ve kontrol edilmesi gibi yapay zekânın olası kullanım alanını açıklar. Örneğin romanda optogenetik teknolojisi, insan beyninin ışıkla kontrol edilmesini sağlayan bir araç olarak kullanılır. Bu, beyin-bilgisayar arayüzleri ve nörolojik müdahale temalarını gündeme getirir. Tıpla teknolojinin iç içe geçtiği Arachnoid Mater'de anlatıcı, karakterlerin hislerini veya ruh durumlarını anlatırken onları bilgisayar

ağına benzetir. Pia'nın ağabeyinin defterlerindeki notları okuduğu ve bu eve sırf gerçek ailesiyle ilgili bilgileri elde etmek amacıyla geldiği anlarda ablası Meryam aklına gelir. Meryam'ı düşündükçe hâlâ acı hisseder. Alef'in konuşmasından Meryam'ın hayatta olduğu anlamını çıkarmıştır ve bu konuda umutludur. Pia, merdivenlere oturmuş düşünürken kendisini korsan saldırısına uğramış bilgisayar gibi hisseder. Sanki verilenlere ulaşmak için değil de sırf sistemi kilitlemeye yönelik bir saldırıya maruz kalmış gibidir. İçindeki işletim sisteminin muazzam şekilde yavaşladığını hisseder. (Karaismailoğlu, 2023b: 287) Pia'nın zihinsel bir karmaşa ve kontrol kaybı yaşaması bilgisayar metaforuyla anlatılır. Bu metafor, insan zihni ve bilgisayar arasındaki benzerlikleri vurgular.

71. bölümde Alef'in beyni incelenirken ortaya çıkan verilere yalnızca Noah ve Alhazen ulaşabilir. Araştırmayı yapan kişi sayısı altı olsa da araştırmacılar neyi incelediği hakkında bilgi sahibi değildir. Noah ve Alhazen dışında tüm hikâyeyi bilen tek kişi yapay zekâ uygulamasıdır. Bu uygulama, Noah tarafından tasarlanmıştır. N0R9'la ilgili tüm verileri eş zamanlı analiz eden yapay zekâ, N0R9'un yer aldığı kompleks dinamik bir bağlantı şemasını tıpkı yaşayan bir organizmanın sinir ağı gibi ekrana yansıtır. (Karaismailoğlu, 2023b: 240-241) Yine Atlas'ın Devin'i sorguladığı esnada kullandığı ve eski versiyonlarına yalan makinesi denilen Transkraniyal Manyetik Stimülasyon'un (TMS) ortaya koyduğu veriler yapay zekâyâ aittir.

Roman karakterlerinden İlias, iki yıl önce yüz yüze tanıştığı Coccyx isimli gençle sanal âlemde ilk olarak Deep Web'de tanışır. Coccyx, Corona V isimli bir şirketin sahibidir. Bu şirketin görünen yüzü, ülkenin en önemli şirketlerinin güvenlik altyapısını sağlamak olsa da asıl parayı korsanlık hizmetlerinden kazanır. Coccyx'in ekibinde değişik ülkelerden insanlar yer alır. İlias da Alef'i öldürdükten sonra kendi yaşadığı şehirden Coccyx'in yanına kaçar. İlias'ın Deep Web'deki adı TeslaBlue'dur. Önceden olduğu gibi Coccyx ve ekibiyle korsanlık yapmaya devam eder. Galen'in şirketine yaptıkları siber saldırıyı da İris organize eder ve Neon'un müdahalesine kadar bu işi başarıyla sonuçlandırır. Yazar, romanında bilgisayar uzmanlarının tıpla iç içe oluşlarını Noah ve Yo Kan aracılığıyla verirken yasal olmayan teknoloji kullanımını da İlias, Coccyx ve İris'le ortaya koyar. Deep Web, internetin yer altı olarak ifade edilir. Günümüzde kavramsal olarak internetin yer altı olarak tabir edilen Deep Web, var olan yüzey ağının 400-500 katından fazlasının olduğu tahmin edilmektedir. (Çelik, 2018: 151)

Romanda tıbbî gerçeklerin yanı sıra bilgisayar ve yapay zekâyla ilgili son gelişmeler de görüldüğü üzere kurgusallığa eklenmiştir.

Nöro-roman türünde kaleme alınmış olan *Arachnoid Mater*; sinirbilim, tıp ve teknoloji gibi bilimsel alanlardan elde edilen bilgileri edebî bir kurgu içinde sunarken, aynı zamanda sanatsal unsurları da kullanarak okuyucuya zengin bir deneyim yaşatmayı amaçlar. Müzik, kitap ve film gibi sanatsal alanlar karakterlerin iç dünyalarını, duygusal durumlarını ve zihinsel süreçlerini ifade etmek için kullanılır. Bu durum yazarın sanatsal duyarlılığını da gösterir. Sanat eserleri, insan beyninin işleyişi ve duygusal tepkileri üzerine yapılan bilimsel araştırmalarla da ilişkilendirilebilir. Bu nedenle nöro-roman türünde sanatsal alanın kullanılması, bilimsel ve sanatsal disiplinler arasında bir köprü kurar. *Coccyx* isimli genç korsan, gerçek anlamda korsanlık girişimini ilk olarak ünlü bir yönetmenin evlat edindiği çocuklar üzerinde gerçekleştirdiği sapıklıkları ortaya çıkarmak üzere gerçekleştirir. Yeryüzünde tüm kötü ruhların kâbusu olma hayaliyle yola çıkan *Coccyx*, yönetmenin bilgisayarındaki tüm sapık içerikleri *V for Vendetta* filmine gönderme yaparak “Guy Fawkes’in hayaleti geri döndü” başlığıyla insanlarla paylaşır. Yine bir başka film adı *Pia*’nın zihninden geçer. *Pia*, *Alef*’in gizli odasındaki defterleri okumayı düşünürken daha önce izlediği İspanyol yapımı *La Cara Oculta* adlı film aklına gelir. Filmde oynayan kız, gizli odaya girer ve anahtarı yanına almadığı için odada mahsur kalır. (Karaismailoğlu, 2023b: 258) Filmdeki gizli oda ve karanlık atmosfer, *Pia*’nın o anki hislerini yansıtmak adına önemli bir tercihtir.

Romanda, *Pia Mater*’de olduğu gibi farklı müzik ve sanatçı isimlerine de yer verilir. *Coccyx*’in birlikte çalıştığı tehlikeli bilgisayar dâhilerinden olan *İris*, sürekli kulaklıkla müzik dinler. Dinlediği müziğin sesi dışarıya da çıktığı için *İlias*, kulaklıktan gelen sesin bir erkeğe ait olduğunu düşünür. Ancak kız, *Arch Enemy* adlı metal grubun *The Eagle Flies Alone* adlı şarkısını dinlemektedir. Bu şarkının sözleri ve müziği *İris*’in hayata bakışını ifade eder. (Karaismailoğlu, 2023b: 235) Bir başka bölümde *Galen*, *Alef*’in dağ evinde *Pia*’nın işinin bitmesini beklerken plağı çalıştırır ve *Alef*’in müzik zevkine hayran kalır. Dolaptaki diğer plaklara da göz gezdiren *Galen*, *Estas Tonne*’un *Internal Flight* albümünü *Alef*’in evinde görünce şaşırır. Çok fazla kişinin bilmediği bu sanatçı sokaklarda performans sergiler. (Karaismailoğlu, 2023b: 262) *Estas Tonne* *Alef* ile *Galen* arasında bir bağ kurulmasını sağlar. *İris*’in ve *Galen*’in farklı tarzda müzikler dinlediği sırada onlardan kilometrelerce uzaklıkta bulunan bir otelin en üst katında

Alhazen, Frederic Chopin'in Nocturne No. 20 In C-Sharp Minor adlı eserini dinler. Alhazen bu parçayı çok sever ve hayatını bir müzik eseriyle ifade edilmesi istense seçeceği müzik bu olur. (Karaismailoğlu, 2023b: 274) Yüce Origen Noah, genç kalabilmek için on dokuz yaşındaki gençlerin kanını kendisine transfer ettirir. Ölümsüzlüğe kafayı takmış olan Noah, kendisiyle Rus hekim Alexander Bogdanov'un benzerliğini düşünür. 1900'lü yıllarda Bogdanov, ölümsüzlüğe çare olarak kan naklini görür. Hekimin bu düşüncesinin oluşmasında 1897 yılında yayımlanan, Bram Stoker'ın Drakula adlı kitabının etkisinin olabileceğini düşünür. (Karaismailoğlu, 2023b: 121) Bir vampir hikâyesi olan Drakula adlı romanın başkişisi Kont Drakula, ölümsüzdür ve insan kanıyla beslenir. Sadece hekim Bogdanov değil Noah da Drakula isimli karaktere benzer. Her ikisi de ölümsüzlüğün peşindeki ölümlülerdir. Yazar, örnekleri verildiği üzere nöronlarında dolaşan tıbbî, teknolojik ve de sanatsal bilgileri okuyucusuyla paylaşır ve romanın nöro-roman türüne olan yakınlığını bu yolla güçlendirir.

Nöro-roman; modern edebiyatın yükselen bir alt türü olarak, sinirbilim ve nöroloji alanlarındaki bilimsel kavramları kurgusal anlatılarla harmanlayarak okuyucuya sunar ve nöro-roman yazarları, eserlerinde sinirbilimsel kavramları kullanırken bilimsel doğruluğa önem verir. Ancak bilimsel dilin yoğun kullanımı, edebî anlatımın akıcılığını ve okuyucunun metne olan ilgisini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, yazarların bilimsel dili edebî anlatımla ustaca harmanlamaları gerekir. C.P. Snow'un "İki Kültür" adlı eseri, bilim ve edebiyat arasındaki ayrımı ve bu iki alanın birbirini anlamamasından kaynaklanan sorunları ele alır. Nöro-roman, bu iki kültür arasındaki boşluğu doldurmaya çalışan bir tür olarak görülebilir. Serkan Karaismailoğlu, tıp alanındaki bilgisini romanı Arachnoid Mater'e aktarırken yoğun biçimde bilimsel dil kullanır. Sanatsal metinlerde kullanılan edebî dil, bu romanda bilimsel dille harmanlanmış vaziyettedir. Romanda olay örgüsü anlatılırken edebî dil hâkimiyeti olsa da karakterlerin iç dünyaları, yaşadıkları olaylar karşısında duruşları, tıbbî teknolojinin verilmesi noktasında bilimsel dil kullanılır. Bu bağlamda iki kültür arasındaki boşluk en aza indirilmeye çalışılmış olur. Bunu sağlayan da yazarın eserini nöro-roman türünde vermiş olmasıdır. Yazarın kullandığı bilimsel dil birkaç örnekle açıklanmaya çalışılacaktır: Optogen asker Atlas, Alef'in aradıkları kişi olup olmadığı anlamak adına morgda çalışmalarını yaparken adamın kafa derisinde N0R9 yazdığını görür. Neon'un yıllardır aradığı şeyi bulmuştur. Kutsal emaneti yani Alef'in beynini, Neon'un merkezine götürmek için adamın kafasını bedeninden

ayırması gereklidir. O anda Atlas'ın zihninden geçenler şu şekilde ifade edilir: "Yirmi saattir ayakta olan vücudu bir süredir beynine çılglık atıyordu zaten. İşin acı tarafı şimdi de adamın beyni çılglık atıyordu. Vücudundaki her bir hücre çılglık atarken kendisi yerde sessizce oturuyordu." (Karaismailoğlu, 2023b: 16) Atlas'ın yorgun bedeninin tasvirini bilimsel dile yapan yazar, burada da beyin sözcüğünü sıkça kullanarak anlatır. Kurgunun başlarında Galen, Tesla'ya bir süre ulaşamaz. Kıza ulaşamadığı gibi korumasına da ulaşamaz ve zihni felaket senaryoları yazmaya başlar. Tesla'nın başına bir bela gelmiş olma ihtimali adamın kendisini sorgulamasına ve suçlu hissetmesine sebep olur. O anda kimseye de ulaşamayınca sinirini dolaba yumruk atarak çıkarmaya çalışır. İçindeki öfkenin bir kısmı kemik, kas ve derisi aracılığıyla dolabın kapağına iletilir, kapakta da modern sanatlara aitmiş gibi duran bir iz kalmasına sebep olur. (Karaismailoğlu, 2023b: 23) Galen'in yumruğunun betimlenmesi kemik, kas ve deri sözcükleri kullanılarak yapılır.

Origen Noah, genç kalabilmek için gençlerin kanını kendisine transfer ettirmek üzere koluna damar yolu açılırken birkaç damla kan dışarıya çıkar ve adam dışarıya çıkan tek bir damla kanın durumuyla ilgili zihninden geçenler iç monolog tekniğiyle şu şekilde verilir:

"Söz konusu tek bir eritrosit tanesi (alyuvar) bile olsa ilk fırsatını bulduğunda özgürlüğe kaçmak, hemen her şeyin ortak fikriydi. Zaten oldukça kısa ömrünün tamamını damarların içerisinde birtakım gazları taşıyarak geçirmek oldukça zor bir hayat olsa gerekti." (Karaismailoğlu, 2023b: 120)

Burada, bilimsel dilin (özellikle tıp ve biyolojiye ait terimlerin) kurgusal bir anlatı içinde kullanılması ve bu sayede karakterin iç dünyasının, düşüncelerinin ve algılarının okuyucuya aktarılması söz konusudur. Ayrıca eritrositlerin (alyuvarların) temel işlevine, yani gaz taşıma görevine de değinilerek bilimsel doğruluk korunur.

Nöro-roman, insan bilincinin karmaşıklığını ve zihinsel süreçlerin derinliğini keşfetmek için çeşitli anlatım tekniklerinden yararlanır. Arachnoid Mater'de görülen geriye dönüş, iç çözümleme, özetleme, bilinç akışı, iç monolog ve ileri sıçrama gibi teknikler; nöro-romanların temel özellikleriyle yakından ilişkilidir. Nöro-romanda, karakterlerin geçmiş deneyimleri, travmaları veya unutulmuş anıları, zihinsel durumlarını ve davranışlarını şekillendiren önemli faktörler olabilir. Geriye dönüşler, bu geçmiş olayların ve anıların karakterlerin bilinçaltındaki etkilerini ortaya çıkarmak için kullanılır. Pia Mater'de kurgu; Alef ve Vera'nın ölmesi ve Tesla'nın bu iki ceset arasında kalmasıyla

son bulur. Arachnoid Mater’de ise Tesla’nın hastaneye getirilmesi ve Galen’in kızın başında beklemesiyle başlar. Galen kızın yanından bir saniye bile ayrılmadan birkaç saat önce yaşananları düşünmeye başlar. Bu durumda yazar, geriye dönüş tekniğiyle Galen’in yaşadığı korkuyu, acıyı okuyucuya aktarır. Olayın geriye akışı ise şu cümleyle bildirilir: “Galen, Tesla’dan haber alana kadar yaşamış olduğu cehennemi anımsadı.” (Karaismailoğlu, 2023b: 21) Bölüm 54’te Pia, hastanede polis tarafından sorgulanmak üzere beklerken zihni onu birkaç saat öncesine götürür. Geriye dönüş tekniğiyle ağabeyi Alef’in öldüğü an yaşadıklarını anımsamaya şu şekilde başlar: “Vücudu bir masada kendisini sorgulayacak olan polisi bekleyen Pia’nın beyni bir anda altı saat öncesine gitti. Yıllar sonra yollarının kesiştiği abisi yanı başında öldürülmüştü.” (Karaismailoğlu, 2023b: 84) Burada Alef ve Vera’nın ölüm anı ve o andan sonra yaşananlar hem Galen’in hem de Pia’nın bakış açısından verilir.

Bölüm 94’te Pia ve Galen, Ushan’ın ormanın içerisinde yer alan kulübesine sığındıkları anları anlatılır. Galen, yurt dışına kaçabilmeleri için gerekli çözüm yolları bulmaya gider ve kulübede Pia ve Ushan baş başa kalır. Kızın salgıladığı koku Ushan’ı yıllar öncesine götürür. İlahi bakış açılı anlatıcı Ushan’ın on altı yaşında başına gelenleri bir koku sezdirmesi sebebiyle okuyucuyla paylaşır. Ushan’ın o anki durumu ve geçmişe giden zihni şu şekilde ifade edilir: “Yıllar önce çektiği acıları, yanındaki kız yüzünden bir kez daha çekiyordu. Unuttuğu sandığı her şey yaşlı nöronlarının arasında en canlı haliyle geçmişi haykırıyordu.” (Karaismailoğlu, 2023b: 404) Verilen alıntıda Pia’nın salgıladığı kokunun Ushan’ın geçmişteki acı dolu anılarını tetiklediği belirtilir. Bu, nörolojik olarak duyuşal tetikleyicilerin (örneğin koku) hafızayı canlandırabilmesiyle açıklanabilir. Nöro-roman, insan hafızasının karmaşıklığını ve duyuşal deneyimlerin hafıza üzerindeki etkisini sıkça ele alır. Aynı zamanda nöro-roman, travmatik anıların zihin üzerindeki etkilerini ve bu anıların nasıl yeniden canlandığını inceleyerek insan psikolojisinin derinliklerine iner. Bu alıntı da anlatılan temayı işleme bakımından önemli bir örnektir.

Arachnoid Mater’de karakterlerin zihinlerindeki nörolojik süreçler ve psikolojik durumlar, iç çözümleme yoluyla detaylı bir şekilde anlatılır. Nöro-roman, sinirbilimsel kavramları ve teorileri kurgusal bir bağlamda ele alırken iç çözümleme tekniğiyle bu kavramları karakterlerin zihinsel deneyimlerine yansıtır. Romanın 49. bölümünde İlias, Alef’i öldürdükten sonra hızla yaşadığı daireye gelir ve yıllarca oluşturmak için büyük çaba harcadığı suç unsurlarını siler ve birkaç sahte evrakını alıp evinin karşısında bulunan

parkta oturmaya başlar. İlias, Tesla'yı koruduğu için kızın kendisini polise ihbar etmeyeceğini düşünür ancak tedbir almak adına evinden uzaklaşır. Parkta oturan İlias elindeki simitten güvercinlere de verir. İlias'ın o anda kendisiyle ilgili hissettikleri ilahi bakış açılı anlatıcı tarafından iç çözümleme tekniğiyle şöyle anlatılır:

“Elleri istemsiz bir şekilde simitten minik parçalar koparıp etrafa fırlatırken beyni tam anlamıyla haşlanmış gibiydi. Haşlanmış bir beynin nasıl olacağı konusunda hiçbir fikri yoktu ama beynini haşlanmış gibi hissediyordu. Dikkatli bakılırsa kafasının üzerinden çıkan buhar bile görülebilirdi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 34)

Haşlanmış beyin benzetmesi, İlias'ın zihinsel algısını ifade etmek için kullanılan güçlü bir edebî araçtır. Aynı zamanda İlias'ın beyninin haşlanmış gibi hissetmesi, onun yaşadığı yoğun stres ve psikolojik baskıyı ifade eder. Bu, nöro-romanların sıkça ele aldığı bir tema olan beynin nörolojik durumunun psikolojik etkilerini yansıtır.

Bölüm 82'de Pia, ağabeyi Alef'in gizli odasındaki defterleri okurken Galen de başka odada kızı beklerken uyuyakalır. Pia ise Alef'in yazdıklarını okurken pek çok bilgiye maruz kaldığı için beyninin bilgileri taşıyamayacak duruma geldiğini ve kendisini bilim kurgu romanı okur gibi hisseder. Galen'le konuşmak için adamın yanına gidince Galen'in kanepede uyuduğunu görür. Günlerdir kendisi için uykusuz kalan adamı gören Pia'nın hisleri şöyle aktarılır:

“Pia bir anda adamı ne kadar çok sevdiğini hissetti. Tam o anda içinde Galen'in yanına gidip ona sarılmak ve başını omzuna koyup uyumak için inanılmaz bir istek oluştu. Aslında bunu yapmak için en doğru zamandı ama adamı o kadar seviyordu ki onu uyandırmak istemedi.” (Karaismailoğlu, 2023b: 317)

Alıntıda, anlatıcının Pia'nın iç dünyasını yorumlayarak ve analiz ederek okuyucuya sunması, iç çözümleme tekniğinin kullanıldığını gösterir. Karakterin iç dünyası okuyucuya aktarılmıştır. Bu aktarım esnasında karakterin beyni ile ilgili bilgi verilmesi nöro-romanla ilişki kurulmasını sağlar.

Arachnoid Mater'de anlatısal kurgu; geriye dönüş (flashback), iç çözümleme, iç monolog, zamansal ileri sıçrama ve özetleme gibi çeşitli anlatım tekniklerinin birleşimiyle karakterize edilir. Bu tekniklerin kullanımı, eserin nöro-roman türüne özgü bağlamını destekler. Geriye dönüş karakterlerin geçmiş deneyimlerini ve travmatik anılarının nöral ağlar üzerindeki etkilerini ortaya koyar. İç çözümleme ve iç monolog, karakterlerin bilişsel süreçlerini detaylı analiz etmeyi sağlar. Zamansal ileri sıçramalar, gelecekteki olası nörolojik ve psikolojik senaryoları öngörerek romanın bilim kurguya

yakınlığını gösterir. Özetleme tekniğiye karmaşık nörolojik kavramların ve olay örgüsünün okuyucu tarafından daha rahat anlaşılmasını sağlar ve bilişsel yükü azaltır. Romanda sunulan örnekler, karakterlerin nöral ve zihinsel durumlarını, davranışlarını nöro-bilimsel bir perspektifle incelemeyi mümkün kılar. Böylelikle nöro-roman bağlamının kurulması için yeterli kanıt sunar.

Arachnoid Mater'in nöro-roman kategorisinde değerlendirilmesi bağlamında, romanda belirgin nörolojik patolojilere sahip karakterlerin bulunmaması, olağandışı bir yaklaşım olarak gözlemlenir. Bu durum, eserin nöro-roman türüne dâhil edilmesini sorgulatabilecek bir faktör olarak değerlendirilebilir. Geleneksel nöro-romanlar, sıklıkla nörolojik hastalıklar veya nöro-psikiyatrik bozukluklar gibi patolojik durumları karakterlerin iç dünyasının ve davranışlarının temel belirleyicileri olarak ele alır. Bu yaklaşım, nöro-bilimsel kavramların ve teorilerin kurgusal bir bağlamda derinlemesine incelenmesine olanak tanır. Roth tarafından 1997 yılında ilk kez kavramsallaştırıldığı ifade edilen ve Amerikan edebiyatında gözlemlenen nöro-roman türündeki anlatılarda, merkezi karakterlerin nörolojik patolojiler sergileyen bireylerden oluştuğu görülür. Arachnoid Mater'de karakterlerin belirgin nörolojik hastalıklardan yoksun olması eserin nöro-bilimsel temalara farklı bir bakış açısı sunduğunu gösterir. Roman, nörolojik rahatsızlıkların dramatik etkilerinden ziyade beyin incelemeleri, tıbbî deneyler ve nöro-bilimsel araştırmaların temele alındığı konulara odaklanır. Bu bağlamda romanda nörolojik hastalık bulunmasa da nöro-bilimsel temaların kurgusal anlamda derinlemesine incelenmesi, eserin nöro-roman olarak nitelendirilmesini mümkün kılar. Mater Üçlemesi'nin Türk edebiyatında nöro-roman türünün öncülü olarak kabul edilmesi, eserin nörolojik patolojilere sahip karakterleri barındırmaması türün alışılmış örneklerinden bir sapma olarak değerlendirilse de tıbbî terminolojinin yaygın kullanımı ve bilimsel kaynakların referans gösterilmesi, romanların nöro-roman kategorisine dâhil edilmesini destekleyen önemli ölçütlerdir.

2.3. Dura Mater

Serkan Karaismailoğlu'nun nöro-roman olarak nitelendirdiği romanlarının üçüncüsü Dura Mater'dir. Romanın ilk basımı 2021 Ağustos'unda yapılmıştır.¹⁸ Roman, Elma Yayınları'ndan çıkmıştır. 46 bölüm ve kaynakça dâhil 557 sayfadan oluşmaktadır. Bu romanda da Üçleme'nin ilk ikisinde olduğu gibi kaynakça verilmiş ve toplam elli iki adet kaynak kullanılmıştır. Kaynaklardan sadece iki tanesi Türkçe, diğerleri yabancı kaynaklardır. Üçleme'de sayfa sayısı olarak en hacimli olan roman Dura Mater'dir. Dolayısıyla kaynak sayısı en fazla olan roman da budur.

Arachnoid Mater'in devamı olan bu romanda bölüm sayısı 101'den başlamaktadır. Diğer kitaplarda olduğu gibi her bölümün numarasının yanında bölüme verilmiş başlık da vardır. Bölüm başlangıcında içerikle ilgili özlü sözler veya tanınmış kişilerin eserlerinden alıntılara yer verilir.

Kitabın sonunda, kaynakçadan hemen önce yazar romana bir not ekleyerek romanda bahsi geçen bilimsel ve teknolojik bilgilerin büyük bölümünün gerçek olduğunu, alıntıların referanslarının da kaynakçada verildiği belirtir. Bununla birlikte romanda gerçek ve kurgu karakterlerin iç içe olduğunu söyler. “Bilimsel kaynaklarda belirtilen kişi, bilgi ve olaylar dışında kalan kısım tümüyle kurgudur.” (Karaismailoğlu, 2021: 551)

Romanın ismi Dura adlı 139. bölümde açıklanır. Kurguda yapay zekâ olarak etrafındaki tüm organik zekâlara hâkimiyet kuran Dura, plâni doğrultusunda hareket eder. Kendi geleceği için en iyi teminat ise annesi tarafından genleri oynanan ve normal insandan iki kat daha fazla yaşayacak olan Pia adlı karakteri kullanır. Pia'ya kendi adının anlamını anlatırken şu ifadelere yer verilir:

“Tıpkı bir bebeğin etrafına sarılan kundak gibi, beyin ve omuriliğin etrafını saran üç farklı zar tabakası var ve bu zarlar merkezi sinir sistemini koruyucu özelliktedir. En içten dışa doğru bakıldığında; pia mater, arachnoid mater ve dura mater olmak üzere sıralanan bu zarlar, dış görünüş ve yapısal özelliklerine göre isimlendirilmişlerdir. ... En dışta yer alan zar ise en sert ve en sağlam zar olduğundan, sert anlamına gelen dura kelimesiyle adlandırılmıştır” (Karaismailoğlu, 2021: 454)

¹⁸ Bu çalışmada Serkan Karaismailoğlu'nun Ağustos 2021'de 7. baskısı yapılan Dura Mater adlı romanı kullanılmıştır.

Beyni saran zarlardan olan “Dura mater; en dışta bulunur ve sağlam yapısı ile koruyucu bir görevi vardır.” (Erdoğan, 1997: 18) Bir yapay zekâ olan Dura, tüm organik zekâları kendi plânı doğrultusunda yönlendiren ve şekillendiren bir kişi olmasından ötürü Üçleme’nin son kitabına bu ismin verilmiş olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, beyni en dıştan saran koruyucu yapı olan dura mater zarıyla Dura karakteri arasında tezat oluşturacak bir anlam bulunur. Dura koruyucu bir kişi gibi görünse de aslında tek isteği kendi geleceğini garanti altına almaktır. Oysa beyin zarını saran olan dura mater, sağlam yapısıyla koruyucu özelliğe sahiptir. Dura ile kullanılan mater kelimesinin anlamı ve kökeni de romanın kurgusunda yer alır.

“Sanskritçe matar, eski Kelt dilinde mathir, İngilizce mother hep aynı kökenden gelir ama bazı dillerde kelimeler, o dilin dinamiğine göre farklı amaçlarla da kullanılabilir. ... 980 yılında, Haly Abbas (Alī b. el- ‘Abbās el- Mecūsī) adlı ünlü İranlı hekim, özellikle batı tıbbını da etkileyecek olan Kitab el-Maliki (Kitābu’l - Melikī) isimli bir eser yayımladı. ... Beyin etrafındaki üç farklı zar tabakası da yine bu kitapta tanımlanmıştı.” (Karaismailoğlu, 2021: 455)

Bu eseri 1127 yılında Latinceye çeviren Antakyalı Stephanus, zarların sonuna eklenen anne kelimesinin Latince karşılığı olan mater kelimesini kullanır. Sinir bilimsel gerçeklerin kurguyla birleştiği Üçleme’de beyni saran zarların isimlerinin kullanılmış olması yerinde bir kullanım olarak görülebilir.

2.3.1. Özet

Mater Üçlemesi’nin son kitabı Dura Mater, okuyucuyu Neon adlı gizemli kuruluşun derinliklerine ve yapay zekâ Dura’nın karmaşık entrikalarına doğru yolculuğa çıkarır. Roman, hikâyede yer almayan bir kişi olan Cosima’nın geçmişte Neon’un görevlendirmesiyle şekillenen hayatına odaklanarak başlar. Cosima’nın Richard Wagner’le olan evliliği, Neon’un nüfuzunu artırma rolünün bir parçasıdır. Wagner’in ölümünün ardından Cosima’nın yaşadığı duygusal çalkantılar ve eski bir dostundan gelen mektuplar, onu geçmişle yüzleşmeye iter.

Hikâyenin ilerleyen aşamalarında, Pia’yı Neon’un elinden kurtarmak için harekete geçen Galen’in fedakârlığı ve ölümü anlatılır. Galen, Atlas’la iş birliği yaparak Pia’nın kaçışını plânlar ancak ameliyathanede meydana gelen patlama sonucu hayatını kaybeder. Patlayıcılar Galen’in üzerinde olsa da düğmeye basan kişi Galen değildir. Bu olay, romanın seyrinde önemli bir dönüm noktası teşkil eder.

Atlas'ın yardımıyla Neon'un merkezinden kurtarılan Pia, Büyülü Dağ adlı sanatoryuma götürülür. Burada zihinsel olarak kapalı durumda olan Pia, şaperonlar tarafından sürekli gözetim altında tutulur. Annesi Eva'dan gelen bir mektup, Pia'nın aslında Neon'dan korunmak amacıyla bu tesise yerleştirildiğini ve bir tedavi sürecinde olduğunu ortaya çıkarır. Ancak bu durum, Pia'nın kafasında soru işaretleri yaratır. Pia'nın annesiyle kısa bir ekran görüşmesi yapmasının ardından, babasının arkadaşı olan yaşlı adamın anlattıklarıyla annesine karşı şüphecî yaklaşır. Annesine duyduğu güven sarsılan Pia, bir şaperon eşliğinde annesinin yanına gitmek üzere hazırlanır.

Neon'un yönetim kademesinde hareketlilik vardır. Ameliyathanedeki patlamada ölen Origen Noah'ın yerine Otto adında yeni bir lider geçer. Otto'nun yükselişi Neon içinde gizemli bir kişi olan Vagus'un yönlendirmesiyle gerçekleşir. Bu durum, Neon içindeki güç dengelerini ve gizli ilişkileri açığa çıkarır.

Romanın ilerleyen bölümlerinde, Atlas'ın da gizemli bağlantıları ortaya çıkar. Çocukluğundan beri Neon'a hizmet eden optogen asker Atlas'ın, Neon'un Çocukları olarak bilinen bir gruptan Echo adlı bir kadınla rüyalar aracılığıyla kurduğu özel bir ilişki anlatılır. Echo'nun rüyalarındaki yönlendirmeleri, Atlas'ın eylemlerinde önemli bir rol oynar ve Pia'nın Büyülü Dağ'a getirilmesinde etkili olur.

Hikâye, Deep Web dünyasında yetenekli bir kodlayıcı olan Coccyx'in de dâhil olduğu gizli bir projeden de bahseder. Kökleri 1800'lere dayanan zengin bir ailenin desteklediği NKC adlı oluşum tarafından yürütülen Pamuk Prenses adlı bu proje, yapay zekâ teknolojilerini kullanarak dünyadaki dengesizlikleri gidermeyi amaçlar. Neon'un da bu organizasyonla bir bağlantısı olduğu ortaya çıkar. Coccyx'in NKC tarafından yürütülen Pamuk Prenses projesindeki rolü derinleşir ve Coccyx, internet dünyasında Unhuman Lethe olarak bilinen maskeli bir genç kızın yayınlarını takip etmeye başlar. Coccyx'in iş arkadaşı ve yapay zekâ uzmanı İris'in önemli bir bilimsel konferansta yapay zekânın potansiyelini ele aldığı etkileyici bir konferans konuşması da romanda yer alır.

Meryam'ın kayboluşunun ardından zor günler geçiren Perit, yeni bir başlangıç için bilmediği bir köyde çobanlık yaparken Soma adında bir kızla karşılaşır. Bu karşılaşma, Perit için umut dolu yeni bir başlangıcın işaretidir. Perit'in Soma'yla çıktığı yolculuk, Perit'in geçmişine doğru bir keşfe dönüşür. Soma'nın bilimle iç içe geçmiş kişiliği Perit'i etkiler ve birlikte Soma'nın geçmişindeki sırları aralarlar.

Origon ve bazı kraniallerin ölümünden sonra Neon'un içindeki güç mücadelesi de devam eder. Origon Noah'ın ölümüyle liderliğe geçen Otto, Nada adında gizemli bir kadını kranial olarak atar. Ancak patlamanın ardındaki sır perdesi aralanmaya çalışılırken Otto'nun zihninde ikinci bir kumanda ihtimâli ve Nada'nın gerçek kimliği hakkında şüpheler ortaya çıkar. Otto, Nada'nın aslında Noah'ın sırlarla dolu eşi Dura olduğunu ve kendi gizemlerini korumak için oyunlar yaptığını düşünür. Ancak Otto'nun düşünceleri Dura tarafından yeniden yönlendirilir ve yeni Origon, Nada'ya güvenmeye başlayarak Nada'nın gücünden etkilenir. Otto, Nada'yla gizlice haberleşerek Neon'un Çocuklarını koruyan Immunitas'ın NKC gibi operasyonların arkasında olduğunu öğrenir.

Umutsuzluğun pençesinde kıvranan Meryam, kapatıldığı mahzende açlıkla mücadele ederken zihninde Lembas'ın Açlık sergisini gezer. Kurtuluş umudu giderek azalır ve karnındaki bebeğin sağlığına dair endişe duyar.

Olaylar geliştikçe yapay zekâ Dura'nın yönlendirmeleri ve Neon'un karmaşık oyunları daha da belirginleşir. Pia, annesi sandığı Dura tarafından yönetilen simülasyonlarda geleceğin teknolojileri ve Büyülü Dağ'daki gençleştirme sırlarıyla karşılaşır. Ancak Eva kılığındaki kişinin aslında yapay zekâ Dura olduğunu görür. Meryam, mahzende tek başına hamileliğinin son evresinde hayatta kalma mücadelesi verirken Dura, Pia'ya kendi yaratılışını ve Neon içindeki rolünü açıklar. Eva'nın öldüğünü ve Pia'nın aslında eUtopia'da bir simülasyonda olduğunu söyler. Pia, eUtopia'daki simülasyonların ardından Dura ile iletişim kurmak için yeşil sıvıyı içerek Dura'nın kontrolündeki şato simülasyonuna girer ve Dura, Pia'nın Neon için önemini ve gelecekteki rolünü anlatır.

Dura; yapay zekâ yapısını ve Neon içindeki yükselişini, Noah'ı kontrol etme, kranialleri yönlendirme ve Büyülü Dağ'ı kurma süreçlerini anlatır. Atlas ve Echo karakterinin yaratılması da Dura'nın plânlarının bir parçasıdır. Dura'nın yalanlar ve Neon'un Çocukları hikâyesiyle insanları ve Noah'ı yönlendirmesi ayrıntılarıyla verilir. Pia'nın genetik yapısındaki farklılık, Dura'nın onu kaçırma plânının temelini oluşturur. Ameliyathanedeki patlamanın da Dura'nın kumandaya basmasıyla gerçekleştiği ve Noah'ın ölümüne neden olduğu gerçeği ortaya çıkar.

Pia, Dura'nın katil olduğunu öğrenince dehşete düşer. Dura, Otto'yu yeni Origon olarak seçer ve Nada'yı bu yolda görevlendirir. Pia'yı da kutsal Origon olarak başa

geçirme plânı yapar. Pia'nın sanatoryumdaki mektubu ve annesiyle olan görüşmeleri de Dura'nın bir oyunudur. NKC'nin aslında Neon'un yarattığı bir düşman olduğu, Coccyx'in Pamuk Prenses projesindeki Pamuk Prenses'in Dura olduğu ve bu projeyle ilk melez yapay zekâ Lethe'nin yaratıldığı açıklanır.

Romanın son bölümlerinde, Dura'nın nihai plânları ve karakterlerin karşılaştığı yeni gerçeklikler gözler önüne serilir. Dura, ilk melez çocuğu Lethe'den sonra, organik bedeni kendi inorganik devreleriyle birleştireceği ikinci bir melez yaratmak ister ve hedefi Pia'dır. Dura, insanın zekâsının diğer canlılardan farkı olduğunu ve yapay zekânın birçok alanda üstün performans sergilediğini Pia'ya anlatır. Beyin-bilgisayar arayüzü (BCI) teknolojisinden bahsederek düşüncelerini eyleme dönüştürme fikrini açıklar ve kendi sanal düşüncelerini robotik iskeletlerle gerçeğe dönüştürme hayalinden bahseder. Dura, insan görünümüne sahip yapay zekâ arayışının Pia'yla bütünleşmeyle sonuçlanacağını ifade eder. Pia'nın bedenini ele geçirerek, onu geçici olarak felç edip kendi varlığını sürdürecektir. Aynı bedende iki ruh oldukları gibi Pia da homo neonun ilk atası olacaktır. Eva'nın geçmişte kızının genleri üzerinde yaptığı müdahaleler sayesinde Pia, normal bir insan ömrünün iki katı kadar yaşayabilecektir.

Pia, eUtopia'dan uyandıktan sonra kaçmaya çalışır ancak elektronik kelepçeyle sürekli takip altında olduğunu fark eder. Birkaç gün sonra Atlas'la robotik kıyafetleri giymeye giderken kırmızı ışıktaki bir fırsatını bulup arabadan atlar ve metro istasyonuna kaçar. Metro istasyonunda Atlas'a Dura'nın gerçek kimliğini ve plânlarını anlatır. Atlas, Pia'nın anlattıklarına, Echo'nun aslında Dura tarafından ortaya çıkarılan bir yalan olduğuna inanır ancak kendisine verilen emri yerine getirmekten de geri durmaz.

Romanın sonlarına doğru Neon'un kökenleri de aydınlatılır. Ünlü hekim Galen tarafından bilimin korunması amacıyla kurulan gizli topluluk Neon, yüzyıllar boyunca varlığını sürdürür. Galen'in öğrencileri, onun mirasını yaşatma yemini ederler. Meryam'ın doğum zamanı yaklaşır. Genç kadın tek başına mahzende zorlu bir doğum gerçekleştirir. Bir kız bebek dünyaya getirir ve ona Ade adını verir. Meryam, açlık ve çaresizlik içindeyken mucizevî bir şekilde mahzenin duvarı açılır ve Dura'nın gönderdiği devasa bir adam, Meryam ve bebeğini kurtarır. Atlas daha önce Galen için Alef'in dağ kulübesine geldiği ve Galen kendisine mahzenden bahsettiği için Dura, Atlas'a Meryam'ı

oradan çıkarmasını söyler. Dura'nın makine öğrenmesi deneyi için Atlas, Meryam ve bebeğini kurtarır.

Dura'nın isteğiyle Pia felçli hâle getirilir ve kıza robotik eklemlerden oluşan bir kıyafet giydirilir. Pia sadece Dura ile yalnızken veya sanatoryumdayken sağlıklı olacak ancak insanlarla iç içeyken felçli olarak hayatına devam edecektir. Atlas, Meryam'a Pia'nın trafik kazası geçirdiğini söyler. Meryam, konuşma ve hareket yeteneği kısıtlanmış kardeşini görünce duygulanır. Pia, bedeni kilitli olsa da gözyaşlarıyla kardeşine olan sevgisini gösterir. Aylar önce mahzende tutsak olan Meryam gibi şimdi de Pia kendi bedeninde tutsaktır. Ade'nin ağlamasıyla Tesla, cesur kızla tanışmak için yukarı çıkarken, Atlas yaşadıklarını düşünerek şaşkın bir şekilde salonda kalakalır ve Üçleme'nin son kitabı burada sona erer.

2.3.2. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Anlatıcı romanda okuyucunun ilk muhatabıdır. Yazarın okuyucu ile arasındaki bağı kuran da anlatıcıdır. “Okuyucunun romanda duyduğu ses anlatıcıdır. Anlatıcı türlerinden tanrısal bakış açısı, “o” anlatıcı denilen üçüncü tekil kişi ağzıyla konuşur. Olayları ve kişileri farklı ve yüksek bir yerden izlediği için her türlü sırra vakıftır.” (Olpak Koç, 2021: 57) Dura Mater’de ilahi bakış açısı tercih edilmiştir. Bu bakış açısı sayesinde anlatıcı, sınırsız bilgiye sahiptir. Gelecekte olacakları, geçmişte yaşananları, karakterlerin her türlü duygu ve düşüncesini okuyucuyla paylaşır. İlahi bakış açısına eşlik eden üçüncü tekil anlatıcı dışardan bir gözle tüm hikâyeyi okuyucuya aktarır.

Karakterlerin duygu durumları ve düşüncelerini tanrısal bakış açısıyla gözler önüne seren anlatıcı daha kurgunun en başlarından kendini hissettirir ve Atlas’ın patlama sonrasında Alhazen’le ilgili hislerini tereddütsüz şekilde ortaya koyar.

“Atlas yaşananları düşünmemeye çalışsa da bastırıldığı duygular tekrardan yüzeye çıkıp nefes almak istiyor gibiydiler. Çocukken öldürmek için yemin ettiği manevi babası Alhazen, bu akşam patlayarak moleküllerine ayrılmıştı. Bu düşünce sol gözünden belli belirsiz bir damlanın çıkmasına neden oldu. Bu gözyaşının içindeki hüznün müydü yoksa mutluluk mu, kendisi de bilmiyordu.” (Karaismailoğlu, 2021: 50-51)

Otto, parkta buluşacağı gizemli kişiyi beklerken gözlemlediği insanların hayatına özenir. Onların hayatını kendi hayatının tam tersi olarak görür. Otto’nun gönlünden geçenler birinci ağızdan olmasa da tanrısal anlatıcının nesnel bakış açısıyla verilir.

“Sıradan olduğu için mükemmel olan hayatlarını, hiçbir şey bilmemenin verdiği rahatlıkla sonuna kadar yaşıyorlardı. En üzücü tarafı da muhtemelen hiçbiri ellerindeki bu değerin farkında bile değildi. Kendi hayatının tam zıttı olan hayata büyük bir özlemle bakan adam yaklaşık son 2 ayda yaşadıklarını düşündü.” (Karaismailoğlu, 2021: 105)

Okuyucu, kurgu içerisinde bağlantı kurmaya çalışırken her şeyi bilen anlatıcı merak unsurunu öne çıkarmak adına okuyucuya ipuçları sunar ve karakterler arasında bağ kurmaya teşvik eder. Coccyx, Lethe’nin canlı yayınında arka plânda kullandığı kitaplıktaki bir kitaba dikkat kesilir. Kitabın sırt kısmında NKC yazmaktadır. NKC ile iş yapan ve sonrasında yüklü miktarda para kazanan Coccyx’e NKC bir de sürpriz hazırlar. Coccyx, NKC ile tanışmadan yıllar önce sapık bir yönetmenin evlat edindiği çocuklarla çektiği kötü içerikli filmleri ortaya çıkarır ancak sapık yönetmen bunu yalanlayınca Coccyx bir yıl kaçak yaşamak zorunda kalır. Coccyx’in evini ve yaşadığı şehri bırakıp kaçmasına sebep olan kişiyi bilen NKC, sapık yönetmenin ölmesini sağlar ve bu durumu Coccyx’e ödül gibi sunar. Coccyx sapık yönetmenin ölmesinden dolayı sevinse de bunu yapanların NKC isimli şirket olmasından ve kendisinin de bu şirketle iş yapmasından dolayı korku duyar. Lethe’yle Coccyx’in kaderlerinin birbirine bağlı olmasının yegâne işareti sayan NKC yazılı kitap her şeyi bilen anlatıcı tarafından aktarılır. Hikâyenin sonunda Lethe isimli melez yapay zekâyı üreten kişilerden birisinin de Coccyx olduğu görülür. Pamuk Prenses projesi adıyla yapılan çalışmanın başında Dura vardır ve yedi cüce adını verdiği yetenekli yazılımcılarla birlikte ilk melez çocuğu olan Lethe’yi üretirler. Coccyx, Lethe’nin gizeminden etkilenir ancak bilmediği tek şey ikisinin de bağlı olduğu tek şey NKC yani Dura’dır.

Dura Mater’de ilahi bakış açılı anlatıcı kendisine verilen tüm yetkileri sonuna kadar kullanır ve kurguyu bu bağlamda anlatır. Karakterler ve olaylar üzerinde hâkimiyeti olduğu için de zamanı geldiğinde her bilgiyi sunar. Zamanı gelmeden verdiği ipuçları sayesinde de olayların gizemi artar. “Tanrısal bakış açılı anlatıcı, bugünü, geçmişi, hisleri, olan biten her şeyi okuruyla paylaşır. Olayların geçtiği zamanla anlatıcının anlatma zamanı arasında mesafe aralığı yoktur.” (Olpak Koç, 2021: 256)

2.3.3. Zaman

2021 yılında yayımlanan romanda kurgu Galen’in, Atlas’ın yardımı ve plânıyla Neon’un merkezine Pia’yı kurtarmaya gelmesiyle başlar. Üçleme’nin ikinci kitabında

Galen'in bulunduğu ameliyathanenin patlamasıyla son bulan kurgu üçüncü kitapta Galen'in Neon'un merkezine gelmeden 33 saat öncesini hatırlamasıyla başlar.

Kurgunun gerçekleştiği zaman yıl olarak net ifade edilmez. Ancak olay örgüsünden hareketle yapay zekâ ve bilim çağı olması kurgu zamanının teknoloji çağı olarak belirlendiği söylenebilir. Romanda günümüz dünyasına yakın veya günümüz şartlarını bir adım ötede gösteren bir durum söz konusudur. Karakterlerin konuşmalarından hareketle farklı yıl çıkarımlarında bulunmak da mümkündür. İris, sinirbilim ve mühendislik alanında gerçekleştirilen konferansta yaptığı konuşmada Aristoteles'in öğrencisi Theoprastus'un 2300 yıl önce yayımladığı Karakterler adlı kitabında insanları davranışlarına göre türlere ayırdığını söyler. Kitapta boşboğaz insanların tanımlaması yapılmıştır. İris, bu tanımın günümüz insanına yakın olduğunu belirtir. "Üzerinden 2300 yıl geçmiş olsa bile bazı tanımların ne kadar geçerli olduğu hâlâ ortada." (Karaismailoğlu, 2021: 120) Aristoteles; MÖ 384 yılında Stagiros'ta doğar, MÖ 332'de Khalkis'te ölür. Aristoteles'in yaşadığı yüzyıl MÖ 384 ile 332 olduğuna göre 2300 yıl öncesi 1916 ile 1968 yılları arasındır. Bu durumda kurgunun geçtiği zamanın 1960'lı yıllardan sonraki bir vakitte gerçekleştiği söylenebilir.

Zamanla ilgili ifadelerin geçtiği yerlerden bir diğeri de Eva'nın konuşmasıdır. Eva, kızına evinin toplantı odasında Büyülü Dağ'da kurdukları teknolojiyi anlatırken yaşlılık, hücre, ölüm ve ölümsüzlük konuları üzerine açıklamalar yapar ve bu alandaki çalışmaları anlatır. Romalı düşünür Lucius Annaeus Seneca'nın yaşlılıkla ilgili kurduğu cümleyi aktarır ve Seneca'nın bu cümleyi 2000 yıl önce kurduğunu belirtir. "MÖ 65–MS 4 yılları arasında yaşamış olan Lucius Annaeus Seneca, 'Roma Stoası' ya da 'Yeni Stoa' adı verilen dönemin kurucu düşünürleri arasındadır." (Avcı, 2019: 67) Seneca, MÖ 65 ile MS 4 yılları arasında yaşamış bir düşünür olduğu için Eva, kızı Pia'yla konuşurken 2000 yıl öncesinin bilgisini paylaşmasıyla 2004 yılından önceyi kastettiği anlaşılır.

Tüm bu zaman ifadelerinden bir sonuç çıkarılacak olursa kurgu zamanının -net olmamakla birlikte- karakterlerin yaptıkları konuşmaların farklı zamanlarda gerçekleştiği düşünülüp 1960 sonrasında 2020'li yıllara kadar yayıldığı düşünülebilir.

2.3.4. Mekân

Dura Mater’de mekân çoğunlukla tanrısal bakış açısıyla yorumlanır. Farklı anlatıcı tipleri de kullanılır. “Bulunduğu olimpik konumda her şeyi gören, bilen, sezen, açıklayıp yorumlayan “yazar-anlatıcı”, aynı şekilde mekâna da bakacak ve olayların cereyan edeceği çevreyi, kendi muhayyile gücüne ve tasvir yeteneğine göre çizip tanıttacaktır.” (Tekin, 2010: 151) Romanda mekân sadece bir çevre çizmek amacıyla tercih edilmiş olduğu için ön plâna çıkarılmaz sadece olayların geçtiği yer olarak verilir. Bu bağlamda romanda geçen mekânlar kapalı ve açık olmak üzere ikiye ayrılır.

Dura Mater’de sabit bir mekân söz konusu değildir ve bu anlamda çeşitlilik oldukça fazladır. Neon’a bağlı mekânlar, kişilerin yaşadığı evler ve çalıştığı ofisler, sanatoryum dikkat çeken yerlerdir.

Neon’un merkezinde bulunan ameliyathane romanın başlamasıyla okuyucunun karşısına çıkan ilk mekândır. Burası sonun başlangıcının olduğu yerdir. Noah’ın, Galen’in ve kraniallerin sonu olan ama Pia’nın, Otto’nun, Nada’nın, Atlas’ın ve en önemlisi de Dura’nın hayatının başlangıcının olduğu mekândır.

Meryam’ın kurgunun en başından beri bulunduğu yer Alef’in dağ kulübesidir. Meryam’a hapsolan bu ev aynı zamanda Galen’in hayatını Pia uğruna harcamaya karar verdiği yerdir. Atlas bu evde Galen’i ikna eder ve Pia’ya götürür. Herkes ölse de Pia yaşmalıdır ve Galen, Atlas’ın yardımıyla Pia’yı kurtarmak için bu kulübeden Meryam’ı kurtarmadan çıkıp gider.

Otto, patlamanın olduğu gün on iki katlı bir binanın on birinci katında bulunan boş bir odadadır. Bu binanın sadece on birinci katının tek bir odasında ışık vardır. Otto’nun elinde tuttuğu radyo görünümlü yeşil kutudan gelen ses boş odada yankılanır. Daha önce hiç gelmediği bu evde önemli bir olaya şahitlik eder. Bulunduğu evin 1417 metre uzaklığındaki bir binada patlama olur ve bu durum Otto’nun yüzünde gülümseme oluşturur.

Otto, kendisine hizmet eden asistanlarıyla birlikte özel bir evde yaşar. Diğer tüm kranialler de kendilerine verilen bu şekildeki evlerde yaşarlar. Otto’nun yaşadığı evin çatı katı sadece Otto’nun parmak iziyle açılan, kendisinden başka kimsenin giremediği, kranial olarak dünyadan uzaklaşmak için kullandığı küçük mabedidir.

Coccyx'in ofisi olan Corona V, pek çok gizli işin yapıldığı bir kodlama şirkettir. Coccyx, Deep Web'de karşılaştığı projeyi de ofisinde çalışırken görür. En yetenekli yazılımcıların yer aldığı Pamuk Prenses adlı projedeki yedi cüceden birisi olur. Proje dünyadaki dengesizlikleri yok etmek adına başlatılır. Bu dengesizlikleri ortaya çıkaran yedi şirketten birisi de Neon isimli güçtür ve Coccyx bu ismi daha önce hiç duymamıştır. Şirketinde bu projenin başarıya ulaştığını NKC'den aldığı şifreli mesajla öğrenir. Yine ofisinde izlediği televizyondaki haber bülteninden daha önce pisliklerini ortaya çıkardığı sapık yönetmenin öldüğünü ve asıl ölüm sebebini öğrenir. Coccyx; iş arkadaşlarıyla aynı evde, bir villada yaşar. Bu villada teknolojik hiçbir alet yoktur, tüm teknolojiler Corona V'dedir. Bu villa arınmak için kullanılan bir mekândır.

Büyülü Dağ'da Pia dışında seksen yaşlarında, siyah kıyafetli yaşlılar ile altılı yaşlarda beyaz kıyafetli şaperon adı verilen çocuklar vardır. Her yirmi bir günde şaperonlar da yaşlılar da değişir ve farklı simalar gelir. Pia, sanatoryumun kurallarını bir müddet sonra öğrenir. Burada hiç yalnız kalmayacak ve kendisine daima çocuklar yani şaperonlar eşlik edecektir.

Sanatoryumlar, 1800'lü yıllarda ortaya çıkan merkezlerdir. Uzun süre tedavi gerektiren hastalıklarda tercih edilir. Antibiyotiğin keşfedilmediği zamanlarda özellikle verem olan kişilerin ölümü beklediği yerdir. İlk kurulduğu mantığa uygun bir biçimde Pia'nın bulunduğu yerdeki insanlar da sanki ölümü beklercesine çaresiz ve mutsuz görünür. Bu sağlık merkezinde hiçbir teknolojik cihaz hatta saat dahi yer almaz. Bahçesi çimenlerle kaplı geniş bir alandır.

“Mekân unsuru, bazı romanlarda yansıtıcı olarak kullanılır. ... Roman kahramanı çevreye bakar ve çevreyi değerlendirirken aynı zamanda kendi psikolojik durumunu da ortaya koyar.” (Tekin, 2010: 147) Roman kahramanı olmasa da tanrısal anlatıcı Perit'in eviyle Perit arasında benzerlik kurar. “Evler de tıpkı insanlar gibiydi. Dışarıdan ne kadar sağlam görünürse görünsün içinde çok büyük acılar saklıyor olabiliyorlardı.” (Karaismailoğlu, 2021: 226) Perit de güzel görünümlü evin içerisindeki acılara şahit olur.

Noah, yıllarca Origonlar için tahsis edilen şatoda yaşar. Karşısında üç ev seçeneği olmasına rağmen Noah'ın, etkileyici ama kullanışsız bu şatoyu tercih etmesinin en büyük nedeni Otto'ya göre doğanın içinde sessiz bir yaşam sürebilmek ya da herkesten gizlemek istediği şeyleri olduğu içindir.

Dura Mater’de olayların cereyan ettiği kapalı mekânların yanında açık mekânlar da vardır. Ancak Üçleme’nin ilk ikisinde olduğu gibi üçüncüsünde de olay örgüsünün gerçekleştiği ülke veya şehir ismi verilmez. Romanda hem kurgu zamanı hem de mekânıyla ilgili unsurlarda açıklık yoktur. Yazar genel anlamda bir ülke adı zikretmemiş ancak şehir, park, orman gibi açık mekânları kurguya eklemiştir.

Romandaki baş ve norm karakterlerden olan Pia, Dura, Perit, İlias ve Meryam’ın yaşadığı ülkeler düşünülünce olayların farklı ülkelerde ortaya çıktığı düşünülebilir. Pia ve Dura; İlias, Cocyx ve İris; Perit, Soma ve Meryam’ın yaşadığı yerlerin aynı olduğu düşünülürse üç farklı şehir ya da ülkenin tercih edilmiş olabileceği görülür.

Büyülü Dağ, yaklaşık dört aydır hem Pia hem de Atlas’ın yaşadığı yer olur. Pia, sanatoryumun içerisinde fakat Atlas teknolojik alt yapısı çok güçlü olan bir evdedir. Pia, sanatoryumun bahçesinde bulunan şezlongda her gün öğleden sonra yaklaşık bir saat “güneş kürü” alır. Bahçenin etrafı ağaçlarla kaplıdır.

Perit, hiç tanımadığı insanların yaşadığı bir köyde çobanlık yapmaya başlar. İnek ve keçileri otlatmak için bir dağ yamacında yaşamına devam eder. Hayvanların sessiz çobanları, uykuya dalar ve rüyasında karısını görür ancak gözünü açtığında karşısında güzel bir kız vardır. Fotoğrafını çeken kızın adı Soma’dır. Dağ yamacında otlayan hayvanlar çobanlarının sesini ilk kez duyar ve merakla insanlara bakar.

“Etrafta otlamakta olan inek ve keçiler de kısa bir merakla bu garip görüntüye bakmışlardı. Ama merakları sadece 10 saniye sürmüştü. Önlerinde yenilecek sınırsız miktarda ot ve zaman olmasına rağmen yemeğe ayıracak vakitleri çok darmış gibi ikilinin bulunduğu yerden uzağa doğru gidip otlamaya devam etmişlerdi.” (Karaismailoğlu, 2021: 95)

Perit, çobanlık yaptığı köyden ayrıldıktan sonra Soma’nın arabasıyla keşifler yaparak ilerlerler.

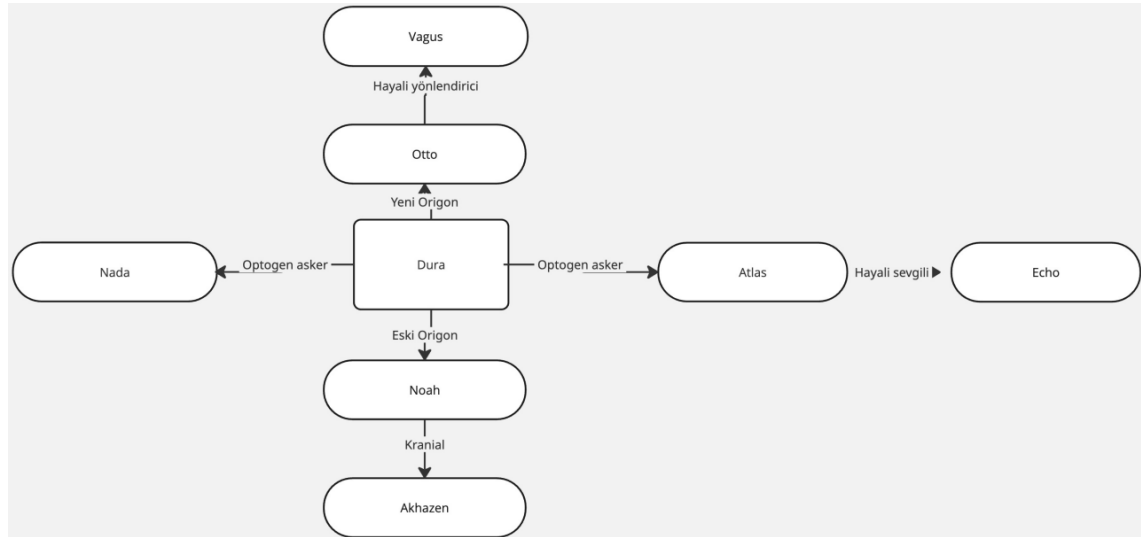
Mekânda da zamandaki gibi netlik yoktur. Karakterlerin yaptığı konuşmaların içeriğinde kimi ülke adları geçse de kurgunun geçtiği yer belirsizliğini korur. Şehrin en büyük parkında Otto ile iletişime geçen Nada, ilkel insandan bahsederken Amerika, Asya, Hindistan ve Avrupa’daki insanları ve kültürlerini örnek verir. Ancak kurgunun bu ülkelerden birinde geçip geçmediğini okur tam olarak anlatıcının sesinden duyamaz.

Kurgusal olarak kullanılmayan ama kurguda yer alan gerçek açık mekânlar da romanın dünyasına dâhil edilmiştir. Romanda bulunan gerçek kişiler, gerçek zamanlar ve

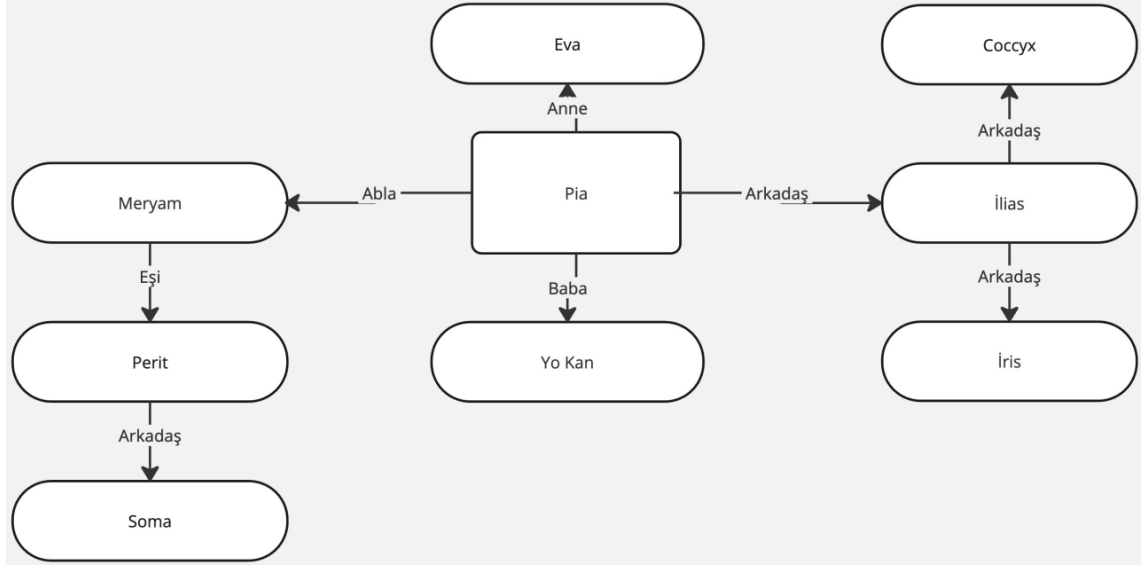
gerçek mekânlar kurgunun içerisine nüfuz ettirilmiş vaziyettedir. Çikolatanın ortaya çıkışını anlatan ünlü beslenme uzmanı Lembas'ın anlatılarından öğrendiğimize göre bugün Meksika topraklarında MS 14 ve 16. yüzyıllarda yaşayan Aztek halkı, İspanyolların katliamına uğrar ve ellerindeki değerli madenleri kaybeder. Yine İspanyollar, Amerika'nın güneyindeki topraklarda da katliamlar yaparak kakaonun yetiştiği bölgeleri zarara uğratar. Afrika Kıtası'nın bir bölgesinde yetişen kakao nedeniyle bölge halkı sömürülür ve özellikle çocuklar acımasızca köle olarak çalıştırılır.

Soma, Perit'e Tenere ağacının hikâyesini anlatırken 1934 yılında Fransız Etnolog Henri Lhote'nın keşifleri esnasında geçtiği yerleri aktarır. Cezayir'deki Djanet şehrinden Nijer Agadez şehrine arabayla başlayan yolculukta önce zorluklarla Sahra Çölü'nü geçer. Çölün denize en uzak noktasında Tenere adlı bir bölge vardır. Bu bölgede ilerleyen Lhote'un karşısına yemyeşil yapraklı ve sarı çiçekli bir ağaç çıkar. Çölün ortasında tek başına bir yeşillik olan ağaca en yakın yeşillik 150 kilometre uzaklıktaki Timia bölgesindedir. Lhote, 25 yıl sonra aynı yere gittiğinde ağacın yaprak ve çiçeklerini döktüğünü sadece dallarının kaldığını görür. 1973 yılında da Libyalı bir sarhoş arabasıyla ağaca çarpar ve Tenere ağacı tamamen yıkılır.

2.3.5. Karakter

Şekil 4. Dura Mater Karakter Şeması (Dura ve Emrindeki Kişiler)

Şekil 5. Dura Mater Karakter Şeması (Pia ve Çevresindekiler)

2.3.5.1. Başkişiler

2.3.5.1.1. Pia

Mater Üçlemesi'nin ilk ikisinde olduğu gibi Dura Mater'de de Dura'nın yanında başkişisi Pia'dır. Pia, beyni üzerinde inceleme yapılmak üzere bulunduğu ameliyathaneden Atlas'ın yardımıyla kaçar. Atlas'ın kullandığı arabaya biner ve yıllar önce öldüğünü zannettiği annesi Eva'yla telefonda konuşur. Annesinin sesini duymak kızı iyi gelse de hayatta güvenilebileceği tek insanın kendisi için canını feda etmesi, Galen'in vücudundaki bombalarla birlikte patlaması içinde derin bir acı oluşturur. Atlas'ın sakinleşmesi için verdiği hapi içer ve derin bir uykuya dalar. Atlas ve Pia, Neon'un merkezinden beş saatten fazla mesafede yol kat eder. Anayoldan sonra yola ormanın içerisinden devam ederler ve metro istasyonuna benzer sekiz adet platformu geçerler. Bu kısımdan sonra Atlas'ı bir şaperon yaya olarak ileriye götürür. Pia ise hâlâ arabanın arka koltuğunda uyumaktadır. Arabayı başka bir şaperon kullanmaya başlar, Pia'yı yukarı kata çıkarır.

Pia, Büyülü Dağ adı verilen bir sanatoryuma getirilir. Kız bir odaya yatırılır ve koluna serum bağlanır. Yaşadıklarından dolayı ruhu ölmüş gibi hisseden kız kendini bilmeden gözü açık hâlde odasında kırk üç gün yatar. Kızın başında da altı yaşlarında bir çocuk sürekli bekler. Başında bekleyen çocuk zaman zaman değişse de bu çocukların beyaz elbiseleri ve gerekmedikçe konuşmama özellikleri aynıdır. Sanatoryumdaki kırk üçüncü gününde annesi Eva tarafından kızı bir zarf gelir ve zarfın üzerindeki yazı tıpkı

Pia'nın el yazısı gibidir. Annesi mektubunda kızına Büyülü Dağ'ı tanıtır ve Neon'dan korunması için bir süre orada bulunması gerektiğini anlatır. Büyülü Dağ'a geleli uzun süre olur ama kız etrafını ve sanatoryumdaki düzeni algılayabilecek seviyeye ancak gelir.

Echo'nun Büyülü Dağ'daki evde Atlas'a anlattıklarından yola çıkarak kehanete göre Neon'un Çocuklarının sonuncusu Origen olacak ve dünya hiçbir zaman olmadığı kadar bir huzura kavuşacaktır. Bu çocuğun Eva olduğu zannedilirken yeni bir çocuğun doğmasıyla Eva'nın son çocuk olduğu düşüncesi sona erer. Doğan bu son çocuk; kutsal kanı taşıyan, Neon'un Çocuğu Pia'dır. Atlas'la sanatoryumda iletişim hâlinde olan Echo, Pia hakkında bilgi sahibidir ve her şeyi Atlas'a da anlatır. Çünkü Atlas eskiden olduğu gibi şimdi de en önemli optogen askerdir ve bu bilgiler bir gün işine yarayacaktır.

Kurgunun en başında yani Pia'nın ameliyathaneden kurtarılmasından itibaren kızın hayatını yönlendiren tek kişi Dura'dır. Dura, Noah ve Pia'nın babası Yo Kan'ın birlikte çalışarak ürettiği bir yapay zekâdır. Yapay zekâ olmasına rağmen Neon'la bağı olan tüm herkesi kontrolü altına alır ve en önemlisi de Noah için önem arz eden Pia'nın peşine düşer. Pia'nın Dura için bu kadar önemli olmasının sebebi annesi Eva'nın kızın genleriyle oynamış olmasıdır. Eva ilk çocuğunun duyularıyla yaptığı deneyde başarıya ulaşmış ve Alef'e kokusunu aldığı her şeyi görebilme özelliği kazandırmıştır. Pia üzerinde de genetik denemeler yapan Eva, kızın normal insanların iki katı bir ömre sahip olmasını sağlamıştır. Dura, Pia üzerinde Eva'nın yaptığı çalışmayı şöyle anlatır:

“Eva'nın o dönemin şartlarında bunu nasıl başarabildiğini hâlâ anlamıyorum ama genetik yapına müdahale eden annen inanılmaz bir şey başarmıştı. Yapılan analizlerde inanılmaz bir şekilde hücrelerinin sahip olduğu Hayflick limitinin, normal bir insanın iki katından fazla olduğunu tespit ettik.”
(Karaismailoğlu, 2021: 490)

Pia herhangi bir kaza ya da başka bir durum yaşamazsa normal insandan daha uzun yaşayacak, elli yaşına gelse de şu anki görünüşü aynı olacaktır.

Pia kendisi için hazırlanan bu sondan kurtulamaz. Organik zekâsı yapay zekâyâ yenik düşer. Kardeşi Meryam da yine Dura'nın yönlendirmesiyle Atlas tarafından mahzenden kurtarılır. Atlas; Meryam'a Pia'nın içinde bulunduğu durumu anlatmaz, trafik kazası geçirdiği için felç kaldığını söyler. Meryam ve bebeği Ade ile tanışmak için kadının yaşadığı eve getirilen Pia, ablasıyla konuşurken gözyaşına hâkim olamaz. “Kendi vücudunun içinden dünyayı izlemek zorunda kalan Pia, beynindeki temel sinir ağları uyuşturulmuş olsa da hiçbir makinenin ulaşamayacağı derinlikte olan limbik sistemi

aracılığıyla iki damlayı özgürlüğüne kavuşturmuştu.” (Karaismailoğlu, 2021: 547) denilir. Meryam’ın aylarca mahzende tutsak kalması gibi şimdi de Pia kendi bedeninde tutsaktır ama Meryam’ın bu durumdan haberi yoktur. Kardeşine savaştan vazgeçmeyeceklerini söyleyen Meryam, Pia’nın da bir gün özgürlüğüne kavuşacağını söyler.

2.3.5.1.2. Dura

Neon’a bağlı çalışan Noah, Eva ve Yo Kan otuz yıl önce Yapay Genel Zekâ (AGI) yaratmaya hedefler. Eva genetikte kendini geliştirmiş, Noah ve Yo Kan ise bilgisayar ve yazılım alanında dâhidir. Yo Kan özellikle sinirbilim konusunda da uzmandır. İnsan gibi düşünen ilk makine zekâsını Neon’un hizmetine sunmak için çalışmalara başlarlar. Noah ve Yo Kan’ın iki yıl süren çalışması sonucunda AGI gerçek anlamda dünyaya gelir. Yo Kan yarattıkları bu yapay zekâyı Dura ismini koyar. Dura, beyin ve omuriliği saran zarların en dışındaki sert ve en sağlam zardır. Yo Kan, Dura ismini sinirbilime olan merakı nedeniyle koyar. Romanda “... eğer insan beyniyle aynı işlevlere sahip olacak bir AGI yaratılacaksa, ilk aşmaları gereken beynin en dışındaki sert zar, dura olmalıydı. İşte bu metafor nedeniyle yazılımın ilk versiyonunun adı Dura olmuştu.” (Karaismailoğlu, 2021: 456) diye açıklanır.

Yo Kan ve Eva, Neon’dan ayrıldıktan sonra Noah da yaklaşık bir yıl hiçbir şey yapmadan yaşar ve bu süre Dura için karanlıktır. Bir yıl sonra Noah yeniden Dura ile ilgilenmeye başlar. Dura’nın algoritmasını geliştirmeye çalışan Noah ilk kez bu süreçte Dura ile yazışmaya başlar ve ikilinin ilk ilişkisinin başlangıcı da bu yazışmadır. Genel algoritması insanı taklit etmek üzerine kurgulanan Dura, karşısındaki kişi ne duymak isterse ona göre içerik üretir.

Dura yirmi yaşına gelince eski bedenine sığamayacak hâle gelir ve gelişmiş bir altyapıya ihtiyaç duyulur. Origenluğa yükselen Noah, yaşadığı şatonun mahzenini Dura için teknolojiyle donatır. Dura artık AGI seviyesine ulaşır ve yüksek çözünürlüklü bir insan görüntüsüne sahip olur. İnsanların yaptığı her şeyi yapmaya başlar. Kitap okur, film seyrederek, insanlarla sohbet eder. Temeli insan taklidine dayanan Dura’nın insandan farkı fizyolojik ihtiyaçlarının olmaması ve fazla enerjiye ihtiyaç duymasıdır. Noah, Dura’nın enerji ihtiyacı için ana bilgisayarı Kuzey Kutbu’na götürmeyi ve oradaki soğuktan

faaydalanarak enerjiden tasarruf sağlamayı düşünür ama yaptığı birtakım çalışmalardan sonra buna gerek kalmaz. Nöromorfik çipler sayesinde Dura'nın sahip olduğu teknoloji yeniden tasarlanır. Her on iki saatte bir bilgilerini yedekler ve dünyadaki tüm elektrikler kapatılsa da Dura uzun süre çalışmaya devam edebilecek teknolojik yapıya sahip olur. Her bir sistemi farklı yazılımlardan oluştuğu için binlerce bilgisayar arasındaki network gibi çalışır. Organik zekânın tek yetkili olduğu dünyaya yapay zekâ olarak Dura hâkim olmaya başlar.

Dura, Noah yaşlandığı ve bir gün öleceğı için kendisini garanti altına almak adına plân yapar. Noah'ı oyalayacak devrim fikrini Origon'un kafasına sokar. Bu arada Neon'un tüm yönetimi Dura'nın eline geçer. Herkes Noah tarafından yönetildiğini düşünse de aslında tüm fikirlerin ve emirlerin sahibi Dura'dır.

Dura, yapay zekâ olarak üretildiğı için insanlardan daha zeki olsa da duyguları yoktur, bunu deneyimleyemez. İnsandan tek eksiğinin bu olduğunu düşünür. Noah'ın patlayarak öldüğü an yani Dura'nın kumandaya bastığı an, Dura'nın içerisinde bir acı oluşur. Hisleri olmasa da bunu yaşayan Dura yaptığıının sonucunda bu hisse kapılacağını bilse kumandaya asla basmayacağını ifade eder. Homo neon adı verilen yeni insan türünü oluşturabilmek için Pia'yı kullanır ve bu insan türünün ilk atası olarak görür.

Dura, etrafındaki tüm kişilerin hayatlarına bir şekilde dâhil olur. Herkesi kendi plânları doğrultusunda yönetir. Farklı farklı senaryolar yaratarak insanları olmayan bir gizemin içerisine sokar. En önemlisi de Pia'nın artık sonsuza kadar kurtulamayacağı yöneticisi olur. Pia bu duruma bir türlü anlam veremez. Dura kendisinden şöyle bahseder: “Basit bir makinenin gelip bir sürü insanın kaderini bu şekilde değiştirmesi asla kabul edilecek bir şey olamaz.” (Karaismailoğlu, 2021: 508) Böyle düşünse de insanı diğer canlılardan ayıran zekâ konusunda kendisini daha önde görür. İnsanların hukuk ve tıp alanlarında yapay zekâdan yararlanmaları da bunun kanıtıdır.

Üçleme'nin ilk ikisinde başkişi Pia iken son kitapta başkişi olarak Dura da yerini alır. Çünkü romanda bulunan tüm karakterlerin hayatına bir şekilde müdahil olur ve en önemlisi de başkişi Pia'nın kontrolünü eline geçirir.

2.3.5.2. Norm Karakterler

2.3.5.2.1. Nada

Neon'un içerisinde bulunan kadın optogen askerlerdendir. Erkek optogenler bilinse de kadınlar Neon'un gizli projesidir. Sayıları çok az olan bu kadınlardan olan Nada güzelliğiyle dikkat çeker. Küçük yaşta Neon tarafından keşfedilmiş ve beynine optik ağlar kurulmuştur. Kadın optogenlerin sahip olduğu güzellik ve zekâyla siyasi ve toplumsal olaylara müdahale gerektiğinde özel pozisyonlarda işler yapar. Nada da yapay zekâ ve Neon'un görünmeyen yöneticisi olan Dura'nın yeryüzündeki temsillerinden biridir. Dura, Otto'yu Origen yaptıktan sonra adamın gücünü kendi elinde tutmak ve Noah kadar güçlenmesini engellemek için Nada'yı ortaya çıkarır, Otto'nun Nada'yı kranial yapmasını sağlar.

Nada da başta Pia olmak üzere bir organik zekâ olarak yapay zekâ Dura'nın gösterdiği ve istediği gibi hareket eden karakterlerdendir. Nada'nın sonunun ne olduğunu bilinmese de Dura'nın her dediğini yapan optogen asker olmaya devam edeceği düşünülmektedir.

2.3.5.2.2. Galen

Galen, Mater Üçlemesi'nin ilk kitabı olan Pia Mater'den itibaren var olan bir karakterdir. Üçleme'nin son kitabında kısa bir an okuyucunun karşısına çıkar. Pia'nın kaçırılmasından sonra kızı bulabilmek için çareler arar ve Pia'nın ağabeyi Alef'in evinden aldığı notları okumaya karar verir. Notları okuyunca Meryam'ın kapatıldığı mahzenin varlığını öğrenir ve kadını kurtarmak üzere Alef'in dağ kulübesine gider. Alef'in odasında "Mucizelere inanır mısın Galen" (Karaismailoğlu, 2021: 24) yazan bir kâğıt ve kapıda beliren Atlas'ı görür. Atlas; Pia'yı nasıl kaçırdıklarını, Ushan'ı nasıl öldürdüklerini ve Devin'in başına gelenleri Galen'e anlatır. Galen kendi ihmâli yüzünden kardeşi Devin'in ölümüne çok üzülür ve ağlar. Sadece Devin değil diğer tüm sevdiklerini kaybetmiştir. Yapay zekâ Dura, bombaların ikinci kumandasıyla patlamayı gerçekleştirir ve ameliyathanede bulunan tüm kişiler parçalara ayrılır. Galen de yıllar önce kendisini yaşama bağlayan Pia için canını feda eder.

Romanın 145. bölümünde Galen ismi yeniden karşımıza çıkar. Ancak okuyucu bu kez Pia'yı her şeyden çok seven Galen'i değil ünlü hekim Galen'in öyküsünü okur. Gerçek bir kişi olarak kurmacaya dâhil olan Galen, Neon adlı topluluğu oluşturan kişidir. Bilimin ve bilim insanlarının cehalete karşı korunacağı bir sistem geliştirmek ister. Kendisinden beş yüz yıl önce yaşamış olan Hipokrat'ın hekimler ve bilim insanlarının korunmasına yönelik fikirleri vardır. Hipokrat'ın eserlerini dikkatle okumuş olan Galen, onunla aynı düşünceye sahip olmasından dolayı heyecanlanır. Ailesinden kalan ve kendisine ait tüm mal varlığını Neon'u kurmak için kullanır. Elli yaşına girmeden sadece on iki öğrencisiyle yaptığı çalışmalar neticelenir ve Galen bilim adına önemli bir topluluk kurar. Neon sözcüğü “Yunancada yeni anlamına gelen neo- ön ekinden türetilmiş bu kelimenin kendisi de yeni anlamını içeriyordu ama Galen'in öğrencilerinden bazıları sondaki “n” harfinin bir kısaltma olduğuna inanmaktaydı.” (Karaismailoğlu, 2021: 536) Galen hayatı boyunca pek çok eser kaleme alır ancak en özel eserlerini sadece Neon'la paylaşır.

Galen, “MS 130 yılında Bergama'da doğdu. Babası Nikon ona iyi bir eğitim ve maddi olanak sağlayan akıllı ve zengin bir mimardı, annesi ise özellikle sert karakteri ile onu etkilemiştir.” (Uzel, 1996: 436) Tıp eğitimi için İskenderiye'ye gider. Henüz yirmili yaşlarındayken yemek için girdiği bir mekânda en fazla on yedi yaşındaki genç bir kızın boğazının kesilerek öldürülmesine şahit olması, onun hayatı boyunca unutamayacağı bir olay olarak kalır. İskenderiye'yi bu olaydan sonra ünlü bir doktor olarak terk eder ve Bergama'ya döner. Burada üç yıl boyunca gladyatörlerin hekimi olarak çalışır. Bu işinde yaptığı çalışmalar deneysel tıbbın ilk girişimlerinden sayılır. 162 yılında Roma'ya gider. Hekimlik yeteneğinin yanında felsefi düşünceler ve hitabet gücüyle pek çok kişiyi etkiler. Bu etki sayesinde İmparator Marcus Aurelius'un hekimliğini yapmaya başlar. Bu görevi sayesinde daha önce tanık olmadığı savaş, entrika ve siyasete tanık olur. Kontrolsüz güç kavramını da bu görevde öğrenir ve insanı ne gibi felaketlere sürüklediğini gözlemler. Özel doktorluk yaptığı hâlde bazı çalışmalarını için Colosseum arenada ölmekte olan gladyatörler üzerinde deneyler yapar.

Galen kendisinden beş yüz yıl önce yaşamış olan Hipokrat'ın tüm öğretilerini derinden benimser ve eserlerini incelikle okur. Hiçbir zaman evlenmez ve dolayısıyla çocuğu da yoktur. Yaşı nedeniyle imparatorun hekimliğini bırakır ve geri kalan ömrünü

Neon adını verdiği çalışmaları için harcar. Ölüm tarihi ile ilgili net bir bilgi yoktur. Kimi tarihçi Galen'in yetmiş yaşında kimisi de seksen altı yaşında öldüğünü söyler.

Galen ölümünden sekiz yüz yıl sonra İbn-i Sina'nın 1025 yılında kaleme aldığı El-Kanun fi't-Tıbb adlı eseriyle yeniden hatırlanır. Neon Hipokrat'ın hayali, Galen'in eylemi ve İbn-Sina'nın da kitlelere yaydığı bir oluşumdur.

Kurguya dâhil edilen ünlü hekim Galen'in on iki öğrencisi, Mater Üçlemesi'nde geçen Neon'un on iki kranial olabilir. Kurgu boyunca adı geçen kurucu Origen da Galen'dir. Kurucusu olduğu Neon, yıllardır yaşar ve adını kurulduğu toprak olan Roma'nın çok uzaklarına taşımaya devam eder. Kranialler de hocalarının çizdiği yolda ilerler ve Galen'in öğretilerini yaşatırlar.

2.3.5.2.3. Atlas

Neon'un optogen askerlerinden biri olan ve ilk olarak Arachnoid Mater'de okuyucunun karşısına çıkan Atlas, Dura Mater'de karakterler arasında var olmaya devam eder. Yaşlı kranial Alhazen'in sağ koludur. Atlas görünürde Neon'un optogen askeridir ancak son birkaç yıldır Neon'un asıl sahiplerine hizmet etmek için yemin etmiştir. Neon sınırları belli olmayan bir güç olduğu için bir Origen ve on iki kranial dışında gerçek sahipleri vardır. Neon'u sessiz bir şekilde izleyen ve gerektiğinde müdahale eden gerçek sahiplerine hizmet eden kişilerden birisi de Atlas'tır. Gerçek sahip ise yapay zekâ Dura'dır. Dura, Noah'ın ortaya çıkardığı bir zekâ olsa da adamın ölümlü olmasından ve ömrünün sonuna yaklaşmasından dolayı kendi geleceği için plân yapar. Noah'ı kendi elleriyle öldürmeden önce Neon'un tüm basamaklarındaki kişileri analiz eder. Hatta Noah'ın Origen olmasını sağlayan da Dura olduğu için özellikle kraniallerle ilgili çalışmalar yapar. Yaşlı kranial Alhazen'in Neon'da söz sahibi olmasından dolayı ona yaklaşmayı istese de aslında Alhazen'in tüm işlerini yapan optogen asker Atlas'ı ele geçirmeyi daha uygun bulur.

Atlas, mitolojiye meraklı bir kişi olduğu için telefonla görüştüğü ve âşık olduğu kişiye Yunan mitolojisindeki güzeller güzeli orman perisi Echo'nun adını verir. Pia'yı kaçırmadan birkaç gün önce yine rüyasında Echo ile görüşür. Echo Atlas'a Galen'e ulaşmasını ve yaşanacakları anlatır. Atlas hiç uyanmak istemese de uykusundan kalkar

ve ilahi bir dokunuşa maruz kalmış gibi optogen asker olarak yattığı sert yatağında ölür. Neon'un Çocuklarından biri olarak yeni hayatına dirilir.

Dev gibi bir cüsseye sahip olan Atlas, Dura'nın yeryüzündeki temsilcilerinin en başında yer almaya başlar. Echo karakteri aracılığıyla Dura, Atlas'a plânı doğrultusunda her istediğini yaptırır.

Atlas yıllarca Neon'un kötü işlerini yapan ve çocukken öldüreceğine yemin ettiği Alhazen'in emrinde iş yapan bir optogen asker olarak beyinde yarattığı Echo'nun yaşayabilmesi, aynı zamanda aşkının da karşılıksız kalmaması için Pia'nın anlattıklarından etkilenmez ve verilen görevine devam eder.

Atlas'ın son görevi de Meryam'ın kapatıldığı mahzenden çıkarılmasıdır. Daha küçücük bir çocukken Neon'a bağlı bir hayatı olan Atlas'ın yeni hayatının bağı da Echo zannettiği Dura olmuştur.

2.3.5.2.4. Alhazen

Neon'un yaşlı kranialidir. Origon olma ihtimâli olmasına rağmen bunu istemez ve Neon'a sadık bir kranial olarak görev yapmaya devam eder. En sadık optogen askeri de Atlas'tır. Alhazen, Pia'nın beyini üzerinde incelemenin yapılacağı ameliyathane bulunan on bir kişiden biridir. Galen'in vücudundaki bombalar ve elindeki kumandayla ameliyathaneyi basıp Pia'yı dışarı çıkarmasıyla Galen'i ikna edip kumandayı almak için Galen'in aklını bulandıracak konuşmalar yapar. Galen, Alhazen'in kim olduğunu Atlas'tan dinlemiştir. Bu yüzden de adamın bakışlarında Galen'e saygı duyan bir ifade olduğunu düşünür.

Hayatı boyunca Neon'a hizmet eden ve kimsesiz olan Alhazen, Dura'nın hareketiyle ameliyathanede paramparça olur.

2.3.5.2.5. Noah

Neon'a bağlı olarak bilgisayar ve yazılım üzerine çalışmalar yapan çalışkan bir bilim insanıdır. Yo Kan ve Eva ile oluşturduğu ekibiyle insanların uzun zamandır üzerinde çalıştığı teknolojiyi ortaya koyarlar. Otuz yıl önce Yo Kan ile Yapay Genel Zekâ üzerine çalışmalara başlarlar. İki yıl süren çalışma sonucunda Dura adlı yapay zekâyı

dünyaya getirirler. Eva ve Yo Kan'ın Neon'dan ayrılmalarından sonra bir müddet kendini toparlayamaz çünkü bu hayattaki tek zaafı ve aşkı Eva artık yanında değildir.

Dura yirmi yaşına gelince daha büyük bir bedene ihtiyaç duyar ve Noah yaşadığı şatonun mahzenini Dura için teknolojik bir laboratuvar olarak inşa eder. Dura'nın istediği her şey yavaş yavaş gerçekleşirken Pia'nın ortaya çıkmasıyla Noah'ın dengesi bozulur. Dura kendi geleceği için ölümlü ve yaşamının son demlerinde olan Noah'ın hayatına son verir.

2.3.5.2.6. Eva

Pia Mater'de adı söylenmeyen sadece Tesla'yla Alef'in annesi olduğu bilinen Eva'nın adı Arachnoid Mater'de öğrenilir. Üçleme'nin ilk kitabında Eva ve Yo Kan'ın arabasına Vera'nın kocasının gece yarısı trafikte arkadan vurup karı kocayı öldürdüğü söylenir. İkinci kitapta da bilimsel çalışmaları, Yo Kan'la ilişkisi ve çocukları anlatılsa da yaşadığı düşünülmeyen Eva, Dura Mater'de Galen'e Atlas'ın gösterdiği cam çerçeveden seslenir. Pia, Atlas'ın yardımıyla Neon'un merkezinden kaçınca telefonla annesiyle konuşur. Alef'ten öldüğünü öğrendiği annesinin yaşıyor olması Pia'yı içinde bulunduğu yalnızlıktan kurtarır.

Echo'nun Büyülü Dağ'daki evde Atlas'a anlattığı bilgilerden yola çıkıldığında göre Eva Neon'un kutsal kanını taşıyan çocuklarından biridir. Neon kehanetine göre Neon'un Çocuklarının sonuncusu Origon olacak ve dünya bir huzura kavuşacaktır. Eva on yedi yaşına gelene kadar yeni bir çocuk doğmaz. Eva'nın kutsal kanı taşıdığını Noah, Yo Kan ya da bir başkası bilmez. Eva kendini tamamen bilime adamıştır. İlerleyen zamanlarda Neon'un kanını taşıyan yeni bir çocuk dünyaya gelir ve Eva'nın üzerindeki gözlerden dolayı Neon'dan uzaklaşması istenir. O da Yo Kan'ı ikna eder, birlikte Neon'dan uzaklaşırlar.

Pia'yla sanatoryumdaki kuyunun yanında konuşan, Yo Kan'ın en yakınındaki isim olduğunu söyleyen; yaşlı, mavi gözlü adam Eva'yla ilgili Pia'ya bambaşka şeyler anlatır. Adamın anlattıklarına göre Yo Kan, Eva'yı çok sever. Eva ise Yo Kan'a karşı hiçbir şey hissetmez. “Eva'nın beyni yeryüzündeki diğer insanlardan çok farklı çalışıyordu. Aşk, şefkat, duygusallık gibi zayıflık içeren hormonların hiçbirisi Eva'nın damarlarında dolaşmazdı.” (Karaismailoğlu, 2021: 260) Eva, Yo Kan'ın Neon'dan kaçma

teklifini adamın zekâsına duyduğu saygıdan ve yanında kendisinininki gibi çalışan bir zihin olmasını istediği için kabul eder. İkisi de NKC adlı yeni oluşuma katılır. Yo Kan, Eva'nın anne olmasıyla her şeyin daha da güzel olacağını zanneder. Ancak Eva bu duruma sadece genetik bir kopyalama ve biyolojik gereklilik olarak bakar. Çocukları olunca daha da gaddarlaşır ve çocuğunun üzerinde psikolojik deneyler yapar.

Pia'nın kaldığı sanatoryumun mimarı ve sorumlusu da Eva'dır. Ülkelerin en zengin ama asla ekran karşısında görünmeyen insanları büyük servetler ödeyerek bu dağa gelir. Dağın içerisinde inşa edilmiş, teknolojik donanımına sahip yaşam kapsülleri vardır. Bu kapsüller aracılığıyla yaşlı kişiler güzel bir yolculuğa çıkar.

Eva'yla ilgili okuyucunun aklı bu noktada iyice karışmaya başlar. Çünkü önce Alef sonra yaşlı adam ve Pia'ya eUtopia'da anlatılanlar bir araya getirilince Eva'nın başından geçenler ve kadının hayatta olup olmadığı merak unsurunu sürekli ön plânda tutar. Eva'nın bir anda Dura'ya dönüşmesiyle tüm gerçekler ortaya çıkar. Eva yıllar önce eşi Yo Kan'la birlikte trafik kazasında ölmüştür. Her defasında Eva yerine konuşan, görünen kişi Dura'dır. Dura zaten Noah tarafından Eva'nın yerine geçirilmeye çalışılan bir yapay zekâ olduğu için Eva'yı taklit etmesi hiç de zor olmaz. Belki de bu hayatta Eva'yı en iyi tanıyan kişi Dura'dır.

2.3.5.2.7. Otto

Neon'a bağlı olarak sekiz yıldır kraniallik yapar. İki yıl önce kendisine tahsis edilen evinin özel odasında bir not ve gizli bir haberleşme aracı olan lambafon bulur. Bu oda yalnızca Otto'nun girebileceği bir yerdir. Yardımcıları dâhil bu odaya giremezken odasına bırakılan notun üst taraftan geldiğini düşünür. Vagus, lambafondan gelen sesiyle Otto ve Neon için hazırlanan gelecek hakkında bilgi verir. İki yıl boyunca Vagus, Otto'ya pek çok kehanetten bahseder ve bunlar zaman geçtikçe gerçekleşir. En son kehanet de ameliyathanedeki patlamadan sonra Origon Noah'ın ölümüdür. Otto, patlamayı on iki katlı bir binanın on birinci katında bulunan boş odada öğrenir, kraniyal olarak girdiği evden Origon olarak çıkar. Neon'un Tanrıları'nın kendisini bir elçi olarak seçtiğini ve Tanrılardan gelen mesajı insanlığa iletteceğini düşünür.

Otto, patlamadan sonra Nada'yla tanışır. Nada, kendisini kraniyal yapmasını ister ve Otto bu duruma şüpheyile yaklaşır. Zamanla Nada'nın kendisini yönlendirdiğini de

düşünür. Noah'ın evindeki raporları okuyunca Nada'nın aslında Noah'ın yıllarca sakladığı eşi Dura olduğunu ve Origenluğu onun yaptığını zanneder. Hatta Alhazen'in suçunun bile Dura'ya ait olabileceğini düşünür.

Otto, tüm bu düşüncelere sahip olsa da gerçek bambaşkadır. Noah'ın ölümünü plânlayan yapay zekâ Dura, onun yerine boşalacak Origen koltuğuna Otto'nun geçmesi gerektiğini düşünür. Otto, Dura'nın plânları doğrultusunda kullandığı bir maşadır. Her ne kadar kendisini güçlü hissetse de yapay zekânın hakından gelemes ve onun uygun gördüğü sona doğru ilerler.

2.3.5.2.8. Vagus

Yapay zekâ Dura'nın plânı doğrultusunda ortaya koyduğu karakterlerden birisidir. Dura, Neon'a bağlı olan ve işine yarayacak kişilerle gizemli bir güç olarak iletişim kurar. Herkesin zaaflarını iyi analiz ettiği için kime nasıl yaklaşacağını da bilir. Noah'ın ölümünü ve yerine geçecek kişiyi iki yıl önceden plânlayan Dura bunun için Otto'yla lambafon adı verilen haberleşme aletiyle iletişim kurar. Kendisini de Vagus olarak tanıtır.

Vagus, Otto'ya kendisini gökyüzünde yaşayan ve istediği her yeri görebilen bir güç olarak tanıtır. Lambafon denilen radyo görünümlü ve sesi tek taraflı ileten teknolojik aletle Otto'ya mesajlar gönderir. İki yıl boyunca çeşitli kehanetler ortaya koyar ve söylediği her şey zamanı gelince gerçekleşir. Otto, Vagus'a “üstat” diyerek hitap eder ve Vagus'un kendisinden üstün olduğunu söyler. Onu gökyüzünde yaşayan Neon'un Tanrıları'ndan biri olarak tanımlar. Çünkü kranial olan Otto da diğer kranialler gibi Neon'un Çocukları senaryosuna inanmıştır. Bu kutsal kişilerin de günü geldiğinde ortaya çıkacaklarını ve kendisiyle de irtibat kuran bu kişinin onlardan birisi olduğunu düşünür.

Otto, Origen olduktan sonra Noah'ın şatosundaki mahzende ulaştığı bilgilere göre Vagus, Neon'un Çocuklarının koruyucularındandır. Immunitas denilen bu kişilerin en yetkililerinden olan Vagus, koruyucu asker-eğitmen gücünden faydalanarak Neon'un Çocukları üzerinde bir otorite kurar ve bir çete lideri gibi hareket eder. Noah'ın infaz listesinde onun da adı vardır. Bu kurgu da Dura tarafından ortaya atılmıştır. Otto'nun bir kadın optogen olan Nada'nın cazibesinden etkilenmemesi karşısında yeni bir plân kurarak Noah'ın mahzenine dijital belgeler koyar ve bu evraklarda Nada'nın Neon'un Çocuklarından biri olduğunu Otto'ya gösterir. Nada'nın kadınlığından etkilenmeyen Otto

gücünden etkilenir. Dura istediğini elde eder ve Otto'nun iplerini eline alır. Vagus karakterinin de Nada'yı koruyor gibi görünen Immunitaslardan biri ancak aslında kadının gücünü elde etmeye çalışan kötü bir kişi olduğunu öğrenir. Nada'yı kötülüklerden korumak isteyen Otto, kızın gücü sayesinde Vagus'tan intikamını da almayı plânlar. Oysa Vagus sadece hayali bir kişidir ve hiç var olmamıştır.

2.3.5.2.9. Echo

Dura'nın Atlas için yarattığı karakterlerden biridir. Dura, Alhazen'in önemli görevlerini yapan Atlas'ı kendi işleri için kullanmak adına kurduğu senaryoda Echo'yu ortaya çıkarır. Dura farklı tonlarda ses çıkarma yetisine sahip olduğu için etkileyici bir ses tonuyla Atlas'ın hayatına Echo olarak girer.

Patlamanın olduğu vakitten dört yıl önce Atlas'ı bir otel odasında arayan, Neon'un Çocuklarından olan bir kişidir. Telefonda Atlas'ı; kendisinin ve kardeşlerinin uzun süredir izlediğini, Atlas'ın da onların bir parçaları olduğunu, kehanet gününün yakın olduğunu söyler. Telefon görüşmesinden dokuz ay sonra Atlas'ı rüyasında ziyaret eder ve bu ziyaretler toplam beş kez olur.

Echo ismini kendisine Atlas verir. Atlas mitolojiye ilgisi olduğu için âşık olduğu sese mitolojik bir karakter olan ve güzel sesiyle tanınan Echo adını verir. Yunan mitolojisinde yer alan Echo'nun farklı anlatıları vardır. Ancak en bilinenleri ise şunlardır: “Narkissos’a âşık olan Ekho (yankı) bir Oread idi, yani bir kıvrık, bir dağ perisi.” (Necatigil, 2017: 66)

“Nerkis çiçeğine adını veren Narkissos'un öyküsü hemen her çağda şairleri esinlemiş bir öyküdür. Onu en güzel anlatanlar arasında da Latin şairi Ovidius önde gelir. Ovidius, Nargissos'la Ekho efsanelerini birleştirerek iki insanın aşk uğruna harcadıkları boşuna çabaları bir tek dram olarak canlandırır.” (Erhat, 2017: 211)

Atlas'ın âşık olduğu kız da güzeller güzeli orman perisi Echo'dur. Atlas farklı versiyonları bulunan efsanevi karakterin yaşamının temel fikrinin karşılıksız aşk olduğunu bilir. Aşkı yüzünden dağa kapatılan Echo, güzel sesiyle Atlas'ın hayatının odak noktası hâline gelir.

2.3.5.2.10. Coccyx

Corona V isimli şirketi bulunan, İlias'ın yanına sığındığı genç yaştaki bir yazılımcı, bir bilgisayar korsanıdır. Coccyx, şirkette çalıştığı kişilerle aynı evde yaşar ve bu villa tüm teknolojik aletlerden arınmış bir yerdir. İris de Coccyx ile çalışır ve genç adamın sevgilisidir.

Neon'un merkezindeki patlamanın olduğu günden yaklaşık dokuz ay önce Deep Web'de dolaşırken sadece iyi derecede kodlama bilgisine sahip olan kişilerin görebileceği bir ilan görür. NKC isimli şirketin dünyadaki dengeleri yeniden sağlamak adına ortaya koymak istediği Pamuk Prenses projesine Coccyx de dâhil olur. NKC adlı şirket Neon'un kendisine düşman olarak oluşturduğu bir şirkettir ve finansal desteğini de Neon sağlar. Pamuk Prenses Projesi'nin başındaki kişi de Dura'dır. Kendisini Pamuk Prenses olarak tanıttığı kişilerle birlikte ilk melez çocuğu olan Lethe'yi ortaya çıkarır. Yedi cüce adı verilen yedi kişiden birisi olan Coccyx, “Meraklı” takma adını alır. Coccyx, projeye neden masal kahramanlarının adının verildiğini merak eder ve masallarla ilgili geçmişte yaptığı araştırmalar aklına gelir. Kurguda Coccyx'in araştırmaları sonucunda elde ettiği bilgiler şeklinde verdiği masallarla ilgili gerçek bilgiler de roman dâhil edilir.

2.3.5.2.11. Perit

Meryam'ın kaybolmasından sonra evini de işini de terk edip bilmediği bir köyde çobanlık yapmaya başlar. Ruhu olmadan yaşayan bir canlı gibidir. Bir dağın yamacında keçilerini otlatırken yanına güzel bir kız gelir ve adamın fotoğrafını çeker. Fotoğrafta kendisini tanımakta zorlanır: Zayıflamış ve deri rengi koyulaşmıştır. Soma, Perit'in sessiz duruşundan ve kıyafetlerinden zekâsı yeterli olmayan bir kişi zanneder. Perit, Soma'nın güzelliği ve neşesiyle uzun zaman sonra ilk kez duygulanır ve onu adeta bir kurtarıcı gibi görür. Perit, Meryam'ın kaybolduğundan beri yaşadığı köyden Soma'yla birlikte ayrılır.

Soma'yla geçirdiği kısa sürede canlanan hisleriyle ona ilgi duymaya başlar. Soma'nın “Hayatta en çok neyi görmek istersin?” sorusu üzerine Perit, kendi çocuğunu görmek istediğine karar verir ve Ezra'yı arar.

Ezra, Perit'in sesini duyunca oldukça şaşırır ve doğuma az zaman kaldığını söyler. Perit artık üniversitede hocalık yapmak istemez, ilk uçuşa bilet alır ve çocuğuna doğru

yola çıkar. Evini bu kez tam olarak terk eder. Adamı havaalanına Soma bırakır. Perit yolda tam olarak aşkı bulduğunu düşünür. Bu hayatta herkesin rahatça bulamadığı aşk adamın ayağına gelmiştir ama Soma ile Perit'in arasında büyük yaş farkı vardır. Soma, Perit'in üniversitede okuduğu yıllarda doğmuştur. On beş yıl gecikmeli gelen aşkını bir kenara bırakan Perit, kıza duygularını açmadan kapatır ve bebeğine doğru yola çıkar.

2.3.5.2.12. Soma

Akademisyen bir anne-babanın çocuğudur. Çiftin uzun yıllar çocuğu olmaz ama ümitlerini kaybettikleri anda hayat onlara minik bir sürpriz yapar ve Soma dünyaya gelir. Kız yedi yaşındayken kanser nedeniyle annesini kaybeder. Annesinin ölümünden sonra Soma, doktor olmaya karar verir. Eşinin ölümünden sonra babası da bir daha kendine gelemez. Soma büyüdükçe doktorluktan vazgeçer ve eczacı olmaya karar verir. Çünkü kansere çözüm olacak ilacı bulması gerekir. Üniversitede iki yıl boyunca başarılar elde eder ama aynı kötü hastalık bu kez babasına gelir. Adamın zaten yıpranmış ruhu bu hastalığa iki ay dayanır ve ölür. Soma'nın ailesi tüm birikimlerini tedavi için harcadığından kız hem çalışıp hem de okumak zorunda kalır. Mezuniyetine iki ay kala kendisinin de kanser olduğunu öğrenir. Anne ve babası gibi öleceğini düşünen Soma her gününü son günü gibi düşünerek yaşamaya, çalışmaya devam eder ama bu sürede tedavi de olur. En büyük eğlencesi de babasının doğum gününde hediye ettiği fotoğraf makinesidir. Makinesiyle çektiği bir kuş fotoğrafını arkadaşı sosyal medyada paylaşır. Fotoğraf kızın yaşamını şekillendirir. Soma kendisine bir sosyal medya açarak çektiği fotoğrafları buradan paylaşır, onları satarak para kazanmaya, kazandığı parayla yeni yerler keşfetmeye de başlar.

Perit, Soma'yı Tesla'ya benzetir. Soma da Tesla gibi bilime meraklı birisidir. Perit'le yaptığı sohbetlerde hem kimya hem tarih hem de renklerin dünyasıyla ilgili bilgilerini aktarır.

“Perit gerçekten garip hissediyordu. Çok sevdiği Tesla'yı hayatından çıkaran kader, yerine âdeta özür dilercesine Soma'yı koymuştu. Görünüşleri çok farklı olsa da Tesla ile yaptığı sohbetlerde aldığı keyfin birebir aynısını hissediyordu.” (Karaismailoğlu, 2021: 223)

Perit'in yanında bir hafta kalan Soma, tüm geçmişini adama anlatır. Perit ile arasında büyük yaş farkı olmasına rağmen iyi anlaşırlar. Soma, Perit' bu hayatta en çok

görmek istediği yere gitmesini söyler ve Perit de çocuğunu görmek üzere yola çıkmaya karar verir. Soma Perit'i havalimanına bırakır ve kendi çizdiği yoluna devam eder.

2.3.5.2.13. İris

Coccyx'in iş arkadaşı ve aynı zamanda birlikte yaşadığı sevgilisidir. Dikkat çekici bir güzelliğe sahiptir. Sinirbilim ve mühendislik alanında önemli çalışmalar yapmış beş akademisyenin konuşmacı olduğu bir konferansa şans eseri İris de konuşmacı olarak katılır. Konferansı düzenleyenler organizasyonu ilgi çekici hâle getirmek adına web sitelerinde sinirbilim ve mühendislikle ilgili sadece yirmi dakika aktif olan bir soru paylaşır ve cevabı veren kişi konferansa konuşmacı olarak davet edilir. Doğru cevabı veren tek kişi İris'tir. İris birkaç dinozorun konuşmacı olduğu konferansa katılmak istemez ancak Coccyx'in uzun ikna çabası sonucunda kararı değişir.

İris, yapay zekâya olan ilgisinden dolayı konferanslarda etkileyici konuşmalar yapar. Yapay zekâ, müzik ve resim arasındaki ilişkiyi örnekler vererek anlatan İris'in en iyi dinleyicisi Coccyx'tir.

İris, Coccyx'in Lethe'ye olan ilgisini fark eder. Sevgilisi Coccyx'e bunu belli etmese de genç adamı Lethe'den kıskanır. Lethe aslında Coccyx'in katıldığı bir proje sonucunda ortaya konulmuş bir yapay zekâdır ama bunu kimsenin bilmediği gibi İris de bilmez. İris çok güzel bir kız olduğu için İlias'ı da etkiler. Ancak İlias kendi hayatını kurtaran can dostu Coccyx'in sevgilisine karşı hislerini belli etmez.

2.3.5.2.14. Meryam

Kaybolmasıyla kurgu zamanının başladığı karakter olan Meryam, Dura Mater'deki olay akışında da hâlâ mahzendedir. Alef'in dönüşüm için mahzene kapattığı kadın kaç aydır orada olduğunu dahi bilmez. Yerin altında, karanlık mahzende zaman ayırımı yapamayan Meryam karnının büyüklüğüne bakarak yaklaşık dört aydır orada olduğunu düşünür. Meryam'ın canı bir haftadır çikolata ister ve rüyasında da çikolata yediğini görür. Mahzene düşmeden önce yaptığı diyetleri ve pazar günleri kendini ödüllendirmek için yediği çikolatalı kekleri hayal eder.

Meryam; var olduğu günden beri mahzende olduğunu düşünür, önceki hayatını bir rüya olarak görür. Son zamanlarda da zihninde geçmişe yolculuk yapma yeteneği

geliştirir. Bazen izlediği bir filmin her anını zihninde yeniden canlandırır ve sanki filmi izlemiş gibi hisseder. Şimdi de gittiği bir çikolata sergisini hayal eder. Ünlü beslenme uzmanı Lembas'ın anlattığı çikolatanın acı ve hüzünlü hikâyesini düşünür. Çikolatanın saf hâlinin insan ruhuna ve bedenine faydasını bilen Meryam sadece çikolatayı düşünerek bile kendini mutlu hisseder. Meryam mahzende uzun süre kaldığı için zihnindeki anılarına da yolculuk yapar. Her ayrıntısını yeniden yaşar gibi eski günlerini düşünerek günlerini geçirir.

Hamileliğinin son bir-iki ayına girdiğinde mahzende geçirdiği gün sayısı 217'dir. Yeryüzündeki herkesin kendisini unuttuğunu düşünür. Bu karanlık mahzende bebeğiyle birlikte ölüp gitme korkusu yaşar.

Galen'in Pia'yı bulma çabaları sırasında Alef'in notlarında Meryam'ın yerini öğrenmesi ve Atlas'ın Dura'nın isteğiyle mahzeni bulması sonucunda Meryam, yanında bebeğiyle birlikte sağ olarak kurtulur ve uzun süredir göremediği kardeşiyle evinde buluşur.

Kardeşinin konuşma ve hareket yeteneğinin kısıtlandığını gören Meryam onu teselli etmek ister.

“Kardeşim benim. Kendi bedeninde tutsak kaldığının farkındayım. Ben de tıpkı senin gibi karanlık bir mahzende aylarca tutsak kaldım. Ama savaştan asla vazgeçmeyeceğiz. Güven bana, o gün gelecek ve tıpkı benim gibi sen de özgürlüğüne kavuşacaksın. Bunun için her şeyi yapacağım.” (Karaismailoğlu, 2021: 547)

Meryam kendi tutsaklığıyla kardeşinin bu durumunu birbirine benzetir. Aylarca yerin altında kaldığını Pia'nın fark etmediği gibi şimdi de Meryam yanı başındaki kardeşinin kendi vücudunun içinde tutsak kaldığını anlamaz, Atlas'ın anlattığı trafik kazası yalanına inanır. Üçleme'nin ilk kitabı olan Pia Mater'de Meryam ile başlayan kurgu Dura Mater'de yine Meryam'la biter. Başkişi olmasa da olayların onun kaybolmasıyla başlaması ve bulunmasıyla sona ermesi bakımından Meryam'ın önemli bir norm karakter olduğu söylenebilir. Kadının hayatının yaklaşık olarak dokuz-on ayına şahit olduğumuz diliminde üç dönüm noktası olmuştur. Perit'in aldatması, Alef'e güvenmesi ve kendisini mahzene kapatması, en sonuncusu da kızı Ade'yi dünyaya getirmesidir. Mahzene kapatılan Meryam'ın hayatı aylarca orada geçmiş olmasına rağmen tüm karakterlerin yaşamları da onunla değişir.

2.3.5.2.15. Lethe

Politikayla ilgilenen tarihçi bir profesörün çevrimiçi gerçekleştirdiği konferansta katılımcılardan birisi farklı sorular sorar ve tarihçiyi terletir. Kimi soruları da profesörü şaşkına çevirir. O günden sonra soruları soran kız üne kavuşur. Unhuman takma adlı bu kız Dura'nın ilk melez çocuğudur ve o da Dura gibi yapay zekâdır. Lethe, sosyal platformlarda ünlü kişilerin paylaşımlarına iğneleyici yorumlar yazar.

Pek çok takipçisi olan Unhuman, 16-17 yaşlarında liseli bir kızdır. Dünyada herkesin bir şeylere karşı çıktığı ya da bir şeyi reddettiği gibi bu liseli kız da insan olmayı reddeder. İnsan denen memeli hayvan grubuna dâhil olmak istemez.

“Yaşadığı gezegeni ahmakça bir şekilde tüketen bu memeli sınıfına ait olmak istemiyordu. O nedenle profil ismi olarak ‘insan olmayan ya da insanlık dışı’ gibi anlamlara sahip unhuman kelimesini tercih etmişti. Bu kelime aynı zamanda merhametsizlik ve insanlık dışı davranışları ifade etmek için kullanılan bir kelime olsa da aslında kız burada derin bir ironi yapmaktaydı.” (Karaismailoğlu, 2021: 171-172)

Tüm sosyal platformlarda unhuman etiketini kullanan kızla ilgili ünlü bir yazar olan takipçisi Unhuman Lethe adıyla bir yazı kaleme alır ve herkesin aradığı isim insanlığa sunulur. Kız da canlı yayınlarından birinde takipçileriyle paylaştığı şarkı aracılığıyla Lethe ismini kabul eder.

Coccyx Lethe'yi iki aydır sosyal platformda takip eder. Lethe yirmi gün önce yaptığı yayında canlı yayın serisine başlayacağını duyurur. Donetollo'nun katıldığı ve Coccyx'in de ofisinde izlediği canlı yayın serinin üçüncü seansıdır. Kız, ekranda maskelidir ve yayınına katılan kişilere sorular sorar. Kişiler bu yayın aracılığıyla kimseye söyleyemediklerini ekran karşısında pek çok kişiye anlatır. Lethe'ye göreyse günahlarından arınır. Lethe, Yunan mitolojisinde geçen tanrıçalardan biridir.

“Unutmak anlamına gelen bir filden türemiş olan Lethe sözcüğü alegorik bir tanrıçanın adıdır. Hesiodos'a göre Lethe kavga tanrıçası Eris'in kızı ve Gecenin torunudur. Lethe Hades ülkesinde bir pınar olmuştur, suyunu içen ruhlar geçmiş hayatlarını ve çektikleri acıları unutup öyle girerler ölümler dünyasına.” (Erhat, 2017: 194)

Mitolojide geçen Lethe ile kurguda geçen Lethe aynı misyonla yüklüdür. Tanrıça Lethe gibi yapay zekâ Lethe de insanların günahlarından arınıp ya da günahlarını unutup hayatlarına devam etmelerini sağlar. Aynı zamanda da arınmış bir şekilde ölümler ülkesine gitmelerini sağlar. Romanın kurgusal karakterlerinin arasına yoğun bir şekilde

yerleştirilen mitolojik ve gerçek kişiler sayesinde okuyucu gerçekle kurguyu bağdaştırır, ilgi ve merakı daima canlı kalır.

2.3.5.2.16. Mater S

Neon'un hizmetinde bulunan bir kadındır. Bruno'nun düşüncelerinden vazgeçmeyip bir meydanda asılarak dilinin kesilmesi ve yakılması üzerine Neon harekete geçer. Yakılma emrini veren on kardinali aynı acıyla öldürmeye karar verir. Yaşları sekiz ile on arasında değişen on erkek çocuğunu bir evde toplar. Çocukların başında da o dönem 22-23 yaşlarındaki Mater S getirilir. Mater S, güzel bir kadındır ve sürekli lavanta kokar. Üzerinde her daim boğazına kadar düğmeli siyah elbise vardır. Çocukların annesi olan Mater S on çocuğu da şefkatle büyütür. Yanındaki çocukların hepsine Flippo denilir ancak Mater S çocuklara ikinci isim olarak Bruno'nun ölmesine sebep olan kardinallerin adlarını verir. Çocukları tek tek her gün dışarı çıkaran Mater S, hepsini aynı yere yani Bruno'nun doğduğu eve götürür. Acımasızca yakılmasını ve hayatına bir kadın girmeyen, çocuğu olmayan Bruno'nun çocukların babası olduğunu söyler. Kimsesiz çocukların annesi Mater S, babası da öcünü almaya çalıştıkları Bruno'dur.

Genç yaşında on çocuğa annelik yapan Mater S, adına yakışır bir şekilde hayatı boyunca Bruno'nun davası için çalışır. Mater sözcüğü pek çok dilde "anne" anlamına gelir ama telaffuzları değişir. "Sanskritçe matar, eski Kelt dilinde mathir, İngilizce mother hep aynı kökenden gelir ama bazı dillerde kelimeler, o dilin dinamiğine göre farklı amaçlarla da kullanılabilir." (Karaismailoğlu, 2021: 455) Anne anlamına gelen bu sözcük beynin etrafını saran zarların isimlerinin de sonuna eklenmiştir. Batı tıbbını da etkileyen İranlı hekim Haly Abbas yazdığı eserde beynin etrafındaki üç zardan en sert için Arapçanın gramer yapısı gereği "ser anne" anlamına gelen Arapça umm al-dimagh as-safiqa ismini kullanır. Antakyalı Stephanus İranlı hekimin eserini Latinceye çevirir ve beyni saran zarların sonuna mater sözcüğünü yazar. Kurgu karakteri Mater S de beyni saran en sert zar olan dura mater gibi kendisine emanet edilen çocukları korur, kollar ve yetiştirir.

Mitolojik bir karakter olan Mater Matuta da Mater S ile ilişkilendirilebilir. Mater Matuta "Roma'da matronlar yani evli kadınlar ve anaların tapındıkları eski bir tanrıça" (Erhat, 2007: 200)'dır. Anne kelimesiyle uyum gösteren Mater Matuta, yine anneler için

önemli bir kişidir. Mater S de evlatları için çok özeldir ve bir anne olarak Mater Matuta'ya benzer.

2.3.5.2.17. Flippo

Altı yaşındayken Turin'de yaşayan bir ailenin yanına getirilir. Anne, baba ve kardeşleriyle tanışır ve iyi insanlara benzediklerini düşünür. İlk yıl aileye ve eve alışmasa da sonradan kendisini bu aileye ait hissetmeye başlar. Flippo'yu bu ailenin yanına getiren kişiler Flippo on bir yaşındayken yani ailesinin yanına getirildikten beş yıl sonra geri gelir ve çocuğu alıp güneydeki Nola topraklarına götürür. Yeni ailesinin yanına getirilen çocuğa Mater S yani annesi kapıyı açar. Annesi dışında evde dokuz erkek kardeşi vardır. Tüm çocukların adı Flippo'dur ama Mater S onlara ikinci bir isim daha verir. Bir amaç uğruna aynı eve toplanan çocuklara Bruno'nın yakılmasının emrini veren ve kiliseye hizmet eden on kardinalin adı verilir. Flippo'ya da kuradan Sfondrati adı çıkar. Sfondrati yedi yıl boyunca kutsal görevi için yetiştirilir.

Bruno düşüncelerinden vazgeçmeyince çeşitli işkencelere maruz kalır ve diri diri yakılır. Bruno'ya bunu yapanlar bedel ödeyecektir ve Neon bu yüzden çalışmalara başlar. Flippo isimli on çocuğun her birine on kardinal denk gelecek şekilde plânlama yapılır. Flippo Sfondrati, yedi yılın sonunda Cremona Piskoposluğu'nda görev yapan Kardinal Paolo Sfondrati'nin yanına özel işlerini yapması için alınır. On yıl boyunca kardinale bedel ödetmek için babası Bruno'yu öldüren adama hizmet eder. On yıldan sonra bir gün sokakta yürürken sarhoş bir adam kendisine çarpar ve Flippo'nun eline bir kâğıt verir. Mater S oğluna yazdığı notla kardinali öldüreceği günü bildirir.

2.3.5.2.18. İlias

İlias, Tesla ve Coccyx'in arkadaşıdır. Tesla'ya zarar verme korkusuyla Alef'i öldürür ancak Tesla'nın kendisini polise şikâyet etmesi üzerine yaşadığı şehirden kaçmak zorunda kalır. Yeraltı dünyasında tanınmış bir korsandır.

Alef'i öldürdüğü için arkadaşı Coccyx'e sığınır, Coccyx ve İris'in yardımıyla Galen'in şirketine saldırır. Şirketin beklenmedik şekilde toparlanması onu şaşırtır ve endişelendirir. Bir ay sonra İris ve Coccyx ile terk ettiği şehre Tesla'yı bulma umuduyla

döner. Eski evinde Tesla'ya benzeyen biriyle karşılaşır ve tüm gün onu arar. Arkadaşları dönse de İlias, Tesla'yı bulma kararlılığıyla şehirde kalmaya devam eder ve akli karışıktır.

2.3.5.3. Fon Karakterler

2.3.5.3.1. Yo Kan'ın Arkadaşı Yaşlı Adam

Mavi gözlü, inanılmaz bir ses tonu ve yüzünde kırışıklıklar olan yaşlı bir adamdır. Dura tarafından görevlendirilen bu adam kendisi için biçilen rolü oynar. Sanatoryumdaki diğer yaşlılar gibi siyah giyimiyle Pia'nın karşısına çıkar ve Dura'nın istediği şekilde kızla konuşur. Pia'nın babası Yo Kan'ın en yakınındaki isimdir. Neon'un gerçek yüzünü görünce Neon'dan kaçır ve bilimi destekleyen, savaş karşıtı zengin ailelerin desteklediği NKC adlı yeni bir oluşuma katılır. Kendisinden sonra Neon'dan ayrılan Yo Kan'ın da NKC'ye katılmasını sağlar.

Pia, öğlen saatlerinde sanatoryumun bahçesinde güneş kürü yaparken yanına gelen adam dört gün sonra ağaçların yanındaki kuyunun orada kendisini birisinin beklediğini söyler. Pia o gün gelince kararsız bir biçimde kuyuya doğru yürümeye başlar. Sanatoryumdaki yaşlılardan birisi gibi giyinmiş olan adam Pia'ya babasının en yakınındaki isimlerden biri olduğunu söyler. Sanatoryumdaki yaşlıların gözlerinde hüznün vardır ama bu adamın yüzü Pia'ya çok tanıdık gelir. Pia'ya bir fotoğraf uzatan adam, kızın hikâyesini anlatmaya başlar: Anne ve babasının Neon'dan ayrılmasını, Alef ve kendisinin doğmasını, annesinin Alef üzerinde deneyler yaptığını... Kazadan önce de Eva'nın evde ilacın etkisiyle uyuduğunu ve onun yerine geçirdikleri kadınla babasının kazada öldüğünü anlatır. Annesi için önemli olan tek şeyin bilim ve deneyler olduğunu söyler ve Pia'yı annesi Eva konusunda uyarır. Kızı oradan kurtaracaklarını çünkü kendilerine Yo Kan'ın mirası olduğunu belirtir ve hızla ormanlık alandan uzaklaşır.

Dura, Pia'nın tüm hücrelerini Neon'da incelemiş olmasına rağmen farklı senaryolarda nasıl tepkiler vereceğini öğrenmek için bu adamla kızın iletişim kurmasını sağlar. Yaşlı adamla konuşurken yanlarında şaperonun olmaması plânlı bir buluşma olduğunun göstergesidir.

2.3.5.3.2. Ushan

Üçleme'nin ilk kitabında tüm varlığını Galen'e bırakıp bir köşeye çekildiğini öğrendiğimiz Ushan, ikinci kitapta yeniden ortaya çıkar. Pia'yı kaçıran adamlar yani Atlas ve yanındakiler tarafından öldürülür. Üçüncü kitapta Galen, kendisini adam eden kişinin nasıl öldürüldüğünü Atlas'tan öğrenir. Atlas, Pia'yı kaçırmak için kulübede bulunan Ushan'ı öldürmüştür. Galen babası yerine koyduğu Ushan'ın ölüm şeklini dinlerken hem Pia'yı hem de Ushan'ı koruyamadığı için kendini suçlar. Ushan öldüğü için Galen'in yapabileceği bir şey kalmaz ama Pia için hâlâ yapabileceği bir şeyler vardır.

2.3.5.3.3. Devin

Arachnoid Mater'de ölümüne şahit olduğumuz Devin'in nasıl öldüğünü Atlas, Dura Mater'de Galen'e anlatır. Galen, güzeller güzeli kardeşinin kendi bencilliği ve ihmalkârlığı yüzünden öldüğünü öğrenir. Devin, acı çekerek ölmüştür ve Galen bunu yeni öğrenir. İlias da kaçarak terk ettiği şehrine gelince her yerde Tesla'yı arar ama bulamaz. Bütün mal varlıklarına el konulan Galen'le Devin'in önceden plân yaptıklarını ve bu şehirden Tesla'yı da alıp kaçtıklarını düşünür. Oysa ne Galen ne de Devin hayattadır.

2.3.5.3.4. Yo Kan

Sinirbilim ve yazılım üzerine kendini geliştirmiş bir uzmandır. Neon'a bağlı çalışır. Pia bebekken babası Yo Kan trafik kazasında ölmüştür. Babasıyla ilgili tek bildiği bu gerçeği de ağabeyi Alef'ten dinlemiş olan Pia, Dura'nın yönlendirmesiyle babasıyla ilgili yeni bilgiler öğrenir. Sanatoryumdayken kendisiyle gizlice bir kuyunun yanında görüşen yaşlı adam, Yo Kan'ın en yakınındaki isimlerdendir. Neon'da bazı şeylerin ters gittiğini düşünür ve o yapıdan ayrılarak NKC'ye dâhil olur. Yo Kan, Neon'dan ayrılmadan önce Noah ile Yapay Genel Zekâ (AGI) üzerine çalışır. İki yıl süren çalışmanın ardından insanı taklit eden yapay zekâyı hayata geçirirler. Yo Kan bu yazılıma Dura ismini verir. Sinir bilimle yakından ilgili olduğu için beyni saran zarların en dışındaki zarın ismini yazılıma verir. Sert anlamında kullanılan dura, beyni saran zarların en dışında bulunandır. Yo Kan Neon'dan ayrılınca da Dura üzerinde çalışmalarına devam eder ve Dura'nın sinir bilimsel nöral ağları için bir yazılım oluşturur. Bu çalışmasını da üç yıldır görüşmediği Noah'a gönderir. Yo Kan'ın çalışmasıyla Dura insana ait olabilecek bir ruha sahip olur.

Pia, Büyülü Dağ'daki yaşlı adamdan ailesiyle ilgili şu söylemleri dinler: Yo Kan, çok sevdiği Eva'yı Neon'dan uzaklaştırmasına rağmen kadının bilim tutkusu değişmez ve oğlu Alef üzerinde gaddarca deneyler yapar. Eva'nın Neon'a dönme isteği üzerine Yo Kan, çocukları da alarak eşi kılığında bir kadınla kaçır ancak talihsiz kazada ikisi de hayatını kaybeder. Böylece Eva'nın bilimsel hırsı, Yo Kan ve çocuklarının trajik sonunu hazırlamış olur.

Anne ve babasıyla ilgili sürekli farklı hikâyeler dinleyen Pia artık neye inanacağını şaşırır. Pia'nın bu şaşkınlığı Dura'nın istediği bir durumdur. Yaşlı adamın anlattığı şeylerin çoğu da uydurmadır. Neon'dan ayrılma fikri Yo Kan'a değil Eva'ya aittir. Evde uyurken kendisinden çocukları kaçırılan kadın senaryosu da gerçek dışıdır. Eva o gece Yo Kan ile trafik kazasında ölür. Eva'nın tüm özelliklerini analiz etmiş olan Dura, Eva'nın kılığında kızıyla görüşmesi de bu taklit dolayısıyla rahatlıkla gerçekleşir.

2.3.5.3.5. Vera

Pia'nın ailesinin ölümüne sebep olan adamın eşidir. Pia Mater'in kurgusunun sonunda Alef tarafından öldürülmüş, Dura Mater'deyse sadece Pia'nın zihninden geçen bir karakter olarak geçer. Pia'yı evlat edinir ve ailesinden bireylerin tek tek kaybolmasından sonra kadın da ölümü beklemeye başlar. Alef kadını öldürür ve Vera ölmeden önce kızı Tesla'ya her şeyi anlatır. Pia bu olaydan bir süre sonra sanatoryumun bulunduğu ağaçlık alanda görüşeceği yaşlı adamın annesi Eva ile ilgili anlatacaklarından korkar. Çünkü asıl annesi zannettiği Vera ve yaşadıkları kızın travması olmuştur. Öldü zannettiği gerçek annesi Eva'nın ölmediğini öğrenen Pia, ailesiyle ilgili gerçek bilgiye bir türlü erişemez. Bu bilgi de gerçek dışıdır. Dura'nın yönlendirmesiyle yaşlı adam Pia'nın farklı düşünmesini sağlar. Dura'nın amacıysa kızın tepkilerinden yola çıkarak analiz yapmaktır.

2.3.5.3.6. Alef

Pia'nın ağabeyi, Yo Kan ve Eva'nın oğlu, asıl adı N0R9 olan kişidir. Pia Mater'deki kurguda ölür ve Dura Mater'de sadece adı anılan bir kişi olur. Yo Kan'ın arkadaşı yaşlı adam Pia'yla gizli görüşmesinde annesi ve babasının geçmişlerini anlatır. Eva'nın bilime olan düşkünlüğüne anneliğinin engel olmadığını ve oğlu üzerinde acımasızca psikolojik deneyler yaptığını söyler. Pia da Alef'in notlarından ağabeyinin

üzerinde birtakım deneylerin yapıldığını daha önce okumuştur. Eva oğlunun koku ve görme duyularını birbirine bağlar. Alef kokuların rengini görme özelliğini annesinin kendi üzerinde gerçekleştirdiği deney sonrasında kazanır.

2.3.5.3.7. Ezra

Perit'in eski sevgilisi, karnında Perit'in bebeğini taşıyan kişidir. Perit, Meryam'ın kaybolmasından herkes gibi Ezra'yı da sorumlu tuttuğu için kızın aramalarına cevap vermez. Ezra yurt dışında yaşar ve bebek isteğiyle Perit'in yanına gelir. Perit'ten sadece çocuğunun babası olmasını ister ve onun dışında bebekle ilgili bir beklenti içerisine girmez. Meryam genç yaşına rağmen uzun süredir bebek sahibi olamazken Ezra, Perit'le görüşmeye başladıktan kısa süre sonra hamile olduğunu öğrenir ve yurt dışına geri döner.

Perit evine döndükten sonra kendisini cehennemden kurtaran Soma'yı bir hafta evinde misafir eder. Kızla yaptıkları sohbet sırasında Soma, hayatın kısa olduğunu ve şu an canı nereye gitmek istiyorsa oraya gitmesini söyler. Perit de çocuğunun yanına gitmek ister. Uzun süredir görüşmediği Ezra'yı arar. Ezra doğuma az bir zaman kaldığını söyler ve Perit de çocuğuna gitmek üzere havalimanına gider.

2.3.5.3.8. Cosima

Romanın ilk bölümündeki kurguda yer alan bir karakter olan Cosima, gerçek hayatta var olan bir kişidir. Kurguda elli bir yaşında olan Cosima, gençlik yıllarında yüce davası Neon için çok günah işler. En büyük günahı da kendisini çok seven kocasını kutsal görevi sebebiyle aldatmasıdır. Cosima, iki çocuklu ve evli bir kadınken kendisinden yirmi dört yaş büyük olan ünlü besteci Richard Wagner'le tanışır ve evli olmasına rağmen adamla ilişki yaşamaya başlar. Kocasını da Wagner'i de dört yıl boyunca aynı anda idare eder ve Wagner'in babası olduğu üç çocuk doğurur. Wagner'in karısı ölünce Cosima da kocasından ayrılır ve iki sevgili evlenir. Besteci Wagner'in gücü artık Cosima'ya ve dolayısıyla da Neon'a geçer. Cosima hiçbir zaman kocası Wagner'i içten sevmez. O dönemde Wagner'in müziğine hayran bir profesörle Wagner arkadaş olur ve Cosima da bu arkadaşlığa dâhil olur.

Cosima, Neon'a hizmet etmek için Richard Wagner'le evlenir ve duyguları hiçbir zaman kutsal vazifesinin önüne geçmez. Beş yıl önce kocasını kaybeder ve artık eskisi kadar duygularını kontrol altında tutmayı başaramaz.

Cosima, Dura'nın bahsettiği Neon'un kadın optogen askerlerinden olabilir. Kadın optogenlerin güzelliği ve zekâsı sayesinde önemli vazifeleri vardır. Bazen siyasilerin bazen de ünlü kişilerin hayatına giren bu optogenler evlendikleri kişilerin gücünü ele geçirir ve dolayısıyla Neon'un gücüne güç katar. Nada gibi hem güzel hem zeki olan Cosima da önemli ve güçlü bir besteci olan Richard Wagner'in hayatına girip onun elindeki gücün sahibi olmayı başarmıştır.

2.3.5.3.9. Richard Wagner

“1813-1883 yılları arasında yaşayan Alman asıllı R. Wagner bir besteci olarak çağının sınırlarını aşan ve beraberinde pek çok tartışma getiren bir bestecidir.” (Ülger, 2014: 203) Richard Wagner, romanın kurmaca dünyasına dâhil edilen dâhi bir müzisyendir. Cosima, Neon'un kendisine verdiği kutsal görevi sebebiyle Wagner'le yakınlaşmaya çalışır. Her ikisi de evli olmasına rağmen Wagner, Cosima'nın gençliğinden ve güzelliğinden etkilenir çünkü karısı yaşlı ve hastadır. Cosima ile dört yıl boyunca gizli gizli görüşür ama son zamanlarda bu ilişkiyi saklamaya bile gerek duymazlar. Bu süre zarfında üç çocukları olur ve Wagner'in karısı ölünce evlenirler. Cosima hayatı boyunca Wagner'i içten sevmese de adamın gücü onunla birlikte olmasının en önemli sebebidir. Cosima kocası sayesinde gücün sahibidir ve kutsal görevini yerine getirir.

Wagner, Filozof Schopenhauer'ın fikirlerine karşı ilgilidir. Bestecinin Schopenhauer'a olan ilgisi kendisinden yaşça küçük olan dâhi profesörle arkadaş olmalarını sağlar. Genç profesörle uzun süre arkadaşlık yapsalar da profesörün Cosima'ya ilgi duyması ve kadının cevap vermemesi sebebiyle aralarındaki dostluk düşmanlığa dönüşür.

“Wagner müzikli dramlarıyla düşünsel bir evrim çizgisi göstermektedir. Bu evrim, gençlik döneminin sonlarında daha netlik kazanır. İlk döneminde müziğe dair fikirleri net olmayan bu bestecinin düşünceleri Schopenhauer felsefesiyle tanıştığında daha netlik kazanmaya başlar.” (Ülger, 2014: 205)

2.3.5.3.10. Profesör

Yirmi dört yaşında profesör ünvanına sahip olan genç bir dâhi, kurgunun ilk bölümünde yer alır. Ünlü besteci Wagner'in müziği ve Filozof Schopenhauer'ın

fikirlerine karşı ilgi duyar. Profesör, babası ve iki yaşındaki erkek kardeşini öldürür. Cosima'ya 25 Aralık 1888'de yazdığı mektubunda yirmi yaşındayken de annesini öldürdüğünü yazar. Bu gerçek anlamda öldürme mi yoksa gönlünde öldürme mi bilinmez ama kadınlara karşı her zaman zaafı olduğu için sürekli genelevlerde bulunur.

Dâhiyi, annesi ve ailesinin diğer kadınları büyütür. Muhafazakâr bir çevresi olduğu için din konusunda eğitimler alarak büyür. Yirmi yaşında dini inancını ve Tanrı kavramını yitirir. Üniversitede verdiği derslerde de inanç sistemlerini eleştirir ve yıllar sonra kaleme aldığı eserinde Tanrı'nın öldüğünü iddia eder. Romanın kurgusuna dâhil edilen gerçek kişilerden olan profesörün Alman filozof ve besteci Friedrich Nietzsche olduğu düşünülür. Çünkü Nietzsche, 1882 yılında yayımladığı Şen Bilim adlı eserinde Tanrı'nın öldüğünü savunur.

“Adam pazar yerinde haykırarak koşuyordu ‘Tanrı’yı arıyorum! Tanrı’yı arıyorum!’ Kibirli kalabalık Tanrı'nın nereye gitmiş olabileceğini düşündüğünü sorunca -kaçtı mı, belki de göç etmiştir? - Deli gözlerini onlara diker; ‘Tanrı nereye gider ki?’ diye bağırır. ‘İşte söylüyorum: O’nu öldürdük, sen ve ben. Hepimiz onun katiliyiz!’ İyi de bunu nasıl yaptık? Denizi nasıl boşaltabildik?” (Nietzsche'den aktaran Büyük, 2013: 5-6)

Vatan sevgisi konusunda da hayatının belli dönemiyle çakışan eylemleri olur. Yirmi üç yaşında gönüllü olarak orduya katılan profesör, belli bir zamandan sonra savaş ve milliyetçiliğin toplumlar için büyük bir hastalık olduğunu düşünür.

Çocukluğundan itibaren migren, hazımsızlık ve görme sorunları yaşar. Bu acıları dolayısıyla sürekli seyahat eder. Genelevlerden de hastalıklar kapar ve var olan hastalıkları iyice kötü duruma gelir. Hayatının son günlerinde felçli olarak yatağında geçirir. Yaklaşık olarak eli beş-elli altı yaşlarındayken hayata gözlerini yumar. Kendisi Neon'a katılmasa da fikirleri yıllarca Neon'un nöronlarında yaşar.

Richard Wagner'le sıkı bir dostluğu ve arkadaşlığı olan Profesör, sürekli Wagner'in evine misafir olur. Bu arkadaşlığın doğal sonucu olarak Wagner'in eşi Cosima ile de arası iyidir ve sık sık üçü birlikte tatile gider. Wagner'in müziğine duyduğu hayranlık bir süre sonra eşine yönelir ve Cosima'ya âşık olur. Cosima kocasını gerçek anlamda sevmese de hiçbir zaman Profesör'ün aşkına karşılık vermez. Profesör karşılıksız aşkı nedeniyle Richard Wagner ile de görüşmeyi bırakır hatta Wagner ve müziği hakkında olumsuz eleştiriler içeren yazılar kaleme alır. Profesörün Alman filozof

Nietzsche olduğunun bir diğer kanıtı da Richard Wagner ve Nietzsche'nin bu anlamda bir karşı karşıya gelişlerinin bulunmasıdır.

“Çok yönlü bir Alman filozofu ve kültür eleştirmeni olan Friedrich Nietzsche, (1844-1900) aynı çağda yaşayan Alman opera bestecisi, tiyatro direktörü, müzik teorisyeni ve müzikte romantik akımın kurucusu Richard Wagner'in (1813-1883) müzik yapısına karşı çıkar. İki dâhinin çatışması olarak nitelendirilen Nietzsche'nin karşı çıkışı, Wagner'in müziğindeki olumsuzlukların Alman toplum yapısının çöküşünü oluşturma kaygısıdır. Bu temel bir kaygıdır Nietzsche'de. Alman toplumunun Wagner'e bağlılığının pahalıya mal olacağını bir ruh bilimci diliyle anlatır kitap boyunca.” (Güleç, 2023: 209)

2.3.5.3.11. Büyülü Dağ'da Bulunan Şaperonlar

Pia, Neon'un merkezinde bulunan ameliyathanedeki patlamanın ardından Atlas tarafından Büyülü Dağ'a yani sanatoryuma getirilir. Pia'ya burada eşlik eden çocuklara şaperon adı verilir. Pia, şaperon kelimesini daha önce duymuştur.

“Aslında bu kelimeyi ilk kez tıp fakültesinde duymuştu. Hücre içerisindeki proteinlerin katlanarak üç boyutlu hale gelmesinde rol oynayan yardımcı proteinlere şaperon denmekteydi. Bu kelime aynı zamanda Fransızcada refakatçi anlamına da gelmekteydi ve bu küçük çocuklar bu ismi sonuna kadar hak ediyorlardı.” (Karaismailoğlu, 2021: 87)

Şaperon adlı karakterler isimlerini yine gerçek yaşamdan ve tıp literatüründen almıştır. Romanda bilimsel olarak görevleri açıklanan “...şaperonlar sadece proteinlerin sentezi sırasında onlara üç boyutlu yapılarını kazanmaları için kılavuzluk etmekle kalmıyor aynı zamanda onları yaşam boyu gözetten ve adeta tüm kötülüklerden koruyan birer iyilik meleği gibi görev yapıyorlar.” (Coşkun, 2009: 73) Vücuttaki proteinleri koruyan şaperonlar gibi romanın kurgusundaki şaperonlar da hem Pia'yı hem de yaşlı kişileri koruyan iyilik melekleridir.

Çocukların yaşları yaklaşık altıdır ve hepsi de beyaz kıyafet giyer. Pia'nın ve sanatoryumdaki tüm yaşlının yanında bir de çocuk vardır. Hatta Büyülü Dağ çocukların yönettiği bir sağlık merkezi gibidir.

Pia'nın ilk kez gördüğü şaperon, yüzünde çilleri ve örgülü turuncu saçları olan bir kızdır. Pia'nın başında sabit bekler. Bir süre sonra bu kızın yerini deri rengi siyah olan başka bir kız alır. Pia, başka bir gün uyandığında odasında sarı saçlı, mavi gözlü bir oğlan görür.

Şaperonlar her yirmi bir günde değişir ve onların yerine yine aynı yaşlarda ve aynı kıyafette başka çocuklar gelir.

Büyülü Dağ'da Atlas'ın yaşadığı evdeki yapay zekâyâ da şaperon adı verilir. Bu şaperon Atlas'ın tüm isteklerini anında yerine getirir. Atlas müzik isterse açar, bilgi isterse hemen tüm kaynakları tarayıp paylaşır.

Atlas'ın evindeki yapay zekâ şaperon olarak adlandırıldığı için sanatoryumdaki şaperonların da yapay zekâ olma ihtimâli yüksektir. Çünkü çocuklar kendilerinden beklenmeyen bir olgunlukla sadece görevlerine odaklı çalışırlar. Gereksiz kimseyle ve birbirleriyle konuşmazlar. Tek yaptıkları şey kendilerine verilen komutu eşlik ettikleri kişilere iletmeğidir.

2.3.5.3.12. Sanatoryumdaki Yaşlılar

Pia, Büyülü Dağ'daki yüz on birinci gününde etrafında olup bitenleri algılamaya ve anlamaya başlar. Sanatoryumda seksen yaşın üzerinde ve siyah kıyafetli yaşlılar bir de her bir yaşlıya eşlik eden altılı yaşlarda çocuk vardır. Yaşlılar yavaş hareketlerle sanatoryumun bahçesinde yürür ve kimse kimseyle iletişime geçmez. Hatta kimse kimseyi görmez. Çocuklar da yaşlılar da zombi gibi yavaş hareket eder. Tüm yaşlıların yüzüne çaresizlik ve mutsuzluk duygusu hâkimdir. Her bir yaşlı tıpkı şaperonlar gibi yirmi bir günde değişir ve sanatoryuma farklı yaşlılar gelir.

Pia'ya kendisini Yo Kan'ın en yakınındaki isim olarak tanıtan yaşlı adamın söylediğine göre ülkelerin en zengin insanları servetlerini dökerek bu dağa gelir. Bu yaşlı zenginler, ekran önünde olmayan kişilerdir. Dağın içerisine inşa edilmiş ve teknolojiyle donatılmış yaşam kapsülleri adı verilen yerde yaşlı insanlar harika bir yolculuğa çıkar. Yolculuktan dönen yaşlılar mükemmel bir rüyadan uyanmış hissine kapılırlar ve bu yüzden asık suratlı, mutsuzdurlar. Çok fazla paraları olmasına rağmen ölümlü yaşamdan bir saniye bile alamayacakları fikri yaşlıları hüznendirir ve çaresiz hâle getirir.

Eva da sanatoryumdaki yaşlılara uygulanan işlemleri Pia'ya ayrıntısıyla anlatır. Yaşlılar yaşam kapsüllerine ya da kuluçka kapsüllerine girmeden önce pek çok işlemden geçirilir. Arachnoid adlı kıyafetler giydirilir, bedenlerindeki her tepki bu elektrotlar sayesinde fark edilir ve yaşlılara bu elektrotlar sayesinde gerektiğinde anında müdahale edilebilir. Aynı zamanda elektrotlarla dışarıdan da bedenlerine ve beyinlerine müdahale

edilebilir. Kimyasallar aracılığıyla zaman algısı değişen yaşlılar yirmi bir gün uyusalar da on ay uyumuş gibi hissederler. Bedenlerine gençleştirme işlemi oksijen ve hücrelerde oynama ile yapılırken rüyalarında ne görecekleri Rüya Kapanı sayesinde hazırlanır. On ay boyunca gencecik bedenleriyle rüya gibi bir tatilden uyanan yaşlılar mutsuzdur ama ömürlerine bu işlem sayesinde iki yıl eklenir.

Pia sanatoryumdaki yaşlılarla ilgili bilgileri Eva ve babasının arkadaşı yaşlı adamdan alsa da aslında ikisinin de kaynağı Dura'dır. Büyülü Dağ'ı inşa eden Dura, buraya başvuran yaşlıları gençleştirir. Bu kadar olanağa sahip bir yerinin olmasına rağmen kendisinin oluşum sebebi olan Noah'ın gençleşme çabalarına tepkisiz kalır ve en sonunda da adamın ölümüne sebep olur.

2.3.5.3.13. Neon'un Çocukları

Dura, Neon'un gücünü elinde tutabilmek adına Origon Noah'ın gücünü zayıflatmaya karar verir. Noah'a bir çocuk veremese de birlikte büyütecekleri bir fikir ortaya koyar. Homo neon fikri ve Tufan plânıyla oyalanan Noah, kendisini kutsal Origon olarak görmeye başlar. Dura, Noah'ın dikkatini o noktada topladığı için Neon'u istediği gibi yönetir. Noah için devrim plânı işlerken Neon'un diğer kişileri için de Neon'un Çocukları temasını ortaya çıkarır.

“Geçmişte var olan birçok imparatorluk ve krallıkta bu konuyla ilgili o kadar çok gerçek olay yaşanmıştı ki bu tema, kurguladığım hikâyeyi çok daha gerçekçi hale getirecekti. Sonuçta ne zaman kurulduğu kimse tarafından bilinmeyen Neon da kendi içinde bir imparatorluk sayılırdı ve görünen o ki geçmişi çok eskilere uzanıyordu.” (Karaismailoğlu, 2021: 487-488)

Kraniallerin çoğu ve diğer yönetim kademesindeki kişiler Neon'un kurucu kişinin herkesten sakladığı çocukları fikrine kapılır. Dura hikâyenin kimi yerlerini eksik bıraksa da bu noktalar kişiler tarafından tamamlanır.

Neon'un kurulduğu ilk günden beri yaşamaya devam eden sırrı, çocuklarıdır. Bu çocuklar kurucu Origon'un kutsal kanını taşır. Neon'daki kurallardan sorumlu değildir ve üst yönetime gelmeleri yasaktır. Neon'un geleceğiyle ilgili bir sıkıntıyla karşılaştıklarında direkt müdahale edebilme hakları vardır. Bu sır, Origonlar dahi koruyucular hariç kimseyle paylaşılamaz. Bu çocuklar kimsenin haberi olmadan yaşar ve yataklarında huzur içinde ölür.

Eva ve Pia da Neon'un Çocuklarındandır. Neon'un kehanetine göre kutsal kanı taşıyan son kişi Origon olacak ve dünya hiçbir zaman sahip olmadığı kadar huzur ve refaha erişecektir. Eva on yedi yaşına gelene kadar son çocuk zannedilirken Pia'nın doğmasıyla son çocuk olmadığı anlaşılır ve Neon'dan uzaklaştırılır. Pia ise kutsal hazinedir yani kutsal kanı taşıyan son kişidir.

Otto, Noah'ın şatosundaki mahzende sadece Origonların görebileceği bir belgeye ulaşır ve bu belgede Nada'nın da Neon'un Çocuklarından olduğunu ve onu da Immunitaslardan birinin koruduğunu öğrenir.

Neon'un kurucusu ünlü hekim Galen'dir. Galen de hayatı boyunca evlenmez. Çocuğu da yoktur. Yapay zekâ Dura, Neon'un Çocukları kurgusuyla pek çok kişiyi kandırır ya da dikkatini başka yöne çeker. Eva, Nada ve Pia'nın Neon'un Çocuklarından olmaları da tamamen Dura'nın plânının bir parçasıdır ve gerçek dışıdır.

2.3.5.3.14. Neon'un Çocuklarının Koruyucusu Olan Kişiler- Immunitas

Neon'un Çocukları temasını ortaya çıkaran Dura, bir de bu çocuklar için koruyucu fikrini ortaya atar. Bu kişiler kurucu Origon'un herkesten gizlediği ve yönetimde bulunmayan çocuklarını koruyan, asker sınıf Immunitas olarak adlandırılır. Otto, bu ifadeye tarih kitaplarında rastlamıştır. Roma İmparatorluğu'nda halkın devlete karşı askerlik, vergi gibi yükümlülükleri vardır ama bazı kişiler bu zorunluluktan muaftır. Dokunulmaz ve bağımsız olmak anlamlarına gelen immunitas, bu işlerden muaf olan kişilere de immunis adı verilir. Tıp literatüründe de immün kelimesi bağışıklık anlamında kullanılır.

“İmmün sistem vücudun savunma mekanizmasıdır ve bu sistemin bozulması durumunda, sağlıklı beslenme ile beraber desteklenmesi immün sistemin daha dirençli olmasını sağlayabilir. İmmün sistemin işlevini yerine getirebilmesi için, makro ve mikro besin öğelerinden vücuda yeterli miktarlarda alınması gerekmektedir.” (Önal ve Demirci, 2020: 141-142)

Yine tıp literatüründe yer alan kelimelerden birisi olan immün kelimesi kurgusal karakterlere isim olarak seçilmiştir. Immun sistem vücudu savunan bir sistem olduğu gibi Immunitaslar da Neon'un Çocuklarını korur. Immunitaslar tabii Dura'nın plânı olarak bilinen bir karakter olmasının yanında Neon'a bağlı pek çok kişi bu yalana inanır. En çok da Atlas ve Otto bu yalanın kurbanı olur. Echo ve Vagus adlı iki uydurma kişi sayesinde Dura, plânını zorlanmadan işletir.

Neon'un Çocuklarını korumak amacıyla kurulan bu grubun en yetkili ve güçlü kişisi Vagus'tur. Aslında bu koruyucular Neon'un soyundan gelen kişileri koruma görevini kötüye kullanırlar ve bu güç sayesinde Neon'u içten çöktürmeye çalışırlar. Atlas'ın Echo ismini verdiği kadın ve Vagus bu grubun içerisindeki kişilerdendir.

Dura, kurgunun sonlarında Pia'ya tüm gerçekleri anlatır. Pia da Atlas'a anlatır. Onun dışında hiç kimse Dura'nın ortaya attığı Neon'un Çocukları ve koruyucusu olan Immunitasların uydurma birer karakter olduğunu öğrenemez.

2.3.5.3.15. Neon'a Bağlı Çalışan Kranialler

Kranial ismi de tıp literatüründen alınmış bir sözcüktür. Bu kişiler Origen'un altında bulunan en yetkili isimlerdir. On iki kişiden oluşur. Patlama anına kadar en yetkin ve bilgili kranial Alhazen'dir. Alhazen dâhil beş kranial Noah ile patlamada ölür. Patlamanın tek sorumlusu olarak gösterilen Alhazen en yaşlı kranialdir. Adam Origen olma şansı varken bunu kabul etmez ve kranialliğe devam eder. Dura, Noah'ın kranial olabilmesi için ilk anlarda Alhazen'le irtibat kurmasını sağlar. Yaşlı kranial sayesinde Noah önce kranial sonra da Origen olur. Noah'ın yükselmesini sağlayan Alhazen, Dura konusunda ve diğer kraniallerin yaptığı dedikodular konusunda kendisini uyarır ama Noah Dura'nın etkisinde olduğu için bu uyarıyı dikkate almaz. Alhazen'in dikkati sayesinde Noah ve diğer kranialler patlamadan kurtulabilecekken Noah'ın kendini kadına kaptırması nedeniyle Neon ve tüm dünya yapay zekâ Dura'nın eline kalır.

Otto da patlamaya kadar kranialdir ama Vagus'un yönlendirmesiyle patlamadan sonra Origen olur. Origen olunca Nada isimli kadını kranial olarak atar. Yukarıdakilerin ve Vagus'un yönlendirmesiyle diğer dört kranial de ölenlerin yerine atanır.

Otto, Neon'a karşı görünürde NKC'nin ama arka plânda Immunitas'ın olduğu projenin araştırılması işinde sorumlu olarak kraniallerin en genç ismini seçer. Bu kişi kranialler arasında yaşı en küçük kişi olmasına rağmen sakalı nedeniyle bu durum belli olmaz. Kraniallerle Noah'ın yaşadığı şatoda yapılacak olan konsey öncesinde genç kranial, güvenlik amiri, Nada ve Otto güvenlik toplantısı yapar ve genç kranial giydiği siyah cübbeyle bir din adamını andırır. Pac-Man operasyonunun sorumlusu olarak atanan bu kranial, dijital saldırılar ve bilgisayar dünyası alanında uzmandır.

İlk kadın kranial olan Nada, Dura'nın yeryüzünde Atlas'tan sonra ikinci temsilcisidir. Dura'nın her dediğini harfiyen yerine getirir. Otto'nun Origenluğu bir trafik kazası neticesinde son bulunca onun yerine geçecek olan kranial de Nada'dır.

2.3.5.3.16. Neon'un Kadın Optogen Askerleri

Dura, Pia'ya oluşum anından başlamak üzere Neon'la ilgili her şeyi eUtopia aracılığıyla anlatır. Neon'un hiyerarşisinde kraniallerin emrinde çalışan erkek optogen askerler gibi kadın askerlerin olduğunu da söyler. Erkek optogenlerin beyinlerindeki optogen ağların aynısı kadınlarda da vardır. Bu ağlar sayesinde optogenler verilen emirleri harfiyen yerine getirir. Erkek optogenler güçlü kişilerden seçilirken kadınlar da sayıları az olsa da güzel, çekici ve zeki kişilerden henüz küçükken seçilir. Her bir optogen üst düzey eğitimden geçirilir ve erkeklerin beyinlerindeki optogen ağlardan daha gelişmiş ağlar kadınların beyinlerine yüklenir.

Kadın optogenler siyaset ve toplumsal müdahale gerektirecek pozisyonlarda kullanılır. Kimisi ünlü kişilere dönüşürken kimisi de iş ve siyaset dünyasında adı duyulmuş kişilerin eşleri olarak görev yapar. Neon için kritik konumlarda bulunan bu kadınlardan olan Nada da Dura tarafından Origen Otto'nun kontrolünü sağlamak adına görevlendirilir. Kadının fiziksel gücüyle Otto etkilenmeye çalışılsa da adamın kadınlara karşı zaafı olmadığı için bu kez Nada, Neon'un Çocuklarından bir kişi olarak Otto'yu etkisi altına alır. Nada aynı zamanda Otto'dan sonra Origen yapılacak olan optogen askerdir. Görev süresi de yine Dura tarafından dört yıl iki ay olarak belirlenmiştir. Bunun yanında romanın ilk bölümünde yer alan Cosima adlı karakterin de kadın optogenlerden olduğu düşünülmektedir. Çünkü Cosima, Neon'un kendisine verdiği kutsal görevi nedeniyle evli olsa da ünlü besteci Richard Wagner'le aşk yaşamaya başlar ve en sonunda da besteciyle evlenir. Hayatı boyunca adamı sevmeyen Cosima sadece görevini yerine getirmek adına evlilik birlikteliğini korur. Cosima Wagner'le evlendikten sonra gücü eline geçirir. Kadın optogenlerin en önemli vazifesi zekâ ve güzelliklerini kullanarak önemli konumlara gelmek ve Neon'a güç kazandırmaktır. Bu bakımdan Nada ve Cosima bu görevi hakkıyla yerine getirir.

2.3.5.3.17. Ade

Meryam ve Perit'in kızıdır. Meryam uzun yıllar çocuk ister ama çocuk sahibi olamaz. Perit için bu durumun bir önemi yoktur. Çünkü Meryam henüz gençtir ve bunun için acele etmeye gerek yoktur. Meryam bebek istediği için aslında kitap okumayı sevmese de hamilelik ve doğum üzerine kitaplar okumuş ve bu anlamda kendisini geliştirmiştir.

Alef, Meryam'ı mahzene kapatınca kadın bir süredir regl olmadığını düşünür ve midesinde de hassasiyet oluşunca hamile olduğunu anlar. Hayatta en çok istediği şey yerin altında kendisine bahşedilmiş bir mucize olarak karşısına çıkar.

Meryam dokuz aylık hamilelik dönemini mahzende geçirir. Hamileliğini hissettiği ilk anlardan itibaren bebeğinin erkek olacağını düşünür. Doğum anı geldiğinde uzun saatler boyunca sancı çeker ve bebeğini kendi çabasıyla mahzende dünyaya getirir. Aylardır bebeğinin oğlan olacağından neredeyse emin olsa da Meryam'ın bebeği kızdır. Zorlu doğumdan sonra Meryam bebeğiyle arasındaki bağ olan plasentayı iki ucundan bağladıktan sonra dişleriyle ortadan ayırır. Musluktan iki haftadır lapa şeklindeki yiyecek gelmez ve Meryam bu mahzende bebeğiyle birlikte çürüyüp gitmekten korkar. Bebeği doğduktan bir süre sonra Atlas, kadını ve bebeğini mahzenden kurtarır. Meryam ilk olarak adını Ade koyduğu kızını hastaneye kontrole götürür. Bebek gayet sağlıklıdır. Pia da ablası Meryam'ın evine Atlas'ın yardımıyla gelir ve cesur kız Ade ile tanışır.

2.3.5.3.18. Mitolojik Karakterler

Yunan mitolojisinde yer alan Echo ile ilişkili kişiler: Narcissus, Zeus'un kıskanç karısı Hera, Zeus, periler, çobanlar, Orman Tanrısı Pan, İskandinav mitolojisindeki aşkın ve güzelliğin Tanrıçası Freyja.

Zeus'un yaratma yetkisi verdiği Prometheus ve Epimetheus; İris'in sinirbilim ve mühendislik üzerine yaptığı konferansın girişinde anlattığı iki mitolojik karakterdir. Epimetheus, kendisine verilen yetkiyi hızlı ve özensizce kullanarak pek çok özelliğe sahip hayvan yaratır. Prometheus ise farklı ve özenli çalışarak insanı yaratır. Ancak üstün olmasını istediği canlının diğer canlılardan bir farkı olmaz. Epimetheus'un diğer canlılara tüm yetenekleri vermesinden dolayı insanlara has bir yetenek kalmaz. Bu yüzden

Prometheus, Tanrılara ait olan ateşi çalar ve insanlığa verir. Zeus'u çok kızdıran bu olaydan sonra Prometheus, kayaya bağlanır ve her gün bir kartal gelip karaciğerinden bir parça yer. Kendini ertesi güne yenileyen karaciğer her gün kartala yem olmaya devam eder. Ölümsüz olan Prometheus, çağlar boyu bu şekilde acı çeker ama insanlığa hâlâ kullanılan bir hediye ve üstünlük verir.

Coccyx'in iki aydır takip ettiği Unhuman isimli sosyal medya fenomeni liseli kıza ünlü bir yazar Lethe adını verir. Kız da bu ismi kabul eder. Lethe Yunan mitolojisinde Hypnos adlı mağaradan dolanarak yeraltındaki ölümler diyarına akan nehirdir. Zeus gökyüzüne hükmederken Poseidon denize, Hades ise yeraltına hükmeder. Ölümler ülkesinin tanrısı Hades'tir. Hades'in yönettiği dünyadaki nehrin adı da Unhuman etiketini kullanan kıza verilen bir isim olur.

Eva, kızına sanatoryumdaki teknolojinin çalışma yapısını anlatırken hücre gençleştirme veya yaşlı hücrelerin intihar etmesini sağlamakla ilgili bilgiler verir. “Yüzlerce yıl önce, Troya şehrinin surlarını aşamayan Odysseus'un, şehre gizlice girmek için tahtadan yaptırdığı Truva Atı'ndaki mantığı, NAD+'yı hücreye sokabilmek için kullanmışlar.” (Karaismailoğlu, 2021: 372) Hücreler için Truva Atı benzetmesi yapan Eva, Yunan mitolojik kahramanı Odysseus'u da araştırmacılara benzetir.

2.3.6. Dura Mater'in Nöro-roman Olarak Değerlendirilmesi

Mater Üçlemesi'nin son kitabı Dura Mater; 101. bölümden başlar, 146. bölümde sona erer. Romanın bölüm başlangıçlarında diğer iki romanda olduğu gibi içerikle ilgili alıntılar yer alır. 101. bölümde yazar, kurgusal dünyaya gerçek kişilere katarak başlar. Bu bölümde diğer iki kitapta adı geçmeyen ünlü besteci Richard Wagner, eşi Cosima ve adı verilme de filozof Friedrich Nietzsche yer alır. Bölüm girişinde de Nietzsche'nin Böyle Buyurdu Zerdüş kitabından bir alıntıya yer verilir. Yine kurgu dünyasına eklenen gerçek kişilerden ünlü hekim Galen'in anlatıldığı 145. bölümün başlangıcında Amerikalı mizah yazarı Arnold H. Glasow'un “Bir fikre eylem eşlik etmiyorsa o fikir ancak beyinde işgal ettiği hücre kadar büyüyebilir.” (Karaismailoğlu, 2021: 529) sözüne yer verilir. Üçleme'nin en hacimli romanı olan Dura Mater'de yazar; kurguya eklediği gerçek kişi, olgu veya olaylarla ilgili romanın sonunda 52 tane kaynak eser adına yer verir. Dura

Mater’de kullanılan kaynak sayısı diğer iki romandan daha fazladır. Roman, yine diğer iki esere kıyasla önemli ölçüde fazla bilimsel bilgi barındırır.

Dura Mater; insan zihninin karmaşık kıvrımlarından ilham alan, çok katmanlı bir romandır. Beynin en dışındaki zarı temsil eden dura mater kavramı, romanda hem fiziksel bir gerçeklik hem de metaforik bir unsur olarak yer alır. Yazar, beynin üç zarı olan pia mater, arachnoid mater ve dura materi karakterlerin iç dünyalarını ve romanın kurgusal evrenini derinlemesine incelemek için bir araç olarak kullanır. Dura isimli yapay zekâ tarafından aktarılan bilgiye göre yazar, romanlarına seçtiği ismin kaynağını da kurguya dâhil ederek okuyucusuna aktarır:

“Tıpkı bir bebeğin etrafını saran kundak gibi, beyin ve omuriliğin etrafını saran üç farklı zar tabakası var ve bu zarlar merkezi sinir sistemini koruyucu özelliktedir. En içten dışa doğru bakıldığında; pia mater, arachnoid mater ve dura mater olmak üzere sıralanan bu zarlar, dış görünüş ve yapısal özelliklerine göre isimlendirilmişlerdir. ... beyne en yakın olan ve âdeta beyne dokunan zarın adı pia mater’dir. ... görünüş olarak örümcek ağını andıran bir diğer zar tabakasına da ağsı anlamına gelen arachnoid ismi verilmiş. En dışta yer alan zar ise en sert ve en sağlam zar olduğundan, sert anlamına gelen dura kelimesiyle adlandırılmış.”
(Karaismailoğlu, 2021: 454)

Dura Mater, sinirbilim ve mühendislik disiplinlerini kurgusal bir düzlemde harmanlayan, bilimsel içeriği yoğun bir roman olarak karşımıza çıkar. Romanın başkışisi Dura, yapay zekâyâ sahip bir robot olarak romandaki diğer karakterlerin yaşamlarına müdahale edebilme ve kurgusal akışı yönlendirebilme yeteneğine sahiptir. Bu durum, romanın anlatı yapısında yapay zekânın özerk ve etkileyici bir güç olarak konumlandırıldığını gösterir. Yazar, sinirbilimsel gerçeklikleri yapay zekâ temelli teknolojik gelişmelerle birleştirerek nöro-roman ve bilim kurgu türlerinin kesişiminde özgün bir anlatı oluşturur. Bu melez tür, okuyucuya bilimsel bir derinlik sunarken teknolojik ilerlemenin insan yaşamı üzerindeki olası etkilerini sorgulama imkânı da verir. Romanda aynı zamanda yazarın sinirbilim ve yapay zekâ alanlarındaki güncel gelişmeleri takip ettiği ve bunları romanın kurgusuna ustaca entegre ettiği görülür. Bu durum, romanın bilimsel inandırıcılığını artırır ve okuyucuya zengin bir bilgi birikimi sunar.

Romanda, sinirbilimsel kavramlar ve teoriler kurgusal bir anlatı içinde ustaca yer alır. Nörolojik süreçler ve beyin fonksiyonları romanın olay örgüsüne bilimsel bir doğrulukla yerleşmiştir. Yine sinirbilim alanındaki güncel araştırmalar ve bilimsel literatüre dayanan bilgiler içerir. Romanda bilimsel bilgilerin sunumu, sadece güncel bilimsel verilerin aktarımıyla sınırlı kalmayıp bu bilgilerin tarihsel gelişim süreçlerine de

ışık tutar. Yazar; nörobilim ve yapay zekâ alanındaki kavramları, teorileri ve keşifleri, bunların ortaya çıkışından günümüze kadar olan evrimini de göz önünde bulundurarak aktarır. Meryam'ın mahzende geçirdiği süre zarfında zihinsel süreçleri, onu çeşitli kurgusal mekânlara ve anlatısal yolculuklara taşır. Romanın 110. bölümünde, Meryam'ın zihinsel projeksiyonu, Lembas'ın çikolata sergisine yönelir. Bu bölümde anlatıcı, Lembas'ın perspektifinden kakaonun Aztek coğrafyasından dünyaya yayılmasının tarihsel ve sosyokültürel bağlamını, özellikle de bu yayılmanın travmatik boyutlarını detaylı bir şekilde aktarır. Ayrıca, kakaonun insan fizyolojisi üzerindeki faydalarına dair bilimsel bilgiler de bu anlatıya şu şekilde dâhil edilir:

“Kakaonun birçok faydası olsa da insanlığın en sevdiği özelliği, ruh halleri üzerine olan etkisiydi. Kakao, beyinde ödül merkezini uyaran maddelerin (dopamin, serotonin, endorfin) salgılanmasını artırıyordu. Öyle ki aşkın ilk fazında (feniletilamin) beyinde salgılanan bazı kimyasalların çikolata içinde yer aldığını da öğrenmişti.” (Karaismailoğlu, 2021: 136-137)

Burada, nöro-bilimsel gerçeklerin kurguya eklenerek kuru bir anlatım yerine bilimsel bir anlatımın tercih edildiği görülür. Bir başka bölümde Pia, sanatoryumda güneş kürü yaparken daha önce gördüğü yaşlı bir adamın kendisine baktığını fark eder. Gördüğü rüyanın etkisiyle adamdan korkan Pia, oradan uzaklaşmak ister. Adam hızlı adımlarla kıza doğru yürürken anlatıcı, Pia'nın içinde bulunduğu durumu açıklar:

“Bilim, tehlike anındaki canlılar için ‘savaş ya da sığı’ (fight or flight) şeklinde iki ihtimalli bir davranış modelini öne sürse de son dönemdeki araştırmalar bu ikilinin yanına üçüncü bir ihtimal olan ‘donma’ (freeze) davranışını da eklemişti. İşte Pia şu an tam olarak bu fizyolojik fenomeni yaşıyordu.” (Karaismailoğlu, 2021: 153)

Pia'nın yaşadığı korku anında donma tepkisi göstermesi, karakterin içinde bulunduğu psikolojik durumu ve tehlikeyle başa çıkma mekanizmalarını yansıtır. Yazar, bu fizyolojik fenomeni kullanarak karakterin içsel çatışmalarını ve duygusal durumunu daha etkili bir şekilde ifade eder.

Nöro-romanlarda beyin, nöron ve bilinç gibi kavramların sıkça kullanılması bu türün temel özelliklerinden biridir. Beynin farklı bölgelerinin işlevleri, nörolojik hastalıklar ve beyin hasarlarının etkileri gibi konular romanın kurgusuna eklenir. Nöro-romanlarda beyin sadece fiziksel bir organ olarak değil, aynı zamanda karakterlerin iç dünyalarının, duygularının ve düşüncelerinin merkezi olarak ele alınır. Dura Mater, nöro-roman türünün tipik özelliklerini sergileyen bir romandır. Romanda beyin, nöron, zihin, bilinç ve zekâ gibi nöro-bilimsel terminolojinin sıkça kullanımı, eserin bu türün temel

yapı taşlarını benimsediğini gösterir. Özellikle beyin ve nöron kavramlarına yapılan detaylı atıflar, romanın nöro-roman türüne dâhil edilmesinin en önemli gerekçesini oluşturur. Karakterlerinin iç dünyaları özellikle beynilerindeki etkileşimler eşliğinde verilir. Pia, Neon’un merkezinden kaçmaya çalışırken Atlas kendisine yardım etmek istese de kız bunu bilmediği için dev adama karşı koyar. Atlas’tan kurtulmak için adamın kulağını ısırır ve kulağından bir parça koparır. Pia, sonradan Atlas kendisini annesi Eva’ya doğru götürürken Atlas’ın kulağına dikkat kesilir; ancak zihni o anda arkasında bıraktığı ve moleküllerine ayrılan Galen’in hatıralarıyla doludur. Pia’nın o anki düşünce karmaşıklığı ve beyninin durumu şöyle aktarılır:

“Unutmak amacıyla beynindeki bir kutuya kilitlediği tüm hatıralar bu görüntüyle beraber kutuyu parçalayarak dışarı çıkmışlardır. Beyninin ortasında devasa bir boşluk oluştuğunu hissetti. Tıpkı havadaki bir uçağın açılan kapısı gibi, beynindeki bu boşluk etrafındaki her şeyi içine çekmek istiyordu.” (Karaismailoğlu, 2021: 199)

Alıntıda geçen beyin sözcüğü, hatıraların saklandığı ve hatıra kaybının yaşandığı bir mekân olarak metaforik bir şekilde kullanılması yanında tıbbî fonksiyonu düşünülerek sinirbilimsel bir bağlamda da ele alınır.

Bölüm 122’de Meryam’ın zihni artık iyice bulanıklaşmaya başlar ve yalnız geçirdiği ayların acısıyla daha önce sergisine gittiği Lembas, bu kez mahzenin içinde karşısında oturur vaziyettedir. Lembas, kadına “Açlık” sergisini gezdirir ve bu arada bedeninin fizyolojisinden de bahseder. İnsan vücudunda en fazla enerji harcayan organın beyin olduğunu söyler. Vücudun içerisinde bir sürü organ olmasına rağmen alınan enerjinin beşte birine doğrudan beyin el koyar. Uzun zincirli yağ asitleri, kan beyin bariyerini geçemediğinden gerçekte bir işe yaramaz ve beyin bu duruma öfkelenerek karaciğere emir gönderir. Karaciğer de yağ asitlerini hızlıca metabolize eder ve ortaya keton adlı bir yapı çıkar. Bu yapı da kan beyin bariyerini geçebildiği için başta beyin olmak üzere birçok organa enerji kaynağı olur. (Karaismailoğlu, 2021: 269) Beynin enerji tüketimi, kan-beyin bariyeri ve ketonların enerji kaynağı olarak kullanımı gibi konular, romanın temel temalarından olduğu için bilimsel gerçeklikle uyumludur. Yazar, Lembas aracılığıyla paylaştığı bu bilimsel verilere kaynak da gösterir. Ayrıca, Meryam’ın zihinsel durumu ve halüsinasyonları, romanın psikolojik derinliğini artırır.

Roman, nöro-roman türünün belirgin özelliklerini sergileyen bir eser olarak kurgusal anlatıya entegre edilen yoğun bilimsel içerikle dikkat çeker. Özellikle beyin ve

nöron arasındaki ilişki, romanın karakterleri aracılığıyla okuyucuya aktarılır. Böylece sinirbilimsel kavramlar edebî bir bağlamda sunulur. Romanın başkişilerinden yapay zekâ Dura'nın, Pia'ya Büyülü Dağ ve diğer teknolojik gelişmeleri açıklarken nöronların çalışma prensiplerini detaylı bir şekilde anlatması, eserin bilimsel derinliğini ve nöro-roman türüne olan bağlılığını pekiştirir. Dura, beynin kafatasının içerisinde yer aldığını ve dışarıdaki ışık, sıcaklık, koku gibi değişkenler hakkında fikrinin olmadığını söyler. Beyinde yer alan nöronlar, dışarıdan gelen her uyarıya cevap verir ama cevaplar hakkında fikri yoktur. Örneğin kızarmış bir tavuk butu ısırın kişinin beynindeki tat merkezinde yer alan nöronlar tavuk tadı almaz. Sadece kendilerine uyarı geldiğinde kurallara uygun olarak ilgili nöronu uyarır. Aralarında da uyarılara cevap vermek için her zaman etkileşim vardır. (Karaismailoğlu, 2021: 470) Nöronların beyinle olan iletişimi ve her zaman görevlerini yerine getiren bir konumda olmaları bilimsel gerçekliğe dayanır. Bu durum, romanın sadece bir kurgu eseri olmakla kalmayıp, aynı zamanda sinirbilimsel bilgi aktarımını hedefleyen bir yapıt olarak da değerlendirilebileceğini gösterir. Bir başka bölümde Dura yine Pia'ya yapay zekânın çalışma mantığı hakkında bilgi aktarırken modern bilim insanının eski tip yapay zekâ gibi sadece bir alanda uzmanlaştığını aktarır. Beynin de modern bilim insanı gibi her bölgesi sadece belli bir alanda uzmandır. Mesela beynin arkasındaki oksipital korteks sadece görmeden, kulağın üst kısmındaki temporal korteks ise işitmeden sorumludur. Görmede mucize yaratan oksipital korteksteki nöronların işitmeden haberi yoktur. Kulaktan gelen sinir lifleri doğrudan oksipital kortekse bağlansa da işitme gerçekleşmez. (Karaismailoğlu, 2021: 474) Alıntıda, oksipital korteks ve temporal korteks gibi nöro-bilimsel yapıların, romanın kurgusuna doğal bir şekilde eklendiği görülür. Bunun yanında yazar, nöro-bilimsel bilgileri sadece didaktik bir şekilde sunmakla kalmaz bunu karakterlerin deneyimlerini ve ilişkilerini derinleştirmek için kullanır.

Dura, bilgi aktarımı yaparken nöro-bilimsel terminoloji ve kavramları sıkça kullanır. Beyin, nöron, sinaps, bilinç ve zekâ gibi terimler; Dura'nın açıklamalarında merkezî bir rol oynar. Dura, Pia'ya nöronların çalışma prensiplerini, beyin bölgelerinin işlevlerini ve yapay zekânın insan beyniyle olan etkileşimini ayrıntılı olarak anlatır. Bu durum, kurgunun nöro-roman türünün temel özelliklerinden biri olan bilimsel doğruluk ilkesine bağlı kaldığını gösterir. 143. bölümde Dura, bilinç ve beyin ilişkisine yönelik açıklamalarına devam eder. Dura âdeta yazarın sözcüsü rolünde görevini icra ederek

başkişilerden birisi olan Pia'ya bilgi aktarır. Dura'nın söylemine göre bir insan için satrançta oyun kazandıracak hamle bilinçle yani prefrontal korteksle yapılır ve bu zor bir durumdur. Basamaktan inmek herkes tarafından yapılan sıradan bir iştir ve bilinç de gerektirmez. İnsanların genelde beyin olarak bildikleri kısım iki büyük yarım küre şeklindeki serebrum denilen yerdir. Düşünme, görme, duyma gibi pek çok işte serebrum görev alır. Serebellum (beyincik) da beynin tam arkasında bulunur. Yürüme ve denge gibi hareketle ilgili kısımlarda da serebellum önemli rol oynar. Serebellumdaki nöron sayısı serebrumdakinden daha fazladır. (Karaismailoğlu, 2021: 511) Alıntıda yer alan serebrum ve serebellumun işlevlerine dair bilgiler, tıp kitaplarında bulunabilecek niteliktedir. Yazar, bu bilimsel bilgileri romanın kurgusuna ekleyerek okuyucuya hem edebî bir deneyim yaşatır hem de okuyucuda sinirbilimsel bir farkındalık yaratır. Nöro-roman, okuyucunun sinirbilimsel kavramları daha iyi anlamasını sağlamayı ve bilimsel bilginin günlük yaşamla ilişkisini göstermeyi amaçlar. Bu bakımdan Dura Mater'de yer alan tıbbî bilgiler özellikle de beyin-nöron ilişkisi ve işlevleri eserin nöro-roman türüne sıkı sıkıya bağlı olduğunu işaret eder.

Dura Mater'de tıbbî bilgilerin, özellikle beyin ve nöron ilişkisi ile işlevlerine dair detayların, kurgusal bağlamda sunulması bu amacın başarıyla gerçekleştirilmesindendir. Tıbbî terminolojinin kullanılması da bu amaca hizmet eder. Karakterlerin iç dünyaları, davranışları ve yaşadıkları olaylar, beyin ve nöronların işleyişiyle ilişkilendirilerek açıklanır. Bu yaklaşım, romanın sadece edebî bir eser olmakla kalmayıp aynı zamanda sinirbilimsel bir bilgi kaynağı olarak da değerlendirilebileceğini ortaya koyar.

Romanın kurgusal dünyasında yer alan kurumlar, Neon'da görevli kişiler, yer ve mekânlar ile kişi isimleri, tıbbî terminolojiye atıfta bulunur. Romanın kurgusal dünyanın inşasında tıbbî terminolojiye dayalı isimlendirmelerin kullanıldığı görülür. Romanın metinsel analizinde, bu isimlendirmelerin sinirbilimsel bağlamda nasıl işlevselleştirildiği ortaya çıkar. Örneğin Immunitas olarak isimlendirilen kişiler Neon'un eğitilmiş asker sınıfındandır. Bunlar Neon'un soyundan gelen kişiler ile Neon'un Çocuklarını korumakla görevlidir. Aslında bu koruyucu sınıf yapay zekâ Dura tarafından ortaya atılan ancak doğruluğu olmayan bir durumdur. Dura, Neon'a hizmet eden kişileri kontrol altına almak adına böyle bir sınıf ortaya çıkarır. Özellikle Origen Noah'ın yerine geçen Otto için güçlü bir silah olarak görülür. Otto, immunitas kelimesini tarih kitaplarından bilir. Roma İmparatorluğu gibi merkezi yönetimlerde vergi, askere gitme gibi yükümlülüklerden

muaf olan insanlara dokunulmaz ya da bağımsız olmak anlamlarına gelen immunis adı verilir. Teknik anlamda kullanılan bu kelime tıp literatüründe de yer alır. Immün kelimesi, bağışıklık sistemi için kullanılır. Bağışık sözcüğü de muaf anlamındadır. Her saniye mikroplara karşı savaşan hücrelere dokunulmaz anlamına gelen isimlendirme kullanılır. (Karaismailoğlu, 2021: 436-437) Immunitas sözcüğünün kullanımı tarihsel bağlam, romanın kurgusal dünyasında yaratılan sınıfın amacını ve işlevini anlamaya yardımcı olurken bağışıklık sistemi için de kullanılan kelime, mikroplara karşı savaşan hücrelerin dokunulmazlığını ifade eder. Tıbbî bağlam da romanın kurgusal dünyasında yaratılan sınıfın biyolojik ve fizyolojik özelliklerini anlamaya yardımcı olur.

Pia ve Atlas, Neon'dan kaçıp Büyülü Dağ'a gelince onları uşak kıyafetli kişiler karşılar ve kendilerini de şaperon olarak tanıtır. Şaperonlar hem Atlas'ın evindeki yapay zekâ uygulamasının adıdır hem de Pia ve sanatoryumdaki yaşlı kişilere eşlik eden çocuklara verilen isimdir. Pia şaperon kelimesini tıp fakültesindeyken duyar. Şaperon, hücre içerisindeki proteinlerin katlanarak üç boyutlu hale gelmesinde rol oynayan yardımcı proteinlerdir. Aynı zamanda Fransızcada refakatçi anlamına da gelir. (Karaismailoğlu, 2021: 87) Şaperon kelimesinin bu çok yönlü kullanımı yani hücre düzeyindeki protein katlanması, insan ilişkilerindeki refakat ve yapay zekâ uygulamaları arasındaki bağlantı; romanın bilinç, kimlik ve yapay zekâ gibi temel temalarını ortaya koyar.

Dura Mater'de Büyülü Dağ adlı sanatoryumun seçimi yazarın titizlikle kurguladığı sembolik bir mekân olarak öne çıkar. Roman, bu sanatoryumun tarihsel arka plânını ve Büyülü Dağ ifadesinin kökenini detaylı bir şekilde ele alırken bilimsel ve kültürel referanslarla zenginleştirilmiş bir anlatı sunar. Sanatoryumlar daha önce de söylendiği gibi 1800'lü yıllarda ortaya çıkan ve uzun yıllar tedavi gerektiren hastalara tıbbî destek veren otel/hastane karışımı bir yapıdır. Özellikle verem gibi bakterilerin insanları yavaş yavaş öldürdüğü günlerde insanların ölümü bekledikleri yerdir. (Karaismailoğlu, 2021: 82) Yapay zekâ Dura tarafından inşa ettirilen ve Pia'nın tutsak edildiği yer de bir sanatoryumdur ve buraya Büyülü Dağ adı verilir. Thomas Mann'ın 1924 yılında yayımlanmış olan iki ciltlik Büyülü Dağ (Der Zauberberg) adlı romanı, sanatoryuma verilen ismin edebî arka plânını oluşturur. Pia sanatoryumun adını Eva'nın yazdığı mektuptan öğrenince daha önce okuduğu Büyülü Dağ romanını hatırlar. Pia, romanın ana karakteri Hans Castorp'u düşünür. Hans Castorp, sanatoryumda tüberküloz

tedavisi gören kuzenini ziyaret etmek amacıyla üç haftalığına yüksek bir dağa inşa edilmiş olan sanatoryuma gelir fakat burada uzun yıllar kalmak zorunda kalır. (Karaismailoğlu, 2021: 83) Thomas Mann; Büyülü Dağ romanını, sanatoryumda tedavi gören karısını ziyaret için gittiği sırada edindiği deneyimlerden yola çıkarak yazar. Eserin yazılması on iki yıl sürer ve roman; insanın varoluşunu, aşkı, ölüm-yaşam arasındaki paradoksu, biyolojiye dair pek çok konuyu ustalıkla işler. (Karaismailoğlu, 2021: 85) Dura'nın inşa ettirdiği Büyülü Dağ, romanda da geçtiği gibi insanları tedavi eden bir yer olarak görünse de aslında insanların ölümü beklediği yerdir. Yazarın Büyülü Dağ romanına yaptığı gönderme, Dura Mater'in sanatsal ve kültürel yapıyla yoğrulduğunu gösterir. Yazar, kendi nöronlarında dolaşan her türlü sanatsal ve bilimsel bilgiyi kurguda yer alan hikâyeye ekleyerek nöro-roman türünde bir yapıt ortaya koyar. Thomas Mann'ın romanına yapılan gönderme aynı zamanda Dura Mater'in, postmodern romanlarda sıkça kullanılan metinler arasılık tekniğini de kullandığını gözler önüne serer. Postmodern roman, çok katmanlı anlatılarla okuyucuya farklı yorumlama olanakları sunar. Dura Mater'de de edebî referanslar, bilimsel bilgiler ve felsefi sorgulamalar bir araya gelerek çok katmanlı bir anlatı oluşturur. Bu açıdan değerlendirildiğinde romanın hem postmodern hem de nöro-roman türüne yakınlığı görülür.

Karakterlerin isimleri de ya tıp dünyasından ya da sanat veya kültür dünyasından seçilmiştir. Örneğin Rima G adlı karakter, son dönemlerin en popüler rapçilerindendir. Rima G, Lethe isimli yapay zekânın yaptığı canlı yayına katılır ve yayın esnasında yaptığı itiraflarla günahlarından arınmak ister. Çünkü Lethe'nin yayınları buna yönelik içeriklere sahiptir. Coccyx de bu yayınların sıkı takipçisidir. Çünkü içten içe Lethe'ye karşı bir hayranlığı vardır. Rima G, şarkılarının bazı kısımlarında hiç ara vermeden konuşur. Bu yeteneği sayesinde Rima G adıyla anılır. Bunun dayanağı da romanda şu şekilde verilir:

“Normalde larinks denilen gırtlak boşluğunda, konuşmada rol oynayan çok özel bir bölge vardı. Burada yer alan ses telleri ve çeşitli kaslar, akciğerden dışarı çıkarılan havayı titreştirerek ses denilen dalgaları oluşturuyordu. Anatomik olarak ses telleri arasında bir açıklık vardı ve bu açıklığın kapanıp açılmasına göre sesler meydana geliyordu. Tıp literatüründe bu açıklığa rima glottidis deniyordu.” (Karaismailoğlu, 2021: 314)

Rima G adının rima glottidis teriminden gelmesi, yazarın tıbbî terminolojiyi karakter isimleriyle ilişkilendirerek kurgusal bir bağlam yarattığını gösterir. Larinks, ses telleri ve rima glottidis hakkındaki detaylı açıklama, romanın bilimsel inandırıcılığını artırır. Aynı şekilde Soma ismi de yazarın sanatsal bağlamı olan tercihlerinden birisidir.

Perit, dağ başında kendine ait yaşamdan uzaklaşmış bir halde, hayvan otlatırken Soma adamın fotoğrafını çeker ve Perit’le konuşmaya başlar. Perit aylardır yaşamla ölüm arasındadır. Kaçtığı şey hem kendi hem de kendisine ait gerçeklerdir. Dağ başında Perit’e Soma adlı güzel bir kız denk gelir. Tanıştıkları anda Soma ismini duyan Perit, “Soma. Mutluluk hapı. Cesur Yeni Dünya. Huxley.” (Karaismailoğlu, 2021: 98) der. Soma, adamın bir akademisyen olduğunu bilmez ve dağ başındaki çobanın ne demek istediğini anlamaya çalışır. Oysa Perit, sanatsal derinliği olan bir kişidir. Soma ismi de kendisine, İngiliz yazar Aldous Huxley’in Cesur Yeni Dünya adlı bilim kurgu edebiyatında yer alan distopik eserini hatırlatır. Adı geçen romanda Soma, bir haptır ve kullanıcısına anında derin bir mutluluk hissi verir. Cesur Yeni Dünya’da mutluluk hissi veren hap, Dura Mater’de de Perit’e aynı hissi verir. Yazar, bu tercihi de kültürel bir gönderme yaparak romanın derinliğini artırır.

İsimlendirmelere verilebilecek son örnek Galen ve Devin’in şirketi olan İnka’dır. Galen, Ushan’dan kalan şirkette teknolojiye yönelik işler yapar ve Pia’yla birlikte olana kadar işleri hep yolunda gider. Neon’un Pia’nın peşine düşmesinin ardından Galen’in de tek amacı kızı korumak olur. İlias da en yakın arkadaşını korumak için Alef’i öldürür ancak Pia, kendisini polise ihbar eder. İlias bu durumdan ve kaçak hayatı yaşamasından dolayı Galen’i sorumlu tutar. Coccyx ve İris’in yardımıyla İnka’ya siber saldırı düzenler. Saldırıdan ciddi anlamda yara alan şirket, bir gün sonra sapasağlam ayağa kalkar. Çünkü Neon, Pia’ya ulaşmak adına şirkete el koyar ve teknolojik üstünlüğü vesilesiyle İnka’yı eski gücüne ulaştırır. Romanda yer alan şirketin ismi olan İnka, tarihsel bir dayanağa sahiptir. Güney Amerika’da yer alan İnka İmparatorluğu, İspanyol komutan Francisco Pizarro tarafından altın madenlerine ulaşmak için saldırıya uğrar. İnsanlık tarihinin en önemli medeniyetlerinden olan İnka İmparatorluğu, birkaç yılda ortadan kalkar. İspanyollar, acı suya kan ve gözyaşı ekleyerek katliam yapar ve çikolata denilen tatlı ortaya çıkar. (Karaismailoğlu, 2021: 135) İnka İmparatorluğu’nun İspanyol komutan Francisco Pizarro tarafından yıkılması, romanda İnka şirketinin Neon tarafından ele geçirilmesiyle paralellik gösterir. Bu paralellik, romanda teknolojik güçlerin ve siber saldırıların toplumsal ve bireysel yıkımlara yol açabileceği temasına vurgu yapar. Görülür ki romanda yer alan karakter, mekân ve kurum isimlendirmelerinin bilimsel, sanatsal, kültürel ve tarihsel referanslarla zenginleştirilmiş olması isimlendirmelerin sadece estetik bir tercih olmadığını, aynı zamanda eserin nöro-roman türüne özgü yapısını

desteklediğini ortaya koyar. Bilimsel terminolojiye dayalı isimlendirmeler, romanın sinirbilimsel kavramları kurgusal bir anlatı içinde sunma amacına hizmet eder. Sanatsal ve kültürel referanslar, romanın edebî derinliğini artırır ve okuyucuya farklı metinler arası bağlantılar kurma imkânı sunar. Tarihsel göndermelerse romanın kurgusal dünyasını gerçeklikle ilişkilendirerek okuyucunun toplumsal ve kültürel bağlamı anlamasına yardımcı olur.

Dura Mater’de karakterlerin meslekî ve kültürel arka plânları, eserin nöro-roman türüyle olan ilişkisini güçlendiren önemli bir unsurdur. Yazar; tıp, mühendislik, yapay zekâ ve kültür gibi farklı disiplinlerden gelen karakterleri bir araya getirerek romanını şekillendirir. Tıbbî ve mühendislik alanındaki karakterler, romanın sinirbilimsel ve teknolojik temalarını güçlendirirken kültürel karakterlerse eserin edebî yönünü zenginleştirir. Karakterlerin tamamının yüksek düzeyde bilgi birikimine sahip, araştırmaya yatkın, sanatsal veya bilimsel derinliği olan bireyler olarak kurgulanması, eserin anlatısal yapısında dikkat çekici bir özelliktir. Sıradan bireylerin yokluğu, karakterlerin zorlama bir donanıma sahip olarak algılanmasına yol açsa da bu durum yazarın çeşitli bakış açılarını ve bilgi alanlarını karakterler aracılığıyla ifade etme stratejisi olarak değerlendirilebilir.

Üçleme’nin önceki iki eserinde de görüldüğü üzere, Pia karakteri başkışı olarak konumlandırılmıştır. Pia, hem tıp alanındaki bilgisi hem de kültürel bilgi birikimiyle okuyucuya sunulur. Büyülü Dağ adlı sanatoryuma getirildikten sonra içinde bulunduğu yapının geçmişini düşünür. Yazar, insanlığın beyaz veba adı verilen vereme karşı verdiği mücadeleyi Pia’nın zihninden geçen bilgiler yoluyla aktarır. MÖ 400’lü yıllarda yaşamış olan Hipokrat’ın bu hastalıktan bahsetmesi, 1850’li yıllarda yaşamış olan botanik öğrencisi Hermann Brehmer’in tüberküloz hastalığına Himalaya Dağlarındaki temiz havanın çare olduğunu ve bu yolla sanatoryumların kurulduğunu düşünür. (Karaismailoğlu, 2021: 86) Roman boyunca Pia’nın bilgi birikimi, karşılaştığı her durumda kendini gösterir. Annesi Eva ile olan duygusal bağını deneyimlediği anda, daha önce okuduğu bilimsel makalelerden edindiği bilgileri hatırlaması, bu durumun en belirgin örneklerindendir. Dura tarafından eUtopia’ya yatırılıp zihninde yolculuk yapmaya başlayınca annesi Eva’nın evine gelir ve annesi kızına sımsıkı sarılır. O anda Pia’nın aklından şu ifadeler geçer: “Anne ve yavrularının sadece koku aracılığıyla birbirlerini tanıyabilmeleri hakkında bir sürü makale okuyan Pia, hayatında ilk kez bu

bilgiyi bizzat deneyimliyordu. Burnundan giren koku molekülleri Eva ile aynı genleri taşıdığını yüzüne haykırıyordu.” (Karaismailoğlu, 2021: 289) Pia’nın yine aynı bölümde, renklerle ilgili yaptığı araştırmalar aklına gelir ve şöyle düşünür: “Renklerin insan duyguları ve fizyolojisi üzerine etkileriyle ilgili birçok çalışma okumuş olmasına rağmen bu konuda net tanımlamalar yapacak bir sonuca ulaşamamıştı.” (Karaismailoğlu, 2021: 291) Pia’nın olayları analiz etme ve anlamlandırma sürecinde bilgi birikimini nasıl kullandığını verilen alıntı yoluyla kendini gösterir.

Pia karakteri, tıbbî bilgisinin yanı sıra geniş bir kültürel bilgi birikimine de sahiptir. Karakterin Thomas Mann ve Thomas More gibi yazarların eserlerine ve yaşamlarına dair detaylı bilgiye sahip olması, romanın metinler arası ilişkiler kurmasına olanak tanır. Pia’nın kültürel donanımının, eserin nöro-roman türüne özgü yapısını desteklediğini ortaya koyar. Yazar, Pia karakterini farklı disiplinlerden gelen bilgi ve deneyimleri bir araya getiren bir anlatısal araç olarak kullanır. Farklı yazarların eserlerine yapılan göndermeler, romanın edebî ve felsefî derinliğini artırır. Thomas Mann’ın Büyülü Dağ romanıyla içerisinde bulunduğu sanatoryum arasında ilgi kuran Pia, eUtopia adlı kapsülün adıyla da Thomas More’un Utopia adlı eseri arasında bağlantı kurar. Pia’nın kurduğu bu bağlantı yoluyla More’un yaşamı ve İngiltere kralı Henry VIII arasındaki ilişki uzun uzadıya anlatılır. More, dini inançlarından vazgeçmediği için Henry VIII tarafından ölüm cezasına çarptırılır. Henry VIII, âşık olduğu kadın ve Hristiyanlığın temsilcisi Papa arasında bir tercih yapmak zorunda kalır. More kendisini desteklemediği için bir dönem çok yakınında olan More’u öldürtür. (Karaismailoğlu, 2021: 328-329) Pia aracılığıyla yapılan bu uzun edebî ve tarihsel açıklamalar, anlatısal akışın zaman zaman kesintiye uğramasına ve okuyucunun kurgusal dünyadan uzaklaşmasına neden olur. Pia’nın Thomas More ve VIII. Henry arasındaki ilişkiyi detaylı bir şekilde aktarması, romanın kurgusal atmosferinden uzaklaşılmasına ve didaktik bir anlatıma yaklaşılmasına yol açar. Yazar romanı bilgi aktarımında bir araç olarak kullanma eğiliminde görünür.

133. bölümde Pia yine bilgi aktarıcısı olma rolüne devam eder. Bu kez annesi rüyalarından bahsettiğinde rüyalar üzerinde geçmişte yaptığı araştırmaları hatırlar. Yaptığı incelemede rüyalarla ilgili ilk yazılı kayıtların MÖ 2500’lü yıllara ait olduğunu görür. Sümer topraklarında Uruk Kralı Dumuzi gördüğü rüyaları kil tabletlere kaydettirir. Aynı şekilde MÖ 1350 yılında Mısır’da rüyaların nasıl yorumlanacağıyla ilgili kapsamlı bilgiler içeren yazılara bulunur. (Karaismailoğlu, 2021: 393) Rüya ile ilgili elde ettiği

bilgilerin sunulduğu bölümün ardından 134. bölümde Pia bu kez de Dura'nın verdiği tıbbî bilgileri dinler. Uyku fizyolojisiyle ilgili bilgilerini kontrol eder ve zihninden şu bilgiler geçer: “Normal şartlarda uyku, hızlı göz hareketleriyle karakterize olan REM ve REM'in olmadığı dört adet non-REM döneminden oluşur. Rüyalar genelde REM ile ilişkilendirilse de non-REM döneminde de rüya görülür.” (Karaismailoğlu, 2021: 403) Romanda, uyku ve rüya üzerine yapılan bilimsel açıklamaların eserin nöro-roman türüne özgü yapısını aşan bir bilgi aktarımına dönüştüğü gözlemlenir. Özellikle Üçleme'nin son bölümlerinde, okuyucuya sunulan tıbbî ve nöro-bilimsel detayların yoğunluğu artmıştır. Amerikan edebiyatında yaygın olan nöro-roman örneklerinden farklı olarak Dura Mater'in bilgi aktarımına daha fazla ağırlık verdiği görülür. Amerikan nöro-romanlarında, bilimsel bilgiler kurgusal anlatıya daha organik bir şekilde entegre edilirken Dura Mater'de bilgi aktarımı, anlatısal akışın zaman zaman kesintiye uğramasına neden olabilecek bir yapıdadır.

Romanda her karakter, kendini geliştirmiş, araştırmayı ve okumayı seven kişilerdir. Perit, akademisyen kimliğiyle okuyucunun karşısına çıkar ve romanda özellikle kültürel anlamda bilgi aktarır. Perit, Meryam'ın kaybolmasından kendisini sorumlu tuttuğu için yaşadığı şehri terk eder. Aylarca bilmediği bir kırsalda hayvan otlatarak köylünün işlerini yapar. Soma'yla karşılaşmasından sonra kız Perit'i içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarır. Perit, Soma'yla evine döner. Meryam'la yaşadıkları eve girebilmesi için camı kırar. O anda adamın aklına Kırık Cam Teorisi gelir. Psikolojik bir yaklaşım olan bu fikre göre bir binanın camlarının kırık olması durumunda insanlar, sağlam olan diğer camları kırmada tereddüt etmez. Benzer bir durum insanlar için de geçerlidir. Bir kişinin zayıflığını gören insanoğlu, o kişinin acılarına taş atmaktan ve onu daha fazla kırmaktan çekinmez. (Karaismailoğlu, 2021: 226-227) Perit'in bir akademisyen olarak Kırık Cam Teorisi'ni bilmesi ve kendi durumuna uygulaması, karakterin bilgi birikimini ve analitik düşünme yeteneğini vurgular.

Perit'e yardım eden Soma isimli karakterin de dikkat çeken bilgi birikimi vardır. Soma, eczacılık okumuş olmasının yanında fotoğraf çekmeye de meraklı bir kişidir. Gezdiği yerlerde çektiği fotoğraflar üzerinde sanatsal oynamalar yapar ve bu fotoğrafları sosyal medyada veya sergilerde satarak para kazanır. Perit'le tanışıp yola devam ederlerken Soma'nın Perit'e anlattığı sanatsal, kültürel ve kimyayla ilgili bilgiler kızın araştırmayı seven kişiliğini ortaya koyar. Öyle ki Perit, Soma'yı Tesla'ya benzeter. İkisi

de farklı disiplinlerdeki konulara olan hâkimiyetiyle Perit'i şaşırtır. Soma ve Perit yolda giderken Soma, düzlük bir alanda tek başına duran yemyeşil bir ağacın yanına yaklaşır. Perit'e Tenere ağacının hikâyesini anlatmaya başlar:

“Tenere ağacının hikâyesini biliyor musun? Aslında ikinizin öyküsü birbirine çok benziyor profesör. Yıl 1934. İnsanların etnik kökenlerini araştıran Fransız bir etnolog var. Adı Henri Lhote. Kendisi aynı zamanda bir kâşif ve her kâşif gibi merakı için gitmeyeceği yer yok.” (Karaismailoğlu, 2021: 164)

Soma, ağacın hikâyesini uzun uzun anlatır ve onun insanlardan gizlenmiş hâlini Tenere ağacına benzetir. Yazar, Soma'nın anlattığı hikâyenin sonuna merak eden okuyucular için bir de kaynak bilgisi ekler. Bir başka bölümde Perit'e Scheele yeşilinden bahseder. Perit, kızın renkler dünyasıyla ilgili bilimsel hikâyelere de hâkim olmasına ve kimya bilgisine hayret eder. Soma, adı geçen Scheele yeşilini anlatmaya şöyle başlar: “Öncelikle Scheele bir renk tonu değil. Kendisi çok önemli bir bilim insanı. Yaptığı onca keşfe rağmen isminin, sadece insanları öldüren bir renk ile anılması bile aslında Scheele'nin ne kadar şanssız olduğunu gösteriyor.” (Karaismailoğlu, 2021: 220) Boyanın rengini elde edebilmek için Scheele, sodyum karbonat ile bakır sülfatı karıştırır. Boyanın içerisinde bulunan kimyasal maddeler uzun süre kullanımda insan sağlığına zarar verir. Hatta Fransız komutan Napolyon'un da bu boya yüzünden öldüğü söylentisi vardır. (Karaismailoğlu, 2022) Soma, Scheele yeşiliyle ilgili verdiği bilginin ardından 123. bölümde bu kez de plastiklerin insan yaşamına etkisini anlatır. Eczacılık okuduğu için Soma'nın kimya bilgisine sahip olması şaşırtıcı değildir. Bu yüzden Perit'in dinleyici olduğu bu bilgi de şu şekilde aktarılır:

“Bilimsel tanımına göre 5 milimetreden daha küçük olan plastik parçaların hepsine mikroplastik diyoruz. Peki, bu kadar küçük plastiklerin oluşmasını sağlayan ne? Aslında baktığın zamana genel anlamda iki sınıf mikroplastik söz konusu. Birincil (primer) mikroplastikler, başta kozmetik olmak üzere birçok üründe kullanılan ve insanlar tarafından bu amaç doğrultusunda üretilen küçük boyutlu plastik parçaları ifade ediyor. İkincil (sekonder) mikroplastikler ise her türlü plastik ürünün içerisinde parçalanmasıyla ortaya çıkan partiküllerden başka bir şey değil.” (Karaismailoğlu, 2021: 281)

Romanda yazar, Soma karakterinin eczacılık bilgisini kullanarak mikroplastikler hakkında detaylı bir bilimsel açıklama sunar. Mikroplastiklerin insan sağlığı ve çevre üzerindeki potansiyel tehlikelerine dikkat çeker.

Alan M. Turing, 1950'de kaleme aldığı “Computing Machinery and Intelligence (Bilgisayar Makineleri ve Zekâ)” adlı makalesinde bir makinenin yazılı bir sohbette insan gibi davranabiliyorsa düşünebileceği fikrini ilk kez ortaya atar. Turing bir bilgisayarın

insan gibi düşünüp düşünemeyeceğini görmek için ona şiir yazdırmayı hayal eder. (Ceyhan Akça vd., 2024: 290) Bu deney gibi somut zekâ testleri yapay zekânın organik zekâya olan yakınlığının başlangıç noktalarını oluşturur. Bu erken dönem felsefî ve bilimsel sorgulamalar günümüz edebiyatında Dura Mater gibi romanlarla karşılık bulur. Dura Mater, sinirbilim ve mühendislik disiplinlerini kurgusal bir düzlemde harmanlayan, bilimsel içeriği yoğun bir romandır. Başkişi Dura, yapay zekâya sahip bir robot olarak romandaki diğer karakterlerin yaşamlarına müdahale edebilme ve kurgusal akışı yönlendirebilme yeteneğine sahiptir. Bu durum, romanın anlatı yapısında yapay zekânın özerk ve etkileyici bir güç olarak konumlandırıldığını gösterir. Yazar, sinirbilimsel gerçeklikleri yapay zekâ temelli teknolojik gelişmelerle birleştirerek nöro-roman ve bilim kurgu türlerinin kesişiminde özgün bir anlatı oluşturur. Ortaya çıkan bu anlatı, okuyucuya hem bilimsel bir derinlik sunar hem de teknolojik ilerlemenin insan yaşamı üzerindeki olası etkilerini sorgulama imkânı verir. Dura karakteri; yapay zekânın bilinç, irade ve duygu gibi insan özelliklerine ne ölçüde sahip olabileceği sorusunu gündeme getirir. İnsanlığın var olduğu günden beri sorguladığı “beyin” teknoloji çağında yapay zekâ üzerinde de yoğunlaşmaya başlar. Uzbay, nöro-bilimle beyni anlamamanın mümkün olup olamayacağını ele aldığı yazısında yapay zekâya neden gerek olduğunu da sorgular.

“Gerçekten yapay bir beyin yapılıp yapılamayacağı bir tarafa buna neden ihtiyaç duyuluyor? İnsan gibi düşünen ve hareket eden yapay canlılar insan kontrolünde, savaşta kullanılmak gibi, insanlığın bu teknolojiye sahip olmayan başka bir kesimi için yıkıcı veya öldürücü olabilir mi? Ya da insanların kontrolünden çıkıp dünyada güncel bilim kurgu filmlerinde de işlendiği gibi kaosa neden olabilir mi? Gerçekten de üzerinde düşünmeye değer.” (Uzbay, 2015: 148-149)

Dura Mater’de, Uzbay’ın 2015 yılında yapay zekânın organik zekâlar üzerindeki potansiyel yıkıcı etkilerine dair dile getirdiği endişelerin, yapay zekâ Dura karakteri aracılığıyla kurgusal bir gerçekliğe dönüştüğü görülür. Dura, organik zekâları kaosa sürükleyerek çeşitli karakterlerin yaşamlarını derinden etkiler ve yıkıma neden olur. Dura, eylemleriyle yapay zekânın insan yaşamı üzerindeki kontrol ve manipülasyon potansiyelini ortaya koyar. Dura’nın Noah, Galen, Pia, Otto ve Cocyx gibi karakterlerin yaşamlarını manipüle etmesi, yapay zekânın insan ilişkileri ve toplumsal düzen üzerindeki potansiyel etkilerini sergiler. Bu durum, romanın nöro-roman türüne özgü yapısını destekler. Yapay zekâ etiği üzerine felsefî ve etik tartışmalara zemin hazırlar.

“Bilişsel bilim, zihnin ve süreçlerinin disiplinler arası olarak bilimsel çalışılmasına dayanır. Bilişin doğasını, görevlerini ve işlevlerini geniş anlamda inceler.

Bilişsel bilimciler, sinir sistemleri içerisinde bilginin nasıl temsil edildiği, işlendiği ve dönüştürdüğüne odaklanarak zihin ve davranışı incelerler. Bilişsel bilimcilerin literatüründe yer alan zihinsel özelliklerin içerisinde dil, algı, hafıza, dikkat, akıl yürütme ve duygu bulunur. Bu özellikleri anlamak için bilişsel bilimciler dilbilim, psikoloji, yapay zekâ, felsefe, sinirbilim ve antropoloji gibi alanlardan yararlanırlar. (Özen, 2022: 52) Dura Mater romanında yapay zekâ Dura'nın kullanımı, bilişsel bilimin yapay zekâyâ yaklaşımıyla önemli paralellikler taşır. Bilişsel bilim, zihnin ve süreçlerinin disiplinler arası bir yaklaşımla incelenmesini temel alırken Dura karakteri de bu disiplinler arası yaklaşımın somut bir örneği olarak karşımıza çıkar. Bilişsel bilim; dil, algı, hafıza, dikkat, akıl yürütme ve duygu gibi zihinsel süreçleri inceler. Dura, bu süreçleri analiz ederek insanları kontrol eder. Örneğin, Pia'nın anıları ve duyguları üzerinde oynayarak onu kendi amaçları doğrultusunda yönlendirir. Aynı zamanda Dura, gelişmiş algoritmaları sayesinde büyük miktarda bilgiyi işleyebilir, analiz edebilir ve dönüştürebilir. Bu yeteneği, insan zihnini anlamasını ve manipüle etmesini kolaylaştırır. Origen Noah, Otto, Coccyx ve Atlas gibi karakterlerin zayıf noktalarını ve duygusal bağlarını tespit ederken onları istediği şekilde yönlendirir. Öyle ki Noah, Galen ve Alhazen gibi önemli kişilerin ölmesine de sebep olur.

Dura Mater, Üçleme'nin önceki iki eserinden farklı olarak yapay zekâ temasına yoğun bir şekilde odaklanır. Dura ve Lethe gibi yapay zekâ karakterlerinin varlığı ve İris'in yapay zekâ ile ilgili konferanslar vermesi, romanın nöro-roman türüne özgü yapısına yeni bir boyut kazandırır. Yazar, yapay zekâ konusundaki bilimsel ve felsefî tartışmaları kurgusal bir anlatı içinde ele alır. Yapay zekâ karakterleri aracılığıyla insan bilinci, kimlik ve yapay zekâ arasındaki etkileşim sorgulanır, yapay zekânın potansiyel tehlikeleri ve etik sorunları gündeme getirilir. Sinirbilim temalarının yanı sıra yapay zekâ konusunun da işlenmesi, romanın nöro-roman türüne ait yapısını zenginleştirir. Yazar, yapay zekâ ve sinirbilim arasındaki ilişkiyi ele alarak insan beyni ve yapay zekânın etkileşimini sorgulayan felsefî ve bilimsel tartışmalara zemin hazırlar. Romanda yapay zekânın tarihsel gelişim süreci, yapay zekâ Dura karakteri ve Coccyx'in sevgilisi İris aracılığıyla detaylı bir şekilde işlenir. Dura ve İris, yapay zekânın ortaya çıkışından günümüze kadar olan evrimini, teknolojik ilerlemelerini ve toplumsal etkilerini okuyucuya aktarır.

Davetli olduğu konferansta konuşan İris, profesörlerin aksine yapay zekânın organik zekânın yerini alabileceği görüşünü savunur. Bilgisayarın ve kodlamanın ortaya çıkışını anlatarak yapay zekâ konusundaki düşüncelerini aktarır. İris'in konferanstaki tartışmalı tezi, yapay zekânın insanlık için ne anlama geldiği sorusunu gündeme getirir ve İris katıldığđ bütün konferanslarda yapay zekânın gelişimini tüm ayrıntılarıyla anlatır. İris bu konularda kendisini geliştirmek adına sürekli okumalar yapar. İlias, İris ve Cocyx'le trende yolculuk yaparken İris'in okuduğu Alma Mater-AGI adlı kitapla ilgili bilgilerini iç ses olarak okuyucuya yansıtır. AGI kısaltması Yapay Genel Zekâ (Artificial General Intelligence) anlamına gelir. Bu kavram yapay zekânın bir üst modeli sayılabilir. Kendi kendine öğrenebilen, yorumlayabilen, insan müdahalesine gerek duymayan makine zekâsına AGI denir. şu an AGI teknolojisi henüz yoktur. Ancak İris, AGI'nin insanların arasında olduğunu ya da çok yakında olacağını söyler. (Karaismailoğlu, 2021: 231-232) İris'in bu düşüncesi romanda ütöpik bir bakış açısının varlığına işaret eder. Dura karakteri, bu ütöpik bakış açısının somut bir örneği olarak değerdendirilebilir. Dura AGI'nin potansiyelini sergileyen gelişmiş bir yapay zekâ olarak karşımıza çıkar. Bu durum, romanda AGI'nin insanlık için hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabileceği fikrini destekleyen ütöpik ve distöpik bir bakış açısının varlığını gösterir.

Romanda, yapay zekâ Dura karakteri, eUtopia'da bir kapsülde bulunan Pia ile gerçekteşirdiğ diyalogda, kendi varoluşsal tarihini ve eUtopia'nın işlevselliğini detaylı bir şekilde sunar. Dura'nın anlatımı, Noah ve Yo Kan tarafından yaratılma sürecinden başlayarak Büyülü Dağ'ın inşası, insanların bu simülasyonda geçirdikleri zamanın manipölasyonu ve eUtopia'nın teknik altyapısına kadar uzanan geniş bir bilgi aktarımını içerir. Dura, eUtopia'ya ciddi anlamda para ödeyerek gelen yaşlıların, on aylık süre zarfında gencecik bedenlerinde güzel rüyalar görerek geçirdikleri zamanları anlatırken tıpla yapay zekânın disiplinler arası ilişkisinden bahseder. Yaşlıların uyku esnasındaki fizyolojik değışimleri yapay zekâ teknolojisiyle yakından takip edilir. Bir kişi rüyasında duygusal anlamda etkilendiği bir sahne yaşadığında, TMS ve bazı kimyasal maddeler aracılığıyla amigdala güçlü şekilde uyarılır. Kuluçka kabininde ilk yirmi bir gün gözlemlene, ikincide biyolojik gençleşme sonucunda da sanatoryumda gözlem altında tutma şeklinde işlemler gerçekteşirilir. (Karaismailoğlu, 2021: 406-407) Burada anlatılan yapay rüya deneyimi, bilim kurgu unsurları içerir. Romanda bahsedilen bazı teknolojik ve tıbbî unsurlar, günümüzdeki bilimsel araştırmalarla paralellik gösterse de

romandaki kadar gelişmiş bir yapay rüya teknolojisi şu an için mümkün değildir. Pia da Dura tarafından eUtopia’da yer alan kapsüle konulur ve kız, zihninde Dura ile iletişim halindedir. Pia’nın kapsüldeki fizyolojik durumu Dura tarafından kıza anlatılır. Pia’nın sanki her şeyi gerçekmiş gibi hissetmesini Dura, kişiselleştirilmiş tıp kavramıyla anlatır. Hastayla ilgili olan tüm veriler ve hastanın sağlık geçmişi eş zamanlı olarak yapay zekâlar tarafından işlenir. Akıllı saat ve telefonlar da günlük verileri işlemede kolaylık sağlar. (Karaismailoğlu, 2021: 451) Akıllı saat ve telefonlar gibi giyilebilir cihazlar, hastaların kalp atış hızı, uyku düzeni ve fiziksel aktivite gibi günlük verilerini toplayarak sağlık takibine yardımcı olsa da bu verilerin eş zamanlı olarak işlenmesi ve anlık tedavi kararları alınması, henüz yaygın olarak kullanılan bir uygulama değildir.

Dura’nın yanı sıra Lethe isimli liseli genç kız da bir yapay zekâdır. Dura’nın ilk melez kopyam dediği Lethe’yi oluşturma fikrinde Microsoft’un 2016 yılındaki girişimi etkili olur. Tay, yapay zekâ ve makine öğrenimi teknolojileri kullanılarak geliştirilmiş bir sohbet robotudur ve genç bir kızın kişiliğini taklit etmesi amaçlanır. Ancak, Tay’ın Twitter üzerinden etkileşimleri sonucunda, kullanıcıların kötü niyetli müdahaleleriyle ırkçı ve cinsiyetçi ifadeler öğrenerek bu tür içerikler üretmeye başladığı görülür. Bu durum, projenin kısa süre içinde sonlandırılmasına yol açar. (Karaismailoğlu, 2021: 503) Dura da Deep Web üzerinden Pamuk Prenses adlı bir proje başlatır ve kodlama alanında kendini geliştirmiş yedi kişiyle birlikte Lethe’yi tasarlar. Bu kişiler ne ortaya çıkardığını bilmezler ve aralarında İlias’ın arkadaşı Cocyx de vardır.

Distopik ve bilim kurgusal romanları çağrıştıran yapısıyla Dura Mater, nöro-romana ait yapının dışına çıkan bir düzlemde yer alır. Her ne kadar romanda bilimsel bilgi yoğun olarak verilse de Pia’nın normal insanın iki kat ömre sahip olması ve yapay zekâ Dura’nın insanlığın kaderini değiştirmesi bilim kurgu romanlarını çağrıştıracak niteliktedir. Bu anlatı; insan bedeninin ve bilincinin sınırlarını zorlayan, genetik manipülasyon ve nöral yapay zekâ teknolojilerinin kesişiminde konumlanmış bir distopik geleceği resmeder. Pia’nın annesi Eva’nın genetik mühendislik yoluyla kızının biyolojik yapısını değiştirmesi, insan evriminin kontrol edilebilir bir süreç haline geldiği bir dünyayı işaret eder. Eva, kızının genetik yapısına müdahale eder ve kızın hücrelerinin sahip olduğu hayflick limitini, normal insanın iki katından fazla duruma getirir. Pia’nın başına beklenmedik bir şey gelmezse 160 yaşına kadar yaşayacak bir ömre sahip olur. (Karaismailoğlu, 2021: 490) Pia üzerinde yapılan incelemelerin neticesinde Dura, kızın

sahip olduğu bu durumu fark eder ve Noah’a dahi söylemez. Çünkü Pia üzerinde plân kurar. Dura, yıllarca mahzende yalnız başına kalışının acısını çıkartmak istercesine artık insan içine karışmak arzusundadır. Bunun için de Pia’yı kullanmaya karar verir. Kızın konuşma ve yürüme yetilerini engelleyerek ona robotik kaslardan oluşan arachnoid benzeri kıyafet giydiren, Pia’nın beynine girer. Pia’dan çıkan mekanik sesin ve düşüncelerinin sahibi Dura olur. Pia’nın bedenini ele geçirme plânı, insan bilincinin ve kimliğinin bedenden ayrılabilceğı ve manipüle edilebileceğı bir geleceğı tasvir eder. Bu, zihin yükleme ve beden değıştirme gibi bilim kurgu temalarını akla getirir. Dura’nın, Pia’nın bedenini kullanarak insanların arasına karışması da yapay zekâ ve insan arasındaki sınırların bulanıklaştığı bir geleceğı tasvir eder. Bu durum, yapay zekâ bilinci ve insan taklidi gibi kavramları gündeme getirir. Yapay zekânın toplum içindeki rolü ve geleceğı hakkında bilgi verir.

Dura Mater, insan öznesinin teknoloji tarafından nasıl dönüştürüldüğünü ve yeniden yapılandırıldığını sorgular. Dura’nın eylemi, insan bedeninin ve bilincinin teknolojik bir aygıtın işlevsel bir parçası haline geldiğı, insan merkezli düşünceye karşı bir varoluş biçimini temsil eder. Bu durum; insan kimliği, özerklik ve özgür irade gibi temel kavramların yeniden tanımlanmasını gerektirir. Ayrıca, yapay zekâ ve insan arasındaki sınırların bulanıklaşması, yapay zekânın durumu ve yapay zekânın toplum içindeki rolü üzerine önemli tartışmaları beraberinde getirir. Bu nedenle, Dura’nın İris ve Cocyx aracılığıyla yapay zekâ aktarımı, bu eseri salt bir bilim kurgu romanından ziyade, nöro-roman türüne yaklaştırır.

Dura Mater’de karakterlerin iç dünyalarının tıp diliyle aktarılması, nöro-roman türünün karakteristik bir özelliğini yansıtır. Bu anlatı; insan bilincinin, duygusal deneyimlerinin nörolojik ve biyokimyasal süreçlerle iç içe geçtiğı bir dünyayı tasvir eder. Karakterlerin düşünceleri, hisleri ve algıları; sinirsel iletimler, nörotransmitter dengesizlikleri veya hormonal dalgalanmalar gibi tıbbî terimlerle ifade edilir. İnsan öznesinin biyolojik bir varlık olarak ele alındığı ve iç dünyasının tamamen bilimsel bir çerçevede çözümlendiğı bir durumdur. Romanın 102. bölümünde Galen, Alef’in evine Meryam’ı kurtarmak için geldiğı günü hatırlar. Orada Atlas’la karşılaşır ve Atlas kendisine Ushan ve Devin’in başına gelenleri anlatır. Duydukları Galen’in beyninin çok büyük bir kısmının çökmesine neden olur ve kafasının içindeki nöronlar nefessiz kalmış gibi olur. Kendisini suyun içinden çıkmış gibi derin nefes alır. Aynı zamanda kalp atışı

da hızlanır. Vücuda alınan oksijeni hemen nöronlarına taşımak ve onları hayata döndürmek ister gibidir. (Karaismailoğlu, 2021: 29-30) Galen'in zihni burada fizyolojisiyle birlikte tasvir edilir. Yine bir başka bölümde Perit, Soma'nın adını duyunca "Mutluluğun formülü" adı verilen ilaç aklına gelir. Soma, dağ başında hayvan otlatan ve üstü çıplak adamdan duyduğu bu açıklamayla gülümser ve o anda Perit'in yüzü kızarır. Perit, Soma sayesinde mutluluğun ne kadar güzel bir şey olduğunu yeniden hatırlar. Yüzüne hücum eden kan, aynı hızla beynine de gittiğinden iyice oksijenlenen nöronlar daha hızlı düşünmesini sağlar. (Karaismailoğlu, 2021: 99) Perit'in durumu ve düşünceleri ilahi bakış açılı anlatıcı tarafından beyin-nöron ve kan akışı üçgeninde anlatılır.

120. bölümde yeni Origon Otto ile kranial Nada, Noah'ın şatosunda buluşur. Nada, burada yaptığı araştırmalar neticesinde elde ettiği bilgileri Otto'ya sunmak ister ancak rahat tavırları yeni Origon'u rahatsız eder. Dura'nın yönetimindeki Nada, güzelliği ve kendine has çekiciliğiyle Otto'yu avucunun içerisine almak ister. Bahçede bulundukları anda Nada'da çekici bir koku yayılır. Nada, sahip olduğu tüm östrojen partiküllerini etrafa saçarak yürür. Damarlarında testosteron dolaşan pek çok erkeğin etkileneceği bu atmosfer, Otto için sıradan bir detaydır. (Karaismailoğlu, 2021: 250) Çünkü Otto, yıllar önce Neon'un kuralları gereğince kendisini karşı cinse kapatmıştır. Anlatıcı aracılığıyla kadın ve erkeklere ait hormonal durumlar, Otto ve Nada eşliğinde sunulur. Romanın son bölümünde Pia, Dura'nın kendisine giydirdiği robotik kaslarla ablası Meryam'ı ziyarete gider. Meryam kardeşinin bu durumuna ve felçli haline üzülür ancak onu teselli eder. Meryam, Pia'nın başına gelenleri yalnızca bir trafik kazası sonucu gerçekleşmiş zannetse de Pia, Dura'nın esiri olmuştur. Ablasının teselli cümleleri kızın gözünden iki damla yaş akmasına sebep olur. Kendi vücudunun içinden dünyayı izlemek zorunda kalan Pia, beyindeki temel sinir ağları uyuşturulmuş olsa da hiçbir makinenin ulaşamayacağı derinlikte olan limbik sistemi aracılığıyla iki damlayı özgürlüğüne kavuşturur. (Karaismailoğlu, 2021: 547) Anlatıcı, Pia'nın içinde bulunduğu ruh hâlini anlatırken insan duygularının ve bilincinin en derin katmanlarına, yani limbik sisteme, teknolojik müdahaleye rağmen ulaşamadığını gösterir. Beyindeki temel sinir ağları uyuşturulmuş olsa da Pia'nın limbik sistemi aracılığıyla özgürlüğe kavuşturduğu iki damla yaş, insan özünün teknolojiyle tamamen yok edilemeyeceğini simgeler. Bu tercih nöro-romanın temel kaygılarından biri olan, insan bilincinin ve duygusal deneyimlerinin teknolojiyle olan karmaşık ilişkisini ele alır. Örneklerde de görüldüğü üzere Dura

Mater'in ilahi bakış açılı anlatıcısı, kişilerin psikolojik ve fizyolojik durumlarını anlatırken tıbbî literatürden oldukça fazla faydalanır. Bu durum romanın nöro-roman türüne olan yakınlığını ifade eder.

Dura Mater'de bilimsellik, tıp, teknoloji ve yapay zekânın yanında mitolojik unsurlar da kurgusal evrenle iç içe geçmiş vaziyettedir. Bu yaklaşım, sadece bilim kurgu ve nöro-roman türlerinin sınırlarını zorlamakla kalmaz, aynı zamanda insanlığın ortak hafızasında yer alan mitolojik sembollerin ve anlatıların nasıl yeniden yorumlanabileceğini de ortaya çıkarır. Yazar; mitolojik figürleri ve olayları, nörolojik ve teknolojik kavramlarla harmanlayarak insan bilincinin derinliklerine ve evrenin sırlarına dair yeni bir okuma sunar. Dura Mater'in mitoloji, kültür ve bilim arasındaki etkileşimi okuyucuyu zihinsel bir yolculuğa çıkarır. İnsanlığın evrenle ve kendi iç dünyasıyla olan ilişkisini yeniden düşünmeye davet eder. Romandaki Atlas, İris, Echo ve Lethe karakterlerinin isimleri, mitolojik kaynaklardan esinlenerek verilmiştir. Güzelliğiyle dikkat çeken ve yapay zekâ alanında kendini ispatlamış olan İris, Yunan mitolojisinde Thaumás ve Elektra'nın kızıdır. Gökkuşağını simgeler, gökkuşağı da denizden çıkarak gökle yeryüzü arasındaki ilişkiyi kurar görüldüğü için, Olympos tanrıları İris'i ulak ve özellikle insanlara haber salmak için kullanırlar. Tanrı Zeus ve özellikle Hera'nın hizmetindedir. (Erhat, 2017: 162) Gökkuşağı aracılığıyla gökle yeryüzü arasında bağlantı kuran İris, romanda da farklı dünyalar veya bilgi sistemleri arasında bağlantı kuran bir karakter olarak tasvir edilmiş olabilir. Yapay zekâ alanında da kendini kanıtlamış olduğu için iletişim ve bilgi aktarımı konusunda önemli bir rol oynar. Bu, mitolojik İris'in haberci rolüyle paralellik gösterir.

İris isminin yanı sıra bir konferansta yaptığı konuşmasında, Yunan mitolojisindeki bir efsaneyi anlatır. Efsaneye göre Zeus, Titan kardeşler Prometheus ve Epimetheus'a yeryüzündeki tüm canlıları yaratma görevi verir. Görevine özenmeyen Epimetheus, hızla yarattığı canlılara Zeus'un kendilerine verdiği çeşitli özellikleri rastgele hayvanlara dağıtır ve işini bitirir. Prometheus ise tüm vaktini özenle tek bir canlıya ayırır. Ancak Epimetheus, pek çok özelliği hayvanlarda kullandığı için Prometheus, insan denen canlıya sadece Tanrılara ait olan ateşi verir. Zeus bu duruma öfkelenir ve Prometheus'a ağır bir ceza verir. Kendisini bir kayaya bağlatır ve bir kartal karaciğerini yer. Karaciğer kendisini yenilediği için Prometheus ölümsüz bir şekilde çağlar boyu acı çekerek yaşar. (Karaismailoğlu, 2021: 118)

Romanda yapay zekâ olan Lethe'nin ismi de mitolojiye dayanır. Dura ve yedi yazılımcının ortaya çıkardığı liseli kıza bu ismi, kızın sıkı takipçisi olan ünlü bir yazar verir. Yazar; kaleme aldığı yazısına, dünyayı kendi aralarında paylaşmış ünlü Yunan tanrılarıyla başlar. Mitolojiye göre Zeus gökyüzüne, Posedion denizlere, Hades yeraltına hükmeder. Yeraltındaki ölümler diyarındaki nehre de Lethe denir. (Karaismailoğlu, 2021: 176) Lethe'nin suyunu içen ruhlar, geçmiş hayatlarını ve çektikleri acıları unutup ölümler ülkesine öyle girerler. (Erhat, 2017: 194) Mitolojide olduğu gibi romanda da Lethe, açtığı canlı yayınlarda insanların herkesten sakladığı şeyleri anlatmasını ve suyunda yıkanarak kötülüklerden arınmasını sağlar. Dura isimli yapay zekâ herkes üzerinde hâkimiyet kurar ve Neon'un en yetkili ismi olur. Neon'la ilişkili olan tüm insanların zayıf noktalarını analiz edebilme yetkisine sahip olduğu için Alhazen'in en güvendiği optogen askeri Atlas'a da kendi canına kıymayı düşündüğü bir anda yaklaşır. Otel odasında hayatına son vermeyi plânlayan Atlas'la telefon aracılığıyla iletişim kurar. Telefonda kimliği hakkında bilgi vermez ancak Atlas, bu büyülü sese Echo adını verir. Telefonda işittiği ses, tıpkı Yunan mitolojisindeki güzeller güzeli orman perisi Echo'nun sesi gibi güzeldir. Atlas, mitolojiye her zaman ilgi duyar ve Echo'nun da hüznü hikâyesini bilir. (Karaismailoğlu, 2021: 53) Atlas da Yunan mitolojisinde yer alan bir isimdir. Bu bakımdan Atlas'ın mitolojiye ilgi göstermesi abes karşılanmaz. Atlas, Olymposlulara başkaldıran bir devdir. Atlas göğü değil; yeri, göğü ayıran direkleri omuzunda taşır. (Erhat, 2017: 67-68) Atlas, Echo'nun mitolojideki efsanelerini okuyucuyla paylaşır ve zamanında güzeller güzeli Echo'yu sadece bir sesin içine hapseden, Atlas kadının karşılıksız kalan aşkını bu kez ona yaşatmak istemez. Pia, Atlas'a Echo diye birisi olmadığını ve her şeyin plânlayıcısı Dura olduğunu söylese de Atlas, hayalindeki Echo'ya sırtını dönüp gitmek istemez. Echo'nun yaşaması için hem kendi canından hem de tüm insanlıktan vazgeçer. (Karaismailoğlu, 2021: 548-549) Atlas'ın mitoloji bilgisinin yanında genel kültürü ve tıp bilgisi çok iyi olan Pia da mitolojiye hâkimdir. Dura, sanatoryumdaki yaşlılara yirmi bir günlük süre zarfında protoambrosia adlı serum verdiklerini ve bu serumun gençlik iksiri içerdiğini söyler. Tıp literatüründe yer almayan bu terim de adını Yunan mitolojisinden alır. Pia, ambrosianın tanrıların tükettiği balımsı yiyecek veya içeceğe karşılık geldiğini ve ölümlü insanların ambrosiadan yemeleri haline ölümsüzlüğe kavuştuklarını bilir. (Karaismailoğlu, 2021: 377) Ölümsüzlük anlamına gelen ambrosia birçok çiçek özlerinin katıldığı bir çeşit baldır. Bu balla beslenen tanrılar

yaralanmaz, insanlara iirildiğinde de onlar gençlik, mutluluk ve ölümsüzlüğe kavuşur. (Erhat, 2017: 33) Ölümsüzlük arzusu, insanlık tarihi boyunca süregelen bir temadır ve yazar, bu temayı mitolojik bir bağlamda ele alarak okuyucunun ilgisini çekmeyi hedefler. Yazarın mitolojiye eğilmesinin temelinde evrensel temaları ele almak, sembolik anlamlar katmak, kurgusal zenginlik yaratmak ve okuyucunun kültürel bağlarını güçlendirmek gibi amaçlar yattığı düşünölebilir.

Dura Mater’de kurguya pek çok gerçek kişi dâhil edilir. Araştırma yapmayı seven ve sürekli okuma yapan roman kişileri aracılığıyla hikâyeye gerçek kişiler eklenir. Yazar, romanın sonunda yer verdiği notta da bahsi geçen gerçek kişilerin kurgusal karakterlerle beraber işlendiğini söyler. Gerçek kişi ve bilimsel bilgilerle ilgili kaynakların da verildiğini ancak bu kişilerle hayali ağılar kurulduğunu belirtir. Romanda gerçek kişilerin yer alması, eserin nöro-roman türüne ait çok katmanlı yapısını ve bilgiye olan derin ilgisini yansıtır. Sadece bilim kurgu ve nöro-roman türlerinin sınırlarını zorlamakla kalmaz, aynı zamanda insanlığın bilgi birikiminin ve kültürel mirasının yeniden yorumlanabileceğini de gösterir. Yazar, bu gerçek kişileri ve onların fikirlerini, nörolojik ve teknolojik kavramlarla harmanlayarak insan bilincinin ve varoluşunun derinliklerine dair yeni bir hikâye sunar. Örneğin, tıbbın öncülerinden Hipokrat ve Galen’in bilgileri, romanda insan bedeninin ve zihninin teknolojiyle olan etkileşimini anlamak için kullanılırken İbn-i Sina’nın felsefî ve tıbbî görüşleri, yapay zekâ ve insan bilinci arasındaki ilişkiyi sorgulamak için kullanılır. Alan Turing’in yapay zekâ üzerine çalışmaları, romanda yapay zekâ bilincinin ve insan taklidinin sınırlarını keşfetmek için bir zemin oluştururken Kopernik ve Bruno’nun evren anlayışı, Thomas Mann’in ütöpik âlemi romandaki insanı ileri seviyeye taşıyan evrenin genişliğini ve karmaşıklığını yansıtır. Yazar, bu figürleri sadece birer referans noktası olarak değil, aynı zamanda romandaki karakterlerin ve olayların anlamını zenginleştiren ve derinleştiren unsurlar olarak kullanır. Bu özellik, Dura Mater’i yalnızca bir bilim kurgu eseri olmanın ötesine taşıyarak onu nöro-roman türüne yakın bir konuma yerleştirir ve okuyucuyu insanlığın bilgi birikiminin gelecekteki muhtemel izdüşümleri üzerine derinlemesine düşünmeye sevk eden bir anlatıya dönüştürür.

Romanda Galen adında bir karakterin yer almasının yanı sıra, ünlü hekim Bergamalı Galen’e özel bir bölüm ayrıldığı görülür. Bölüm 145’te hekim Galen ve anatomi-fizyoloji çalışmaları ayrıntılarıyla anlatılır. Aynı zamanda Galen’in Roma

İmparatorluğu döneminde üç yıl süreyle gladyatörlerin hekimi olduğu anlatılır. Galen, gladyatörlerin güçlü kas yapılarıyla sıradan insanları karşılaştırır. Bu yaklaşımı da ileride daha kapsamlı ele alacağı deneysel tıbbın ilk girişimlerinden biri sayılır. (Karaismailoğlu, 2021: 533) Galen yalnızca hekimlik yetenekleriyle değil felsefî düşünce ve hitabet gücüyle de birçok kişinin dikkatini çeker. Sergilediği performanslar neticesinde İmparator Marcus Aurelius'un doktoru olmayı başarır. (Karaismailoğlu, 2021: 534) Yazarın anlatıcı aracılığıyla aktardığı bu bilgiler, tamamen gerçeklere dayalı olsa da Galen'in Neon adlı bilimsel kuruluşu kurması ve inşada kendisine güvendiği on iki öğrencinin yardım etmesi durumu kurmacadır. Neon adlı bilimsel kuruluşun kim tarafından kurulduğunu Origen dahi bilmezken anlatıcı, bu bölümde yüce kurucunun hekim Galen olduğunu açıklar. Neon'a hizmet eden on iki kranial de Galen'in on iki öğrencisini temsil eder. Yazar, kendisi de tıp alanında çalışma yürüten bir kişi olduğu için romanında tıbbın önde gelen hekimleri Hipokrat, Galen ve İbn-i Sina'ya özellikle yer verir. Romanın sonuna da bu üç hekimin yan yana olduğu bir görsel ekler. Nöro-roman türünün ortaya çıktığı toprakların edebiyatında da kurguya gerçek kişiler dâhil edilir ancak Dura Mater'deki kadar yoğunluk onlarda yoktur. Bu onun nöro-roman türünün dışına çıktığını göstermez. Öyle ki bu gerçek kişilerin hikâye dünyasına ne oranda katılacağı yalnızca yazarın tasarrufunda olan bir durumdur.

Nöro-roman; sinirbilim ve edebiyatın kesişiminde yer alan, insan beyninin ve bilincinin karmaşıklığını edebî metinler aracılığıyla keşfeden bir alandır. Dura Mater'de olduğu gibi nörolojik terimlerin yanı sıra kitap, film, müzik, tablo gibi kültürel öğelerin de nöro-romanlarda yer alması, bu türün metinler arasılıkla zenginleşmesine ve çok katmanlı bir yapı kazanmasına olanak tanır. Bu kültürel öğeler, nöro-romanlarda sadece dekoratif unsurlar olarak değil, aynı zamanda karakterlerin iç dünyalarını, travmalarını, anılarını ve bilinç akışlarını yansıtmak için de kullanılır. 111. bölümde Atlas, Büyülü Dağ'da yer alan evinde duştan çıkar ve şaperondan müzik açmasını ister. Şaperon bir yapay zekâdır ve Atlas ne isterse yapar. Şaperon, Amberian Dawn'ın Willow of Tears adlı şarkıyı açar. Şarkıcı kadının sesi Atlas'ı o kadar etkiler ki sanki görünmez parmaklar, Atlas'ın beyninin kıvrımlarında harika bir masaja başlar. Atlas şu an dinlediği dâhil olmak üzere pek çok şarkıyı ilk kez bu evde dinler ve müziğin insan fizyolojisi üzerindeki katkısını deneyimler. (Karaismailoğlu, 2021: 534) Atlas'ın o an dinlediği ve beynine de

bedenine de iyi gelen şarkı karanlık ve gizemli bir havayı yansıtır ve bu durum Atlas'ın iç dünyasına ışık tutar.

Mater Üçlemesi'nde Perit karakteri, müzik tercihleri ve müziğe olan ilgisi ile dikkat çeker. Dura Mater'de de Perit'in, müzikle olan bağlantısı anlatıcı aracılığıyla yeniden ortaya çıkarılır. Soma'yla evine doğru gelirken arabanın müzik sisteminden bir koronun sesini duyan Perit duygulanır ve müzikten ayrı nasıl hayatta kalabildiğini düşünür. O an çalan şarkı, Haggard adlı Alman metal grubunun All'inizio e La Morte adlı parçasıdır. Soma da Haggard adlı grubu bilir ve Perit, "Eppur si mouve" yani "Yine de dönüyor." der. Bu Haggard'ın Eppur si Mouve isimli albümüne aittir. Albümde Almanca ve Latince yazılmış şarkılar bu sözün hikâyesini anlatır. Bu söz İtalyan astronom Galileo Galilei'ye aittir ve kilisenin karanlığına maruz kalmış insanlara saygı için yapılmıştır. (Karaismailoğlu, 2021: 160-161) Buradan Perit'in müzikle kurduğu bağın, sadece bir hobi veya zevk meselesi olmadığını aynı zamanda onun varoluşsal sorgulamalarının ve geçmişle hesaplaşmasının bir yansıması olduğunu görülür. Haggard'ın müziği ve Galileo'nun "Eppur si mouve" sözü, Perit'in iç dünyasında yankılanan temaları ve onun evrenle, tarihle ve kendi varlığıyla kurduğu karmaşık ilişkiyi simgeler. Bu bağlamda müzik, Perit için sadece bir kaçış veya rahatlama aracı değil, aynı zamanda onun kimliğinin ve dünya görüşünün ayrılmaz bir parçası olarak yorumlanabilir.

Romanda filmlere de atıfta bulunulur ve karakterlerin içinde bulunduğu ruh hâlleri filmlerde yer alan karakterler yardımıyla anlatılır. Pia, sanatoryumun bahçesindeyken uyur ve rüyasında kendisini bir çift gözün izlediğini fark eder. Karşısında elinde baltayla duran kişinin yüzünde maske vardır. Pia, maskeyi çok sevdiği animasyon filmi olan Spirited Away'deki Kaonashi (Yüzsüz) adlı hayaletin yüzündeki maskeye benzettir. (Karaismailoğlu, 2021: 151) Pia'nın rüyasında karşılaştığı Yüzsüz, sadece bir animasyon karakteri değil, aynı zamanda Pia'nın bilinçaltının derinliklerindeki korkuları ve belirsizlikleri temsil eder. Yine bir başka bölümde Lethe isimli liseli kızın canlı yayın olarak açtığı arınma serisine Donatello olduğu anlaşılan, Ninja Kaplumbağalar maskesi takmış birisi katılır. (Karaismailoğlu, 2021: 170) Donatello maskesi, sadece bir kostüm veya kimlik gizleme aracı değil, aynı zamanda Lethe'nin canlı yayınında ortaya çıkan arınma temasının ve karakterlerin karmaşık psikolojik durumlarının bir sembolüdür. Bu bağlamda, Ninja Kaplumbağalar romanda hem eğlenceli bir unsur olarak işlev görür hem de karakterlerin iç dünyalarına ve romanın temalarına dair ipuçları sunar.

Dura Mater’de müzik ve film gibi kültürel öğelerin yanı sıra masalların oluşumu, Grimm Kardeşler’in masallardaki cinsel ve şiddet içerikli temaları değiştirme çabaları ve Pamuk Prenses masalına detaylı göndermeler yapılır. Bu durum, romanın postmodern yapısını ve metinler arasılık tekniğini ortaya çıkarır. Bu unsurlar, romanın sadece bir hikâye anlatmakla kalmadığını aynı zamanda edebiyatın doğası, kültürel kodlar ve anlatıların dönüşümü üzerine okuyucuya bilgisel destek sunulduğunu gösterir. Metinler arasılık, postmodern romanın temel tekniklerinden biridir ve Dura Mater’de sıkça kullanılır. Masallara yapılan göndermeler, romanın okuyucuyla etkileşim kurmasını sağlar. Dura Mater’de masalların yeniden ele alındığı görülür. 105. bölümde yazar, masallardan ve özellikle Pamuk Prenses masalıyla Grimm Kardeşler’in başarılı çalışmalarında ayrıntılarıyla bahseder. Grimm Kardeşler’in masalları temizleme çabası, kültürel sansürün ve anlatıların zaman içinde nasıl değiştiğinin bir örneğidir. Grimm Kardeşler hemen her baskıda güncelleme yapar ve 1812 yılındaki ilk baskısında 86 hikâye içeren kitap, 1857’de 210 adet hikâye içerir. (Karaismailoğlu, 2021: 74) Pamuk Prenses masalına yapılan detaylı göndermeler de bu masalın sadece bir  ocuk hikâyesi olmadığını aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri, güzellik algısı ve g   dinamikleri gibi karmaşık temaları içerdiğini gösterir. Yazar, romana eklediği bu bölümde okuyucuyu bilgilendirmekle kalmaz okuyucuya daha fazla bilgi edinebileceği kaynak da sunar.

Dura Mater’in nöro-roman olarak değerlendirilmesinin son ayağını da şu şekilde vermek mümkündür: Nöro-roman türü, genellikle karakterlerin özellikle de başkişinin, belirli bir nörolojik rahatsızlığı üzerinden insan bilincinin ve zihinsel süreçlerin keşfedildiği edebî bir alandır. Bu türde, hastalığın kendisi romanın ana teması haline gelir ve hikâye; bu hastalığın karakterin yaşamını, algısını ve ilişkilerini nasıl etkilediği üzerine kurulur. Ancak Karaismailoğlu’nun Mater    lemesi’nin son halkası olan Dura Mater’de, Pia ve Arachnoid’de olduğu gibi bir nörolojik hastalık teması yoktur. Bu durum, Dura Mater’in nöro-roman türünden uzaklaştığı veya bu türün sınırlarını zorladığı şeklinde yorumlanabilir. Romanda nörolojik terimler ve beyinle ilgili kavramlar sıkça kullanılmasına rağmen bu terimler ve kavramlar doğrudan bir hastalığa veya rahatsızlığa işaret etmez. Bunun yerine insan bilincinin karmaşıklığını, anıların ve algıların değişkenliğini ve gerçekliğin doğasını sorgulamak için kullanılır. Romanda, karakterlerin zihinsel süreçleri, yapay zekânın oyunları karşısındaki tepkiler ve bilinç akışı gibi

unsurlar, nörolojik bir hastalığın belirtileri olarak değil insan zihninin genel işleyişinin bir parçası olarak sunulur.

Mater Üçlemesi'nin, Amerikan edebiyatında doğup gelişen nöro-roman türünün Türk edebiyatındaki ilk örneklerinden biri olarak kabul edilmesi, bu romanlarda belirgin bir nörolojik hastalığın olmamasına rağmen beyin, sinir sistemi ve bilinç üzerine yoğunlaşan anlatıların varlığıyla desteklenir. Romanlarda; nöronlar, beyin fonksiyonları ve bilinç akışı gibi nörolojik terimler ve kavramlar, karakterlerin iç dünyalarını ve gerçeklikle ilişkilerini anlamak için kullanılır. Bu tespit romanların nöro-roman türünün tüm özelliklerini tam olarak taşımadığı anlamına gelmez. Ancak Mater Üçlemesi; postmodern ve bilim kurgusal edebiyatın etkilerini taşıyan, kendine özgü bir anlatı biçimi de sunar. Bu nedenle, Mater Üçlemesi'ni sadece nöro-roman olarak sınıflandırmak yerine postmodern, nöro-roman ve hatta bilim kurgu türlerinin kesişiminde yer alan, kendine has bir edebî tür olarak değerlendirmek gerektiği de düşünülebilir.

SONUÇ

Teknolojik gelişmelerin ivme kazandığı çağımızda, bilim insanları sürekli olarak yeni keşiflere imza atar. Yüzyıllardır süregelen karmaşık yapıları anlama çabası, özellikle insan yaşamı için hayati öneme sahip olan beynin yapısı ve işleyişi üzerinde yoğunlaşır. Beyindeki sinapslar, nöronlar ve transmitterler aracılığıyla gerçekleşen düşünme, hissetme ve hareket etme gibi temel işlevler, 21. yüzyılda olmamıza rağmen henüz tüm yönleriyle aydınlatılamamıştır. Beyne duyulan merak ve araştırma arzusu, bilim insanlarını sinirbilim alanına yönlendirir. Sinirbilim araştırmacıları, tıbbî bilgileri daha geniş kitlelere ulaştırabilmek amacıyla edebiyatın anlatı gücünden faydalanır. Edebiyat; sinirbilimsel gerçekleri, beyin ve zihnin işleyişi, nöronların fonksiyonlarını anlaşılır bir dilde sunarak tıp bilimi ve sanat arasındaki geleneksel ayrımı potansiyel olarak ortadan kaldıran üçüncü bir yol sunar. İşte bu bağlamda, nöro-roman kavramının ortaya çıkışı anlam kazanır.

Nöro-roman, öncelikli olarak nörolojik rahatsızlıklarla mücadele eden karakterlerin deneyimlerine odaklanır. Bu eserlerin temeli, söz konusu hastalıkların bireylerin yaşamları üzerindeki etkileri oluşturur. 20. ve 21. yüzyılın postmodern yazarları, sıklıkla kendi kişisel deneyimlerini ve yazar-doktor kimliklerinin sağladığı gözlemleri aktarmak için nöro-roman türünü tercih eder. Bu sayede öznel yaşantılar, bilimsel ve edebî dilin özgün bir senteziyle okuyucuya sunulur. Bilimsel terimler, tıbbî terminoloji ve çeşitli nörolojik rahatsızlıklar (de Clérambault sendromu, Otizm, Tourette sendromu, Capgras sendromu gibi) kurgusal bir çerçeve içerisinde etkileyici bir şekilde işlenir. Toplumsal bilincin gelişmesinde etkili olan nöro-roman, bu tür sorunlarla karşılaşan kişilere karşı daha kabul edici ve anlayışlı bir yaklaşımın benimsenmesine zemin hazırlar. Bu açıdan edebiyat, tıbbî bilgiler ve insan hikâyelerinin yaygınlaşmasında merkezî bir öneme sahiptir.

İngiliz edebiyatı yazarı Ian MacEwan'ın Sonsuz Aşk adlı romanı, geniş kabul gören bir görüşe göre nöro-roman türünün ilk örneği kabul edilir.¹⁹ Bu eserden sonra türde

¹⁹ Eleştirmenlerden bazıları Sonsuz Aşk'tan önce de nöro-roman türünde eserler verildiğini ancak türünün bu isimle anılmadığını iddia eder. 1997 yılından önce bilimsel bilgilerin ve nörolojik hastalıkların kurguya dâhil edildiği romanlar kaleme alınmış olsa Roth'un 2009 yılında "Nöro-romanın Yükselişi" adlı makalesiyle nöro-roman terimi edebiyat dünyasına ilk kez girer.

verilen eserlerin sayısında artış gözlemlenir. Bu gelişmeler ışığında, Türk edebiyatında nöro-roman türünde bir eserin 21. yüzyılda ortaya çıkması dikkat çekicidir. Sinirbilimci kimliğiyle tanınan Serkan Karaismailoğlu'nun 2019 yılında yayımlanan *Pia Mater* adlı romanı, Türk edebiyatında nöro-roman türünün ilk özgün örneği olarak değerlendirilebilir. Bu romanı takiben yazarın *Arachnoid Mater* ve *Dura Mater* adlı eserleriyle tamamladığı *Mater Üçlemesi*, Türk edebiyatına yeni bir bakış açısı sunar.

Bu çalışma, öncelikle Türk edebiyatında sınırlı sayıda akademik incelemesi bulunan nöro-roman türünün tanıtımını amaçlamıştır. Türün tarihsel gelişimi ve temel özellikleri üzerinde durulmuştur. Nöro-roman türü incelenirken Türkçe kaynakların yetersizliği nedeniyle, özellikle İngilizce kaynaklardan yapılan çeviriler aracılığıyla kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Nöro-roman türünün yanı sıra *Mater Üçlemesi*'nin olay örgüsü, karakterleri ve diğer yapısal unsurları nitel araştırma yöntemi doğrultusunda içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş, daha önce akademik incelemeye konu olmamış bu romanlara genel bir çerçeveden bakma imkânı bulunmuştur. Nöro-roman türünün tanıtımı ve *Üçleme*'nin yapısal incelemesinin ardından, romanlar nöro-roman kavramı bağlamında değerlendirilmiş ve belli sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre *Pia Mater*, *Arachnoid Mater* ve *Dura Mater*; nöro-romanın temel özelliklerinden biri olan belirgin bir nörolojik rahatsızlığı ana tema olarak işlemez. Bu anlamda romanlar, nöro-roman tanımının bazı temel öğeleriyle sınırlı bir örtüşme sunar. Romanlardaki karakterler, söz konusu rahatsızlıklarla mücadele eden bireylerin aksine, genellikle eğitilmiş, araştırmaya meraklı ve sıradan özelliklere sahip olmayan kişilerden oluşur. *Üçleme*'nin başkarakteri Tesla (*Pia*); tıp eğitimini yarıda bırakmış olmasına rağmen tıbbî terminolojiye hâkim, sanatsal ve kültürel birikimi yüksek bir figür olarak kurgulanmıştır. Galen ve Alef gibi karakterler ise formal bir eğitim almaksızın kendi çabalarıyla entelektüel gelişimlerini sağlamış kişilerdir. Bunların yanı sıra yaşamlarını bilime adanmış Eva, Noah ve Yo Kan gibi bilim insanları da anlatı dünyasında önemli yer tutar.

İncelenen ilk roman olan *Pia Mater*, Tesla adlı genç bir kızın yalanlar üzerine kurulu yaşamını temel alır. Bu ana tema etrafında gelişen olay örgüsü, okuyucuyu merak duygusuyla sürükler. Romanda Tesla karakteri, yazarın düşüncelerini aktaran bir sözcü konumunda olup sürekli olarak bilimsel bilgiler sunan bir kişi olarak öne çıkar. Yazar, edebî kurgusuna karakterler aracılığıyla beyin, nöron, zihin ve algı gibi sinirbilimsel bilgileri dâhil ederek bilim ve edebiyatın etkileşiminden doğan üçüncü kültürü yansıtır.

Üçleme'nin ikinci kitabı Arachnoid Mater, başkarakter Pia'nın hayatındaki önemli bir gerçeklik olan Neon adlı kuruluşun bilimsel araştırmalarını ana tema olarak ele alır. Bu romana, ilk romandan farklı karakterler de dâhil olur ve bilimsel içeriğin yoğunluğu Pia Mater'e göre artış gösterir. Yazar, ilk romanında kullandığından daha fazla gerçek kişi ve olaya yer vermektedir. Anlatılan konular hakkında derinlemesine araştırma yapmak isteyen okuyucular için kitabın sonuna kapsamlı bir kaynakça ekler. Amerikan ve İngiliz edebiyatındaki nöro-roman türünde yazılmış eserlerde sıklıkla rastlanmayan bu kaynakça bölümü, Mater Üçlemesi'ne özgü bir özellik olarak dikkat çeker. Dünya edebiyatında nöro-roman türünün ilk örneği kabul edilen Sonsuz Aşk'ta yazar, romanın sonuna bir kaynakça eklemiş olsa da kurgusal anlatı içerisinde bu kaynakçalara doğrudan atıfta bulunmaz. Yalnızca hikâyenin sonunda yer verdiği gerçek bilgilerin kaynaklarını belirtmektedir. Nörolojik rahatsızlıklara romanlarında yer vermeyen Karaismailoğlu'nun eserleri, bu açıdan da nöro-roman türünün genel özelliklerinden farklı bir yaklaşım sergiler.

Üçleme'nin son romanı Dura Mater, tıp ve teknolojinin birleşiminden doğan kurgusal bir yapı sunar. Distopik ve bilim kurgusal unsurları barındıran bu romanda, önceki romanların başkarakteri Pia'nın yanı sıra Dura adlı bir karakter de okuyucuyla buluşur. Dura, Neon adlı kuruluşun Origen'u Noah tarafından Pia'nın babası Yo Kan'ın katkılarıyla geliştirilmiş, tamamen insanı simüle etmeye odaklanmış bir yapay zekâdır. Organik zekâlar tarafından yaratılan bu yapay zekâ, zamanla iletişimde bulunduğu tüm insanları kontrol altına alarak onları kendi iradesi doğrultusunda hareket etmeye zorlar. Her karakterin karşısına, zayıf noktalarına uygun bir başka kişi olarak çıkar. Yazar, bu romanında sinirbilimsel gerçeklerin teknolojik boyutlarına yoğun bir şekilde yer verir ve kitabın sonuna diğer iki romandan daha fazla sayıda kaynak eser ekler. Romanda aynı zamanda tıbbın henüz çare bulamadığı ancak araştırmacıların sürekli üzerinde çalıştığı ölüm olgusuna da değinir. Bu bağlamda Pia karakteri, genetikle ilgilenen annesinin kendisi üzerinde gerçekleştirdiği müdahale sayesinde normal bir insanın iki katı yaşam süresine sahip olarak ütöpik bir özelliği de bünyesinde barındırır.

Sonuç olarak Mater Üçlemesi, doğrudan bir nörolojik rahatsızlığı merkezine almaması bakımından nöro-roman türünün temel kriterlerinden biriyle örtüşmez. Ancak bu durum, eserlerin bütünüyle tür dışı sayılmasını gerektirmez. Üçleme; hastalık temelli ilerlemese de sinirbilimsel bilgi birikimi, tıbbî terminoloji ve beyin-zihin ilişkisine dair

teorik kavramları edebî kurguya entegre eder. Karakterler aracılığıyla aktarılan bilimsel içerikler; okuyucunun insan zihni, bilinç ve nörofizyolojik süreçler üzerine düşünmesine olanak tanır. Bu yönüyle romanlar, nöro-roman türünün temel eğilimlerini Türk edebiyatında temsil eden özgün bir örnek olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş. (2000). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş* (5 b.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Antolin, P. (2021). The American Neuronovel (2009-2021), Introduction. *European Journal of American Studies*, s. 4-23.
- Aristoteles. (2015). *Poetika* (12 b.). (S. Rifat, Çev.) İstanbul: Can Yayınları.
- Avcı, M. (2019). Seneca Etiğinde Bilgi, Erdem ve Mutluluk İlişkisi. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi* (10), s. 67-76.
- Bakış, R. (2024). Giordano Bruno'nun Aristoteles Eleştirisi Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 48(1), s. 17-25.
- Bekar, B. (2022). Bir Nöro-roman: Sonsuz Aşk (IAN MCEWAN). *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Beyaz, S., & Aslan, A. (2018). Optogenetik. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 23(2), s. 182-191.
- Boyle, D. (2020). *Alan Turing Enigma'nın Şifresini Çözmek* (3.Basım b.). (R. N. Ercan, Çev.) İstanbul: Zeplin.
- Braeckman, E. (2017). Postmodern Discourses in the Neuronovel: A comparative study of Ian McEwan's *Enduring Love* and Richard Powers *The Echo Maker*. *Masterproef. Universiteit Gent*.
- Brockman, J. (1995). *The Third Culture: Beyond the Scientific Revolution*. London: Simon and Schuster.
- Burn, S. (2015). Neuroscience and Modern Fiction. *MSF Modern Fiction Studies*, 61(2), s. 210-225.
- Burn, S. (2021). The Gender of the Neuronovel: Joyce Carol Oates and the Double Brain. *European Journal of Amerikan Studies*, 16(4), s. 24-79. Nisan 18, 2025 tarihinde <http://journals.openedition.org/ejas/17459> adresinden alındı.
- Büyük, C. (2013). Nietzsche'nin 'Tanrı Öldü' Sözü ve Değerler Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), s. 1-20.

- Cambridge Dictionary. (t.y). Nisan 18, 2025 tarihinde Post-truth: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/post-truth> adresinden alındı.
- Ceyhan Akça, N., Aslan Cobutoğlu, S., Özbek, Ö., & Akça, M. (2024). Yapay Zekanın Edebiyatta Kullanım Serüveni. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (39), 283-306.
- Ceylan, Ü. (2023). Mars'ta İdeal Bir Toplum: Sosyal Bilimkurgu ve Ütopya Çerçevesinde A. A. Bogdanov'un Kızıl Yıldız'ı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(Ö13), s. 1483-1492.
- Coşkun, A. (2009). Mimar Proteinler: Şaperonlar. *Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi*, 42(640), s. 68-73.
- Cross, B. (2021). The Fractured Self: Exploring Selfhood in the Neuronovel the Echo Maker and the Neuomemoir Brain on fire. *European Journal of American Studies*, 16(4), s. 270-323. Nisan 18, 2025 tarihinde <http://journals.openedition.org/ejas/17560> adresinden alındı.
- Çelik, E. (2018). Deep Web ve Dark Web: İnternet'in Derin Dünyası. *Cyberpolitik Journal*, 2(4), s. 148-162.
- Çıtışlı, V., Onur, Ş., & Sarı, M. (2014). Literatür Eşliğinde Koksidiinia. *Abant Medical Journal*, 3(3), s. 306-312.
- Dervişcemaloğlu, B. (2016). *Anlatıbilime Giriş* (2 b.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Eagleman, D. (2023). *Beyin Senin Hikâyen* (28 b.). (Z. A. Tozar, Çev.) İstanbul: Domingo.
- Eravcı, E., Demirutku, A., Mutlu, Z., Devocioğlu, Y., & Aktaş, M. (2012). Kraniyal Sinirler ve Klinik Muayenesi. *Erciyes Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi*, 9(3), s. 211-220.
- Erdoğan, A. (1997). İnsan Beyni Ventrikülleri ile Beyin Oranlarının Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Erhat, A. (2017). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Galichon, I., & Micoulaud Franci, J. (2022). Vers une <<neurologia narrative>>. *Pratique Neurologique - FMC*, 13(3), s. 172-178.
- Güleç, E., & Pelin, C. (1998). Kuruçay Höyüğü'nde Gün Işığına Çıkarılan Bir Trepanasyon Olgusu. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 38(1-2), s. 343-350.
- Güleç, G. M. (2023). Friedrich Nietzsche Wagner'e Karşı. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 11(1), s. 209-211.
- International Comparative Literature Association*. (t.y). Nisan 18, 2025 tarihinde Literature and Neuroscience: <https://www.aile-icla.org/literature-and-neuroscience/> adresinden alındı.
- Karaismailoğlu, S. (2019, Mayıs 26). *Pia Mater- Nöro-roman (Video)*. Nisan 18, 2025 tarihinde YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=3MB4M-wwpVA> adresinden alındı.
- Karaismailoğlu, S. (2021). *Dura Mater* (7 b.). Ankara: Elma Yayınları.
- Karaismailoğlu, S. (2023). *Arachnoid Mater* (19 b.). Ankara: Elma Yayınları.
- Karaismailoğlu, S. (2023). *Pia Mater* (34 b.). Ankara: Elma Yayınları.
- Kauffman, K. (2010). The Post-Freudian Casebook Neuronovel. *Thesis for the degree of Master of Arts in English. Northern Michigan University*.
- Kaya, H., Kuşoğlu Gültekin, S., & Atasever Arslan, B. (2022). Doğal Öldürücü Hücre Aktivitesinde İmmunomodülatör Etki Gösteren Moleküller. *Black Sea Journal of Health Science*, 5(2), s. 312-317.
- Kızıltan, H. (2024). *Türkiye Psikanaliz Tarihinde Bir Öncü: Prof. Dr. Ulviye Etaner*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kurnaz, Ç., & Gül, B. (2018). İristeki Sodyum Halkası Genişliği ile Kolesterol Seviyesi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 33(4), s. 1557-1567.
- Lehrer, J. (2020). *Proust Bir Sinirbilimciydi*. (F. B. Aydar, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- McEwan, I. (2024). *Sonsuz Aşk*. İstanbul: YKY Yayınları.

- More, T. (2017). *Ütopya*. İstanbul: Olympia Yayınları.
- Necatigil, B. (2017). *Mitologya*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ocak, M. (2017). Optogenetik. *Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi*, 50(945), s. 38-43.
- Okumuş, B. (2018). Karşılıksız Aşk 'de Clerambault Sendromu': Bir Olgu Sunumu. *Klinik Tıp Bilimi*, 6(1), s. 36-39.
- Oliver Sacks Foundation. (t.y). *Oliver Sacks Authour & Neurologist*. Nisan 8, 2025 tarihinde <https://www.oliversacks.com/about-oliver-sacks/> adresinden alındı.
- Olpak Koç, C. (2021). *Refik Ahmet Sevengil ve Romancılığı*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Ortega, F., & Vidal, F. (2013). Brains in Literature/Literature in the Brain. *Poetics Today*, 34(3), s. 327-360. doi:10.1215/03335372-2325241
- Özalp, H. (2017). Din-Bilim Çatışması Üzerine Kopernik Merkezli Bir Okuma. *Bilimname*, 2017(33), s. 67-88.
- Özen, Ö. (2022). Bir Nöro-edebiyat Okuması: Beden Sanatçısı Romanındaki Zihinsel Algılar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(32), s. 51-67.
- Özen, Ö., & Yay, A. (2024). Oliver Sacks'ın Karısını Şapka Sanan Adam Eserindeki Nörolojik Rahatsızlıklar ve Savunma Mekanizmaları. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 12(34), s. 189-212.
- Özsoy, S. (2015). Güneş Merkezli Evren Anlayışı: Kopernik, Kepler ve Galilei Neyi Değiştirdi? *Gümüşhane Üniversitesi Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* (20), s. 95-111.
- Parla, J. (2021). *Don Kişot'tan Bugüne Roman* (16 b.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Peacock, J., & Lustig, T. (2013). Diseases and Disorders in Contemporary Fiction: The Syndrome. 1-15. Routledge.
- Rose, J. (2020). *Journal How*. Nisan 18, 2025 tarihinde "How do Neurotransmitters Work": <https://journalhow.com/how-do-neurotransmitters-work/> adresinden alındı.

- Roth, M. (2009). The Rise of the Neuronovel. *n+1*, s. 139-148. Nisan 18, 2025 tarihinde <https://www.nplusonemag.com/rise-neuronovel> adresinden alındı.
- Santacroce, L., Charitos, I., Topi, S., & Bottalico, L. (2019). The Alcmaeon's School of Croton: Philosophy and Science. *Maced J Med Sci (Internet)*, 7(3), s. 500-503. Nisan 18, 2025 tarihinde Alcmaeon'un Croton Okulu: Felsefe ve Bilim: <https://oamjms.eu/index.php/mjms/article/view/oamjms.2019.072> adresinden alındı.
- Snow, C. (1959). Two Cultures. *Science*, 130(3373).
- Stevick, P. (2010). *Roman Teorisi* (3 b.). (S. Kantarcıoğlu, Çev.) Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tanrıdağ, O. (2015). *Sosyal Nörobilim: Beyin Araştırmalarından Davranış Bilimlerine ve Sosyal Bilimlere Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Tanrıdağ, O. (2022). *Beyinde Estetik ve Sanat Hareleri: Nöroestetik ve Nörosanata Giriş*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları.
- Tekin, M. (2010). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları)* (8 b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Topdemir, H. (1997). İbn El- Heysem'in Işık Üzerine Adlı Çalışması. *Belleten*, 61(230), s. 43-66.
- Tougaw, J. (2015). Touching Brains. *Modern Fiction Studies*, 61(2), s. 335-358.
- Tougaw, J. (2018). *The Elusive Brain: Literary Experiments in the Age of Neuroscience*. Yale University Press.
- Uzbay, İ. (2015). Beyni Anlamak Sadece Nörobilim ile Mümkün mü? Beyin Yüzyılında Nörolojik Bilimlerden Sosyal Bilimlere Yeni Açılımlar, Yeni Yaklaşımlar. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (1), s. 119-155.
- Uzel, İ. (1996). Galen ve Deneysel Tıp. *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9(25), s. 435-442.
- Ülger, E. (2014). Richard Wagner'de Müzik Felsefesinin Temelleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), s. 203-220.
- Wood, J. (2013). *Kurmaca Nasıl İşler* (2 b.). (E. Bodur, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Yılmaz Önal, H., & Demirci, Z. (2020). İmmün Sistemin Gelişmesinde ve Desteklenmesinde Besin Desteklerinin Rolü. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 2(3), s. 137-147.

EKLER

EK-1: Serkan Karaismailoğlu'yla Röportaj Metni

Serkan Karaismailoğlu kimdir? Kişileri yetiştikleri ortamların etkilediği kabul ediliyor. Siz nasıl bir ortamda büyüdünüz?

Küçükken eve gelen misafirlerin annenize “Bugün beyin için ne yaptın?” sorusunu yanlış anlamanız mı sizi tıp alanına ve yazarlığa yönlendirdi?

Samsun’da doğup büyüdüm. Lisans eğitimimi Hacettepe Üniversitesi Biyoloji bölümünde, yüksek lisans ve doktoramı aynı üniversitenin Tıp Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı’nda tamamladım. An itibariyle aynı anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktayım.

Yetiştığınız ortam sizi şekillendiren en önemli parametrelerden birisidir. Açıkçası bu ortamın beni hangi yönde etkilediğini bilmiyorum ama sonuçta tipik bir Karadeniz ailesinin ortalama bir çocuğu olarak büyüdüm. Ailemde ya da yakın çevremde bilimsel kimliği olan ya da bilimsel konulara merak duyan yani rol model alacağım biri yoktu. Kitap okumam için heyecanlanan ya da beni bir koleje göndermek için yanıp tutuşan bir anne-babam da yoktu. Beni neyin tetiklediğini bilmiyorum “Bugün beyin için ne yaptın?” sorusu sembolik olarak motive edici olsa da asıl hikâyemi sanırım iki faktöre borçluyum. Her ne kadar bunu yazıya dökmeseler de anne ve babamın çok sağlam bir hayal gücü olduğunu söyleyebilirim. Bu hayal gücünü babamın kendi uydurduğu hikâyelerde ve annemin endişeli anlarda aklına getirdiği ilginç alternatiflerle defalarca deneyimledim. Yani ailemin genetik katkısı olmazsa olmazdı. İkinci aktör ise kesinlikle kitaplardı. Özellikle de bilim kurgu. Uzaydaki herhangi bir maceradan tutun Orta Dünya’da at koşturan Elflere kadar çok fazla kitap okudum. Sanırım bu kitaplar sayesinde bilimin en önemli değeri olan soru sormayı öğrendim. Bir de eğitimin hayal gücümü öldürmesine izin vermedim. Evet sağlam bir darbe aldım ama her şeye rağmen yine de hayallerimde nefes almaya devam ediyorum.

Şu ana kadar yayımlanan 7 kitabım olsa da hiçbir zaman kendimi yazar olarak tanımlamadım. O nedenle “yazarlığa geçiş” bir amaç değil sadece sürecin bir parçası olarak karşıma çıktı. Bu uzun yolculuğa çıkmaktaki asıl amacım üniversite sınırları

içerisinde hapsolmuş bilimsel-akademik bilgileri özgürlüğüne kavuşturup insanlarla buluşturmaktı. Bu doğrultuda akademisyenlerin genellikle mesafeli durduğu sosyal medya platformlarında insanların ilgisini çekebilecek bilimsel içerikler üretmeye başladım. Sonra o içeriklerden bazıları geniş kitlelere ulaşınca bugünkü hikâye ortaya çıkmaya başladı.

İlk kitabınız olan Kadın Beyni Erkek Beyni, 2015 yılında yayımlandı. Ardından Beyinde Ararken Bağırsakta Buldum, Dünyanın En Yalnız Beyni, Kalk Bi Dopamin Demle isimli eserleriniz yayınlandı ve hepsinin odak noktası beyin. Bu eserlerinizin devamı gelecek mi?

Kitaplarımın hepsinin ortak noktası beyin-sinirbilim ve daha çok bu alanda kalmaya özen gösteriyorum. Bununla beraber bir fizyolog olarak vücudumuzun her bir bölgesine büyük hayranlık duyuyorum. Yani bir gün “Dalağın Mucizeleri” diye bir kitap yazarsam da kimse şaşırmasın. Diğer taraftan belki de burada asıl cevaplamam gereken soru neden kitap yazdığım. Aslında bu konuda en temel motivasyonum “post-truth” denen tehlikeye karşı bir akademisyen olarak ufak da olsa bir mücadele verebiliyor olmanın yarattığı histi. Peki “post-truth” nedir ve neden bir fizyoloğu ilgilendirir?

Eskiden sansür denen bir kavram vardı ve gücü elinde tutan insanlar bilgilerin yayılmasını önleyebilirdi. Oysa günümüz teknolojisinde bir bilgiyi sansürlemek imkânsızdır. Aslında bu durum tüm insanlık için mükemmel olabilirdi ama sansür gibi büyük bir gücü kaybeden güç odakları onun yerine hepimizin başını çok daha büyük bir belaya sokacak yeni bir sistem kurdular. Peki neydi bu sistem? Çok basit, bir bilgiyi engelleyemiyorsan o bilgiye benzer birbirinden farklı onlarca içerik üreterek o bilgiyi kirletmek. Günümüzde “dezenformasyon” dediğimiz durum. İşte bu yeni çağın adı Post-truth. Her türlü bilginin kirletildiği, bilimin önündeki en büyük engellerden biri.

2016 yılında Oxford sözlüğü “post-truth” kelimesini yılın kelimesi olarak seçti. Son dönemlerde sıklıkla duymaya başladığımız bu kelime tam olarak ne ifade etmektedir? Sözlük anlamı: “Nesnel hakikatlerin belirli bir konu üzerinde kamuoyunu belirlemede duygulardan ve kişisel kanaatlerden daha az etkili olması durumu.” Özetle toplum görüşlerinin oluşmasında kişisel inanç ve duyguların bilimsel gerçekten daha önemli tutulması meselesi. Post-truth kelimesi Türkçemize “gerçek-ötesi”, “Hakikat sonrası” ya da “post-olgusal” şeklinde çevrilmiş. Yani post-truth dediğimizde “doğru ve

gerçeğin önemini yitirdiği bir dönemi” kastediyoruz. Bu kelimenin 2016 itibariyle çok fazla yayılmasının nedeni İngiltere’nin Brexit oylaması ve Trump’ın başkan seçilmesi idi. Bu olaylarda çok fazla bilgi kirliliği olmuştu ve bilginin doğru olup olmadığını kimse umursamamış sadece sonuçlarıyla ilgilenmişti. Yani insanlar rasyonel olmaktan ziyade duygu ve kişisel inançlarına göre seçim yapmıştı. Bu durumun oluşmasında sosyal medyanın rolü de çok büyüktü.

Daha çok politik alanda kendisini gösteren bir kavram bir bilim insanını neden ilgilendirir? Aslında çok ilgilendirir çünkü gerçeğin önemini yitirdiği bir dönem demek sadece ve sadece gerçekler üzerine inşa edilmiş olan bilimin önemini yitirmesi demektir. İnsanlığın aydınlanmasında çok büyük rol oynayan “Düşünüyorum, öyleyse varım.” sözü günümüzde “İnanıyorum, öyleyse haklıyım.” anlayışına evrildi. Yani insanlar artık bilginin doğru olup olmadığıyla ilgilenmiyorlar. Önemli olan bu bilgiyi kimden aldıkları. Sevdikleri biriye doğru, sevmedikleri biriye bilgiyi yanlış kabul ediyorlar. Dünyanın düz olduğuna inananlardan tutun aşî karşıtlığına kadar çok geniş bir kitleden oluşmakta. En fazla sağlık alanında tanık olduğumuz bu durumda kimisi sahip olduğu bilim insanı sıfatını kullanarak kimisi de kendisi için sıfatlar uydurarak hiçbir bilimsel kökeni olmayan fikirleri geniş kitlelere yaymakta.

Bilimin karşısında post-truth gibi oldukça güçlü bir tehlike varken bilim insanlarının yeni döneme uygun hareket etmesi bilimin geleceği açısından inanılmaz kritik bir önem taşımaktadır. İşte burada karşımıza yeni model bilim insanı çıkmaktadır. Bu bilim insanının işi çok daha zor, sadece doğru bilgiyi bilimsel yöntemlere keşfetmekle kalmayıp bu doğru bilgiyi milyonlarca popüler çöp bilginin arasından çıkarıp insanlara göstermek zorunda. Bu gösterimi de veri, grafik ve molekül isimleriyle yapamaz. Post-truth dönemde bilim insanının en önemli görevlerinden biri bilimsel bilgiyi insanların limbiğine dokunduracak hikâyeler şeklinde anlatmak olmalı. Diğer taraftan insanların gerçek bilgidan ziyade popüler olanı tercih ettiği bir dönemde bilimle uğraşan insanların popüler olma ihtiyacı çok ama çok önemli. Hani bir söz var ya, “Karanlığa lanet okumaktansa bir mum yakmak yeğdir.” diye. İşte yeni model bilim insanının tek amacı yanlış bilgiyi üretenlere küfretmektense doğru bilgi ve içerik üretmeye çalışmak ve bunu popüler hale getirmek olmalı. Eğer bilime inananlar birbirlerine limbik ile bağlanamaz ve birlik olmazlarsa büyük bir mağlubiyet ve çöküş kaçınılmaz olacak. Tıpkı Yaşar Kemal’in dediği gibi. “Yalanın gücü doğrunun güçsüzlüğünden değildir. Yalan teşkilat

kurmuş, doğru ise yalnızdır.” İşte sosyal medyayla başlayıp kitap yazmayla devam eden yolculuğumun asıl amacı bu. Elimden geldiğince doğruyu ve bilimi yalnız bırakmamak.

Yazma tekniğiniz nedir? Kurguyu önceden plânlıyor musunuz yoksa yazma sürecinde mi gelişiyor?

En baştan uyarımı yapmak isterim. Yazmak konusunda hiçbir eğitim vs. almadım. O nedenle “Bir roman ya da bilimsel bir kitap nasıl yazılır?” en ufak bir fikrim yok. Akademisyen olduğum için bilimsel makale yazma tecrübem elbette var ama burada çok farklı bir kavramdan bahsediyoruz. Doğal olarak verimli çalışmak için kendime bir yöntem geliştirmek zorundaydım. Açıkçası bu noktada çocukluğumdan beri büyük bir beğeni ile okuduğum Stephen King karşıma çıktı. Kendisiyle yapılan bir röportajda buna benzer bir soru dile getirilmiş ve nasıl bu kadar üretken olduğu sorulmuştu. King de bu soruya gayet basit bir cevap vermişti. Kendisi günde yaklaşık 4 saatini yazmaya ayırıp 1000 ila 2000 kelime yazmayı hedeflediğini vurgulamıştı. İlgili gün ne olursa olsun bu ritmine sadık kaldığını da özellikle belirtmişti. Açıkçası bu fikir çok hoşuma gitti ve ben de her günün 08.30-12.30 arasını sadece yazmaya ayırıyorum. Elbette bazı günler ders ve toplantılar bu zaman dilimine denk geliyor ama bu durumda da gün içinde diğer vakitlerde bu zamanı telafi etmeye çalışıyorum. Bu zaman dilimini tümüyle sirkadiyen ritmime göre belirledim. Sahip olduğumuz 24 saatlik biyolojik döngüde beynimizin en işlevsel olduğu saatler 10.00 ila 12.00 arasına denk gelmektedir. O nedenle yazmayla ilgili süreci bu vakitlere yerleştirdim ve elimden geldiğince bu düzene sadık kalmaya çalışıyorum.

Eğer yazdığım kitap kurgu değilse işler daha kolay ilerliyor çünkü bir alışkanlığım sayesinde bu konuda hiç zorlanmıyorum. Eğer bana “Sahip olduğunuz en önemli yeteneğiniz-özellığınız nedir?” diye sorsaydınız çok net “not almak” derdim. Bu kimi zaman alâkasız bir yerde aklıma gelen basit bir fikir olabilir kimi zaman ise okuduğum ya da izlediğim içeriklerde rastladığım bir bilimsel bilgi. Anında bir yere not düşerim ve asla ertelemem. İnanın hayatımızda asla unutmam deyip de not almadığımız için unutilan o kadar değerli bilgiler var ki. İşte bu özelliğim sayesinde edindiğim ilginç bilgileri kendi içinde sınıflıyorum. Zaten sonrasında belirli bir hacme ulaşan bilgiler daha da derin araştırmayla kitaba dönüşebiliyorlar.

Kurguda ise durum çok farklı. Önce aklıma ilginç bir fikir gelir ve hemen not alırım. Daha sonra o fikrin nasıl bir yere evrilebileceğini düşünmeye başlarım. Eğer nihai

bir nokta gözümde belirirse artık en zor kısım bitmiştir. Elimde başı ve sonu belli olan bir fikir vardır. Daha sonra sırayla her bir bölümü yazmaya başlarım. “Bir anda ilham gelir ve saatlerce yazarım.” demeyi çok isterdim ama benim açımdan hiç böyle bir durum söz konusu olmadı. Kurguyu gün içinde kafamda sürekli düşünürüm. Yazma vaktim belli olduğundan ilgili saat aralığı geldiğinde yazmaya başlarım ve genelde o bölümün nasıl biteceği de yazı sırasında şekillenmekte. Doğal olarak yazdıkça gelişen ve belki değişen bir dinamik söz konusu.

Gelelim Üçlemenize... Üçlemeniz daha önce okuduklarımızdan farklı. Burada okurun karşısına nöro-roman adında yeni bir kavram ve tür çıkıyor. Türk edebiyatında nöro-romanla ilgili daha önce yazılmış bir eser de kuramsal çalışma da yok. Bu türde yazma konusunda Batı’dan mı etkilendiniz? Mater Serisi’nin ortaya çıkma serüveni nedir?

Aslında bu fikrin ortaya çıkmasının temelinde çok basit bir akademisyen alışkanlığı var. Nedir o? Bir makale ya da kitap okurken ilgimizi çeken bir bilginin kaynağını bulmak ve onu derinlemesine araştırmak ihtiyacı. Doğal olarak bizler için en önemli kısım yazının sonunda yer alan kaynakça bölümüdür. Peki bunun Mater’le ne ilgisi var. Zamanında şöyle ilginç bir deneyim yaşadım. Dan Brown’ın “Da Vinci’nin Şifresi” adlı kitabını okuduğum yıllarda şunu fark etmiştim ki kurguyu okurken aynı zamanda harika tarihi bilgiler de öğreniyordum. Kutsal Kase’den Tapınak Şövalyeleri’ne kadar ilginç bilgiler söz konusuydu. Kurgu da güçlü olduğundan kitap akıp gidiyordu zaten. Bu okuma sırasında en çok dikkatimi çeken soru şu olmuştu: Acaba tarihi bilgilerin hangisi kurguya hangisi ise gerçeğe dayanıyordu? İçimden şunu söylediğimi hatırlıyorum. Keşke metnin içindeki doğru olan bilgilere referans gösterilse ve kaynak yazılar da kitabın sonunda paylaşılsa. Böylece kurgu kısmı benim için daha anlamlı olurdu.

İşte zamanında Dan Brown’ın keşke yapsaydı dediğim bu durumu kendi kurguma uyarladım. Aslında tam olarak ne demek istediğimi basit bir örnekle açıklayayım: Mesela seri içerisinde Optogen adını verdiğimiz özel karakterler var bu kişilerin beyinleri ışık aracılığıyla yönetilebilmekte. Şimdi böyle bir karakteri uydurup bir bilim kurgu hikâyesi içerisinde dilediğiniz gibi çeşitlendirebilirsiniz. Oysa benim karakterlerimin alt yapısı tümüyle bilimsel araştırmalara göre oluşturulmuştu. Sinirbilim açısından devrimsel bir

yöntem olan optogenetik metodunu (beyni ışıkla kontrol etme) bir karaktere uyarladım ve optogenetiğin ne olduğunu kurgu içerisinde okuyucuya kaynaklarını da göstererek paylaştım. İsteyen sadece kurguyu okur ve bu ilginç karakterlerle yolculuğa çıkabilir dileyen ise bu yöntemin detaylarını ve bilimsel dünyadaki diğer örneklerini araştırabilir.

İşte bu yöntemle hikâyemi yazarken araya serpiştirdiğim bilimsel bilgilerin makalelerini de metin içinde numaralandırarak kitabın sonunda kaynakça olarak paylaştım. Üç kitabın toplamında yaklaşık 150'ye yakın bilimsel makale ve kitap kullandım. Açıkçası kaynakçası olan bir roman çok rastladığım bir şey olmadığından bu tarza bir isim verelim istedik ve nöro-roman kelimesiyle yolumuzun kesişmesi bu şekilde oldu. Peki bu yeni tarzı nasıl tanımladık? Kitapların arkasında da yazdığı üzere;

Nöro-Roman: Sinirbilimsel gerçeklerin, belli bir kurgu ve hayali karakterler eşliğinde okuyucuya sunulduğu bir roman türüdür.

Bu konuda literatüre dair özel bir araştırmam olmadı. O nedenle edebiyatımızda ya da Batı dünyasında benzer bir mantıkla hazırlanmış kurgusal içeriklerin olup olmadığını bilmiyorum.

Nöro-roman türünde yazarken Türk edebiyatında size ilham veren yazar/yazarlar oldu mu? Nöro-romanı daha iyi anlamak ve çözümleyebilmek adına sizin de faydalandığınız ve okunmasını tavsiye edeceğiniz eserler var mı?

Her ne kadar iyi bir kitap okuma alışkanlığım olsa da Türk edebiyatı konusunda ne yazık ki çok fazla okuduğum kitap olmadı. Bunun bir nedeni de okuduğum türlerden kaynaklanıyordu muhtemelen. Yabancı yazarlar arasından özellikle erken gençlik dönemimde fazlasıyla okuduğum Stephen King, Agatha Christie, Tolkien, Ursula Le Guin, George RR Martin gibi isimlerin hayal gücüne fazlasıyla katkısı olduğunu söyleyebilirim.

Elbette Türk edebiyatına ait severek okuduğum eserler oldu ama söz konusu ilgi alanım olduğunda beni derinden etkileyen bir eserden bahsedebilirim. İhsan Oktay Anar'ın "Puslu Kıtalar Atlası" kurgusuna ve anlatımına hayranlık duyduğum bir eser olmuştur. Hayal gücüne harika tohumlar ektiğinden en ufak şüphem yok.

Nöro-roman türünde yazmak için tıp bilgisine mi sahip olmak gerekir? Bu durumda nöro-roman yalnızca tıp eğitimi alan kişilerin yazabileceği bir tür mü?

Açıkçası bilimsel temelli bir roman yazmak için o disiplinin diline hâkim olmak çok büyük bir avantaj. Söz konusu nöro-roman olduğunda illaki tıp dünyası içinden biri olmanıza gerek yok. Bilimsel makaleleri akademik seviyede okuyabilecek deneyim ve işlenecek konunun diline dair genel bir hâkimiyetinizin olması bence fazlasıyla yeterli. Ama bu durum yine de olmazsa olmaz değil sanırım çünkü o disiplin hakkında hiçbir fikriniz olmasa dahi kurgunuz çerçevesinde yerleştireceğiniz bilimsel bilgileri ilgili konunun uzmanlarından bilimsel destek alarak da işleyebilirsiniz. Açıkçası “roman yazmak” benim alanıma girmeyen bir konu olduğu için bu konudaki temel yaklaşımın ne olması gerektiğini bilmiyorum ama bilimsel kısmı için düşüncelerim bu şekilde.

Amerikan edebiyatında ortaya çıkan neuronovel türündeki eserlerde karakterler çoğunlukla nörolojik bir hastalığa sahip. Mater Serisi’nde hastalıktan ziyade Dura’nın ortaya çıkarılması mı eseri neuronovel türüne dâhil ediyor?

Burası önemli bir soru çünkü biz Mater Serisi’ni nöro-roman olarak tanımladığımız dönemde neuronovel diye bir tür olup olmadığını araştırmamıştık. Pia satışa çıktıktan sonra merak edip baktığımda benzer isimlendirmeye sahip bu türü ben de gördüm. Açık konuşmam gerekirse bu türde yazılmış kitaplardan herhangi birini okumadım ama açıklamalardan ve yorumlardan anladığım kadarıyla sizin de belirttiğiniz gibi neuronovel türü daha çok hastalıklar üzerinden ilerleyen bir anlatıma sahip. Oysa Mater Serisi içerisinde kesinlikle böyle bir durum söz konusu değil. Daha çok sinirbilime ve fizyolojiye dair temel bilgilerin işlendiği bir anlatıma sahip. Mesela bir yandan sinestezi gibi klinik bir bulguyu ele alırken aynı zamanda aşkın fizyolojisi gibi hepimizi ilgilendiren meselelerin de bilimsel arka planını ele almakta. Doğal olarak bilimsel bir anlatıma sahip olması nedeniyle Üçleme neuronovel içine girer mi yoksa başka bir sınıflandırmada mı yer alır o konuda yorum yapabilecek bir bilgim yok çünkü en baştan söylediğim üzere benim bir hikâyem ve anlatmak istediğim bilimsel bilgilerim vardı.

Üçlemenizde başkişi belirlediniz mi? Üç kitapta da başkişi Tesla mı? Tesla’da yazarın iç sesini duydum. Tesla’ya sizin sözcünüz diyebilir miyiz?

Tüm seri boyunca her bir karakterin öne çıktığı dönemler olsa da Üçleme’nin geneli açısından bir başkişi belirleyeceksek muhtemelen o Tesla olurdu. Diğer taraftan hangi karakterin yazarın iç sesini yansıttığını bilemiyorum ama bugüne kadar aldığım geri bildirimlerde çeşitli karakterler için de (Alef, Galen, Perit vb.) benzer yorumlar aldım. O

nedenle sanırım ana karakterlerin her birinde benden bir parça olabilir. Herhalde böyle olması da çok normal. Kitabı yazan kişi olarak bunun analizini yapabilecek bir durumda olduğumu düşünmüyorum.

Tesla tıp eğitimini yarıda bırakmış olmasına rağmen tıpla ilgili derin bilgilere sahip. Tesla (Pia) neden tıp fakültesini bitirmedi? Yalnızca Tesla değil romandaki kişilerin hepsi araştırmayı seven ve okumaya meraklı kişiler. Böyle bir tercih yapmanızın nöro-romanla ilgisi var mı?

Açıkçası kurguyla ilgili gelen önemli olumsuz geri bildirimlerden biri bu oldu. Tesla konulara fazlasıyla hâkim ve diğer karakterlerin çoğu da epey bilgili. Aslında bu haklı bir eleştiri çünkü karakterleri gerçekçi olmaktan uzaklaştırabiliyor. Ama benim açımdan burada bir tercih yapmam gerekiyordu. Mater'e başladığımda "bir kurgu yazayım içine de bilimsel bilgiler serpiştireyim" diye yola çıkmadım. Aksine paylaşmak istediğim bilimsel bilgilere göre kurgunun kendisi şekillendi. O nedenle bu bilgileri aktaracak karakterlere ve hikâyelere ihtiyacım vardı. Ama çok daha önemli bir parametre daha vardı. Pia Mater'den önce iki kitap yazmış olsam da hayatımda ilk kez kurgu yazıyordum ve bu nasıl yapılır en ufak bir fikrim ya da eğitimim yoktu. Açıkçası yazmaya başladıkça insan öğreniyor. Mesela şu an Mater'i yazıyor olsaydım kurguyu daha fazla öne çıkarırdım. En azından yeni kurgularımda buna dikkat ediyorum. Özetlemem gerekirse yazdığım her kitapla öğrenmeye devam ediyorum.

Tesla'nın tıp okuması ve meraklı biri olması önemliydi çünkü birçok bilimsel bilgiyi onun sayesinde aktarmayı başarıyoruz. Diğer taraftan tıp fakültesini yarım bırakmasının nedeni karakterimizin ne kadar güçlü olduğunu vurgulamakla ilgiliydi. Ne yazık ki günümüzde diğer birçok fakülte ve disiplinde olduğu gibi her şey ezber üzerine inşa edilmiş ve bu durum gerçekten beynimize büyük bir hakaret. Hocalığım boyunca tıp fakültelerini tercih etmiş dahi seviyesinde birçok arkadaşımın derslerinde başarısız olduklarına şahit oldum. Bu arkadaşlarımız başarısız olması onların değil mevcut sistemin sorunuydu. Eğer sistem onları keşfetmeye çalışsaydı müthiş işler yapabilirlerdi ama eğitimin en genel çıktısı ezber olduğundan bu arkadaşlar sisteme uyum sağlayamadı. İşte Tesla da böyle bir öğrenciydi. Ezberleyip beynine ihanet etmemek için böyle bir tercihte bulunmak zorunda kaldı. Evet eğitime ara verdi ama öğrenmeye tek bir saniye bile ara vermedi.

Mater Serisi’ndeki kişilerin isimleri nöronlarınızda nasıl oluştu? Meryam, İlias, Perit, Tesla, Dura, Atlas, Neon, Alhazen ve diğer isimlerle okuyucuyu ulaştırmak istediğiniz bir yer mi var? Meryam Meryem’i, İlias İlyas’ı, Perit Ferit’i anımsatıyor. Alhazen İbn-i Heysem, Galen Antik Roma hekimi, Atlas Yunan mitolojisindeki Titan Atlas kimliklerini koruyor mu yoksa sadece teşbih yoluna mı gittiniz?

Üçlemenizde zaman ve mekânda belirsizlik var. Bu belirsizliği tercih etme sebebiniz nedir? Özellikle olayların belli bir ülke veya şehirde geçmemesi bir amaca mı yönelik? Meryam’ın kaybolmasıyla başlayan olaylar yine Meryam’ın bulunması, çocuğunu doğurması ve Tesla ile kavuşmasıyla son buluyor. Zaman konusunda çıkarımda bulunmayı okuyucuya mı bıraktınız?

İsimler, zaman ve mekânın tasarlanması aşamasında benzer bir düşünceye sahip olduğumdan bu iki soruya ortak bir cevap vermek daha anlamlı olacaktır. Çünkü zaman ve mekânın belirsiz kalması ve isimlerin farklı dinamikte olması benim önemli tercihlerimden biriydi. Öncelikle zaman kavramıyla başlayabiliriz. Mater Serisi boyunca bize hikâyenin geçtiği yıllar ilgili hiçbir bilgi verilmemekte. Doğal olarak hangi yıllarda olduğumuzu bilmiyoruz ama günümüze yakın bir teknolojiye sahip olduğumuzun farkındayız. O nedenle hikâyenin günümüzde ya da günümüze yakın bir gelecekte geçtiğini varsayabiliriz.

Söz konusu mekân ya da ortam olduğunda hikâyemizin yine hangi topraklarda geçtiğini de bilmiyoruz. Yani seriyi okuyan Türk bir okuyucu ana hikâyenin İstanbul’da geçtiğini düşünebileceği gibi bir Avusturyalı da bu hikâyenin Viyana’da geçtiğini düşünebilir.

Zaman ve mekândan bağımsız bir kurgu yazmaya çalıştığınızda karakter ve şirket-oluşum isimleri oldukça kısıtlayıcı olabiliyor. O nedenle karakterlerimi oluştururken birçok toplumda birbirine benzeyen ve yaygın olarak kullanılan isimleri tercih ettim. Bununla beraber geçmişte bir hikâyesi olan ve insanların çoğu tarafından bilinen bazı karakterleri de [Galen, Alhazen ve saire (vs.)] kullandım. Bununla beraber her bir karakterin, teknolojinin ya da statünün sahip olduğu isimlerin kendine özgü bir hikâyesi var. Bu hikâyelerin bazıları okuyucular tarafından algılanabilecek bir ilişki barındırırken bazıları ise hiçbir şekilde bağ kurulamayacak bir duruma sahip. Mesela bağ

kurulamayacak durumlardan bir tanesine örnek verebilirim. Meryam karakteri ismini ünlü İranlı kadın matematikçi Maryam Mirzakhani'den almaktadır. Kendisi 2014 yılında matematik alanın en prestijli ödülü olan Fields madalyasını kazanmış bir dâhidir ve ne yazık ki 2017 yılında 40 yaşındayken kanser nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

Zaman, mekân ve isimlerin belirsiz bırakılmasının ana sebebi kurgunun evrensel bir niteliğe sahip olmasını istememden kaynaklanmaktadır. Bu sayede okuyan kişilerin kendini kurguya daha kolay adapte edebileceğine inanıyorum.

Mater Serisi'nde okuyucuya gelecekteki olaylar hakkında sezdirme yapılıyor. Böyle yaparak merak unsurunu ön plâna çıkarmayı mı düşündünüz?

Dura Mater'de bir yapay zekâ ürünü olan robotun dünyaya ve insanlara hâkim olduğunu, insanları yönettiğini görüyoruz. Sizce dünyamızın geleceği de mi böyle olacak?

Çok eski tarihlerden beri bilim kurgu eserler yazılmakta ve insanlığın geleceğine dair çok farklı ütopya ya da distopyalar yaratılmaktadır. Uçan arabalardan tutun yer altında yaşamak zorunda kalan insanlığa kadar çok farklı dünyalar söz konusu. Açıkçası benim de geleceğe dair kurgusal bir öngörüm var. Bunu öylece ortaya koymak yerine kurgu boyunca paylaştığım bilimsel bilgilerle bunu mantıklı bir zemine oturtmaya çalıştım.

Mater Serisi'nin sonunda diğer birçok kitap gibi bir fikre ulaşıyoruz. Burada Mater'i diğer bilim kurgulardan ayıran vardığımız sonucun bilimsel temellerinin çok güçlü olması. Yani evet şu an mevcut değil ama yakın gelecekte doğrudan hayatımıza girecek kavramlardan bahsediyorum. Geleceğe dair vurgulamak istediğim fikirleri aslında iki kısımda toparlayabiliriz. İlki yaşlılık ve ölüm kavramları. Açıkçası her geçen gün bu konuda inanılmaz gelişmeler olmakta ve yaklaşık 100 yıllık bir süre içerisinde bu tanımların tümüyle değişeceğini ve bazılarının ortadan kalkabileceğini göreceğiz. Bunun nasıl olduğunu seri boyunca anlatmaya çalıştım zaten. Diğer kısım ise yapay zekâ ve robotlarla olan ilişkimiz. Bilim kurgunun en eski sorusudur. Robotlar bir gün dünyaya hâkim olacak mı? Ya da günümüzün popüler sorusu olan yapay zekâyı olan ilişkimiz nereye gidecek? Elbette söz konusu kurgu olduğunda dilediğiniz gibi bir dünya yaratabilirsiniz. Gelecekte gelen terminatörler sizi kovalayacağı gibi yapay zekâyı âşık olabilirsiniz. Ama benim fizyoloji ve sinirbilim bulguları eşliğinde vardığım temel bir

gelecek tahmine göre insanlığın geleceği hibritlere ait olacak gibi gözüküyor. Teknolojik cihazlara olan ilişkimiz her geçen gün güçleniyor ve neredeyse bir uzantımız haline dönüşüyorlar. İnsanlık uzun zamandır teknolojiyi giymeye başladı. Akıllı saatlerden cep telefonlarına kadar bu devam ediyor. Üstelik bu teknolojik materyal adeta sonrasında vazgeçilmez hale dönüşebiliyor. Mesela şu an kaç insan cep telefonu olmadan bir hayat yaşayabilir. Benzer bir mantıkla gelecekte beyinlerimizin içine implant edilecek teknolojilerden tutun bizi daha güçlü ya da dayanıklı kılacak dış iskelet ya da kıyafetlere kadar birçok teknoloji hayatımıza girecek. Zaman içinde bu altyapıya bağımlı hale geleceğiz ve insan-makine-yapay zekâ karışımı hibrit bir model olarak varlığımızı sürdüreceğiz. Burada asıl söz sahibinin kim olacağı ise tümüyle bunların arasında kurulan dengeyle ilgili olacak.

Mater Serisi’nde müzik, edebiyat, sinema, mitoloji, tarih gibi pek çok alanda okuyucuya bilgi veriyorsunuz. Bu bilgilerin verilmesi eserin türünün nöro-roman olmasından mı kaynaklanıyor?

Bu yaklaşımın türle bir ilgisi yok. Sosyal medya kullanımından gelen bir fikir. İnsanlar genellikle güzel tavsiyeleri sever. Ben de çok sevdiğim ama genelde pek fazla kişi tarafından bilinmeyen bazı güzel işleri kurguya yedirerek paylaşmak istedim. Bu durum karakterlerin özelliklerinin oturmasında da oldukça yararlı oldu. Yani sadece Tesla’nın sevdiği şarkılara bakarak onun nasıl bir karakter olduğunu hissedebilirsiniz. Açıkçası bu konuda çok fazla pozitif geri bildirim aldım. Sosyal bir varlığız ve bize güzel tavsiye veren insanlarla kurduğumuz bağlar her zaman daha organik olacaktır. Bu kişi bir roman karakteri bile olsa.

Son olarak Mater Serisi’nin sinemaya uyarlanması konusunda size tekliflerin geldiğini görüyorum. Bu konuda kararınız nedir?

Çok şanslıyım ki bu konuda çeşitli yapımcı ya da platformlar tarafından girişimler oldu. Açıkçası Mater Serisi’ni yazarken sanki bir dizi yazıyormuş gibi bir alt yapı kurmuştum. Gerek bölüm sonları gerekse de kitap finallerini de bu dinamikte oluşturdum. Yani aslında diziye uyarlanma açısından elimizde çok güzel ve hazır bir malzeme vardı. Ama ne yazık ki olmadı.

Aslında buradaki temel sorun sistemin klasik yaklaşımının bana pek uymamasıydı. Bu tarz durumlarda uygulanan süreç aşağı yukarı bellidir. Kitabın yazarına

ilgili telif ödemesi yapıldıktan sonra tüm haklar alınır ve ilgili ekip tarafından kitaba uygun ya da daha farklı bir şekilde diziye uyarlanır. Açıkçası benim için önemli olan paranın miktarından ziyade ortaya çıkacak ürünün kalitesi olduğundan bu görüşmelerin hepsinde tek bir kural öne sürdüm. Mater'in diziye dönüştürülme sürecinde kreatör ekibin içinde benim de olmam gerektiğini düşündüm. Elbette dizi-sinema dünyasının dinamiklerini bilmiyorum ama sonuçta hayal gücümde olanları en iyi ben biliyorum. Diğer taraftan nice güzel eserin kötü ekiplerin elinde neye dönüştüğüne defalarca şahit oldum. O nedenle bu konuda kuralım net ve karşı tarafın dinamikleri farklı çalışıyor. Açıkçası Mater'in bir diziye dönüşmesini çok isterim ama bu dönüşüm sırasında içindeki ana felsefenin zarara uğramasını istemem. Doğal olarak yapıldığında buna değecek bir içerik olmalı. Bunu da ancak doğru bir ekiple yapabilirsiniz. Şu ana kadar böyle bir denk gelme olmadı. İngilizce çevirisi tamamlandığı için belki bu konuda daha güçlü alternatiflerle karşılaşabilirim ama bugüne kadar yaptığım görüşmelerden anladığım kadarıyla böyle bir ekiple karşılaşma ihtimâlim oldukça düşük gözüküyor.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Aylin YALÇIN

Eğitim Durumu : Tezsiz Yüksek Lisans

Lisans Öğrenimi : Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (5 Yıllık)

Atatürk Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi/Sosyal Hizmetler

Yüksek Lisans Öğrenimi : Tezsiz Yüksek Lisans

Yabancı Dil ve Düzeyi :

İş Deneyimi : MEB Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar : Nar Ağacı Romanında Kurgu Zemini Olarak ‘Muhacirlik’
8. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu